

MIKKELIN
KAUPUNKI

Mikkelin kaupungin talousarvio 2015 ja taloussuunnitelma 2015-2018

Kaupunginvaltuusto 10.11.2014

Sisällysluettelo

Talousarvion rakenne, toiminnan ja talouden sitovuudet	4
Talousarvion rakenne.....	4
Toiminnan ja talouden sitovuus	5
Määrärahojen käyttö ja vastuut	7
Taloudellisen ja toiminnallisen tuloksen seuranta	8
Talousarvion yleisperustelut.....	9
Taloudelliset lähtökohdat.....	9
Mikkelin kaupungin toimintaympäristö.....	14
Talousarvion ja taloussuunnittelun perusteet	18
Mikkelin kaupungin strategia ja strategiset kehittämistoimenpiteet.....	18
Laskentaperuste	24
Kaupungin talouden kehitysnäkymät	28
Tasapainoisen kasvun ja talouden ohjelman läpivienti	31
Riskienhallinta	33
Henkilöstö	35
Kaupunkikonserni.....	37
Mikkelin kaupunkikonserni.....	38
Konserniin kuuluvat tytäryhtiöt ja –yhteisöt.....	38
Omistajapolitiikka ja konserniohjaus.....	40
Tytäryhteisöjen valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	42
Käyttötaloudensa	55
Talousarvio 2015.....	55
Toimielinten palvelusuunnitelmat, vaikuttavuustoimenpiteet sekä sitovat määrärahat.....	55
Keskusvaalilautakunta.....	58
Tarkastuslautakunta.....	58
Kaupunginvaltuusto	58
Konsernipalvelut	59
Ympäristölautakunta.....	62
Seudullinen sosiaali- ja terveyslautakunta	64
Tuotantolautakunta	66
Kasvatus- ja opetuslautakunta	77
Kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntalautakunta.....	85
Tekninen lautakunta	93
Maaseutu- ja tielautakunta	101

Rakennuslautakunta	103
Liikelaitokset ja taseyksiköt	106
Liikelaitosten ja taseyksiköiden sitovat tavoitteet, tunnusluvut, tuloslaskelma, rahoituslaskelma ja investoinnit.....	106
Otavan Opiston liikelaitos	107
Mikkelin Vesiliikelaitos.....	110
Tilakeskus	113
Etelä-Savon pelastuslautakunta	118
Tuloslaskelmaosa	121
Tuloslaskelma analysoituna.....	122
Tuloslaskelma taseyksiköt ja liikelaitokset eriteltynä	125
Investointi- ja rahoitusosa	126
Rahoituslaskelma analysoituna	127
Eritelty rahoituslaskelma liikelaitokset ja taseyksiköt	130
Talousarviovuoden 2015 ja suunnitelmavuosien 2016-2018.....	132
investointiesitykset perusteluineen.....	132

Talousarvion rakenne, toiminnan ja talouden sitovuudet

Talousarvion rakenne

Talousarviossa ja taloussuunnitelmassa hyväksytään kunnan toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Talousarvio ja taloussuunnitelma on laadittava siten, että turvataan edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseksi. Valtuuston on vuoden loppuun mennessä kunnalle talousarvio seuraavaksi vuodeksi. Samassa yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi. Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Kuntalain mukaan alijäämät on katettava. Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen enintään neljän vuoden pituisena suunnittelukautena, jos talousarvion laatimisvuoden taseeseen ei arvioida kertyvän ylijäämää. Mikäli taseen alijäämää ei saada katetuksi suunnittelukautena, taloussuunnitelman yhteydessä on päätettävä yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla kattamaton alijäämä katetaan valtuuston erikseen päättämänä kattamiskautena.

Talousarviossa määritellään kunnan toiminnalliset tavoitteet sekä niiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot. Talousarviossa osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Määräraha ja tuloarvio voidaan ottaa brutto- tai nettomääräisenä.

Talousarvio koostuu (1) käyttötalousosasta, (2) tuloslaskelmaosasta sekä (3) investointi- ja rahoitusosasta.¹

Yleisperustelut

Yleisperusteluissa esitetään katsaus kansan- ja kunnallistalouden kehityksestä sekä kaupungin taloudellisen tilanteen kehittyminen. Yleisperusteluihin sisältyy lisäksi henkilöstölinjaukset sekä vähintään kerran valtuustokaudella tarkistettava kaupunkistrategia ja kehittämisohjelmien keskeisimmät toimenpiteet.

Käyttötalousosa

Käyttötalousosassa esitetään lautakuntien palvelusuunnitelmat ja toimenpiteet, joilla toteutetaan kaupunkistrategiaa. Seudullisen sosiaali- ja terveystoimen tuotantolautakunnan Mikkelin yksikön, kasvatus- ja opetuslautakunnan, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisolautakunnan, teknisen lautakunnan sekä rakennuslautakunnan osalta on esitetty toiminnalliset tunnuslukutaulukot.²

Liikelaitoksien ja taseyksiköiden tavoitteet, tulos- ja rahoituslaskelmat sekä investoinnit taloussuunnitelmavuosiin esitetään myös käyttötalousosassa.

Tuloslaskelmaosa

Tuloslaskelmaosassa on esitetty tuloslaskelma analysoituna sekä eriteltynä liikelaitoksien ja taseyksiköiden osalta.

Investointi- ja rahoitusosa

Investointi- ja rahoitusosassa investoinneista esitetään menot ja tulot, jotka tarvittaessa eritellään hankekohtaisesti. Kaupungin investointiohjelma on koottu kokonaisuudessaan investointiosaan ja sisältää myös liikelaitoksien ja taseyksiköiden investoinnit. Rahoituksen osalta esitetään meno- ja tuloarvioina pitkäaikaiseen rahoitukseen liittyvät menot ja tulot kuten antolainat, niiden lyhennykset, ottolainat ja niiden lyhennykset. Rahoitusosa sisältää rahoituslaskelman. Sen tiedot kerätään tuloslaskelmaosan lisäksi investointiosasta ja rahoitusosan taulukoista.

Kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota. Talousarvioon tehtävistä muutoksista päättää valtuusto.

¹ Kuntalaissa (65 §) todetaan talousarvion jakaantuminen käyttötalousosaan, tuloslaskelmaosaan sekä investointi- ja rahoitusosaan. Talousarviosta ja taloussuunnitelmasta ovat antaneet laadinnan ja sisällön osalta suosituksia lisäksi Suomen Kuntaliitto ja kirjanpitolautakunnan kuntajaosto.

² Tässä pääsääntöisesti käytetty Maisema-tilukkoita.

Toiminnan ja talouden sitovuus

Käyttötalousosa

Kaupunginvaltuusto määrää, miten talousarvio ja sen perustelut sitovat kaupunginhallitusta ja kaupungin tilivelvollisia viranhaltijoita. Kaupunginvaltuusto hyväksyy talousarviossa kaupungin toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Tavoitteiden lisäksi valtuustoon nähden sitoviksi voidaan määritellä määräraha, tuloarvio tai toimintakate.

Määräraha ja tuloarvio voidaan ottaa talousarvioon brutto- tai nettomääräisenä. Bruttomääräisinä budjetoidut yksiköt ovat budjettirahoitteisia ja nettomääräisenä budjetoidu yksiköt kohderahoitteisia. Ruoka- ja puhtauspalvelut sekä sosiaali- ja terveystoimen tuotantolautakunnan alainen kaupungin oma toiminta ovat nettobudjetoituja. Edellä mainittuja yksiköitä sitoo nettobudjetoituna toimintakate eli toimintatulojen ja toimintamenojen erotus. Muut kaupungin toimintayksiköt ovat bruttomääräisesti budjetoituja budjettirahoitteisia yksiköitä, joita sitoo valtuustoon nähden tulojen ja menojen määrärahat. Mikkelin kaupungin kaupunginvaltuustoon nähden sitovat erät ovat budjettirahoitteisilla yksiköillä bruttobudjetoituna tulojen ja menojen määrärahat.

Mikkelin Vesiliikelaitoksella ja taseyksiköistä Tilakeskuksella on toiminnallisten tavoitteiden lisäksi sitovaa korvaus peruspääomasta ja kaikilla liikelaitoksilla liikelaitosten liikeylijäämä sekä vakituisen henkilökunnan määrä. Liikelaitoksien tuloslaskelmat, rahoituslaskelmat ja investointisuunnitelmat ovat ohjeellisia, mutta niiden oleellisista poikkeamista on tiedotettava valtuustolle. Etelä-Savon pelastuslaitokselle toiminnalliset tavoitteet ovat sitovia valtuustoon nähden.

Poikkeaminen talousarvion sitovista tavoitteista edellyttää valtuuston hyväksyntää. Budjettirahoitteisten yksiköiden määrärahojen perustana olevat suoritteet ovat ohjeellisia ja poikkeamat suoritetasossa alaspäin tarkoittavat sitä, että valtuuston myöntämiä määrärahoja tulisi jäädä käyttämättä. Myös toiminnan tuottavuuden lisäys voi johtaa siihen, että suoritteet saadaan toteutettua pienemmällä määrärahalla. Nettomääräinen toimintakate on samalla tavalla sitova kuin määrärahakin. Olennaiset vajaukset tuloissa on käsiteltävä menonylitysten tapaan valtuustossa lisätalousarvioissa tai erillisenä asiana.

Tuloslaskelmaosan, investointi ja rahoitusosan sitovat määrärahat

Talousarviovuoden tuloslaskelman sitovuus valtuustoon nähden on velvoite toimia valtuuston hyväksymän suunnitelman mukaisesti. Taloussuunnitelman muihin vuosiin kohdistuvat menoarviot eivät oikeuta vielä varojen käyttöön, vaan talousarvio hyväksytään vuosittain. Toimielinten ja viranhaltioiden pitää kuitenkin toimia suunnitelmassa asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Tuloslaskelman rahoitustuotoissa ja -kuluissa kaupunginvaltuustoon nähden sitovia eriä ovat korkotulojen ja menojen netto sekä Mikkelin Vesiliikelaitoksen ja Tilakeskus -taseyksikön korvaukset peruspääomasta.

Rahoituslaskelma ja lainanottovaltuudet

Rahoituslaskelman sitova erä on kaupungin lainamäärä. Kaupungin kokonaislainamäärä on talousarvion mukaisesti enintään 183 milj. euroa (3 356 euroa/ asukas) vuoden 2015 lopussa +/-antolainauksen muutokset. Uusista antolainauksista konsernille ja liikelaitoksille päättää aina kaupunginvaltuusto tapauskohtaisesti.

Kaupungin lainanottovaltuudet ovat seuraavat vuonna 2015:

1. Kaupunginjohtajalla on oikeus ottaa 25 milj.euroa pitkäaikaista talousarviolainaa vuonna 2015. Kaupunginjohtaja ja talousjohtaja voivat tehdä nostettaviin lainoihin ja olemassa oleviin lainoihin viitekoronvaihtosopimuksia pääomaltaan kunkin lainamäärän suuruudesta.
2. Kaupunginjohtajalla on oikeus suojata lainoja kiinteisiin lainoihin tai tehdä erillisiä pitkäaikaisia korkojen suojauksia sekä nykyiseen lainakantaan että tulevaan lainakantaan yhteensä 60 milj. euron määrällä vuonna 2015. Suojauksia tehdään 60 miljoonan määrään saakka vain, jos se on rahoitusmarkkinatilanteesta perusteltua. Suojauksia tehdään talousarvion rahoituslaskelmassa määriteltyjen suojaustasojen puitteissa. Kaupunginjohtajalla ja talousjohtajalla on oikeudet tehdä edellä mainitut suojaukset puhelimitse, minkä pohjalta kaupunginjohtaja tekee päätöksen.

Investoinnit

Emokaupungin investointimäärärahat ovat sitovia bruttomäärältään. Yksittäisen hankkeen investointimenot voivat kuitenkin ylittyä enintään 5%, jos hanke saadaan saman talousarviovuoden aikana rahoitettua muusta hankkeesta säästyneillä vastaavaan pysyvien vastaavien ryhmään (tietokone- ohjelmistot, muut pitkävaikutteiset menot, maa- ja vesialueet, rakennukset, kiinteät rakenteet ja laitteet jne.) kuuluvilla, ko. vuoden talousarvioon varatuilla investointimenomäärärahoilla.

Kunnallistekniikan määrärahojen hankekohtaisesta käytöstä päättää tekninen lautakunta. Teknisen lautakunnan jaosto toimii Tilakeskuksen johtoryhmänä. Taseyksiköistä Tilakeskuksen investoinnit ovat sitovia hanketasolla, lukuun ottamatta muutos-/ peruskorjaustöitä. Vuotuista kokonaismäärää ei saa ylittää ilman kaupunginvaltuuston lupaa. Tilakeskuksen tilikauden ylijäämän käytöstä peruskorjausinvestointeihin päätetään vuosittain kaupungin investointiohjelman yhteydessä.

Kaupunginvaltuusto päättää investointikohteiden käyttötarkoituksen muutoksesta.

Määrärahojen käyttö ja vastuut

Yleiset vastuut määrärahoista

Tilivelvollisia viranhaltijoita Mikkelin kaupungissa ovat kaupunginjohtaja, konsernipalveluissa tulosaluejohtaja, tulosityksiköiden johtajat, sivistyspalveluissa, sosiaali- ja terveystaloudissa, teknisessä toimessa toimialajohtajat, tulosaluejohtajat sekä tulosalueiden päälliköt. Liikelaitoksissa ja taseyksiköissä tilivelvollisia ovat liikelaitoksen johtaja ja taseyksikön johtaja.

Jokaisen lauta- ja johtokunnan sekä tulosalueen on valvottava, että valtuuston hyväksymää talousarviota noudatetaan. Määrärahojen käyttöön liittyy velvoite lisätä yhteistyötä muiden toimielinten kanssa ja hakea tällä tavoin kaupungin kokonaistalouden kannalta edullisempia ja tehokkaampia ratkaisuja palvella kuntalaisia. Palvelujen tehostamista ja tuottavuuden lisäämistä ohjaavat strategiset hyvinvointiohjelmat.

Kunkin tulosalueen tai tulosityksikön tilivelvollinen viranhaltija on vastuussa määrärahojen riittävydestä sekä tulojen kertymisestä. Laskut tulee kohdentaa aiheutumisperusteen mukaan sille menokohdalle, jonne ne kuuluvat.

Vain pakottavassa tapauksessa anotaan lisämäärärahaa kaupunginvaltuustolta, ennen määrärahan ylittymistä. Määräraha- anomukseen on aina sisällytettävä esitys lisämäärärahatarpeen rahoittamisesta ja lisämääräraha on etsittävä ensisijaisesti asianomaiselta toimialalta. Talouspalveluilta on aina pyydettävä lausunto ennen määrärahaesityksen käsittelyä.

Seurantavastuu

Toiminnassa on noudatettava kaupunginhallituksen 16.3.2009 § 176 hyväksymiä sisäisen valvonnan ja tarkastuksen ohjeita. Jokaisella tilivelvollisella on henkilökohtainen vastuu sisäisen valvonnan asianmukaisesta järjestämisestä ja jatkuvasta ylläpidosta johtamansa toiminnan osalta. Kuntalain 75 §:n mukaan tilintarkastuskertomukseen on sisällytettävä lausunto sisäisen valvonnan ja konsernivalvonnan asianmukaisesta järjestämisestä sekä esitys vastuuvapauden myöntämisestä ja mahdollisesta muistutuksesta, joka voidaan kohdistaa vain tilivelvollisiin. Kuntalain tarkoittamia tilivelvollisia ovat mm. kaupunginhallituksen, lautakuntien, johtokuntien ja toimikuntien jäsenet, kaupunginjohtaja ja toimielinten ja yksiköiden johtavat viranhaltijat. Tilivelvollisuus merkitsee, että viranhaltijan toiminta tulee valtuuston arvioitavaksi, viranhaltijaan voidaan kohdistaa tilintarkastuskertomuksessa muistutus ja viranhaltijalle voidaan myöntää vastuuvapaus.

Pysyväisohjeet

Kaupunginhallitus on antanut seuraavat talouden hoitoon liittyvät erillisohjeet:

Hankintaohje Kh § 24 /14.1.2013

Projektitoiminnan ohje 2013

Perinnän toimintatapaohje 2010 Sisäisen valvonnan ohje kh § 176/16.3.2009 Kassanhoito- ja alitilitysohje Kh § 22/8.1.2001

Avustukset

Kaupunginhallitus ja asianomaiset lautakunnat päättävät talousarvion tultua hyväksytyksi myönnettävät avustukset määrärahojensa puitteissa. Tulosityksikkö, jonka määrärahoihin yleishyödyllisten tai muiden yhteisöjen avustus sisältyy voi maksaa avustuksen vasta sen jälkeen, kun yhteisön tilinpäätöstiedot, toimintakertomus sekä tilintarkastuskertomus vuodelta 2014 on saatu. Mikäli avustus on myönnetty jotakin määrättyä tarkoitusta varten, on avustuksen myöntäneen tulosityksikön pyydettävä yksilöity tiliselvitys avustuksen käytöstä.

Taloudellisen ja toiminnallisen tuloksen seuranta

Lautakuntien, johtokunnan ja kaupunginhallituksen alaisten tulosalueiden tulee laatia valtuuston hyväksymän talousarvion mukaiset käyttötaloussuunnitelmat. Käyttösuunnitelmassa ei muuteta enää kaupunginvaltuuston hyväksymiä kokonaistuloja ja kokonaismenoja eikä toimintakatetta. Käyttösuunnitelmassa toimitellaan ottaa kantaa viranhaltijoiden toimivaltaan ja laskujen hyväksymiseen. Käyttösuunnitelma on vahvistettava viimeistään 31.1.2015 mennessä.

Vuonna 2015 hallintokuntien toimintaa ja taloutta seurataan vähintään kolme kertaa vuodessa. Seurannan ajantasaisuus, oikeellisuus ja sen ohjausvaikutukset ovat keskeisiä tekijöitä valtuustolle annettavissa seurantaraporteissa. Kaupunginhallitukselle raportoidaan talouden kehityksestä kuukausittain. Kaupunginhallituksen kuukausittaisissa raportoinnissa kukin toimialajohtaja selvittää, miten talouden tasapainottamiseksi päätettyjä toimenpiteitä on viety toimialalla eteenpäin.

Maaliskuun lopun toteutuman perusteella tehtävän seurannan yhteydessä raportoidaan keskeisimmät strategiset toimenpiteet, kehittämisohjelmien³ toteutuminen, kaupungin elinvoimaisuuden edistämiseksi tehdyt toimenpiteet, henkilöstön määrän kehitys sekä talouden toteutuminen ja toiminnalliset muutokset, jotka ovat jo tiedossa. Heinäkuun lopun toteutuman mukainen seurantaraportti on lähtökohtana seuraavan vuoden talousarvion valmistelussa ja tässä seurannassa raportoidaan myös kaikki toiminnalliset tavoitteet ja tunnusluvut⁴. Lokakuun toteutuman mukaan raportoidaan keskeisempien strategisten toimenpiteiden ja kehittämisohjelmien toteutuminen, elinvoimaisuuden kehittyminen, henkilöstön kehitys sekä talouden seuranta. Lautakunnat hakevat mahdolliset lisämäärärahat viimeistään lokakuun seurannan yhteydessä. Menoihin osoitettua määrärahaa ei tule käyttää kokonaisuudessaan, jos talousarviovuoden aikana näyttää siltä, että määrärahaa jää käyttämättä.

Konsernin tytäryhteisöjen tavoitteiden toteutuminen talousarviovuoden osalta raportoidaan heinäkuun toteutuman pohjalta tehtävän seurannan yhteydessä, jolloin talousarviovuoden osalta mahdollisia tarvittavia korjaavien toimenpiteitä ehditään vielä tekemään.

---

³ Asukkaiden hyvinvointi, ympäristön hyvinvointi, yritysten hyvinvointi, Lupaus 2016 ja tasapainoisen kasvun ja talouden ohjelma.

⁴ Talousarviokirjassa esitetyt ohjeelliset toiminnan tavoitteet ja niiden toteutuminen suhteessa annettuun määrärahaan.

Talousarvion yleisperustelut

Taloudelliset lähtökohdat⁵

Suomen talouden kehitysnäkymät

Taloukasvu uhkaa hidastua samanaikaisesti, kun eläkkeet sekä vanhusten hoito- ja hoivamenot kasvavat. Vuosi 2013 oli toinen peräkkäinen negatiivisen taloukasvun vuosi. BKT laski 1,2 prosenttia vuonna 2013. Valtiovarainministeriön ennusteen mukaan Suomen BKT ei kasva lainkaan vuonna 2014. Ennuste pitää sisällään hyvin maltillisen suhdannekäänteen. Suhdannekäännö pohjautuu nettoviennin positiiviseen vaikutukseen, sillä tavaroiden ja palvelujen viennin ennakkoidaan lisääntyvän 0,4 %. Tuonnin ennakkoidaan supistuvan, mikä vaikuttaa positiivisesti suhdannearvioon. Yksityisen kulutuksen ei ennakkoida kasvavan vuonna 2014 lainkaan heikkojen ostovoima- ja työllisyysnäkymien johdosta. Myös investointien arvioidaan pysyvän alhaisella tasolla, mikä johtuu muun muassa asuinrakennusinvestointien sekä kone- ja laiteinvestointien heikosta kehityksestä. Aktia ja Palkansaajien tutkimuslaitos ennakoivat vuodelle 2014 BKT:n painumista miinuksien puolelle. Toteutuessaan se olisi jo kolmas peräkkäinen negatiivisen taloukasvun vuosi. Geopoliittiset jännitteet mm. Venäjällä ja Lähi-idässä varjostavat teollisuusmaiden kasvunäkymiä. Ukrainan kriisin pitkittyessä epäsuorat vaikutukset Suomen talouteen ovat toteutuessaan merkittävät.

Vuoden 2015 kasvuksi arvioidaan muodostuvan vaatimattomasti 1,2 prosenttia. Yksityinen kulutus kääntyy hienoiseen kasvuun siitä huolimatta, että kotitalouksien reaalitulot pysyvät nykyisellä tasollaan. Ennakoitua loivaa suhdannekäännettä tukee viennin ja investointien piristymisen. Viennin kasvuodotus on noin 4 %. Kasvuodotukset eri toimialoilla ovat hyvin samankaltaiset, sillä tuotannon odotetaan lisääntyvän niin teollisuudessa, rakentamisessa kuin palveluissakin hieman yli 1 %.

Työmarkkinoiden tilanne on kuitenkin edelleen heikko. Työttömyyden odotetaan pysyvän yhä entisellä tasollaan, eikä työllisyysasteeseenkaan odoteta parannuksia. Kuluttajahintojen arvioidaan nousevan noin 1,5 %. Pelkästään kulutusverojen kiristykset nostavat kuluttaja-hintaindeksiä arviolta noin puoli prosenttiyksikköä vuonna 2015.

	2012	2013	2014**	2015**	2016**	2017**	2018**
BKT markkinahintaan, määrän muutos,%	-1,5	-1,2	0,0	1,2	1,4	1,4	1,4
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	2,8	1,5	1,1	1,5	1,8	1,8	1,8
Työttömyysaste, %	7,7	8,2	8,6	8,5	8,2	7,8	7,5
Työllisyysaste, %	69,0	68,5	68,5	68,9	69,5	69,6	70,0
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, % BKT:sta	-2,1	-2,3	-2,7	-2,4	-1,7	-1,1	-0,9
Valtio	-3,7	-3,5	-3,4	-2,6	-2,3	-1,8	-1,5
Kunnat	-1,1	-0,8	-0,8	-1,1	-1,1	-1,1	-1,1
Sosiaaliturvarahastot	2,6	1,9	1,5	1,3	1,7	1,8	1,8
Rakenteellinen jäämä, % BKT:sta	-1,2	-0,8	-1,2	-1,3	-1,2	-0,9	-0,9
Julkisyhteisöjen bruttovelka, % BKT:sta ¹⁾	53,0	55,9	59,6	61,2	62,1	62,4	62,6
Valtionvelka, % BKT:sta	42,2	44,6	47,6	48,5	49,0	48,9	48,7
Tuotantokuilu, % potentiaalisesta tuotannosta ²⁾	-1,5	-2,7	-2,7	-1,9	-0,9	-0,3	0,0

¹⁾ Julkinen velka on tilastouudistuksen vuoksi ennuste myös vuosina 2011, 2012 ja 2013. Katso kehikko sivulla 72.

²⁾ Arvioitu EU:n yhteisellä menetelmällä.

Taulukko 1: Keskeiset julkisen talouden mittarit ja niiden kehitys 2012 – 2018.

Kuntien talous

Nykyisellä toimintamallilla jatkettaessa kuntien taloudellinen näkymä tuleville vuosille 2016 - 2018 on erittäin synkkä. Ilman uusia kuntataloutta vahvistavia toimenpiteitä menojen kasvu jatkuu tulojen kasvua nopeampana ja

⁵ Taloudellinen katsaus, syyskuu 2014, Valtiovarainministeriö; Kuntataloustiedote 3/2014, Kuntaliitto

kuntatalouden alijäämä syvenee 2,6 miljardia euroa eli 1,1 %:iin BKT:sta vuoden 2018 loppuun mennessä. Kuntatalouden velan määrä kasvaa samanaikaisesti 26 miljardiin euroon eli 11 %:iin BKT:sta.

Kuntien velkaantuminen osoittaa tarvetta kunnan talouden ohjauksen terävöittämiseen. Myös EU- sääntely edellyttää julkisen talouden alijäämän entistä tiukempaa hallintaa. Kuntatalouden hoito edellyttää kuntataloutta koskevien oikeiden ja vertailukelpoisten tietojen saamista ajantasaisesti.

Hallituksen talousarvioesitykseen vuodelle 2015 sisältyy ehdotus työttömyysturvalain muuttamisesta työmarkkinatuen rahoitusvastuuta koskevilta osin siten, että jo yli 300 päivää työttömänä olleiden työmarkkinatuen kuntaosuus tulee kunnille maksettavaksi. Työmarkkinatuen rahoitusvastuun siirron valtiolta kunnille on arvioitu lisäävän kuntien menoja 150 miljoonaa euroa.

Kuntatyönantajan keskimääräinen sosiaali- vakuutusmaksujen taso suhteessa palkkasummaan säilyy tänä ja ensi vuonna noin 30 prosentissa, mutta vähitellen vuoteen 2018 mennessä maksujen arvioidaan laskevan 29,5 prosentin tuntumaan.

Kunta-alan kustannustaso kohosi vuonna 2013 peruspalvelujen hintaindeksillä mitattuna 1,8 %, kun se sitä edellisessä vuonna oli 3,4 prosenttia. Vuonna 2014 peruspalvelujen hintaindeksillä mitatun kustannustason nousun arvioidaan hidastuvan prosentin tuntumaan. Vuonna 2015 kustannustason nousun arvioidaan pysyvän samalla tasolla.

Kuntien verotulot

Kuntien verotilitykset kasvoivat vuonna 2013 peräti 6,8 %. Kuluvan vuoden verotilitykset kuitenkin tippuvat viime vuoden poikkeuksellisen korkealta tasolta. Kunnallisverojen kasvu jää vuonna 2014 noin 1,4 %:iin yleisistä tuloveroprosenttien korotuksista huolimatta. Kuntien keskimääräinen kunnallisveroprosentti nousi vuonna 2014 0,36 prosenttiyksiköllä 19,74 %:iin. Vuonna 2015 ansiotulojen kasvuvauhti pysyy lähes ennallaan noin kahdessa prosentissa, sillä palkkasummaennusteen arvioidaan nousevan yleisen talouskasvun piristymisen myötä 1,7 %:iin. Sopimuspalkat nousevat maltillisesti, mutta muut tekijät nostavat yleistä ansiotasoindeksiä. Palkkasumman kasvun kiihtymisestä huolimatta kunnallisveron tilitysten ennakoidaan kasvavan vuonna 2015 vain 1,2 prosenttia. Keskeinen syy tilitysten vaimaamaan kasvuun on kunnallisverosta myönnettävien vähennysten kasvu.

Yhteisöverotuoton arvioidaan kasvavan vuonna 2014 peräti 6 %. Tämän hetkisen ennusteen mukaan kunnille tilitetään yhteisöveroa vuonna 2015 noin 5,8 % enemmän kuin vuonna 2014. Ensi vuoden yhteisöveron jako- osuus nousee kuluvan vuoden luvusta, sillä kuntien yhteisöveron jako-osuutta nostetaan 75 miljoonalla eurolla työmarkkinatukiudistukseen liittyvien lisäkustannusten kompensoimiseksi.

Kiinteistöverotilitykset nousevat kiinteistöverouudistuksen myötä reippaasti jo vuonna 2014. Tilitysten arvioidaan lisääntyvän yli 10 % ja vuonna 2015 kiinteistöveroa arvioidaan kertyvän kuntasektorilla 4 % enemmän kuin kuluvana vuonna.

Kaikkiaan kuntien verotuloja arvioidaan kertyvän kuluvana vuonna noin 2,3 % enemmän kuin vuonna 2013. Kunnallisverotulo nousee 1,4 %, yhteisöverot 6 % ja kiinteistövero 10,8 % nykyisillä veroprosenteilla. Ensi vuonna verotulojen kokonaiskasvun arvioidaan hiipuvan.

Kuntien valtionosuudet

Valtionosuusjärjestelmän tavoite on kuntien vastuulla olevien julkisten palveluiden saatavuuden turvaaminen tasaisesti koko maassa kohtuullisella verorasitteella. Hallituksen esitys kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta on annettu 17.4.2014 (He 38/2014). Lain muutos ja valtionosuusjärjestelmän muutos tulevat voimaan 1.1.2015.

Kuntien valtionosuusrahoitus muodostuu kahdesta osasta: valtiovarainministeriön hallinnoimasta kunnan peruspalveluiden valtionosuudesta (1704/2009, muut 676/2014) ja opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnoimasta opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisesta rahoituksesta.

Peruspalveluiden valtionosuuden perusteena ovat sosiaali- ja terveydenhuollon, esi- ja perusopetuksen ja yleisten kirjastojen laskennallisen kustannukset sekä asukaskohtaisen taiteen perusopetuksen ja kuntien yleisen kulttuuritoimen laskennallisen perusteet. Uudessa järjestelmässä peruspalveluiden laskennallisia kustannuksia koskee yksi yhteinen ikäryhmitys:

- 0–5 -vuotiaat
- 6 - vuotiaat
- 7–12 - vuotiaat
- 13–15 - vuotiaat
- 16–18 - vuotiaat
- 19–64 -vuotiaat
- 65–74 - vuotiaat
- 75–84 - vuotiaat
- yli 85 - vuotiaat

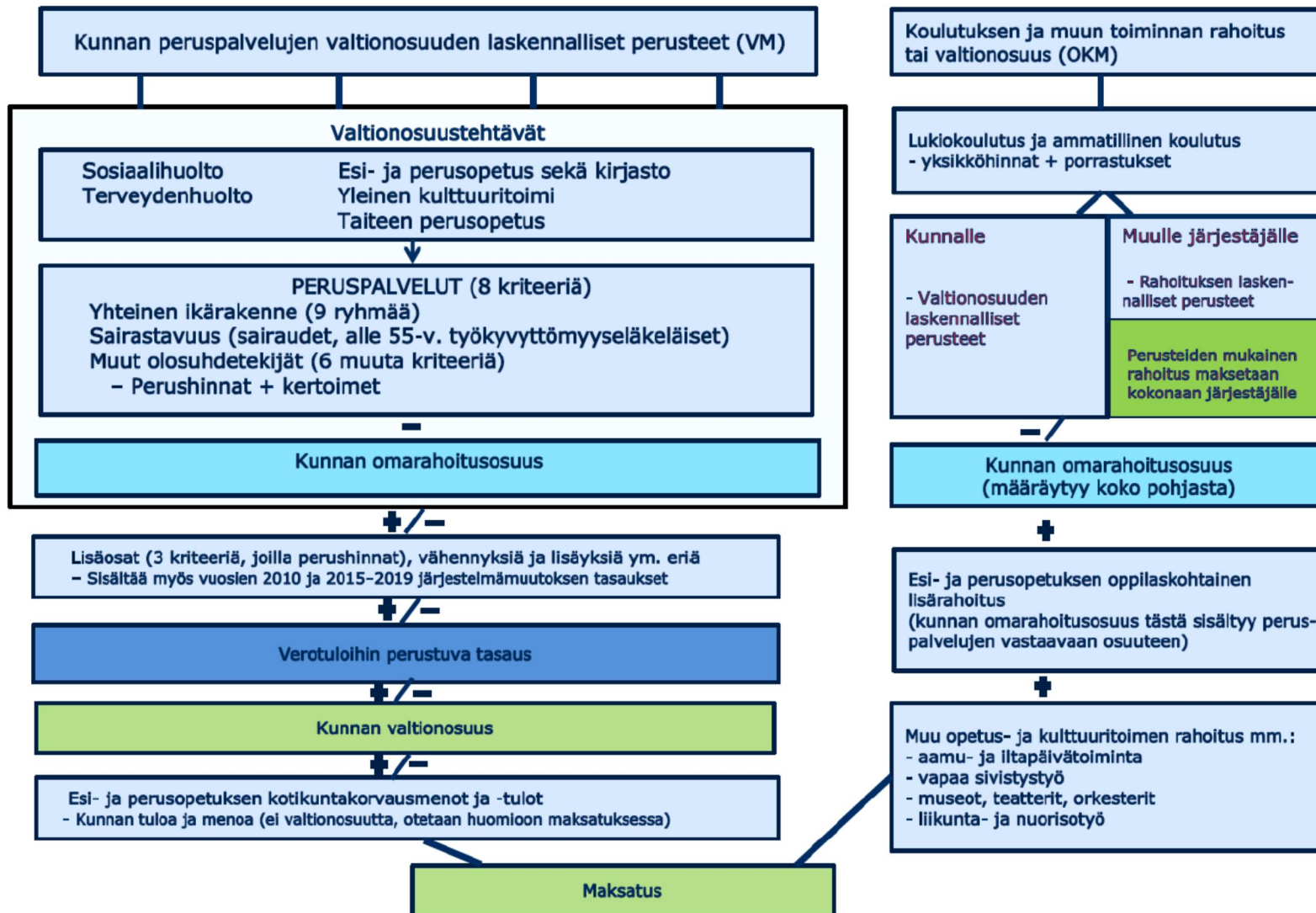
Järjestelmään sovelletaan lisäksi kriteereinä sairastavuutta, työttömyysastetta, kaksikielisyyttä, vieraskielisyyttä, asukastiheyttä, saaristolaisuutta ja koulutustaustaa. Sairastavuuden paino on kasvanut 2,5- kertaiseksi verrattuna nykyjärjestelmään. Kustannuspainoa on siirretty lisäksi nuorisoikäluokista vanhusikäluokkiin noin 278 miljoonalla eurolla. Peruspalveluiden valtionosuus laskee nykyisestä 29,75 %:sta 25,42 %:iin.

Kaikkiaan tehdyt päätökset alentavat kuntien valtionosuuksia hallituskaudella (2012- 2015 mennessä) noin 1,4 miljardia euroa. Tämän lisäksi kuntia koskettaa opetus- ja kulttuuriministeriön leikkaukset: vuonna 2013 noin 92 miljoonaa euroa, vuonna 2014 noin 77 miljoonaa euroa ja vielä vuonna 2015 noin 102 miljoonaa euroa. Kuntien valtionosuudet supistuvat 0,7 % vuonna 2015.

Yhteensä kuntien verotulojen ja valtionosuuksien kasvun arvioidaan jäävän yhteen prosenttiin vuonna 2015.

Kuviossa 1 on havainnollistettu valtionosuusrahoituksen kokonaisuus vuonna 2015.

Valtionosuusrahoituksen kokonaisuus 2015

Kuvio 1: Valtionosuusrahoituksen kokonaisuus vuonna 2015

Kuntapalveluiden muutokset

Kuntatalouden vakauttaminen edellyttää rakennepoliittisen ohjelman täysimittaista toimeenpanoa ja kuntien tehtävien suunniteltua vähentämistä 1 miljardilla eurolla. Samanaikaisesti kuntien on sitouduttava jatkamaan talouden sopeuttamista ja parantamaan tuottavuuttaan. Väestön ikääntyminen lisää palveluiden tarvetta ja osaltaan vaikeuttaa kuntien menokehityksen hillitsemistä. Ilman merkittävää kuntien tehtävien ja velvoitteiden vähentämistä kuntatalouden velkaantumisen taittaminen vaatisi merkittävät kunnallisveroprosenttien korotukset. Mikäli sopeuttaminen tehdään yksinomaan veroprosenttia korottamalla, on kunnallisveron keskimääräinen korotus noin 2,5 % vuoteen 2018 mennessä.

Seuraavat muutokset on otettu huomioon valtionosuusuudistuksen kuntien palveluita koskevissa muutoksissa:

1. Laajuuden ja laadun muutokset
  - a. Vanhuspalvelulaki 1.7.2013 (+ 28 meur, josta vos 54,3%)
  - b. Sosiaalihuoltolaki 1.1.2014 (+ 5 meur, josta vos 50 %)
  - c. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1.8.2014 (+ 5 meur, josta vos 50 %)
  - d. HE sosiaalihuoltolain muuttamisesta, jolla parannetaan lasten ja lapsiperheiden asemaa (+ 9 meur, josta vos 50 %)
2. Tehtävien siirrot ja tehtävien vähentäminen (rakennepoliittinen ohjelma)
  - a. Turvakotitoiminta valtiolle (- 4 meur, toteutus vos % alentamalla)
  - b. Aikuisten hammashuollon säästötoimet (- 0,9 meur)
  - c. Subjektiviisen päivähoidon oikeuden rajaaminen (- 6 meur)
  - d. Uskonnon ja elämäkatsomustiedon opetusryhmäkoon suurentaminen (- 0,1 meur)
3. Määräaikaisia ja muita valtionosuusvähennyksiä kaikkiaan 60 meur.
  - a. Valtion ja kuntien yhteisten tietojärjestelmien (KuntalIT/ SAdE) rahoitus (- 0,88 €/asukas)
  - b. Opiskelijavalintapalvelujärjestelmän uusiminen (- 0,37 €/asukas)
  - c. Valtionosuusjärjestelmän uudistuksen johdosta siirtymäjärjestelyiden toteuttaminen kustannusneutraalisti (- 4,98 €/asukas)
  - d. Valtionosuusjärjestelmän uudistuksen johdosta yksityisten opetuksenjärjestäjien kotikuntakorvausten tasausjärjestelmän rahoittaminen (- 0,30 €/asukas)

Nykyisistä vähennyksistä poistuvat:

  - a. Harkinnanvaraisen korotuksen rahoitus (5 meur)
  - b. Erityisen harvan asutuksen vähennys (35 meur)
  - c. Turvallisuusverkon uudistamisen rahoitus (1,5 meur)
4. Valtionosuuslisäykset säilyvät pääosin nykyisellään, niistä poistuvat:
  - a. Elatustukisaatavien palautukset kunnille
  - b. Verotuloihin perustuvat valtionosuuden tasauksen kustannusneutraalisuus
  - c. Jäteveron tuottoa vastaava lisäys poistuu, kun se hoidetaan kunnille valtionosuusprosentin korotuksella.

Verokompensaationa kunnallisveron 131 miljoonan euron tuottovähennysten ja kiinteistöverojen 48 miljoonan euron tuottojen kasvun kompensoimiseksi kunnille lisätään valtionosuuksia 15,31 €/ asukas. Lisäystä korjataan toteutuman mukaan. Uutena kompensatioeränä valtio kompensoi kunnille 75 miljoonaa euroa työmarkkinatuen kunnille aiheuttamia kustannuksia. Kompensointi toteutetaan yhteisöveron jako-osuutta korottamalla.

Mikkelin kaupungin toimintaympäristö

Väkiluku

Kaupungin väkiluku 31.12.2013 oli 54 635. Ennakkoväkiluku elokuun 2014 lopussa oli 54 643.

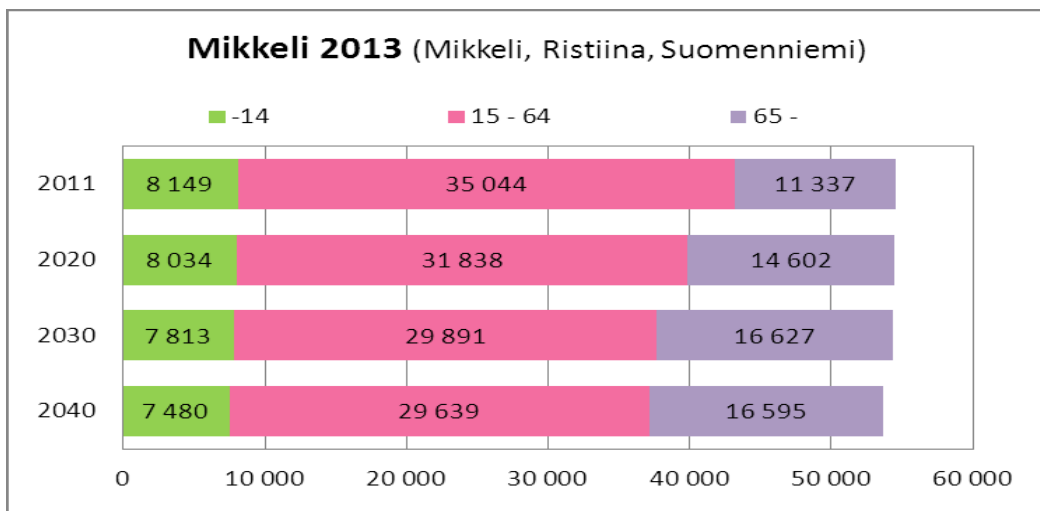
Kumulatiivinen kasvu oli 8 henkilöä vuoden 2014 alusta elokuun 2014 loppuun. Tilastokeskuksen ennusteen mukaan kaupungin kokonaisväkiluku pienenee vuoteen 2040, vaikkakin hitaasti. Kaupungin tavoitteena on lisätä väestöä noin 200 hengellä vuosittain.

	2015	2020	2025	2030	2035	2040
Syntyneet	508	506	489	468	462	466
Kuolleet	583	603	625	654	692	728
Luonnollinen väestönlisäys	-75	-97	-136	-186	-230	-262
Nettomuutto	63	88	126	153	169	186
Väestönlisäys	-12	-9	-10	-33	-61	-76
Väkiluku	54 527	54 474	54 438	54 331	54 085	53 714

Taulukko 2: Väestömuutoksen ennuste Mikkelissä v. 2015-2040 (Lähde: Tilastokeskus, Etelä-Savon maakuntaliitto)

Ikärakenne 2011 ja ennuste v. 2020-2040

Yli 65-vuotiaiden määrä kasvaa vuoteen 2030 merkittävästi, jonka jälkeen alkaa tasaantuminen. Alle 14-vuotiaiden määrä puolestaan pienenee prosentuaalisesti eniten.

Kaavio 2: Ikärakenne ja ennuste (Lähde: Tilastokeskus, Etelä-Savon Maakuntaliitto)

Ikärakenne ikävuosivälyksinä

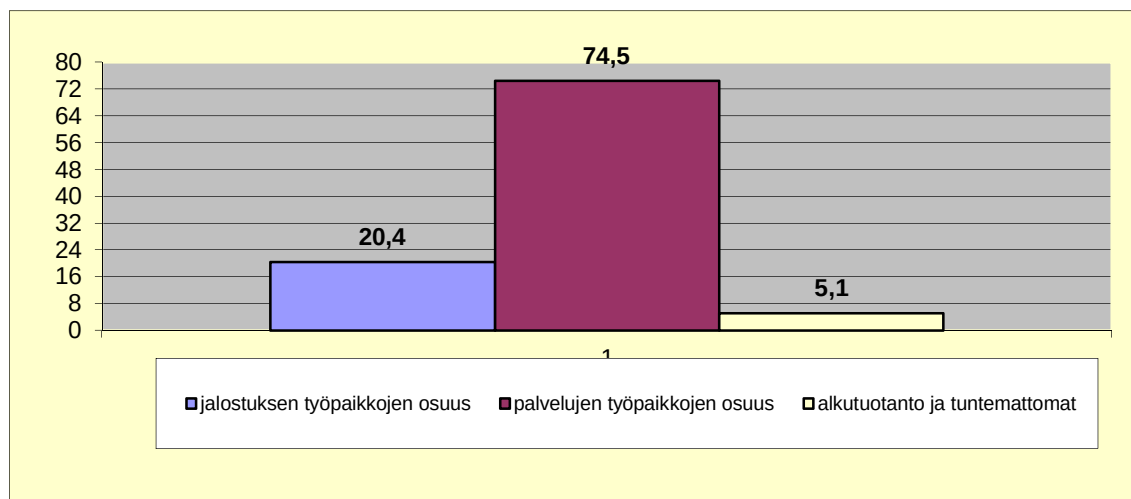
Vuosina 2012-2013 väestö on vähentynyt erityisesti nuoremmissa ikäryhmissä, lukuun ottamatta alle 4-vuotiaita. Kasvu yli 65-vuotiaiden osalta on erityisen huomattavaa ja erityisesti yli 85-vuotiaiden osalta. Tilastointi tukee valtakunnallista suuntausta vanhusväestön kasvussa. Kasvu asettaa haasteita erityisesti kaupungin vanhusten palveluihin ja näin koko kaupungin kustannusrakenteeseen.

Ikävuosivälys	2012	2013	muutos lkm	muutos %2012-2013
-4	2553	2571	18	0,7
5-9	2738	2706	-32	-1,2
10-14	2771	2759	-12	-0,4
15-19	3217	3180	-37	-1,2
20-24	3543	3501	-42	-1,2
25-29	3049	3139	90	2,9
30-64	24866	24583	-283	-1,2
65-69	3721	3991	270	6,8
70-74	2779	2770	-9	-0,3
75-79	2194	2272	78	3,4
80-84	1727	1770	43	2,4
85-	1361	1438	77	5,4
Yhteensä	54519	54680		

Taulukko 3: Ikärakenne ikävuosivälyksinä (Lähde: Tilastokeskus, Etelä-Savon Maakuntaliitto)

Elinkeinorakenne

Työllisten osuus 18-64 –vuotiaista vuoden 2012 lopussa Mikkelissä oli 68 prosenttia, kun se koko maassa oli 70 prosenttia. Kaupungissa asuvan työllisen työvoiman määrä oli 22 423 henkilöä. Elinkeinorakenne on palveluvaltainen. Palveluiden osuus kaikista työpaikoista on yli 74 prosenttia. Alkutuotannon osuus on hieman alle neljä prosenttia, ja jalostuksen työpaikkoja on noin joka viides kaikista työpaikoista.

Kaavio 3: Elinkeinorakenne (Lähde: Tilastokeskus, Etelä-Savon Maakuntaliitto)

Koulutusaste

Kaupungin koulutusaste vuoden 2012 lopussa oli vähintään keskiasteen tutkinnon suorittaneiden osalta 69,9 prosenttia. Koko maahan verrattuna se oli edelleen 2,2 prosenttiyksikköä korkeampi ja Etelä-Savoon 5,7 prosenttiyksikköä korkeampi. Korkea-asteen tutkinnon suorittaneita on Mikkelissä edelleen noin prosentti vähemmän kuin koko väestössä.

Työllisyys

Vuoden 2014 elokuussa työttömyysaste Mikkelin kaupungissa oli 12,2 %, kun vuoden 2013 elokuun työttömyysaste oli 11,8 %. Näin ollen työttömyysaste on noussut 0,4 prosenttiyksikköä edellisvuodesta. Aktivointipalvelujen lisäys Mikkelissä on osaltaan selvästi taittanut työttömyyden kasvua. Koko Etelä-Savon työttömyysaste vuoden 2014 elokuussa oli 12,6 %. Koko maan työttömyysaste elokuussa 2014 oli 12,2 %. Elokuussa 2014 alle 25- vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli kaupungissa 454 henkilöä, kun vastaava luku vuotta aiemmin oli 447.

Pitkäaikaistyöttömiä oli elokuussa 2014 921 henkilöä, kun vuosi sitten heitä oli 838 henkilöä. Vaikka työttömyysaste on hienokseltaan noussut vuoden takaisesta, niin avoimena olevien työpaikkojen määrä ei ole laskenut. Tammi-elokuussa 2014 Mikkelissä tuli työnvälitykseen avoimeksi 3 900 työpaikkaa, mikä on hieman vähemmän kuin

edellisvuonna vastaavana ajanjaksona, mutta syynä on provisiopalkkaisten työpaikkojen väheneminen yli kahdellasadalla. Tavanomaisten palkkatyöpaikkojen määrä työnvälityksessä sen sijaan on noussut sadalla.

Mikkelin kaupunki kohdistaa omaa työllisyydenhoitoaan edelleenkin erityisesti nuoriin ja pitkäaikaistyöttömiin. Palkkatukityöllistäminen on kohdistunut vuoden 2014 aikana niin (tilanne syyskuussa), että 21% siitä on suuntautunut nuoriin (nuorisotakuu) ja 57 % pitkään työttömänä olleisiin. Loput 26 % on kohdistunut muihin työttömiin esimerkiksi työpajaohjaajiin.

Vuoden 2014 aikana on käynnistetty työllisyydenhoidon kehittämiskumppanuus, jonka toteuttajaosapuolena on Mikkelin Toimintakeskus ry. Kumppanuuteen osallistuvat Mikkelin Toimintakeskus ry:n kautta myös kolme muuta yhdistystä (Mikkelin seudun invalidit ry, Mikkelin työttömät ry. ja Etelä-Savon liikunta ry) ja yksi säätiö (Karjalan tietokantasäätiö). Kehittämiskumppanuuden avulla kuntouttavan työtoiminnan määrää on pystytty lisäämään. Työmarkkinatuen kuntaosuus ei kuitenkaan ole vielä alkusyksystä 2014 lähtenyt laskemaan. Tätä selittää ainakin osaksi kaupungin oman työllistämisen seisaus yt- neuvottelujen vuoksi sekä pitkäaikaistyöttömyyden määrän jatkuva kasvu. Vuonna 2012 pitkäaikaistyöttömiä Mikkelissä oli 646, vuonna 2013 määrä oli 838 ja vuoden 2014 elokuussa määrä on 921. Taloustilanteesta johtuen pitkäaikaistyöttömyyden voi ennakoida kasvavan myös ensi vuoden aikana.

Asuminen

Suomessa oli vuoden 2013 lopulla 2 600 000 asuntokuntaa, joista 42 prosenttia oli yhden hengen asuntokuntia. Vuonna 2013 kaikista asuntokunnista asui ahtaasti 9 prosenttia. Mikkelissä yhden hengen asuntokuntien osuus on 44,2 %. Asuntokunnan muodostavat kaikki samassa huoneistossa vakinaisesti asuvat henkilöt.

Ahtaasti asuvien osuus asuntokunnista on laskenut usean vuosikymmenen ajan. Kun vuonna 1989 kahdesta miljoonasta asuntokunnasta asui ahtaasti 19 prosenttia (384 000 asuntokuntaa), niin vuonna 2013 vastaava osuus oli enää noin 9 prosenttia (226 000 asuntokuntaa). Ahtaasti asuvalla asuntokunnalla tarkoitetaan asuntokuntaa, johon kuuluu enemmän kuin yksi henkilö huonetta kohti, kun keittiötä ei lasketa huonelukuun. Mikkelissä 7,1 % asuntokunnista asui ahtaasti v 2013.

Mikkeli	2013	Asunto-kuntien lkm	Asunto-väestön lkm	Ahtaasti asuvia asuntokuntia, lkm	Ahtaasti asuvia henkilöitä, lkm	Asunnon pinta-ala /asuntokunta, m2	Asunnon pinta-ala /henkilö, m2
		27355	53709	1940	8000	81,1	41,3

Taulukko 4: Asuminen

Mikkelissä asuntokuntien lukumäärä on edelleen lisääntynyt yhden ja kahden henkilön asuntokuntien osalta. Yhden ja kahden henkilön asuntokuntien osuus edelliseen vuoteen nähden kasvoi huomattavasti.

			2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Mikkeli	Kaikki talotyytit	1 henkilö	11 068	11 293	11 478	11 584	11 759	11 848	12078
		2 henkilöä	8 740	8 861	8 903	8 990	9 065	9 112	9202
		3 henkilöä	2 953	2 880	2 809	2 747	2 763	2 784	2733
		4 henkilöä	2 318	2 301	2 277	2 282	2 198	2 185	2133
		5 henkilöä	966	926	922	920	937	899	909
		6 henkilöä	243	238	258	244	219	213	208
		7+ henkilöä	95	97	88	83	87	87	92

Taulukko 5: Asuntokuntien lukumäärä. Tilastossa käytetään 1.1.2014 aluejakoa koko aikasarjassa.

Asuntojen lukumäärä				
	Erillinen pientalo	Rivi- tai ketjutalo	Asuinkerrostalo	Muu rakennus
Mikkeli, Yhteensä	13013	4128	13150	557

Taulukko 6: Asuntojen lukumäärä. Tilastossa käytetään 1.1.2014 aluejakoa

Rakentaminen

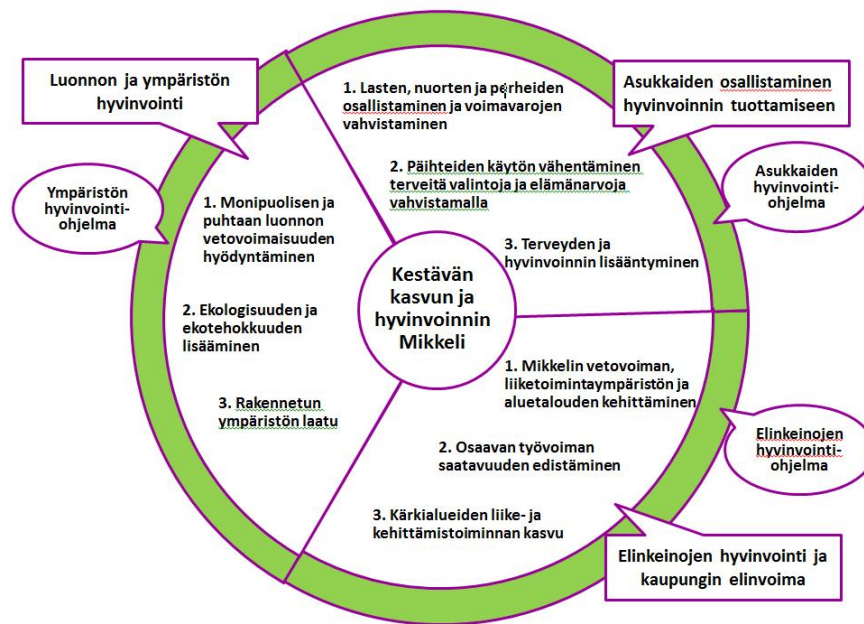
Mikkelissä on syyskuun loppuun mennessä valmistunut asuinrakennuksia yhteensä 55 kpl, joista pientaloja 45 kpl, rivi- ja ketjutaloja 7 kpl ja asuinkerrostaloja 3 kpl. Asuntojen lukumäärä oli yhteensä 184 kpl.

Talousarvion ja taloussuunnittelun perusteet

Mikkelin kaupungin strategia ja strategiset kehittämistoimenpiteet

Kaupungin tavoitetilä (visio) on: digitaalinen Mikkelä – kestävästi uudistuva kasvukeskus Saimaan rannalla.

Mikkelin strategia on kestävä kasvun ja hyvinvoinnin strategia. Näkökulmia on kolme: asukkaiden, elinkeinojen ja ympäristön hyvinvointi. Näitä konkretisoidaan yhdeksällä päämäärällä. Ne on kuvattu alla (kuvio 1). Mikkelin tavoite on lisätä hyvinvointia ja vähentää pahoinvointia.

Kuvio 4: Mikkelin kaupungin strategia

Kunkin päämäärän toteutumista seurataan määrällisillä mittareilla. Näillä on asetettu lähtö- ja tavoitetasot. Nämä on havainnollistettu hyvinvointinäkökulmittain.

Asukkaiden osallistaminen hyvinvoinnin tuottamiseen

Strategiset päämäärät	Indikaattorit	Lähtötaso	Tavoite 2017
1. Lasten, nuorten ja perheiden osallistaminen ja voimavarojen vahvistaminen	Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-24-vuotiaat, %-osuus	9.1 (koko maa 11.4)	7.5
	Ei yhtään läheistä ystävää, %-osuus 1) 8-9-lk:t 2) ammattikoululaiset 3) lukiolaiset	1) 9.6 (koko maa 9.1) 2) 7.2 (koko maa 7.8) 3) 6 (koko maa 7.4)	1) 6.5 2) 5.8 3) 5
	Vanhemmuuden puutetta, %-osuus 1) 8-9-lk:t, 2) ammattikoululaiset 3) lukiolaiset	1) 20 (koko maa 22.3) 2) 27.3 (26.1) 3) 21.5 (koko maa 21.7)	1) 19 2) 24 3) 18

Strategiset päämäärät	Indikaattorit	Lähtötaso	Tavoite 2017
	Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, %-osuus 1) 8-9-lk:t, 2) ammattikoululaiset 3) lukiolaiset	1) 8 2) 4.5 3) 1.9	1) 0 2) 0 3) 0
2. Päihteiden käytön vähentäminen terveitä valintoja ja elämänarvoja vahvistamalla	Alkoholin kokonaiskulutus asukasta kohti 100 % alkoholina, litraa	11.3 (koko maa 10.1)	10
	Humalajuominen, %-osuus 1) 8-9 lk:t 2) ammattikoululaiset 3) lukiolaiset	1) 12 2) 40 3) 26	1) 7 2) 30 3) 20
	Tupakointi päivittäin, %-osuus 1) 8-9 lk:t 2) ammattikoululaiset 3) lukiolaiset	1) 15 2) 42 3) 10	1) 10 2) 32 3) 5
	Kokeillut laittomia huumeita %-osuus 1) 8-9 lk:t 2) ammattikoululaiset 3) lukiolaiset	1) 8 2) 23 3) 12	1) 5 2) 15 3) 8
3. Terveysten ja hyvinvoinnin lisääntyminen	Sairastavuusindeksi	106,1 (maan keskiarvo 100)	100
	PYLL	Alkoholin ja tupakoinnin aiheuttamat kuolemat suurin ennen aikaisista kuolleisuutta aiheuttava tekijä	Alkoholin ja tupakan aiheuttamat ennen aikaiset kuolemat vähenevät, laskee koko maan keskiarvotasolle
	Kulttuuri- ja liikuntapalveluiden käyttö: 1) kirjaston käyttö/kävijät 2) museot/kävijät 3) orkesteri/kuulijamäärä 4) yleiset kulttuuripalvelut 4.1) Kävijämäärä omissa ja muiden kanssa yhteistyössä järjestetyissä tapahtumissa 4.2) Kävijämäärä tapahtumissa, joihin myönnetty kohdeavustusta 4.3) Säännöllistä kulttuuriavustusta saavien kävijä-/osallistujamäärä 5) Uimahallikäynnit 6) Teatterin kävijämäärät	1) kirjasto: 467 157 2) museot: 28 024 3) orkesteri: 11 494 4.1) 21 340 4.2) 30 015 4.3) 20 665 5) 166 276 6) 51 567	1) kirjasto: 500 000 2) museot: 30 000 3) orkesteri: 17 000 4.1) 24 000 4.2) 32 000 4.3) 22 000 5) 185 000 6) 55 000

Elinkeinojen hyvinvointi ja kaupungin elinvoima

Strategiset päämäärät	Indikaattorit	Lähtötaso	Tavoite 2017
1. Mikkelin vetovoiman, liiketoiminta-ympäristön ja aluetalouden kehittäminen	Yritysten nettolisäys	122 yritystä/vuosi	140 yritystä/vuosi tai 560 ajalla 2014-2017
	Työpaikkakehitys Työvoimaomavaraisuusaste, %-osuus	23 506 104	24 500 106
	Mikkelin mainekuvan kehitys	Imagotutkimuksen 7. sija Yleinen yritysilmasto 3.12	4. 3,5
	Mikkelin väkiluvun kehitys Huoltosuhde	+65 54,4	+ 250 52,9
2. Osaavan työvoiman saatavuuden edistäminen	Työttömyysaste, %-osuus - alle 25-vuotiaat - alle 30-vuotiaat valmistuneiden osuus	12,3 15 32,7	8,3 10 27
	15-64-vuotiaiden työllisten %-osuus samanaikaisesta väestöstä	60	70
	Asukkaiden koulutustaso: tutkinnon suorittaneiden %-osuus	69,9	75
3. Kärkialueiden liike- ja kehittämis-toiminnan kasvu	Kärkialueiden tutkimus, kehittämis- ja innovaatio-rahoituksen määrä miljoonaa euroa	22	34
	Työllisten määrä kärkialayrityksissä - teknologia/hlö - palvelut/hlö - matkailu/yritystä	1 400 23 500 400	3 000 24 600 440
	Matkailun yöpymisten määrä/vuosi	216 500	280 000

Luonnon ja ympäristön hyvinvointi

Strategiset päämäärät	Indikaattorit	Lähtötaso	Tavoite 2017
1. Monipuolisen ja puhtaan luonnon vetovoimaisuuden hyödyntäminen	Asemakaavoitetuilla alueilla virkistysalueiksi (VL) merkittyjen alueiden pinta-alan osuus (%)	69	70
	Hoidettujen ja opastettujen retkeilyreittien ja luontopolkujen pituus (43 km)	Osin opastamaton eikä ole tuotteistettu	Opastettu ja tuotteistettu 100 %

	Vesistöistä hyvässä tai erinomaisessa kunnossa olevien luokiteltujen vesimuodostumien määrä %-osuus	90	90
	Luokitelluista pohjavesimuodostumista hyvässä tai erinomaisessa kunnossa olevien muodostumien osuus (%)	33	50
	Koululaisten luontopäivien määrä/koululainen/vuosi	2,5	3,5
2. Ekologisuuden ja ekotehokkuuden lisääminen	Kasvihuonekaasupäästöt (t CO ₂ -ekv./as)	6,2	5,5
	Ekologinen jalanjälki (gha / as)	5,9	5,5
	Etelä-Savon Energia Oy:n uusiutuvilla energianlähteillä tuotetun energian osuus koko energiantuotannosta (%)	68	85
	Kaatopaikalle penkkaan loppusijoitetun jätteen määrä asukasta kohden laskettuna (kg/asukas)	107	75
	Luomumaatilojen %-osuus kaikista maataloista	8,7	15
	Luomussa olevan peltopinta-alan %-osuus kaikesta peltopinta-alasta	11,9	18
3. Rakennetun ympäristön laatu	Korjausvelka kaupungin omistamien kiinteistöjen osalta (euroa/as)	1 109	1 000
	Todetuista sisäilmaongelmista kärsivien kaupungin omistamien kiinteistöjen osuus kaupungin koko kiinteistökannasta	Kouluja Mikkelissä 30 kpl, sisäilmaongelmia todettu 12 koulussa (40 %). Päiväkoteja 27 kpl + ryhmäperhepäiväkoteja 15 kpl. Sisäilmaongelmia tiedossa 5 päiväkodissa (12 %). Yhteensä 72 rakennusta, joissa sisäilmaongelmia 17 rakennuksessa eli 24 %.	Sisäilmaongelmaisten rakennusten määrä vähenee 20 %:a.
	Asiakastytytyväisyystutkimus - puistojen hoito - liikenneväylien hoito	3,51 3,29	4 4

	Hoidettuja kevyen liikenteen väyliä Mikkelin kaupungin alueella (km)	184	200

Vuoden 2014 alusta strategian toteutumiseen tarvittavat tärkeimmät kehittämistoimenpiteet kootaan hyvinvointiohjelmiin. Strategian mukaisia hyvinvointiohjelmia on kolme: asukkaiden, elinkeinojen ja ympäristön hyvinvointiohjelmat. Ohjelmiin koottavat toimenpiteet ovat sellaisia, joista jokin toimiala ei voi yksin vastata. Seuraavassa on koottu vuoden 2014 tärkeimpiä toimenpiteitä, joita toteutetaan hyvinvointiohjelmissa, ja jotka ovat siten samalla osa strategian toimeenpanoa.

Asukkaiden hyvinvointia koskevat kehittämistoimenpiteet

Matalan kynnyksen ennaltaehkäisevät ja sähköiset palvelut. Palveluita kehitetään yhteistyössä eri toimialojen, järjestöjen ja sidosryhmien kanssa. Kaupunki solmii kumppanuussopimuksia ja tiivistää yhteistyötä alueen muiden toimijoiden kanssa. Avainhankkeita ovat syrjäytymisvaarassa olevien nuorten varhaiseen tunnistamiseen tähtäävä Tajua mut! -toiminta, matalan kynnyksen moniammatillisen Olkkari-toimintamallin ja etsivän nuorisotyön vakiinnuttaminen, Hyvis -sähköisten palveluiden laajentaminen.

Etelä-Savon sote -tuotantoalueen muodostaminen vuosien 2015 ja 2016 aikana. Sosiaali- ja terveystuotanto kootaan uuteen organisaatioon, joka tuottaa palvelut vähintään nykyisen Etelä-Savon sairaanhoitopiirin väestöpohjalle.

Palveluohjausyksikön muodostaminen. Luodaan keskitetty SOTE -palveluiden palveluohjausyksikkö, jonka kautta sovitut asiakkuudet kulkevat palvelutarpeen arviointiin ja, josta annetaan tietoa ja ohjausta sosiaalipalveluista. Yksikkö toimii myös palveluiden sukuluttajien vastuutahona ja heille nimetään vastuutyöntekijä. Yhteistyötä tehdään kaupungin asiointipisteen kanssa.

ESPER- ja ESSO- hankkeet. Perusterveydenhuollon ja osan sosiaalipalveluista siirtäminen keskussairaalan alueelle. Tavoitteena on pitkälle viety toiminnallinen yhteistyö ja pidemmällä tähtäimellä toimintojen, kuten sairaala-palveluiden konkreettinen yhdistäminen. Hankkeesta saadaan merkittävät synergiaedut ja sitä kautta edistetään asiakas-/potilaslähtöistä toimintaa ja saadaan myös taloudellista hyötyä. Hankkeen toteuttaminen edellyttää uudisrakentamista keskussairaalan tontille ja entisten tilojen saneeraamista ja muun muassa Pankalammen tiloista luopumista.

Järjestöavustamisen uudistaminen. Järjestöavustamisen periaatteet on yhtenäistetty, ja kumppanuussopimusmalli on käytössä niiden järjestöjen kanssa, joiden toiminta on vaikuttavuudeltaan laajaa ja toiminta pitkäjänteistä. Sähköistä järjestelmää kehitetään niin, että se on käytössä hakemusten jättämiseen ja käsittelyyn vuoden 2016 avustuksia haettaessa.

Elinkeinojen hyvinvointia koskevat kehittämistoimenpiteet

Kehitysyhtiö rakenteen tarkastelu. Mikkelin kaupunki on asettanut kunnianhimoiset tavoitteet työpaikka- ja väestömäärän kehitykselle sekä elinkeinojen hyvinvoinnille. Kehitysyhtiöt ovat avainroolissa näiden tavoitteiden saavuttamisessa. Nykyinen kehitysyhtiö rakenne – seudullinen kehitysyhtiö, alkavien yritysten neuvontapalvelu, innovaatiokeskus ja kiinteistöyhtiö – on varsin pirstaleinen. Kehitysyhtiöiden nykyresurssit ovat myös kansallisesti tarkastellen niukat.

Kaupunginhallituksen vuoden 2014 kesäkuussa tekemän päätöksen mukaisesti kehitysyhtiö rakennetta muutetaan ja Mikkeliin syntyy uudistettu kehitysyhtiö. Tavoitteena on kustannustehokas ja elinkeinojen hyvinvointia lisäävä toimintamalli. Uudistus ei lisää suoraan kaupungin kustannuksia, mutta tuo lisää tuloksia ja vaikuttavuutta elinkeinotoimintaan.

Digitaalisen liiketoiminnan vahvistaminen. Tavoitteina on synnyttää Mikkeliin 100 uutta digitaalisen liiketoiminnan työpaikkaa vuosittain, tunnistaa uusia sähköisiä liiketoiminnan mahdollisuuksia ja liiketoimintakonsepteja, tukea olemassa olevia yrityksiä hyödyntämään sähköisiä palveluita, sekä auttaa Mikkelin kaupunkia uudistumaan digitaalseksi kaupungiksi ottamalla käyttöön 70 sähköistä palvelua (LUPAUS 2016-ohjelma). Vuonna 2015 painopisteinä tulevat olemaan Memory Parkin eli sähköisen muistin osaamis- ja innovaatiokeskittymän liiketoimintamallin aikaansaaminen. Liiketoimintasuunnitelman laadintaa johtaa Miktech Oy.

Ympäristöturvallisuuden edistäminen. EcoSairila on ympäristöturvallisuuden kärkihanke, jossa tähdätään uuden ympäristöllisesti kestävä teollisuusalueen aikaansaamiseen. Alueelle sijoittuu jätteiden käsittelylaitos, vedenpuhdistamo sekä näitä tukevaa yritys- ja korkeakoulujen toimintaa. Suunnittelua koordinoi Miktech Oy.

Uusiutuvan energian hyödyntäminen. Biohiilipellettitehtaan aikaansaaminen on yksi Mikkelin bioenergia-alan ja elinvoiman kärkihankkeista. Biohiilipellettitehdas sijoittuisi Ristiinaan. Sen koelaitos on jo toiminnassa Mikkeliissä (Torrec Oy).

Kilpailuetua vapaa-ajasta - toimintaohjelman käynnistäminen. Mikkeli on Suomen merkittävin vapaa-ajan keskus vapaa-ajan asuntojen määrällä mitattuna. Tulevaisuudessa vapaa-ajan vietossa arvioidaan tapahtuvan merkittäviä muutoksia. Seudun rahoituksella on käynnistetty kilpailuetua vapaa-ajasta -toimintaohjelma, jolle haetaan seutuvaliokunnan päätöksen mukaisesti rahoitusta maakuntaliitosta EAKR-ohjelmasta siten, että toimintaohjelman seuraava vaihe käynnistyisi vuoden 2015 alusta. Toimintaohjelmassa syntyy 20 uutta vapaa-aikaan liittyvää matkailutuotetta/vuosi, vapaa-ajan asunnoista saadaan 2% lisää vuokraustoiminnan piiriin (3000 vuodepaikkaa) ja otetaan käyttöön uusi digitaalinen vapaa-ajan asuntojen vuokraus- ja markkinointimalli. Valtuustokauden aikana matkailuyöpymisten määrä lisääntyy 20 000/vuosi ja aluetaloudelliset hyödyt vapaa-ajasta kasvavat.

Työllisyydenhoidon kehittämiskumppanuus. Työllisyydenhoidossa kehittämiskumppanuudella uudistetaan työllisyydenhoidon rakennetta, tarjotaan aiempaa laajempaa osallistumisen ja työllistymisen mahdollisuudet pitkäaikaistyöttömille sekä alennetaan kaupungin Kelalle maksamaa työmarkkinatuen kuntaosuutta puoleen. Kaupungin välitön säästö kehittämiskumppanuudesta on 1,3 miljoonaa euroa. Kehittämiskumppanuussopimusta jatketaan vuonna 2015.

Ympäristön hyvinvointia koskevat kehittämistoimenpiteet

Ekologiset asuin- ja toimintaympäristöt. Satamalahti ja asuntomessualue tulevat olemaan mallialueita ekologiselle asuin- ja toimintaympäristölle. Ekologisuus ja digitaalisuus huomioidaan aina kaavatyöstä alueiden toteutukseen saakka. Satamalahteen ja asuntomessualueelle pilotoidaan ekologisia ja digitaalisia ratkaisuja mm. liikkumiseen, asuinympäristön turvallisuuteen, energiatuotantoon ja kuluttamiseen, jätteiden käsittelyyn ja tiedon saantiin liittyen.

Retkeilyreitistöt ja luontopolut. Hoidetut retkeilyreitistöt ja luontopolut ovat tärkeitä niin kaupungin ja seudun asukkaille kuin matkailijoillekin. Reitistöt tuoteistetaan ja opastetaan 100 prosenttisesti, ja panostetaan näiden markkinointiin ja näkyvyyteen myös sähköisesti seutuhaku.fi- alustalla.

Pohjavesien suojelusuunnitelmien hyväksyminen ja toteutus. Pohjavesien puhtaus on kaupungin ympäristön kannalta avainasemassa ja edellyttää toimialojen ja verkostojen yhteistyötä. Suojelusuunnitelmissa tunnistetaan merkittävimmät pohjavesialueisiin kohdistuvat riskit ja määritellään toimenpiteet, joilla turvataan pohjavesialueiden säilyminen ja saattaminen sellaiseen kuntoon, että pohjaveden laatu ja riittävyys eivät vaarannu.

Lupaus2016 ohjelman kehittämistoimenpiteet

Lupaus 2016 kehittämisohjelman vuoden 2015 tärkeimmät tehtävät ovat KuntaERP- tietojärjestelmäkokonaisuuden (talous- ja henkilöstöhallinto) sujuvan käyttöönoton varmistaminen, sähköisen arkiston käyttöönotto osana palveluprosessien digitalisaatiota ja kokonaan sähköisten hakemus- ja anomusprosessien käyttöönotto. Etsitään aktiivisesti yhteistyössä toimialojen kanssa uusia toimintamalleja, jotka lisäävät tuottavuutta ja tehokkuutta.

Laskentaperuste

Verotulot

Kuntalain (66 §) mukaan valtuuston on päätettävä kunnan tuloveroprosentti, kiinteistöveroprosentti sekä muiden verojen perusteet viimeistään talousarvion hyväksymisen yhteydessä. Kunnalle suoritettavat verot muodostuvat kunnan tuloveroista, osuudesta yhteisöveron tuottoon ja kiinteistöveroista.

Kunnallisveroa ei ole korotettu vuoden 2014 tasosta ja vuoden 2015 talousarvio on laadittu 20 prosentin tuloveroprosentin mukaan. Myös muilta osin verojen perusteet on pidetty vuoden 2014 mukaisina. Vuoden 2015 verotulojen arvioinnissa on käytetty sekä valtiovarainministeriön että kuntaliiton kuntakohtaisia verotuloennusteita. Valtakunnallisesti kuntien verotulojen kasvun ennustetaan vuonna 2014 olevan 2,3 %. Ennuste on sama sekä Kuntaliitolla että Valtiovarainministeriöllä. Vuoden 2015 osalta verotulojen kokonaiskasvun arvioidaan jäävän runsaaseen 2 %:iin. Mikkelin kaupungin vuoden 2015 talousarviossa verotulot ovat 196.410.000 euroa. Vuoden 2014 toteutumaennuste on 192.600.000 euroa. Mikkelin kaupungin verotulossa kasvua on hiukan vajaat 2 %. Vuonna 2013 verotulokertymä oli 187.363.650 euroa.

Kiinteistöveron tuoton perusteena on käytetty seuraavia kiinteistöveroprosentteja, jotka ovat käyttötarkoituksen mukaan ryhmiteltyinä:

Vuosi	2014	2015
Yleinen kiinteistöveroprosentti	1,20 %	1,20 %
Vakituisen asuinrakennuksen kiinteistöveroprosentti	0,55 %	0,55 %
Muiden asuinrakennusten kiinteistöveroprosentti	1,10 %	1,10 %
Rakentamaton rakennuspaikka	3,00 %	3,00 %
Yleishyödyllisten yhteisöjen veroprosentti	0,00 %	0,00 %
Voimalaitoksen kiinteistöveroprosentti	2,50 %	2,50 %

Taulukko 7: Kiinteistöveroprosentit 2014 ja 2015.

Kuntaliiton syyskuun ennusteen mukaan Mikkelin verotulot kertyvät tulevina vuosina seuraavan taulukon mukaisesti (1000 eur):

Mikkeli

Yhteenveto						
TILIVUOSI	2012	2013**	2014**	2015**	2016**	2017**
Verolaji						
Kunnallisvero	154 129	163 242	168 163	167 355	172 351	177 339
Muutos %	3,6	5,9	3,0	-0,5	3,0	2,9
Yhteisövero	7 833	9 309	10 242	10 823	9 571	10 234
Muutos %	-24,4	18,8	10,0	5,7	-11,6	6,9
Kiinteistövero	13 341	14 731	18 232	18 232	18 232	18 232
Muutos %	6,8	10,4	23,8	0,0	0,0	0,0
VEROTULOKSI KIRJATTAVA	175 304	187 282	196 637	196 410	200 154	205 805
Muutos %	2,2	6,8	5,0	-0,1	1,9	2,8

Taulukko 8: Mikkelin kaupungin verotulokertymät 2012 – 2017.

Valtionosuudet

Kuntaliiton ennusteen mukaan Mikkelin kaupungin valtionosuudet kasvavat noin 750.000 euroa heinäkuun 2014 seurannan mukaisesta ennusteesta ja vähenevät noin 130.000 euroa alkuperäisestä talousarviosta 2014.

VALTIONOSUUDEN MUUTOS

KL ennuste	101 714 993
TA2014	101 845 000
Tot.enn. 7/2014	100 965 000
Ero TA2014	-0,1 %
Ero Tot.en. 07/2014	0,7 %
Ero TA2014	-130 007
Ero Tot.en. 07/2014	749 993

Taulukko 9: Valtionosuuksien muutos 7/2014 seurantaan ja talousarvioon 2014 verrattuna

MIKKELIN VALTIONOSUUKSIEN MUUTOKSET

2014	2015	muutos		2014	2015	muutos
Valtionosuudet	Valtionosuudet	muutos 2014 -> 2015		Asukasluku	Asukasluku	
				31.12.2012	31.12.2013	
100 964 834	101 714 993	750 159	0,7 %	54 519	54 635	0,2 %

Taulukko 10: Valtionosuuksien muutos 2014 -2015

Vuoden 2015 alusta voimaantuleva valtionosuusuudistus on edelleen hieman kesken ja sen johdosta valtionosuuksiin vuoden 2015 osalta sisältyy riski talousarviossa 2015. Peruspalvelujen valtionosuus on Kuntaliiton syyskuun ennusteen mukainen ja siitä on vähennetty valtiovarainministeriön 30.12.2013 ilmoittama Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa sekä vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa tarkoitettu rahoitus.

Peruspalveluiden valtionosuusprosentti alenee vuoden 29,57 %:sta vuonna 25,42 %:iin. Tähän vaikuttavan tekijät on esitetty seuraavassa taulukossa:

Muutos	Milj. €
Indeksikorotus	43
Asukasluku- yms. muutokset	60
Valtionosuusleikkaus	-188
Ammattikorkeakoulusiirto	-164
Kiinteistöveroien leikkaus	-48
Asiakasmaksujen leikkaus	-40
Harkinnanvaraisen valtionosuuden leikkaus	-20
Verokompensaatiot	131
Tehtävälisäykset	47
Tehtävävähennykset	-11
Yhteensä	-190

Taulukko 11: Peruspalveluiden valtionosuuksia koskeva laskelma (koko Suomi)

Valtionosuuteen tehtävän leikkauksen suuruus on sama kaikissa kunnissa asukasta kohden. Kokonaisleikkaus on 248 miljoonaa euroa ja otettaessa huomioon asiakasmaksutuottojen ja harkinnanvaraisen valtionosuuden korotuksen leikkaukset, on vähennys 46 €/ asukas. Kiinteistöveroien lisäyksen leikkaus kohdistetaan pääosin kuntakohtaisesti.

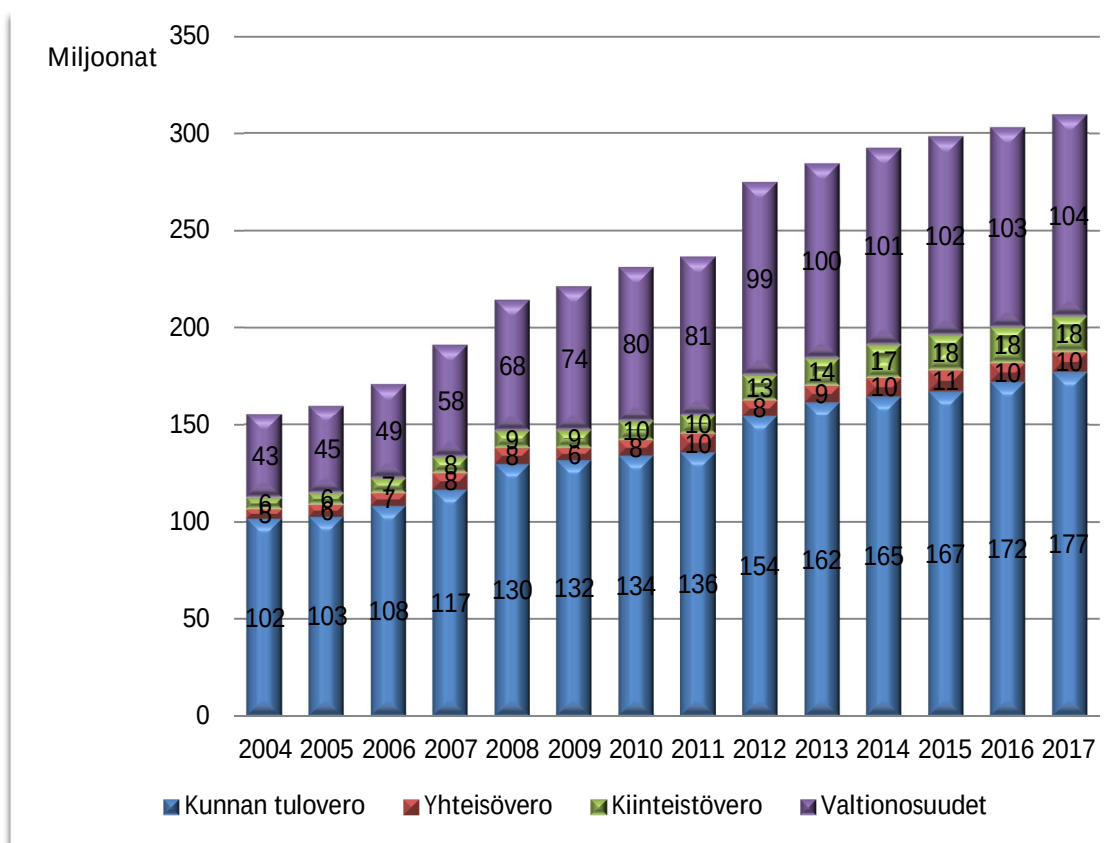
Kuntien omavastuuosuudeksi on arvioitu peruspalveluiden osalta 3.521,07 euroa /asukas, mikä uuden järjestelmän mukaan laskettuna vuonna 2014 olisi 3.417,24 euroa/asukas ja opetus- ja kulttuuritoimen osalta 307,40 euroa/asukas.

ERITTELY PERUSPALVELUIDEN JA MUIHIN OKM:N VALTIONOSUUKSIIN

2014	2015	muutos	2014	2015	muutos	2014	2015
Kunnan peruspalveluiden valtionosuus (KL 30.9.2014)	Kunnan peruspalveluiden valtionosuus (KL 30.9.2014)		Verotuloihin perustuva valtionosuuden taseus	Verotuloihin perustuva valtionosuuden taseus + 2015 järjestelmämuutostaseus		Muut opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuudet	Muut opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuudet (VM 30.12.2013)
104 857 644	105 646 738	0,8 %	8 486 956	13 872 574	63,5 %	-3 931 745	-3 931 745

Taulukko 12: Erittely peruspalveluiden ja muihin OPM:n valtionosuuksiin

Kokonaisuutena Mikkelin kaupungin verotulojen ja valtionosuuksien kasvu on ollut hyvä pitkällä tähtäimellä tarkasteltuna. Oheinen kuvio osoittaa verotulojen ja valtionosuuksien yhteenlasketun muutoksen vuosina 2005- 2017.

Kuvio 5: Mikkelin kaupungin verotulojen ja valtionosuuksien kertyminen vuosina 2005 - 2017. Vuosien 2004 - 2011 tiedoissa ei ole mukana 2013 Mikkelin kaupunkiin yhdistyneiden Suomenniemen ja Ristiinan kuntien tietoja. Vuodet 2012 - 2017 ovat tältä osin vertailukelpoisia.

Käyttötalouden menoperusteet

Kunta-alan virka- ja työehtosopimukset ovat voimassa 31.1.2017 asti ja kausi jakaantuu kahteen osaan. Ensimmäinen jakso päättyy vuoden 2015 lopussa. Palkkamenoihin on varattu 0,5 prosentin korotusvara perustuen työehtosopimusneuvotteluiden ennakolinjaukseen sekä 5,5 prosentin suuruinen lomarahavaraus. Liikelaitokset ja taseyksiköt ovat varautuneet korotuksiin omissa talousarvioissaan.

Ohjeet talousarviolaadinnasta on annettu 23.6.2014 ja yleisenä ohjeena toimintakulujen osalta oli jäädyttäminen vuoden 2014 talousarvion tasolle. Kaupunginhallitus vahvisti kokouksessaan 9.6.2014 § 246 alustavan talousarvioraamin ja oikeutti konsernipalvelut valmistelevaan lautakunnille talousarvion valmisteluohjeet. Alustava talousarvio oli 1,3 miljoonaa euroa alijäämäinen ja kaupungin johtoryhmä teki kokouksessaan 13.6.2014 tarvittavat leikkaukset kuluihin talouden tasapainottamiseksi. Eläkemenoperusteinen KUEL- maksu sekä varhe- maksu on keskitetyksi budjetoitu suoriteperusteisesti Kevan ennakoilmoituksen mukaisesti.

Talousarvioon on sisällytetty tasapainoisen kasvun ja talouden ohjelman toimenpiteet sekä perusopetuksen ja varhaiskasvatukset palveluverkkoselvityksen toimenpiteet. Sairaanhoidopiiriin tuottavuusohjelman on oletettu vaikuttavan kuluja hillitsevästi jo vuonna 2015.

Sisäiset erät

Sisäisistä eristä talouspalveluiden veloituksessa on huomioitu Kunnan Taitoa Oy:n palvelumaksut sekä taloussuunnittelun kustannukset. Jakoperusteena on käytetty tositerivimääriä tilinpäätöksessä 2013. Tietohallinnon kustannukset on jaettu toimialoille atk- ja tietoliikennepalveluiden sekä atk-ohjelmien käyttöoikeuksien kustannusten suhteessa. Kuntien Tiera Oy:n tai muun ulkoisen palveluntarjoajan laskut kirjataan toimialoilla, mutta ict- laskujen osalta vuoden 2015 aikana otetaan käyttöön uusi toimintamalli. Tietohallinto kirjaa ja koordinoi kulut, jolloin tietohallinnon kokonaiskustannuksiin saadaan parempi kokonaishallinta. Hankintapalveluiden veloituksesta puolet perustuu yhteisesti kilpailutettavien hankintojen kustannuksiin ja toinen puoli materiaalihallinto- ohjelmiston käyttöön toimialoilla. Henkilöstöpalveluiden veloitus on jaettu toimialoille käyttösuunnitelmiin 2014 varattujen palkkojen ja palkkioiden määrärahojen suhteessa ja jyvitetty kulu pitää sisällään myös työnantajapalvelut. Elinvoima- ja kilpailukykypalveluista on toimialoille jyvitetty tukityöllistämisen, kesätyöntekijöiden, oppisopimuskoulutusten sekä yhteisen koulutuksen kustannukset. Puhelinvaihteen kustannukset kohdennetaan toimialoille. Ruoka- ja puhtauspalveluiden hinnoittelu perustuu toiminnan kustannuksiin ilman katetta. Ruoka- ja puhtauspalveluiden hintaan vaikuttaa suoraan asiakkaan tarvitseman palvelut laatu, määrä ja tuottamisajankohta. Tilakeskuksen vuokrat lasketaan Haahtela- tilahallintaohjelmalla vuokran jakautuessa ylläpitovuokraan ja pääomavuokraan.

Vertailtavuus

Vuodet 2013- 2015 ovat vertailukelpoisia keskenään. Investointiohjelmassa on huomioitu kuntaliitossopimusten painotukset.

Kaupungin talouden kehitysnäkymät

Kaupungin taloudellinen tilanne on vuonna 2014 ennusteiden mukaan edelleen epätasapainossa. Toimintakulut ovat kasvaneet reilusti toimintatuloja nopeammin ja syyskuun lopun mukainen kaupungin tulosenennuste on edelleen liki 5 miljoonaa euroa alijäämäinen. Ennuste pitää lisäksi sisällään noin 4 miljoonaa euroa kertaluonteisia eriä, jolloin kaupungin todellinen toiminnan tulos on noin 8 - 10 miljoonaa euroa alijäämäinen. Erityisesti palveluiden ostojen kasvu on jatkunut voimakkaana, vaikka osa ulkoistetuista toiminnoista on siirretty omaksi toiminnaksi. Tuottavuuden seuranta on heikkoa ja resursseja ei ole onnistuttu kohdentamaan tehokkaasti muuttuneessa tilanteessa.

Käyttötalous

Julkisen sektorin alijäämä on edelleen kasvamassa ja talouden ennustamiseen sisältyy riskejä niin tulojen kuin menojenkin osalta. Valtion ja kuntien on kyettävä sopeuttamaan toimintaansa pieneneviin tuloihin ja rakennepoliittisen ohjelman toimenpiteitä sekä kuntien omia toimia tuottavuuden lisäämiseksi tulisi saada vietyä käytäntöön. Osana valtiontalouden sopeuttamistoimia kuntien valtionosuuksiin tehdään vajaan 190 miljoonan euron leikkaus, minkä johdosta 2015 valtionosuudet vähenevät 0,7 %. Vuosille 2012 - 2017 kohdistuneiden leikkausten johdosta kunnilta jää saamatta peruspalveluiden valtionosuuksia kaikkiaan 6,9 miljardia euroa. Yhteensä kuntien verotulojen ja valtionosuuksien kasvun arvioidaan olevan kuntasektorilla vajaan yhden prosentin suuruinen vuonna 2015. Verotulot kasvavat keskimäärin hiukan yli 2 %. Väestön ikärakenteesta johtuva palvelutarpeiden kasvu nostaa kuntien menojen kasvun reiluun kahteen prosenttiin.

Toimintatuotot

Toimintatuotot vähenevät 6,4 % eli 10,3 miljoonaa euroa vuoden 2014 tulosenennusteesta. Ensihoidon tuloina vähenee 1,9 miljoonaa euroa, työterveyshuollon yhtiöittämisen myötä noin 5 miljoonaa euroa ja 2,5 miljoonaa euroa kertaluonteisia myyntivoittoja. Lisäksi maksuperusteiden muutokset muun muassa päivähoidon osalta vähentävät maksutuottoja.

Toimintamenojen kasvu toimialoilla

Toimintamenoja on talousarviossa onnistuttu vähentämään 2,5 % eli 11,0 miljoonaa euroa verrattuna ennusteeseen 7/2014. Palkkamenojen vähennys on 4,4 miljoonaa euroa, mikä pääosin johtuu työterveyshuollon palkkojen poistumisesta kaupungin talousarviosta. Palveluiden ostot vähenevät 8,9 miljoonaa euroa ja muutos sisältää muun muassa työterveyshuollon ostojen sekä ensihoidon ostojen poistumisen kaupungin talousarviosta. Aineiden ja tarvikkeiden sekä avustusten määrä kasvaa hiukan toteutumaennusteesta, mutta niistä haettiin säästöjä vuoden 2014 toteutumaan. Henkilöstösuunnitelman mukaisesti kaupunki on edelleen vähentämässä henkilöstöään 152 henkilötyövuotta vuoden 2016 loppuun mennessä. Toimintakuluihin sisältyy noin 2,0 milj. euron riski työmarkkinatuen kuntaosuuden muutoksen johdosta.

Etelä-Savon sairaanhoitopiiriin laskutukseksi on arvioitu talousarviossa 2015 noin 5,2 miljoonaa euroa enemmän kuin vuoden 2013 tilinpäätöksen toteutuma oli, eli yhteensä 71,7 miljoonaa euroa. Tähän sisältyy myös sairaanhoitopiiriin tuottavuusohjelman läpiviemisen vauhdittaminen. Vuoden 2014 toteutumaennuste sairaanhoitopiiriin laskutukseksi on reilut 73 miljoonaa euroa.

Väestörakenteesta johtuen palveluiden kysyntä kasvaa vanhusten kotihoidossa, avohoidossa sekä terveys- ja laitoshoidossa. Vuoden 2015 aikana edistetään voimakkaasti sosiaali- ja terveystalouden tuotantoalueen muodostumista ja toimintoja integroimalla haetaan kustannussäästöjä ja tuottavuuden kasvua. Erikoissairaanhoito kytketään sekä sosiaalitoimeen että perusterveydenhuoltoon. Tukipalveluiden osalta tehdään vuoden 2015 aikana kokonaisselvitys yhteistyössä Etelä-Savon sairaanhoitopiiriin kanssa. Ruoka- ja puhtauspalveluiden osalta selvitys on jo melko pitkällä.

Tuloslaskelma osoittaa, että kuluja on edelleen kyettävä sopeuttamaan pieneneviin tuloihin. Rakenteellinen toimintojen muuttaminen ja kehittäminen edellyttää strategian ja sen saavuttamiseksi tarvittavan organisaation ja toimintaprosessein kriittistä tarkastelua. Talousarviovuoden 2015 aikana toteutetaan hallinnon uudistus ottaen huomioon vuonna 2017 alkava sosiaali- ja terveystalouden uudelleen rakentuminen. Kaupunginvaltuusto on hyväksynyt tasapainoisen kasvun ja talouden ohjelman 21.1.2013. Tämän lisäksi on tehty perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen sekä sosiaali- ja terveystalouden palveluverkkoselvitykset. Myös kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntapalveluiden palveluselvitys on valmistunut. Kaikkiaan palvelurakenteita ja niiden organisoitumista tulisi

tarkastella muuttuvassa tilanteessa kuntalaisten lakisääteisten palveluiden varmistamiseksi myös jatkossa ja toisaalta kaupungin terveen kasvun edellytysten turvaamiseksi.

Tuloslaskelma taloussuunnitelmakaudelle 2015 – 2018

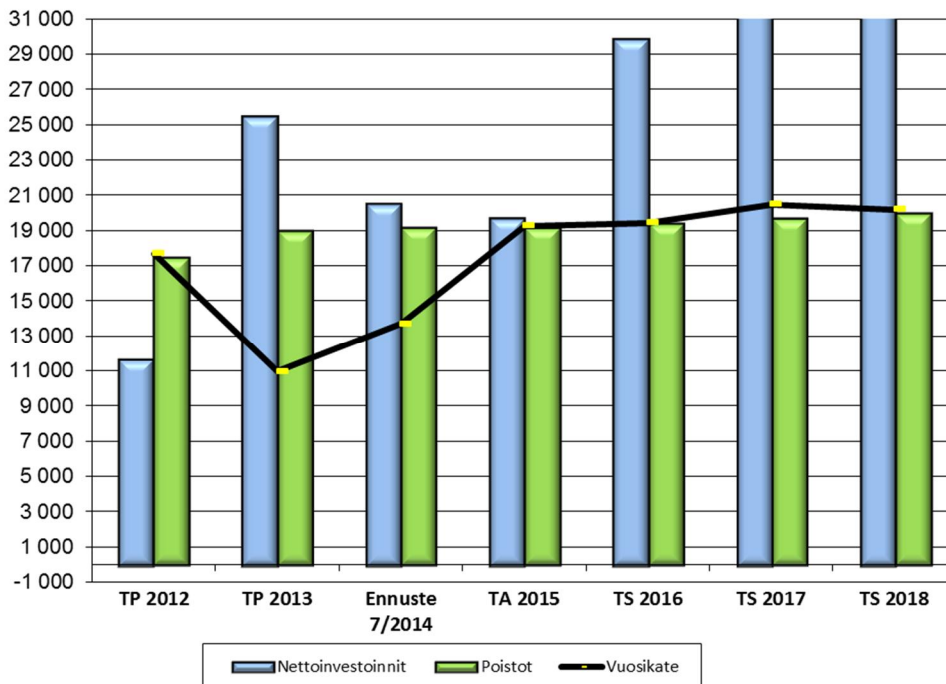
Taloussuunnitelmakauden tuloslaskelmat on laadittu tasapainoisiksi koko suunnitelmakaudelle. Valtionosuuksia on tarkastettu alaspäin vuoden 2014 talousarviosta uusien leikkausten varmistuttua. Verotuloja on niinkään tarkastettu hieman alaspäin valtion taloudellisen tilanteen johdosta. Vuoden 2017 osalta sosiaali- ja terveydenhuollon menot ja tulot on vähennetty ja lisätty palveluiden ostoihin. Koska toimialan toimintatuotot ovat noin henkilöstökulujen suuruiset, ei henkilöstökulun osuutta ole lisätty ostomenoihin. Sote- tuotantoalueen on ajateltu siirtyvillä toimintatuloilla kattavan henkilöstömenot.

Vuosikate saadaan nostettua kattamaan investointien poistot suunnitelmakaudella, mutta tulo- ja menoarvioihin sisältyy riskiä toimintakulujen mahdollisen karkaamisen sekä tasapaino- ohjelman toimenpiteiden viivästymisen osalta. Taloussuunnitelmavuosille sisältyy myös vaatimus elinkeinopolitiikan onnistumisesta.

Investoinnit ja tulorahoitus

Mikkelin kaupungin tasapainoisen kasvun ja talouden ohjelman mukaisesti kaupungin talouden tasapainoa vahvistetaan ja tervettä kasvua tuetaan tarkasti priorisoitujen investointien avulla. Kaupungin maksimivelkamäärä pidetään samalla tasolla kuin vuoden 2014 talousarviossa eli 183 miljoonan euron tasolla. Palveluiden tuottavuutta kehitetään edelleen ja palvelutarjontaa tarkastellaan kokonaisuutena yli toimialarajojen siten, että niukkenevat voimavarat saadaan mahdollisimman tuotavasti käyttöön. Vesiliikelaitoksen investointi on alustavasti suunniteltu rahoitettavaksi katettavaksi vedenmyyntituloilla, mutta riittävää tulokertymää ei ole muodostunut veden hinnan nostamisesta huolimatta. Taloussuunnitelmavuosilla investointi on huomioitu, mutta vuoden 2015 aikana selvitetään vaihtoehtona leasing- rahoitusta.

Vuosikate pidetään pitkällä aikavälillä vähintään poistojen suuruisena ja samalla huomioidaan kuitenkin kaupungille kertynyt korjausvelka. Vuosikate on riittänyt pitkien poistoaikojen ansiosta kohtuudella poistoihin, mutta investointien tulorahoitus on jäänyt reilusti alle 100 %:n. Poistotasoa on hiukan korotettu suunnitelmakauden loppua kohden, mutta jos jätevedenpuhdistamo rahoitetaan leasing- rahoituksella, saadaan poistotaso pidettyä tasapainoisen kasvun ja talouden ohjelman mukaisella 19,2 miljoonan euron tasolla. Erityisesti sote- tuotantoalueen muodostumisen osalta investointeja on tarkasteltava erityisen kriittisesti, ettei tiloja jää käyttämättä suunnitelmakauden lopulla hallitsemattomasti.

Kaavio 6: Vuosikate, nettoinvestoinnit ja poistot

Vuoden 2012 tilinpäätöksessä ei ole huomioitu Ristiinan ja Suomenniemen tietoja

Investoinnit ja tulorahoitus suunnitelmakaudella 2015 - 2018

Kaupungin lainamäärä nousee vuoden 2015 aikana 3,3 miljoonaa euroa vuoden 7/2014 ennusteesta. Asukasta kohden lainamäärä on vuoden 2015 lopussa 3.352 €/ asukas. Taloussuunnitelmakauden 2015 - 2018 lopussa lainaa on kaikkiaan 218 miljoonaa euroa eli 3.997 €/ asukas. Mikäli jätevedenpuhdistamo rahoitetaan leasing-rahoituksella, saadaan kaupungin absoluuttinen lainamäärä jäämään suunnitelmakauden 2015 - 2018 lopulla alle tasapainoisen kasvun ja talouden ohjelman mukaisen 183 miljoonan euron tason ($218,3 \text{ meur} - 36 \text{ meur} = 182,3 \text{ meur}$).

Tasapainoisen kasvun ja talouden ohjelman mukaisesti investointiohjelman investointien rahavirta on vuosina 2015 - 2016 alle 20 miljoonan euron tason ilman jäteveden puhdistamon investointia ja vastaa vuotuista poistotasoa. Taloussuunnitelmakaudella vuosikate on kyettävä pitämään vähintään 20 miljoonan euron tasolla investointien rahoituksen turvaamiseksi. Tämä tarkoittaa käyttömenojen hillintää koko suunnitelmakaudella. Vuoden 2017 osalta investointeja tulee tarkastella uudelleen vuoden 2016 talousarviovalmistelun yhteydessä, kun sote- tuotantoalueen muodostumisen vaikutukset investointitarpeisiin ovat paremmin selvillä.

Tasapainoisen kasvun ja talouden ohjelman läpivienti

Kaupunginvaltuusto hyväksyi kokouksessa 21.1.2013 § 16 Tasapainoisen kasvun ja talouden ohjelman. Kaupunginvaltuusto päätti kokouksessa 17.6.2013 § 90, että mahdolliset uudet talouden tasapainotustoimenpiteet valmistellaan ja tehdään hyväksytyn ohjelman linjausten mukaisesti, ja että mahdolliset palvelustrategian muutostarpeet tuodaan kaupunginvaltuuston päätettäväksi erikseen.

Tasapainoisen kasvun ja talouden ohjelmassa on keskeinen periaate, että "kaupunki jatkaa kasvustrategiaa, mutta hillitsee ja priorisoi investointeja siten, että absoluuttinen velkamäärä ei kasva. Palvelutuotannosta haetaan säästöjä siten, että peruspalvelutasosta pidetään huolta".

Talousarviovuosi 2015 edellyttää rakenteellisia muutoksia ja tulopohjan kasvattamista niin, että tavoitteiden mukaisesti vuonna 2015 Mikkeli on 140 yrityksen nettolisäys, pitkäaikaistyöttömien määrä vähenee vähintään 100 henkilöllä ja kaupungin nettoväkiluku kasvaa 250 asukkaalla. Lisäksi aluetaloutta vahvistetaan panostamalla kärkialueisiin: matkailuun, palveluyrityksiin, ympäristöyrityksiin ja digitaalisuuteen. Tavoitteena on 2 740 työntekijää lisää näille kärkialueille.

Tasapainoisen kasvun ja talouden ohjelman velkamäärän hallinnan tavoite on toteutuksessa suunnitelmakaudella 2015 - 2018. Investointien rahavirta vastaa poistotasoa ja vuosikate kattaa investoinnit sekä absoluuttinen velkamäärä pienenee edelleen talousarvion suunnitelmakaudella 2015 - 2018 lähes miljoona euroa, kun Mikkelin Vesiliikelaitoksen jätevesipuhdistamon investointi eliminoidaan laskelmista. Vesiliikelaitoksen jätevesipuhdistamon investointi on suunniteltu katettavaksi vedenmyyntituloilla ja rahoitusleasing- mallilla.

Sekä sivistystoimen että sosiaali- ja terveystoimen osalta on tehty kattavat palveluverkkoselvitykset ja niissä esiin nostetut toimenpiteet on käyty läpi tasapainoisen kasvun ja talouden ohjelman työryhmässä. Tasapainoisen kasvun ja talouden ohjelmassa linjatut keskeiset toimenpidemuutokset sekä taloussuunnitelmaan 2015 - 2017 sisällytetyt tasapainotustoimenpiteet ja niiden taloudelliset vaikutukset ovat seuraavat:

- perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen palveluverkkoselvityksen esitettyjä toimenpiteitä toteutetaan siten, että kokonaisuutena toimenpiteiden vaikutus on suunnitelmakaudella 1,7 milj. euroa
- sosiaali- ja terveystoimen palveluselvityksen sekä psykiatrian ja päihdepalvelun palvelurakenteen uudistamisen vaikutuksiksi on arvioitu yhteensä 0,5 milj. euroa
- ESPER- hankkeen, perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon toiminnallinen ja rakenteellinen integraatio, vaikutuksen on arvioitu olevan 4,75 milj. euroa vuosina 2017 - 2020

Tasapainoisen kasvun ja talouden ohjelmassa on arvioitu olevan yhteensä noin 16 milj. euron talouden sopeutusvaikutukset vuosina 2013 - 2020. Siitä ESPER- hankkeen vaikutukset ovat 4,75 milj. euroa toteutuvat vasta 2017 alkaen. Ohjelman vaikutukset ovat noin 5 miljoonaa euroa vuosina 2015 - 2016.

Tasapainoisen kasvun ja talouden ohjelman työryhmä on syksyn 2014 aikana käsitellyt sopeuttamistoimenpiteitä ja todennut osan toimenpiteistä viivästyneen merkittävästi, mikä on aiheuttanut talousarvion ylittymistä vuoden 2014 osalta. Näistä merkittävimminä erinä mainittakoon erikoissairaanhoidon, perusterveydenhuollon ja sosiaalitoimen integraation viivästyminen, pienimuotoisesti integraatiot toteutuvat vasta vuoden 2015 alussa sekä koulu- ja päiväkotiverkon rakenteen uudistumisen toteutuminen osittain. Kaupungin talouden tasapainottamiseksi jo sovittujen toimenpiteiden läpivieminen on ensiarvoisen tärkeää. Lisäksi tasapainoisen kasvun ja talouden ryhmä tuo valtuustolle 8.12.2014 päätettäväksi päivitetyn listan toimenpiteistä, jolla hyväksyttyä ohjelmaa saadaan vietyä kaupungissa läpi. Uusia talouden tasapainottamistoimenpiteitä tarvitaan sekä nykyisen alijäämäisen taloustilanteen tasapainottamiseen 8 milj. euroa että jatkossa talouskunnan ylläpitämisessä tulevien vuosien alentuilla valtionosuus- ja verotulokasvuilla.

Tasapainoisen kasvun ja talouden ohjelman toimenpiteiden edistymistä seurataan ja raportoidaan kaupungin raportointisuunnitelman mukaisesti.

TASAPAINOTUSOHJELMAN TOIMENPITEIDEN VAIKUTUS TALOUTEEN							MERKINNÄT TÄHÄN													
TOIMENPIDE	VUOSI 2013			VUOSI 2014			TILANNE		VUOSI 2015			VUOSI 2016			VUOSI 2017-2020			YHTEENSÄ 2013-2020		
	Tulot	Menot	Kulujen vähennys	Tulot	Menot	Tkate	tehty/ ei tehty	Toteutuneet säästöt	Tulot	Menot	Kulujen vähennys	Tulot	Menot	Kulujen vähennys	Tulot	Menot	Kulujen vähennys	Tulot	Menot	Kulujen vähennys
Konsernipalvelut	200 000	0	-200 000	200 000	0	-200 000		-150 000	200 000	0	-200 000	200 000	0	-200 000	0	0	0	800 000	0	-800 000
Kuntien tehtävien karsinta (VM) 1 mrd -> Mikkelle vaikutus olisi n. 10 milj. euroa -> ei voida kohdentaa vielä.								0												
Omistajaohjauksen tehostaminen	200 000		-200 000	200 000		-200 000		150000, tukipalv. selvitys kesken	200 000		-200 000	200 000		-200 000						
Takausprovisiot							Politiikka min. 1	EU-lainsäädäntö												
Osingot																				
Konsernin yhteiset tukipalvelut							Valmistelu 2015													
Sosiaali- ja terveystoimi	0	-1 440 000	-1 440 000	0	-850 000	-850 000		0	0	-1 500 000	-1 500 000	0	-500 000	-500 000	0	-4 750 000	-4 750 000	0	-9 040 000	-9 040 000
Päiväkaikaisen päivystyksen uudelleenjärjestelyt							tehty	0, tavoitteita muutettu												
Tehostetun palveluasumisen ostojen vähennys/Vapa		-1 440 000	-1 440 000				tehty	- " -												
Toiminnanohjausjärjestelmän käyttöönotto							menossa	- " -	-600 000	-600 000										
Asumispalvelujen uudelleenjärjestelyt								- " -												
Mielenterveyspalvelujen oman yksikön perustaminen					-150 000	-150 000	ei toteudu	- " -												
Vammaisapalvelujen oman yksikön perustaminen					-150 000	-150 000	ei toteudu	- " -												
Tk-sairaalan tilojen hyödyntäminen oman toiminnan järjestelyissä								- " -	-150 000	-150 000										
Esper-hanke, perusterveydenhuollon ja ESH:n toiminnallinen ja rakenteellinen integraatio							ei tehty	- " -								-4 750 000	-4 750 000			
Psykiatrian ja päihdepalvelujen palvelurakenteen uudistaminen / ESH					-500 000	-500 000	ei tehty	- " -	-500 000	-500 000		-500 000	-500 000							
Palveluselvytys								- " -												
Resurssien käytön uudelleenarviointi					-50 000	-50 000	tehty	- " -	-200 000	-200 000										
Tilojen käytön tehostuminen							tehty	- " -	-50 000	-50 000										
Sivistystoimi	0	-534 600	-534 600	0	-1 340 400	-1 340 400		-383 000	0	-1 499 400	-1 499 400	0	-159 000	-159 000	0	0	0	0	-3 533 400	-3 533 400
Kirjastot		-14 000	-14 000																	
Kirjastot 1 a) tai b)													-130 000	-130 000						
Kirjastot 2										-20 000	-20 000		-20 000	-20 000						
Kasvatus ja opetus																				
Koulu- ja päiväkoti palveluverkkoselvityksen toimenpiteet																				
Hirolan koulu siirtyy Haukivuorelle ja Rämälään					-123 000	-123 000	tehty	-123 000		-172 400	-172 400									
Harjunmaan koulu siirtyy Vanhalan kouluun										-6 000	-6 000		-9 000	-9 000						
Päämajakoulu jää Yhteiskouluun																				
Lukiotoimipisteet					-200 000	-200 000	tehty	-200 000												
Etä- ja aikuislukion uud.org					-50 000	-50 000	ei tehty	0												
Päiväkotien käyttöaste 95 %					-441 000	-441 000	ei tehty	pienet yksiköt + tuntiper.ph.maks		-638 000	-638 000									
Lehmuskylän ja Siekkilän päiväkodit uuteen tilaan -> siirtyvät Taitolaan					-310 600	-310 600	ei tehty	Kalevank.päiväkodit toiminut vast		-434 900	-434 900									
Keskusta- alueen uusi päiväkot					-155 800	-155 800	ei tehty	toetuttu vasta n. vuoden kuluttua		-218 100	-218 100									
Rantakylän uusi päiväkot																				
Vuorohoidon keskittäminen 2013		-500 000	-500 000																	
Kansalaisopisto		-10 000	-10 000		-10 000	-10 000	tehty	-10 000		-10 000	-10 000									
Norolan ns.ntalon ja Porrassalmenkatu 43 irtisanominen		-10 600	-10 600																	
Hallinto- ja tukipalvelut					-50 000	-50 000	tehty	-50 000												
Tekninen toimiala (sis. tilakeskuksen ja vesilaitoksen)	150 000	-270 000	-420 000	100 000	-1 020 000	-1 120 000		-890 000	100 000	-320 000	-420 000	100 000	-230 000	-330 000	100 000	-50 000	-150 000	550 000	-1 890 000	-2 440 000
Maankäyttömaksut, tonttien vuokra- ja myyntihinnat ja -määrät	100 000						Toteutuu pitkällä aikavälillä													
Metsien hakkuutuoton myynti	50 000			100 000			Toteutuu osittai	50 000	100 000			100 000			100 000					
Maaseutu ja lomituspalveluiden hallintokulut POIS		-50 000																		
Tietojen perustamismäärärahat		-100 000			-800 000		Toteutuu osittain (vert. Ta 2013)	-600 000												
Teknisen toimen henkilöstökulut, vähennys 9 henkilöä 2014 - 2016		-40 000			-120 000		Toteutunut	-140 000		-240 000			-180 000							
Kiinteistöjen realisoimien käyttötalousvaikutukset		-80 000			-100 000		Toteutuu	-100 000		-80 000			-50 000			-50 000				
* Tarkemmat selvitykset laskentaperusteet välilehdellä																				
KAIKKI TOIMIALAT YHTEENSÄ	350 000	-2 244 600	-2 594 600	300 000	-3 210 400	-3 510 400		-1 423 000	300 000	-3 319 400	-3 619 400	300 000	-889 000	-1 189 000	100 000	-4 800 000	-4 900 000	1 350 000	-14 463 400	-15 813 400

Taulukko 13: Hyväksytyn tasapainoisen kasvun ja talouden ohjelman tilannekatsaus syyskuu 2014.

Riskienhallinta

Kuntalain 13 §:n mukaan valtuuston tulee päättää kunnan ja kuntakonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista. Tiedot sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä tulee sisällyttää ensimmäisen kerran tilikaudelta 2014 laadittavaan toimintakertomukseen.

Vuonna 2014 on laadittu uusi sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohje. Ohjeen tarkoituksena on

- varmistaa ja edistää sisäisen valvonnan käytännön toteutusta Mikkelin kaupunkikonsernissa
- tiedottaa sisäisen valvonnan merkityksestä velvoitteista ja vastuista koko henkilöstölle
- määrittää sisäisen valvonnan vastuita sekä tehtäviä toimenpiteitä ja toimintaan liittyviä raportointivelvoitteita
- terävöittää sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämistä ja siitä raportointia.

Kaupunginhallituksella on vastuu sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeistamisesta ja asianmukaisesta järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta ja tuloksellisuudesta. Kaupunginhallituksen alaiset toimielimet vastaavat omien tehtäväalueidensa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta, tuloksellisuudesta sekä niistä raportoinnista hyväksytyjen ohjeiden mukaisesti. Johtavien viranhaltijoiden, erityisesti tilivelvollisten, tehtävänä on toimeenpanna sisäinen valvonta ja riskienhallinta vastuualueellaan ja raportoida niistä hyväksytyjen ohjeiden mukaisesti.

Konserniyhteisöjen hallitukset ja toimitusjohtajat vastaavat niiden sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja tuloksellisuudesta. Konserniyhteisöt raportoivat konsernijohtolle sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja tuloksellisuudesta sekä merkittävien riskien hallinnasta konserniohjeen mukaisesti.

Sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa toteuttavat myös kaikki työntekijät kaikilla organisaatiotasolla osana toimintarutiineita. Kaikkien tulosalueiden ja tulosyksiköiden on toimintaa suunnitellessaan otettava huomioon sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asettamat vastuut ja velvoitteet sekä varattava niille tarvittavat resurssit.

Yleisenä haasteena kunnissa ovat väestön ikärakenteen tuomat palvelurakenteen muutostarpeet. Kuntien talouden haasteena tulee olemaan valtionosuuksien ja verotulojen alhainen kasvu tulevina vuosina. Lisäksi julkisen sektorin velkaantuminen lähivuosina tulee aiheuttamaan paineita investointien tulorahoitusosuuden kasvattamiselle.

Kaupungin riskit voidaan jakaa riskienhallinnassa taloudellisiin, strategiisiin, operatiivisiin ja vahinkoriskeihin. Taloudellisissa riskeissä talousarvion toteutumiselle suurin riski sisältyy verotulojen kehitykseen. Erityisesti verotulojen kasvu pidemmällä aikavälillä on epävarmaa, koska BKT:n kasvuennusteet ovat suhteellisen varovaisia tuleville vuosille. Mikkelin kaupungin tasapainoisen kasvun ja talouden ohjelmassa on merkittävä painoarvo työpaikkojen lisäämisen, työllisyyden parantamisen ja elinvoimaisuuden lisäämisellä.

Korkoriski on olemassa pidemmällä aikavälillä. Korkoriskiin vaikuttaa Euroopan taloudellisen tilanteen kehityksen epävarmuus. Lisäksi julkisen velan kasvu voi johtaa Suomen luottoluokituksen muutokseen ja julkisen sektorin rahoituksen hintaan. Luottoluokituksen määrittelyjen seurauksena voi olla jatkossa se, että luottoluokitusten määrittely ulotetaan koskemaan kuntia ja kunnille määritellään kuntakohtaiset luottoluokitukset. Silloin vakavaraisuudeltaan ja kasvunäkymiltään heikommat kunnat maksavat rahoituksestaan suhteellisesti enemmän. Korot pysyivät vuonna 2014 edelleen alhaisella tasolla. Mikäli Euroopan talous alkaa elpyä selvästi, nousevat korot arvioiden mukaan nopeasti ainakin hieman korkeammalle tasolle. Korkojen nousulta on suojauduttu korkojohdannaisilla ja kaupungin lainojen suojaustaso on noin 40 % tasolla.

Erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon kustannusten nousun hillitsemiseksi suunnitellaan psykiatrian palveluiden uutta toimintamallia ja yhteispäivystyspalveluita. Päiväkotien ja kouluverkkoselvityksen valmistuminen ja sen pohjalta tehtävät tuottavuutta lisäävät toimenpiteet on saatava nopeasti tuotantoon. Valmistelussa olleet sivistystoimen muiden tulosalueiden palveluverkkoselvitys ja sosiaali- ja terveystoimen palveluselvytys tarkentavat tasapainoisen kasvun ja talouden -ohjelmaa.

Strategisissa riskeissä suurin haaste on väestörakenteen muutoksen aiheuttama muutospainel palvelurakenteisiin ja palveluiden saatavuuteen. Ikääntyvän väestön palvelutarve tulee olemaan muutaman vuoden kuluttua aivan eri tasolla terveydenhuollossa ja arjessa selviytymisessä kuin nyt. Palvelurakennetta ikääntyneelle väestölle on kyettävä uudistamaan siten, että palvelukysynnästä selvitään. Tämä asettaa haasteita sosiaali- ja terveystalouden uudistamiselle siten, että terveyden edistämistä ja vanhusten kotona selviämisen tukemista kehitetään voimakkaasti.

Merkittävä vaikutus Mikkelin vetovoimaisuuteen ja väestön kasvuun tulee olemaan sillä, miten Mikkelin voimakkaasti käyntiin lähtenyt elinvoimaisuuden kasvukehitys saadaan jatkumaan suunnitellussa aikataulussa. Elinvoimaisuuden kasvulla on suuri merkitys kaupungin kehitykseen laajemmin ja konkreettisesti verotuloihin kaikilta osin. Elinvoimaisuuden osalta erityisen haasteen asettaa hallituksen esitys kuntarakenteen ja sosiaali- ja terveydenhuollon rakennemuutoksista, joiden vaikutusta on vielä mahdoton arvioida.

Operatiivisissa riskeissä keskeistä on henkilöstöresurssien hallinta ja henkilöstökulujen hillitseminen on keskeinen edellytys talouden tasapainottamisen onnistumiseksi. Viime vuosina on esimiestyön ja henkilöstön kehittämiseen panostettu voimakkaasti. Henkilöstömäärän ja palkkakulujen kuukausiseurannan avulla pyritään arvioimaan henkilöstöresurssien kehitystä ja palkkabudjetin riittävyyttä. Toisaalta henkilöstön saatavuus tulee olemaan haaste pidemmällä aikavälillä. Jo nyt on vaikeuksia saada pätevää henkilökuntaa useisiin terveydenhuollon tehtäviin. Sairaslomien saaminen hallintaan on myös merkittävä tekijä henkilöstöriskien osalta.

Vahinkoriskeiltä voidaan suojautua aika laajasti vakuuttamalla. Erityistä riskien lisääntymistä on ilmennyt yleisessä turvallisuudessa aivan käytännön toiminnassa kouluissa, sosiaali- ja terveystalouden toiminnassa sekä muilla alueilla. Myös maailmanlaajuisesti luonnon ilmiöt ovat lisääntyneet ja niiden vaikutukset ovat olleet entistä merkittävämpiä.

Kaupungin talouden hoidon kannalta merkittävänä riskinä on myös kiinteistöjen korjausvelka, joka on kaikkiaan noin 60 miljoonan euron suuruinen.

Mikkelin kaupunki tunnusluvut salkuittain					
Yhteenveto	A	B	C	D	Yhteensä
Lkm	146	22	72	70	310
Pinta-ala m ²	176 615	20 995	68 718	58 023	324 351
Jälleenhankinta-arvo	364 366 624	38 876 795	107 597 270	122 897 591	633 738 280
Tekninen arvo	281 322 725	25 670 936	49 823 663	86 914 772	443 732 096
Kla	77 %	66 %	46 %	71 %	70 %
Kvelka €	14 523 889	4 047 392	30 963 647	11 700 267	61 235 195
Pptarve tav €	24 097 661	5 675 586	64 063 076	25 084 412	118 920 735
Tnnusluvut €/m ²					
JHA	2 063	1 852	1 566	2 118	1 954
Tekn.A	1 593	1 223	725	1 498	1 368
Kvelka €/m ²	82	193	451	202	189
Pptarve tav €/m ²	136	270	932	432	367

Taulukko 14: Mikkelin kaupungin rakennusten arvot, kuntoluokka ja korjausvelka ja perusparannustarve salkuittain⁶

⁶ A = pidettävät rakennukset, B = kehitettävät rakennukset, C = realisoitavat rakennukset, D = kulttuurihistoriallisesti arvokkaat rakennukset

Henkilöstö

Keskeiset henkilöstölinjaukset

Mikkelin kaupungin tasapainoisen kasvun ja talouden ohjelmassa (KV 12.11.2012) kaupungin henkilöstölinjauksien lähtökohtana on tuottavuuskehityksen avulla hillitä henkilöstömäärän kasvua. Tavoitteena on rakenteelliset ja pysyvät muutokset kaupungin palveluverkossa ja palveluissa sekä organisaatiossa ja johtamisjärjestelmissä.

Vuoden 2015 talousarviossa palkat ja palkkiot ovat 119,2 miljoonaa euroa. Palkkamenot laskevat 7/2014 ennusteesta noin 4,0 miljoonaa euroa, josta noin 2 miljoonaa euroa selittyy Etelä-Savon työterveyshuollon yhtiöittämisestä. Tulevalla taloussuunnitelmakaudella pääpainon tulee olla menojen kasvua hillitsemissä rakenteellisissa toimissa. Henkilöstömenot muodostavat valtaosan kuntatalouden menoista, joten erityisesti palkkamenojen kasvun hillitseminen on välttämätöntä. Henkilöstömenojen karsimisella tavoitellaan palkkamenojen kohoamisen vaikutuksen nollaamista. Vuoden 2015 talousarvion saavuttaminen vaatii onnistunutta henkilöstösuunnitelman toteuttamista.

Lasketut henkilösivukulut vuona 2015 ovat keskimäärin 24,27 % (2014 vastaava luku oli 22,23 %). Maatalouslomittajien tapaturmavakuutusmaksu on 2,58 % (muilla 0,22 %). Vuonna 2015 työnantajalta perittävä palkkaperusteinen maksu nousee 0,1 prosenttiyksikköä ja varhe- maksu pysyy keskimäärin ennallaan suhteessa palkkasummaan. Varhe- maksun määrä kuitenkin vaihtelee jäsenyhteisöittäin maksun piirin kuuluvien eläkkeiden alkamisen mukaan. Eläkemenoperusteisella maksulla katetaan se osa kunnallisen eläkejärjestelmän rahoitustarpeesta, joka ylittää palkkaperusteisen ja varhe- maksun tuoton. Se on riippumaton talousarviovuoden palkoista ja perustuu niihin maksussa oleviin eläkkeisiin, jotka ovat kertyneet ennen vuotta 2005. Vuoden 2015 varhaiseläkemenoperusteinen maksu (varhe- maksu) perustuu eläkemenoihin, jotka aiheutuvat 1.1.2012 - 31.12.2015 alkaneista työkyvyttömyyseläkkeistä, työttömyyseläkkeistä ja yksilöllisistä varhaiseläkkeistä sekä kuntoutustuista.

Henkilösivumenot on laskettu

KuELmaksu (palkkaperusteinen)	16,85 %
Kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksu	2,14 %
Työnantajan työttömyysvakuutusmaksu	2,91 %
Tapaturmavakuutusmaksu	0,22 %
Maatalouslomittajien tapaturmavakuutusmaksu	2,58 %
Muut sos.vakuutusmaksut (ryhmähenkivakuutus)	0,05 %
Yhteensä keskimäärin	24,27 %

Henkilöstömäärän kehitys

Suunniteltu henkilöstömäärä vuoden 2015 lopussa on 3 310 henkilöä. Suunnitelmat sisältävät vakinaisen ja määräaikaisen henkilöstön sekä liikelaitokset ja taseyksiköt. Tiedossa ei ole kuntaliitoksia tai sen kaltaista seudullisen yhteistoiminnan kehittämistä, jolla olisi olennaisia henkilöstövaikutuksia. Henkilöstömäärän kehitystä analysoidaan tarkemmin erillisessä henkilöstösuunnitelmassa.

Henkilöstötoimenpiteet 2015 -2016

Tavoitteena on vähintään 200 henkilön vähentäminen vuosina 2013 - 2016. Vertailukohtana on 1.1.2013 henkilömäärä. Vuoden 2014 talousarvion yhteydessä toimialoille on annettu selkeät lukumäärät henkilöstön vähentämisestä (Taulukko 1). Toimialat voivat edelleen rekrytoida henkilöitä, kunhan asetettu vähentämistavoite toteutuu. Koska kuntarakennelain ja kuntaliitossopimuksen mukainen irtisanomissuoja on voimassa vuoden 2017 loppuun, niin vähentämistavoitteeseen voi päästä välttämällä korvausrekrytointeja ja vähentämällä määräaikaisen henkilöstön käyttöä. Henkilöstön vähentäminen ei saa kuitenkaan lisätä ulkoisten palveluiden ostoa. Tätä tullaan seuraamaan erityisen tarkasti.

Toimiala	2013		2014		2015		2016	
	Eronneet ja eläköityneet	Vähentämistavoite	Poistumaennuste	Vähentämistavoite	Poistumaennuste	Vähentämistavoite	Poistumaennuste	Vähentämistavoite
Keskushallinto	8	1	9	2	10	4	4	6
Pelastuslaitos	10	0	11	0	10	1	12	1
Vesilaitos	2	0	0	0	1	0	1	0
Otavan Opisto	0	0	1	0	1	0	1	0
Työterveyshuolto	1	0	0	0	1	0	1	0
Sosiaali- ja terveystoimi	40	15	47	30	52	36	56	36
Sivistystoimi**	37	13	42	28	46	32	40	30
Tekninen toimiala***	8	1	7	3	7	3	7	3
Yhteensä	106	30	117	63	128	76	122	76

Taulukko 15: Henkilöstön vähentäminen

Muita toimenpiteitä

Henkilöstöpoliittisesti kaupungin lähtökohtana on saada aikaan tuottavuuskehitys tiiviissä yhteistyössä henkilöstön kanssa. Käynnistettäviä ja meneillään olevia toimenpiteitä ovat muun muassa:

- prosesseihin, palveluihin ja toiminnan rakenteeseen liittyvät vireillä olevat uudistukset, kuten esimerkiksi palveluohjausyksikön perustaminen, mipä- palvelut, Esper- ja Esso- hankkeisiin sekä asiakaspalvelukeskukseen liittyvät rakenteelliset muutokset
- palveluverkkojen kriittinen arviointi
- toimialojen palvelutuotantoon liittyvien ulkopuolisten palveluiden ostojen tarkastelu
- tukipalveluiden uudelleen organisointi ja siihen liittyvät tehtäväjärjestelyt
- rekrytoinnin tiukentaminen
- tilankäytön tehostaminen ja tilakustannusten karsinta
- hallinnonalojen yhteistyön tiivistäminen ja siihen liittyvä tehtäväkuvien kokonaistarkastelu (osaamisen johtaminen)
- työaikajärjestelyt ja päivystysjärjestelyt

Henkilöstökustannuksia tullaan alentamaan lisäksi muun muassa suosimalla harkinnanvaraisia palkattomia vapaita, pyrkimällä neuvottelemaan järjestöjen kanssa paikallinen sopimus lomarahavapaiden käytöstä, tehtäväkierron tehostamisella ja vajaatyökykyisten suunnitelmallisemmalla työllistämisellä. Määräaikaisten henkilöiden käyttöä sijaisuuksiin tulee rajoittaa sekä sosiaali- ja terveystoimessa että sivistystoimessa. Työterveyshuollon yhtiöittäminen laskee henkilömäärää ja palkkakustannuksia. Hallinnollisen yhteistyön kehittämistä sairaanhoitopiiriin kanssa jatketaan.

Toimintaprosessien, henkilöstöjärjestelmien ja esimiestyön kehittäminen

Sisäisen viestinnän roolien selkiyttämisen yhteydessä Mintran omistajuus siirtyi henkilöstöpalveluihin. Vuoden 2014 aikana toteutettiin uuden intran vaatimusmäärittely ja toiminnallinen kuvaus. Intra otetaan asteittain käyttöön syksyn 2014 ja kevään 2015 aikana ja se tulee toimimaan uudenlaisena sisäisen viestinnän kanavana. Henkilöstön kehittämisen osalta esimiestyön kehittäminen otetaan uudenlaiseksi painopistealueeksi.

Esimiestyön kehittäminen jakautuu kolmeen peruskategoriaan:

1. esimiesinfot (kuukausittain)
2. esimiespassi, käynnistetään 2014 syksyllä ja pilotti jatkuu vuoden 2015
3. strategisen tason esimieskoulutus

Henkilöstöraportointi ja osaamisen hallinta kytketään Populus- palkanmaksujärjestelmään, joka otetaan käyttöön 1.1.2015. Henkilöstöstrategiakeskusteluja jatketaan toimialoilla ja yksiköissä.

Kaupunkikonserni

- konserniin kuuluvat tytäryhtiöt ja –yhteisöt
- osakkuusyhteisöt
- omistajapolitiikka ja konserniohjaus
- tytäryhtiöiden sitovat tavoitteet

Mikkelin kaupunkikonserni

Konserniin kuuluvat tytäryhtiöt ja –yhteisöt

Yhteisö, jossa kunnalla on kirjapitolain (1336/1997) 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettu määräysvalta on kunnan tytäryhteisö. Kunta tytäryhteisöineen muodostaa kuntakonsernin. Mitä tässä laissa säädetään kunnan tytäryhteisöstä, sovelletaan myös kunnan määräysvaltaan olevaan säätiöön. Siten kuntakonserni on kunnan sekä yhden tai useamman yhteisön muodostama taloudellinen kokonaisuus, jossa kunnalla yksin tai yhdessä muiden samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen kanssa on määräysvalta yhdessä tai useammassa yhteisössä (tytäryhtiöt).

Kuntalain 68 a §:ssä on säädetty konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuudesta ja sisällöstä sekä niihin liittyvistä poikkeuksista. Kuntakonsernin tulee laatia täydellinen konsernitilinpäätös, joka sisältää konsernitaseen, konsernituloslaskelman ja konsernin rahoituslaskelman sekä liitetiedot

Kaupunginvaltuusto päättää kuntalain 13 §:n mukaan kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden keskeisistä tavoitteista sekä konserniohjauksen periaatteista. Valtuusto antaa tytäryhteisöjen ohjausta ja valvontaa koskevia periaatteita kunnan konsernijohtolle. Valtuuston asettamat tavoitteet ohjaavat kunnan edustajia tytäryhteisöjen toimielimissä. Kyseiset tavoitteet eivät kuitenkaan sido oikeudellisesti tytäryhteisöjä. Tavoiteasettelu on luonteeltaan välillistä, pääomistajan tahdon esiintuomista.

Talousarviossa asetetaan tytäryhteisökohtaiset vuoden 2015 toiminnalliset tavoitteet merkittävillä tytäryhteisöille. Kaupungin edustajien tulee toimia tytäryhteisöjen päätöksentekoeleimissä kaupunginvaltuuston asettamien tavoitteiden mukaisesti sekä noudattaa konserniohjeita. Tytäryhtiöiden ja yhteisöjen toiminnasta raportoidaan syys- marraskuussa ja tilinpäätöksessä. Lisäksi yhtiöt, joille on asetettu tavoitteita esittelevät toimintaansa kaupunginhallitukselle kerran vuodessa.

Konserniin kuuluvat tytäryhtiöt ja muut yhteisöt

Mikkelin kaupunki ja sen määräysvallassa olevat tytäryhteisöt muodostavat kuntakonsernin, jossa on yhteensä 14 merkittävää osakeyhtiötä, 12 asunto- tai kiinteistöyhtiötä ja 2 säätiötä, jotka katsotaan omistussuodeltaan tai määräysvallan kautta kuuluvan konsernin tytäryhtiöksi tai -yhteisöksi. Kaupungilla on myös omistusta 15 osakkuusyhteisössä sekä 5 kuntayhtymässä.

Konsernirakenne 2015	kaupunki	konserni
Tytäryhteisöt		
Mikkelin Asumisoikeus Oy	100,00 %	
Mikalo Oy	100,00 %	
Mikkelin opiskelija-asunnot Oy	100,00 %	
Mikkelin Oppilaitoskiinteistöt Oy	100,00 %	
Kiinteistökehitys Naistinki Oy	100,00 %	
Etelä-Savon Energia Oy (konserni)	100,00 %	
Metsäsairila Oy	100,00 %	
Mikkelin Seudun elinkeinoyhtiö Miset Oy	82,29 %	
Mikkelin Jäähalli Oy	74,88 %	89,10 %
Etelä-Savon Koulutus Oy	62,50 %	
YIT Kuntatekniikka Oy	60,00 %	
Mikkelin Ravirata Oy	52,70 %	
Miktech Oy	51,02 %	(Lisäksi Mamk Oy omistaa 4,08 %)
Mikkelin Matkailu Oy (ei toimintaa)	100,00 %	
Kiinteistö- ja asuntoyhtiöt		
As Oy Pirttitie III	100,00 %	
Kiint.Oy Jääkärintie 31 (Naistinki Oy:n tytär)		100,00 %

	kaupunki	konserni
As Oy Tuppurä	97,00 %	
As Oy Hirvipäri	95,69 %	
Kiint.Oy TeknoGraani (Naistinki ja Ese omistavat)	75,64 %	
As Oy Mikkelin Nuottapuisto (Mikalon tytär)	70,00 %	
As Oy Mikkelin Hauki-Koivikko	70,00 %	
Kiint. Oy Ristiinan Suopursu	70,00 %	
Kiint.Oy Kenkäveronniemi	66,70 %	
Kiint.Oy Mikkelin Takojankatu 1	58,63 %	
Mikkelin Arkistotalo Oy	56,00 %	
Kiint.Oy Mikkelin Tietotaitokortteli	51,56 %	
Kuntayhtymät		
Mikkelin Ammattikorkeakoulu ky (konserni)	72,30 %	
Etelä-Savon Sairaanhoidopiiri ky (konserni)	57,42 %	
Etelä-Savon Maakuntaliitto	33,02 %	
Vaalijalan ky	12,80 %	
Itä-Suomen Päihdehuollon ky	6,79 %	
Säätiöt		
Haukivuoren Vanhustentalosäätiö		
Kyyhkylä säätiö		
Osakkuusyhteisöt		
Kiint.Oy Suksimäki (Mikalo Oy omistaa)		50,00 %
Kyyhkylän Asuntolat Oy	49,20 %	
Kiint.Oy Vaahteranlehti	48,99 %	
Kiint.Oy Otavan Ketola	47,26 %	
Mikkelin Pesula Oy	42,86 %	
Kiint.Oy M:lin mlk:n Kuuselan kulma	41,20 %	
As Oy Mikkelin Lehmusrivi	40,60 %	
Etelä-Savon Kaapelitelevisio (ei toimintaa)	36,80 %	
Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulu Oy (konserni)	35,80 %	
Mikkelin Mikaeli Oy	33,33 %	
Kiint.Oy Kattilansillan kauppakeskus	32,11 %	
As Oy Partinkartano	30,64 %	
Kiint.Oy Kyyhkylä		30,00 %
Kiint.Oy Mikkelin Musiikkiopistotalo	21,24 %	
Kiint. Oy Mikkelin Torikioski	17,70 %	44,30 %

Omistusyhteisyyhteisöä pidetään osakkuusyhteisönä, jos kunnalla on vähintään viidesosa ja enintään puolet omistusyhteisyyhteisön osakkeiden tai osuuksien tuottamasta äänimäärästä. Kaupungilla voi olla huomattava vaikutusvalta ja mahdollisuus vaikuttaa yhteisön taloudellisten ja operatiivisten päätösten tekemiseen, mutta sillä ei ole konsernisuhteelle ominaista määräysvaltaa.

Omistajapolitiikka ja konserniohjaus

Valtuusto päättää kunnan omistajapoliittisista linjauksista. Omistajapolitiikassa on kyse omistajastrategian valinnasta ja sen onnistuneisuuden arvioinnista sekä konserniohjauksesta. Omistajapoliittisissa linjauksissa määritellään omistukselle asetettavat tuotto- ja muut tavoitteet sekä omaisuuden käytöstä vastuussa olevat tahot. Samoin määritellään miten seuranta ja raportointi on järjestetty.

Tehokkaalla omistajapolitiikalla kaupunki pyrkii pääoman ja omaisuuden tehokkaaseen käyttöön; pääomia vapauttamalla ja uudelleen kohdistamalla kaupunki pyrkii lisäämään kunnan pääomien tuottavuutta ja kehittämään kaupunkia sekä luomaan hyvän kuntatalouden. Omistuksille on kaupungin talousarviossa määritelty yhteisökohtaiset tuotto- ja muut toiminnalliset tavoitteet.

Elinkeino- ja kilpailukykystrategiassa on määritelty, että elinkeinopolitiikallaan kaupunki mahdollistaa työllisyyden, laadukkaat palvelut ja kaupungin elinvoimaisuuden. Kaupungin kehittämisen välineitä ovat sijoitukset elinkeinojen kehittämiseen, työllisyyttä tukeviin tai asukkaiden viihtyvyyttä lisääviin kohteisiin. Sijoituksia ovat elinkeinopoliittinen toimitilarakentaminen sekä asuntorakentaminen, panostus teknisiin verkostoihin taikka välitön mukanaolo yritystoiminnassa. Näiden osalta yksityiskohtaisempia omistajapoliittisia linjauksia sisältyy talousarvioon ja yksittäisiin investointipäätöksiin.

Sijoitukset kuntayhtymiin ja muihin yhteisöihin palvelevat suoranaisesti kaupungin vastuulla olevaa palvelutuotantoa tai kaupungin kehittämistä. Tällaiset sijoitukset ovat perus-, osake- tai osuuspääomasijoituksia kuntayhtymiin, osakeyhtiöihin tai osuuskuntiin, antolainat näille yhteisöille tai rahoitusosuuksia nimettyihin investointikohteisiin tai hankkeisiin. Sijoitusten tarkoitus voi olla myös kaupungin taseen keventäminen siirtämällä kiinteistöjä, muita tuotantovälineitä ja myös velkoja kaupungilta jonkun toisen yhteisön omistukseen ja vastuulle. Omistajapoliittisissa linjauksissa otetaan kantaa myös sijoituksiin ja niiden määrään omistajan näkökulmasta.

Konsernin muutokset

Mikkelin konsernirakenteessa ei ole vuoden 2014 aikana tapahtunut merkittäviä muutoksia.

Ristiinan ja Suomenniemen kuntien aiemmin 100- prosenttisesti omistamat kiinteistö- ja asuntoyhtiöt sulautuivat Mikalo Oy:öön 1.1.2014. Mikkelin kaupunki myi omistusosuutensa Kiinteistö Oy Kaituenhaasta ja Kiinteistö Oy Peitsarin Vatrosta.

Kaupunginhallitus päätti 14.10.2013 käynnistää kehitysyhtiö rakenteen selvitystyön. Työryhmään pyydettiin edustajat Miset Oy:stä, Miktech Oy:stä ja Kiinteistökehitys Naistinki Oy:stä. Selvitystyö valmistui toukokuussa 2014. Fuusion on tarkoitus toteutua toukokuussa 2015.

Konserniohjaus

Konserniohjauksella tarkoitetaan omistajaohjausta ja tytäryhteisöjen valvontaa koskevien ohjeiden antamista. Omistajaohjaus on kunnan edustajien päätösvallan käyttöä, käytön ohjaamista yhtiökokouksissa tai vastaavissa elimissä sekä muita toimenpiteitä, joilla kunta osakkeenomistajana myötävaikuttaa yhtiön hallintoon ja toimintaperiaatteisiin. Tytäryhtiöiden valvontaa koskevia ohjeita taas annetaan kunnan omille toimielimille ja viranhaltijoille. Lisäksi kunta voi antaa teknisluonteista ohjeistusta tytäryhtiöille sovitussa konsernin toiminnoissa, kuten tilinpäätösraportoinnissa ja rahoituksen taikka hankintojen järjestämisessä. Konserniohjauksen piiriin katsotaan usein kuuluvan myös kunnan omistusoikeus liikelaitoksissa ja valvontaohjeiden antaminen liiketoimintaa valvoville kunnan toimielimille ja liikelaitoksen johdolle.

Konserniyhtiöiden ja liikelaitoksien menestymisen turvaamiseksi ja hallituksen osaamisen vahvistamiseksi kuntien omistamien, etenkin markkinoilla toimivien, palvelutuotantoa harjoittavien yhtiöiden hallituksiin ja liikelaitoksien johtokuntiin suositellaan nimettäväksi hallitustyöskentelyn osaavia ja siihen koulutautuneita henkilöitä.

Mikkelin kaupunginvaltuusto on hyväksynyt 10.12.2007 § 148 kaupungin konserniohjeen. Kaupungin johtoryhmä päätti 5.9.2014, että kaupunginjohtaja perustaa konserniohjausryhmän. Konserniohjausryhmä on päivittänyt Mikkelin kaupunkikonsernin konserniohjeen. Konserniohje koskee kaupunkikonserniin kuuluvia

tytäryhteisöjä. Konserniohjeella on tarkoitus yhtenäistää ohjausta, lisätä toiminnan läpinäkyvyyttä ja tehostaa tiedonkulkua. Konserniohjausryhmä valmistelee ohjeen kaupunginhallitukselle johtoryhmän ohjeiden mukaisesti.

Konserniyhtiöiden talous otetaan järjestelmällisempään valvontaan ja kaupunki antaa konsernille muun muassa tarkempia ohjeita investointien rahoituksen hallinnasta. Lähtökohtaisesti konserniyhtiöidenkin tulee kyetä rahoittamaan investoinnit tulorahoituksella siten, että kullakin suunnitelmakaudella investointien tulorahoitus on 100 prosenttia. Merkittävimmät lainarahoitusta vaativat investoinnit on tuotava kaupungin konsernijaoston käsittelyyn.

Konserniohjausprosessi

Mikkelin kaupungin tytäryhteisöjen tavoitteet määritellään vuosittain kaupungin talousarviossa. Yhteisöjen tavoitteet valmistellaan yhteistyössä tytäryhtiön ja yhteisön konsernivastuuhenkilön kanssa.

Konsernitavoitteiden toteutumisesta raportoidaan kaupunginhallituksen jaostolle vuosittain (syys-marraskuussa) siten, että kaupungin seuraavan vuoden talousarvion tavoitteiden määrittelyssä voidaan huomioida kuluvan vuoden tavoitteiden toteutuminen. Valtuusto arvioi konsernin tavoitteiden toteutumista vuosittain tilinpäätöksissä. Kaupunginhallitus antaa konsernitalinpäätöksen yhteydessä tiedot kaupunginvaltuustolle konsernin toiminnasta ja taloudesta. Konsernin strategiasta johdetut tavoitteet riittävät konsernin ja sen tyttärien menestykselliseen johtamiseen. Arviointi perustuu konsernin toiminnasta ja taloudesta saatuihin tietoihin.

Konsernitalouden riskit

Mikkelin kaupungin konserniin ilman kaupunkia kohdistuvat lainat eivät oleellisesti poikkea tyypillisten Mikkelin vertailukuntien lainamääristä, mutta ovat vertailullisesti korkeimmasta päästä. Muita konsernin osiin sisältyviä riskejä selvitetään yhteisökohtaisesti konserniyhtiöiden sitovien tavoitteiden yhteydessä.

Tytäryhteisöjen valtuustoon nähden sitovat tavoitteet

Kaupunki on määritellyt 12 tytäryhtiölle valtuustoon nähden sitovat tavoitteet. Näiden yhtiöiden tehtävänä on palvelutuotannon hoitaminen tai kaupungin kehittämistoimintaan keskeisesti osallistuminen.

Konsernivastuuhenkilöiden tulee toimia kaupunginvaltuuston asettamien tavoitteiden mukaisesti sekä noudattaa konserniohjetta.

Etelä-Savon Energia Oy (konserni)

Omistus 100 %

Toimiala: Energialiiketoiminta

Toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset vuosina 2015 - 2018

Sähkön kulutus on edelleen aiempaa alhaisemmalla tasolla, mikä on pitänyt sähkön tuottajahinnan erittäin alhaisena. Myöskään päästöoikeuksien hintataso ei nosta sähkön hintaa. Lähivuosille ennustetaan edelleen alhaisempaa hintatasoa kuin mitä on käytetty laskelmissa, joiden mukaan ESE on tehnyt sähköntuotantoinvestointeja. Toki pieniä merkkejä sähkön hinnan noususta on viime aikoina ollut näkyvissä lähinnä epävarman maailmanpoliittisen tilanteen vuoksi.

Suuri epävarmuus liittyy ESE:n käyttämien biopolttoaineiden verotukseen ja tukiin. Turpeen saatavuus edelleen heikkenee ja hinta nousee. Puupolttoaineen haaste tule olemaan myös saatavuus ja hinta, mikäli pienpuun tukijärjestelmää ei saada kuntoon. Lisäuhka suomalaiselle metsäenergialle on EU:n suunnittelema uusi kestävyyskriteeristö. Uudella hallitusohjelmalla ja myöskin EU:n uusiutuvan energian linjauksilla tulee olemaan merkittävä vaikutus.

Meneillään oleva yhteispohjoismainen vähittäismarkkinoiden yhdentyminen sekä uudenlaisten keskitettyjen tiedonvaihtojärjestelmien (datahub) toteutuminen yhdessä mahdollisen sähkönmyyjävetoisen yhden laskun malliin siirtymisen kanssa tulevat nostamaan sähkön myynnin kustannuksia ja heikentävät erityisesti pienten toimijoiden kilpailukykyä markkinoilla.

Tavoitteet 2015-2018

Ympäristöystävällisen energian hankinta ja tuotanto

1.1 Saavutetaan Pursialan (ympäristöystävällisen) lämmön ja sähkön tuotantotavoitteet

Mittari: käytettävyys 98%

1.2 Tuotannon ympäristöystävällisyyden ja kannattavuuden varmistaminen

Mittari: Uusiutuvilla polttoaineilla tuotetaan 85% energiasta sekä polttoainehankinnan kustannusten kasvu alle keskiarvon

1.3 Sähköntuotanto-osuuksien kannattavuuden parantaminen

Mittarit: Mankala- hintojen pysyminen pörssihintojen alapuolella

Luotettava ja tehokas energian siirto sekä myynti

2.1 Siirto- ja lämpöverkkojen käytön ja rakentamisen optimointi

Mittarit: Sähkön siirtohäviöiden ja lämmön verkosto- sekä mittaushäviöiden osalta kaupunkiyhtiöiden keskiarvo

2.2 Sähkön myynnin kannattavuuden parantaminen

Mittari: Tulos positiivinen

2.3 Kaukolämmön kilpailukyyn turvaaminen

Mittari: Nykyisen tulostason säilyminen

Uudet energiapalvelut

3.1 Osaamisen varmistaminen

Mittari: Pystytään myymään ja toteuttamaan uudet ratkaisut

3.2 Älykkäät energiaratkaisut

Mittari: Liikevoiton parantaminen

3.3 Uudet bioenergiatuotteet

Mittari: Liikevoiton parantaminen

Merkittävimmät investoinnit

Merkittävimmät investoinnit ovat

- Pursialan polttoaineenvastaanoton uusinta
- Lämpöakku (mahdollinen)
- Biokaasulaitokset (Haukivuori ja Mikkeli)

Toimintaan liittyvät riskit

Strategiset riskit

ESEn strategiset riskit liittyvät sähkön ja kaukolämmön myynnin kannattavuuteen sekä energiankulutuksen vähenemiseen. ESE pystyy tuottamaan kaiken myymänsä sähkön Pursialan voimalaitoksessa, mutta sähkön tuotannon ja myynnin kannattavuus riippuu sähkön markkinahintatilanteesta. Vastapaineella tuotettu sähkö on aina kannattavaa tuottaa ja myydä, mutta lauhdetuotannon kannattavuus riippuu sähkön markkinahinnasta.

Sähkön hintariskeihin varaudutaan riskipolitiikalla, jonka ESEn hallitus on hyväksynyt. Riskipolitiikka määrittelee, miten tulee varautua markkinahintariskiin, määräriskiin, vastapuoliriskiin, likviditeettiriskiin, aluehintariskiin, tarjousriskiin ja luottoriskiin. Lisäksi riskipolitiikka määrittelee rajat, joissa riskien tulee pysyä.

Energian tuotantokustannusten nousua on pyritty estämään hajauttamalla polttoaineiden hankintaa ja tekemällä pitkäaikaisia yhteistyösopimuksia, joilla polttoaineentoimittajalle myydään sähköä alle markkinahinnan. Lisäksi pyritään hankkimaan polttoaineita omien yhteyksien kautta vähemmän kilpailuilta Venäjän-markkinoilta. Lämpöliiketoiminnan riskinä on kaukolämmön myynnin pieneneminen, joka johtuu ilmaston mahdollisesta lämpenemisestä sekä energiansäästötoimenpiteistä.

ESE on valinnut strategiakseen hankkia puupolttoainetta Venäjältä venäläisten tytäryhtiöiden kautta. Näissä Venäjän toiminnoissa on olemassa riskejä, pääosin ns. maariskejä. Suurimpana riskinä on mahdollista tunnistaa valuuttariski. Euron ja ruplan kurssi on ollut melko monta vuotta suhteellisen vakaa, mutta vuoden 2013 aikana ruplan kurssi on painunut voimakkaasti alaspäin. Lasku on jatkunut vuoden 2014 puolella. Venäjän lainsäädäntöympäristö ja kansainvälisten sopimusten tulkinnot ovat myös potentiaalisia riskinaiheuttajia ESEn toimintamallissa, sillä ne voivat muuttaa toimintakentän pelisääntöjä. Lisäksi paikallinen kilpailutilanne ja yhteistyökumppaneiden strategiset ratkaisut voivat vaikuttaa toimintamalliimme. Käytännön toiminnan tasolla on olemassa myös mm. koneiden toimintaan ja omaan henkilöstöön liittyviä riskejä. Riskit on tunnistettu, otettu toiminnassa huomioon ja niihin on varauduttu mahdollisuuksien mukaan.

Operatiiviset riskit

Operatiivisista riskeistä huomattavimmat ovat puupolttoaineen saannin turvaaminen Pursialan voimalaitoksella, lämmöntuotantokapasiteetin riittävyys ja toimivuus sekä sähkönjakelun varmistaminen.

Polttoaineiden saantia on pyritty turvaamaan riittävillä polttoainesopimuksilla, omilla polttoaineiden varmuusvarastoilla sekä keskittämällä polttoaineterminaalitoiminnot Mikkelin Metsäsairilaan. Puupolttoaineiden saatavuutta varmistaa lisäksi oman polttoaineiden hankinnan kehittäminen Venäjällä.

Lämmöntuotantokapasiteetin riittävyys häiriötilanteissa ja suurissa kuormissa on varmistettu vara- ja huippulämpökeskusten kapasiteetilla. Pursialan lämmöntuotantokapasiteetti on noin 130 MW ja vara- ja huippulämpökeskusten kapasiteetti noin 110 MW. Vara- ja huippulämpökeskusten kapasiteetin tulee vastata kaukolämmön myyntimäärien kehitystä.

Verkkotoiminnan riskeinä ovat sähkönjakelun häiriöt, ja sallitun tuoton laskentaan vaikuttavat viranomaisäädökset. Alhainen korkotaso haastaa sähköverkon sallitun tuoton, sillä investoinneille saa tällä hetkellä aiempaa alhaisempaa tuottoa. Tästä huolimatta sähköverkon toimintavarmuuden turvaamiseksi on tehtävä verkkoa parantavia investointeja. Sähkönjakelun häiriöitä pyritään ennaltaehkäisemään siten, että verkon toimintakunnosta huolehditaan mm. huoltotoimenpiteillä ja verkonraivauksella. ESE-Verkko on kaapeloinut 51 % keskijänniteverkostaan ja 79 % pienjänniteverkosta.

Muita riskejä ovat päästöoikeuksien riittävyys ja muutokset sähkön markkinahinnassa. Yhtiön saamat ja edellisiltä vuosilta yli jääneet päästöoikeudet riittävät vuonna 2014 Pursialan voimalaitoksen tarvitsemaan

turpeen polttomäärään, koska Pursialan kattilatekniikka mahdollistaa puunkäytön aina 85 %:iin saakka. Sähkön hintariskeihin on varauduttu riskipolitiikalla.

Rahoitusriskit

Konsernin rahoitusriskeihin on varauduttu joko kiinteäkorkoisilla lainoilla tai hankkimalla lainoille suojaustuotteita. Tällä tavoin suojattuja lainoja on noin 65 % konsernin lainakannasta.

Vahinkoriskit

Konsernissa on tunnistettu seuraavat vahinkoriskit: omaisuusvahinkoriskit, vastuuvahingot, tuotannon keskeytysriskit, ympäristövahingot ja tapaturmat. Vakuutusmäärät tarkastetaan vuosittain.

Omaisuusvahinkoriskeihin on varauduttu omaisuusvakuutuksilla, joita ovat mm. laitosten ja irtaimiston vakuutukset sekä ajoneuvovakuutukset.

Toiminnan vahinkojen varalta yhtiöllä on toimitusjohtajan, hallituksen, johtoryhmän ja toiminnan vastuuvakuutukset. Pursialan voimalaitoksen sekä Tikkalan tuotantojen mahdollisen keskeytyksen varalta on keskeytysvakuutus.

Ympäristövahinkoihin on varauduttu mm. valitsemalla vähäpäästöisiä polttoaineita, parantamalla tulipalotilanteiden toimintavalmiuksia, vaihtamalla sähköverkkoon ympäristöystävällisiä muuntajia sekä ympäristövahinkovakuutuksiin.

Työtapaturmia pyritään ehkäisemään järjestämällä Työturvallisuuskorttikoulutusta koko henkilöstölle ja lisäämällä näin tietoisuutta turvallisista työtavoista. Lisäksi yhtiössä järjestetään säännöllisesti ensiapukoulutusta. Työtapaturmien varalta henkilöstöllä on lakisääteinen tapaturmavakuutus sekä matkavakuutus työmatkoille. Henkilöstölle on otettu myös vapaaehtoinen sairauskuluvakuutus, joka on voimassa sekä töissä että vapaa-ajalla.

Tunnusluvut

	TP 2013	TA 2014	Ennuste 2014	TA 2015	TS 2016	TS 2017	TS 2018
Suoritteet (GWh)							
Sähkön myynti	312	320	312	340	345	350	355
Lämmön myynti	375	420	354	420	420	420	420
Höyry ja teollisuuslämpö	66	70	70	70	70	70	70
Tehokkuus/taloudellisuus							
Sijoitetun pääoman tuotto-%	5,8	6	6	6	6	6	6
Omavaraisuusaste	23,3	23	23	23	23	23	23
Oman pääoman tuotto-%	6,3	11	6,5	7	7	7	7
Osinko 1000 €)	2 860	2 860	2860	2860	2860	2860	2860
Toiminnan laajuustiedot							
Liikevaihto, milj. euroa	53,2	53,9	52,7	53	54	55	56
Liikevoitto milj.euroa	6,0	7,5	5,3	6,0	6,5	7	7,5
Liikevoitto-%	10,7	13,7	10	11,3	12	12,7	13,4
Investoinnit 1000 €	13,1	6,5	6,5	8	10,5	9	6
Henkilöstö							
Vakituinen henkilöstö	90	91	92	91	90	90	90
Määräaikaiset	10	5	9	10	10	10	10

Etelä-Savon Koulutus Oy

Omistus 62,50 %

Toimiala: koulutuspalvelut toisen asteen koulutuksessa

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2015 – 2018

Toimintaympäristössä tapahtuvat merkittävimmät muutokset ovat rahoitusjärjestelmän uudistuminen, järjestämislupien hakeminen uudelleen sekä toiminta-alueen nuorisoikäluokan pieneneminen.

Järjestämisluvasta leikataan 110 opiskelijapaikkaa vuosittain 2015 ja 2016.

Tavoitteet

Toimintavolyymin säilyttäminen nykytasolla ja maksullisen palvelutoiminnan lisääminen.

Merkittävät investoinnit

Keskeisimmät investointitarpeet käsittävät opetusvälinehankintoja.

Tunnusluvut

	TP 2013	TA 2014	Ennuste 2014	TS 2015
Liikevaihto	39.894.034	37.502.700	37.700.000	37.000.000
Tilikauden voitto/tappio	1.191.861	395.000	300.000	300.000
Investoinnit	1.707.003	989.200	950.000	1.500.000
Henkilöstö vakituinen määräaikainen	481	470	454	430

Toimintaan liittyvät riskit

Toimintaan liittyviä riskejä ovat ennakoitua suuremmat rahoitusleikkaukset ja kiristynyt kilpailu opiskelijoista.

Kiinteistökehitys Naistinki Oy

Omistus 100 %

Toimiala: Omistaa, myydä ja hallita kiinteistöjä.

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2014 - 2017

Yleinen taloudellinen tilanne jatkuu kireänä ja se vaikuttaa toimitilojen kysyntään ja yritysten maksukykyyn. Luoton saaminen toimitilainvestointeihin vaikeutuu edelleen. Sijoittajien kiinnostus toimitilarakentamista kohtaan Mikkelin seudulla säilyy varovaisena. Mikkelin kaupungilla on käynnissä useita tärkeitä aluerakennushankkeita. Uusien hankkeiden käynnistyminen Mikkelin seudulla edellyttää kaupungin aktiivisuutta hankkeiden kehittäjänä. Uudet toimitila-alueet tarjoavat sijainniltaan hyvät mahdollisuudet toimitilarakentamisen kehittämiseen Mikkeliissä.

Tavoitteet

Kiinteistökehitys Naistinki Oy:n strategiset tavoitteet ovat talouden tasapainottaminen, markkinoinnin kehittäminen yhteistyössä kehitysyhtiön kanssa ja 1-3 uuden aluehankkeen käynnistäminen, joilla voidaan lisätä Mikkelin toimitilatarjontaa ja tukea elinkeinoelämän virkistymistä.

Yhtiön omistamista tiloista on vuokrattuna 98 %, minkä vuoksi uusien toimitilojen rakentaminen ja hankkiminen on perusteltua. Korjaamonkadun alueen rakentaminen ja kehittäminen teollisuusalueena on käynnistynyt ja sitä tulee jatkaa yhteistyössä siellä jo toimivien yritysten kanssa. Veturitallien alueen 1.vaiheen rakennushanke (kustannusarvio 15- 20 M€) on tarkoitus toteuttaa vuoden 2017 kesään mennessä ja jatkaa myös seuraavien vaiheiden suunnittelua ja valmistelua. Yhteistyössä kehitysyhtiön kanssa pyritään toteuttamaan myös muita hankkeita, jotka toteuttavat yhtiön talouden tasapainottamistavoitetta sekä lisäävät ja monipuolistavat kaupungin elinkeinoelämää. Yhtiön nykyisen kiinteistöomaisuuden korjausvelkaa tulee pienentää.

Mikkelin Oppilaitoskiinteistöt Oy:n kanssa tehdyn palvelusopimuksen mukaan Naistinki vastaa Oppilaitoskiinteistöjen hallinnosta ja kehittää sen omistamaa kiinteistöomaisuutta. Erityisesti Otavan koulutilan alueen uudistaminen asumis- ja toimitilakäyttöön on kehittämiskohteena.

Investoinnit vuonna 2015 kohdistuvat vielä Veturitallien alueen suunnitteluun ja valmisteluun sekä kiinteistökannan korjaustöihin. Vuonna 2014 toteutettu Korjaamonkadun alueen investointi on toteutettu Kiinteistökehitys Naistinki Oy:n omistaman Kiinteistö Oy Korjaamonkatu 3:n kautta. Yhtiö ollaan sulauttamassa Kiinteistökehitys Naistinki Oy:öön.

Tunnusluvut

	TP 2013	TA2014	Ennuste 2014	TS 2015
Liikevaihto	4,03 milj. euroa	4,0 milj. euroa	4,2 milj. euroa	4,4 milj. euroa
Tilikauden voitto/tappio	88 310,14 euroa		350 000 euroa	200 000 euroa
Investoinnit	0,8 milj. euroa		0,1 milj. euroa	2 milj. euroa
Henkilöstö vakituinen määräaikainen	4 -	5 -	5 -	5 -

Toimintaan liittyvät riskit

Suurimpia yhtiön toimintaan liittyviä riskejä on yleisen taloudellisen tilanteen mahdollistavien yritysten eli vuokralaisten talousongelmat, jolloin vuokrasaavat voivat kasvaa ja tilojen vuokraaminen hidastua. Riskinä on, että yhtiön vuokratuloista merkittävä osa on muutaman sellaisen ison teollisuusyrityksen vuokria, joiden tiloille olisi vaikeata löytää uutta käyttöä. Toisaalta kaikki n. 100 vuokralaista ovat hyvin erityyppisiä yrityksiä teollisista, kaupallisista ja konsulttialan yrityksistä julkihallinnon toimijoihin, mikä tasaa mahdollisia ongelmia tilojen vuokraamisessa.

Yhtiöllä on merkittävä määrä pitkäaikaisia lainoja, jolloin korkokannan mahdollinen nopea nousu aiheuttaisi ongelmia yhtiön tulokselle. Osa lainoista on suojattu korkojen nousua vastaan koronvaihotosopimuksilla. Toisaalta yhtiön pääomarakenne on vahva, jolloin tase kestää myös joitakin tappiollisia vuosia.

Mikkelin Asumisoikeus Oy

Omistus 100 %

Toimiala: Asumisoikeusasuntojen vuokraus ja hallinnointi

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2015- 2018

Mikkelin Asumisoikeus Oy valmistelee uuden asumisoikeuskohteen rakentamista.

Tavoitteet

Pää tavoite on säilyttää hyvä asuntojen käyttöaste ja rakennuskannan arvo. Vuoteen 2018 mennessä tavoitteena on myös saada rakennutettua uusi asumisoikeuskohde sekä järjestellä yhtiön useat lainat yhdeksi lainaksi. Lainojen konvertointi vaatisi kaupungilta omavelkaista takausta.

Merkittävät investoinnit

Uuden asumisoikeuskohteen rakentaminen edellyttää yhtiön ottamaa uutta lainaa.

Toimintaan liittyvät riskit

Merkittävimpana riskinä on tyhjäkäynnin lisääntyminen. Suurten asumisoikeusasuntojen kysynnän lasku perhekokojen pienentyessä ja vastikkeiden noustessa. Potentiaalisten asukkaiden lainansaantimahdollisuudet myös heikkenevät. Rakennuskannan vanheneminen aiheuttaa ajan myötä vuotuisten korjauskulujen kasvua.

Metsäsairila Oy

Omistus 100 %

Toimiala: jätteenkäsittely, muu jäte- ja ympäristöhuoltotoiminta.

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2015- 2018

Jätelainsäädännön kiristymisen aiheuttamat muutokset, investointitarve ja toimintatapojen muutokset.

Jätevero nousee 50 €/t tasosta vuoden 2015 alussa tasolle 55 €/t. Kirjanpidon eriyttäminen, markkinaehtoisen jätteen osalta saatava suoraan kirjanpidosta. Puumalan kunta tuo seuraavat neljä vuotta bio- ja sekajätteen Metsäsairila Oy:lle, muut jätehuollon palvelut yritetään sopia erikseen kunnan kanssa siten, että Metsäsairila Oy toteuttaa niistä valtaosan. Kompostilaitoksen lunastus Metsäsairila Oy:lle tapahtuu vuoden 2015 alusta, Kekkilä operoinee laitosta joitakin vuosia. Biokaasulaitoksen ympäristölupa lähetetty käsiteltäväksi, käsittelyaika noin vuosi + mahdolliset valitukset luvasta ennen rakentamista. Tavoite valmis liikennebiokaasua tuottava laitos vuonna 2017.

Tavoitteet

Perusmaksulla kustannetaan jätehuollon peruspalvelut, kuten viranomaistyö, pienjäteasemien ylläpito, hyötyjätepisteet ja hyötyjäteastioiden tyhjennys. Kaupungin yhtiöiden jätehuoltoa pyritään keskittämään Metsäsairila Oy:lle, seuraava yhteinen jätekuljetusten kilpailutus toteutetaan 2015 (nyt tilahallinto on ollut samassa kilpailutuksessa). Käsittelemätöntä jätettä ei loppusijoiteta suoraan kaatopaikkaan vuoden 2016 jälkeen. Lähes kaikki sekajäte ohjataan energiahyötykäyttöön (nyt noin 65 %) ja kaikesta muusta jätteestä hyödynnetään mahdollisimman paljon. Jätteistä pyritään jalostamaan raaka-aineita ja tuotteita.

Merkittävät investoinnit

Merkittävimmät investoinnit ovat Riikinvoiman voimalaitos (osakkuus 2015) ja biokaasulaitos (rakentuu 2016-).

Taloudelliset ja toiminnan tavoitteet

	TP 2013	TA 2014	Ennuste 2014	TA 2015	TS 2016	TS 2017	TS 2018
Suoritteet (GWh)							
Yhdyskuntajäte koko yhtiö, tn	14 600	14 600	16 000	16 000	16 000	16 000	16 000
Yhdyskuntajäte/Mikkeli tn	11 000	11 000	11 000	11 000	11 000	11 000	11 000
Tonnia/asukas Mikkeli	0,24	0,24	0,24	0,24	0,24	0,24	0,24
Tehokkuus/taloudellisuus							
Sijoitetun pääoman tuotto-%	14	14	14	15	15	15	15
Omavaraisuusaste	83	83	84	84	84	84	84
Oman pääoman tuotto-%	10	10	10	10	10	10	10
Osinko 1000 €	300	103	103	103	103	103	103
Toiminnan laajuustiedot							
Liikevaihto, milj. euroa	5,6	5,3	5,6	5,8	5,8	5,8	5,8
Liikevoitto milj.euroa	0,6	0,6	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5
Liikevoitto-%	16	16	18	16	20	18	18
Investoinnit 1000 €	1,5	1,5	1,5	2,2	1	1	1

	TP 2013	TA 2014	Ennuste 2014	TA 2015	TS 2016	TS 2017	TS 2018
Henkilöstö							
Vakituinen henkilöstö	13	13	12	14	15	15	15
Määräaikaiset		1	1	1	1	1	1

Toimintaan liittyvät riskit

Riikinvoiman voimalaitoksen toteutumisen aikataululla on suuri merkitys jätteiden hyödyntämisen osalta.

Vuonna 2016 pitäisi kaikki jäte saada hyötykäyttöön eikä kaatopaikkasijoitukseen. Riikinvoiman voimalaitoksen valmistumisen viivästyessä tulee selvittää muut mahdolliset jätteenkäsittely- ja hyödyntämisvaihtoehdot. Tuottajavastuun mahdolliset muutokset pakkausjätteiden osalta.

Mikalo Oy

Omistus 100 %

Toimiala: Rakennuttaa, omistaa ja hallita kiinteistöjä ja niillä olevia rakennuksia, ostaa ja vuokrata alueita, rakennuksia ja huoneistoja sekä niiden omistukseen ja hallintaan oikeuttavia osakkeita ja vuokrata kiinteistöjä ja huoneistoja sekä huolto- ja isännöintitoiminta.

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2015 - 2018

Kunnan väestökehityksen muutos, väestö ikääntyy ja vähenee. Yhden henkilön ruokakuntien määrä lisääntyy, jolloin isoja asuntoja tarvitaan aikaisempaa vähemmän. Asuntojen kysyntä kohdistuu alueille joissa palvelut ovat toimivia tai niitä on tarjolla.

Tavoitteet

Käyttöaste yli 96 %.

Merkittävät investoinnit

Vuosikorjauksiin varataan noin 1,5 milj. euroa, jotka rahoitetaan tulorahoituksella. Investoinnit rahoitetaan lainoilla. Investointeja tehdään PTS:n mukaisesti asuinrakennusten peruskorjauksiin ja uudisrakennuksiin.

Tunnusluvut

	TP 2013	TA 2014	Ennuste 2014	TA 2015
Suoritteet				
Käyttöaste ASRA -%	98	96	96	96
Tehokkuus/taloudellisuus				
Sijoitetun pääoman tuotto- %	5,0	4,5	4,5	
Omavaraisuusaste	15,6	15,0	15,0	
Toiminnan laajuustiedot				
Liikevaihto, milj. euroa	19,9	22,5	22,5	22,7
Liikevoitto, milj. euroa	5,2	4,5	4,5	4,0
Investoinnit, milj. euroa	4,3	0,5	0,5	4,9
Lainamäärä, milj. euroa	75,8	79,0	79,0	77,7
Henkilöstö				
Vakituinen	63	65	65	64
Määräaikainen				

Toimintaan liittyvät riskit

Kaupungin väkiluvun väheneminen. Yleisen kustannustason kohoaminen ja sen suora vaikutus ylläpitokuluihin. Kustannustason nousu aiheuttaa vuokratason nousun yli markkinatason, josta seurauksena asuntojen vajaa käyttö. Asuntojen kysynnän kohdistuessa ydinkeskustan läheisyyteen vaikeuttaa se reuna-alueiden asuntojen vuokrausta. Ns. ei haluttujen asuinalueiden huoneistojen vajaa käyttö alentaa entisestään käyttöastetta. Yleisen taloustilanteen heikkeneminen ja työttömyyden lisääntyminen lisää vuokrasaatavien määrää.

Mikkelin Jäähalli Oy

Omistus: Suora omistus 74,88 %, konsernin omistus 89,10 %

Toimiala: Jäähallikiinteistöjen ylläpito energiakustannuksineen. Kilpahallin saneerauksen toteuttamisesta ja kustannuksista vastaaminen. Jääurheilun edistäminen.

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2015 - 2018

Toimintaympäristössä ei ole odotettavissa Jäähallin osalta muutoksia. Mahdollisen monitoimihallin mahdollinen sijoittuminen jäähallin ja raviradan viereen aiheuttaa muutoksia liikennejärjestelyihin ja parkkialueisiin.

Tavoitteet

Turvata ja tarjota Mikkeliläiselle jääurheiluseuroille hyvät harjoittelu- ja kilpaolosuhteet. Mikkelin jäähallin tavoitteena tulevina vuosina on nostaa käyttöastetta sekä markkinoida hallia sekä aluetta laaja-alaisemmin.

Merkittävät investoinnit

Isot investoinnit päähallin osalta on tehty pitkäksi aikaa. Harjoitushallin osalta on tulevaisuudessa tehtävä arviolta noin 50 000 euron peruskorjaus koskien pukuhuoneiden lattiaita, kahvion lämmöneristämistä halliin päin (kondensio- ongelma) ja yleisilmeen kohottamista maalauksella.

Toimintaan liittyvät riskit

Varsinaista toimintaan liittyvää riskiä ei ole.

Mikkelin opiskelija-asunnot Oy (MOAS)

Omistus 100 %

Toimiala: Asuntojen rakennuttaminen, omistaminen ja hallinta sekä vuokraus opiskelijoille ja nuorille sekä tilapäistarkoituksessa kv. opiskelija-, tutkija- ja nuorisovaihtoa edistävään toimintaan.

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2015 - 2018

Asuntojen vuosikorjaukset lisääntyvät asukkaiden vaihtuvuuden ja lyhytaikaisen asumisen (kesän ulkomaalaiset vaihto-opiskelijat) kasvun myötä, kun esimerkiksi vuonna 2014 jo syyskuun puoliväliin mennessä oli 760 (v. 2013 = 684) vuokrasopimusta. Kysyntä saattaa hiukan heikentyä, mikäli opetusministeriön aloituspaikkojen vähentäminen (Esedu) toteutuu suunnitelmien mukaan; kv. tutkinto- ja vaihto-opiskelijoiden määrän kasvu saattaa kuitenkin tasoittaa kysyntää, koska taas opetusministeriön kansainvälistymissuunnitelmien mukaan vuoteen 2025 mennessä kv. opiskelijoiden määrän Suomessa tulisi nykyisestä n. 20 000:sta peräti kolminkertaistua. MOAS oli 31.8.2014 mennessä saanut 1265 uutta asuntohakemusta, kun koko edellisvuonna hakijoita oli 1391 ja mukaan lukien sisäiset siirtohakemukset vuokrasopimuksia laadittiin yhteensä 785 kpl vuonna 2013. Lisäksi asumiskustannusten nousun (mm. energia, kiinteistövero, jätemaksut, korjaukset) osalta asumistuki- ja asumislisäjärjestelmä ei seuraa riittävän nopeasti vuokrien muutosta, joka saattaa aiheuttaa ainakin tilapäisesti myös vuokratähtien nousua.

Merkittävä muutos myös MOAS:n toimintaympäristössä tulee olemaan se, että EU on käynnistänyt jättihankkeen eli peräti 14,7 miljardin euron Erasmus+- ohjelman (2014- 2020), jonka myötä seitsemän vuoden aikana yli neljä miljoonaa eurooppalaista lähtee ulkomaille opiskelemaan, harjoitteluun tai vapaaehtoistyöhön. Edellä mainitusta määrästä kaksi miljoonaa opiskelijaa on korkea-asteen koulutuksessa. Suomalaisia lähtee ulkomaille ohjelmakautena n. 80 000 ja Suomeen on arvioitu vastaavasti tulevan kymmeniä tuhansia ulkomaalaisia, josta määrästä vaihto-opiskelijat tulevat ensisijaisesti Saksasta, Ranskasta ja Espanjasta. Heistä osa tulee myös Mikkelin lisäen ainakin tilapäisesti asuntojen kysyntää ohjelmakauden aikana.

Tavoitteet

Mikkelin opiskelija-asunnot Oy:n toiminta tuotetaan taloudellisesti ja kilpailukykyiseen vuokratasoon. Yhtiön tavoitteena on turvata opiskelijoiden ja nuorten asumistaso ylläpitämällä kiinteistöt ja asunnot oheistiloineen kunnossa. Samalla palvelua kehitetään, niin että peruskalustettujen asuntojen vuokrausta ulkomaalaisille opiskelijoille lisätään ja nk. lyhytaikaisten vuokra-asuntojen (maksimivuokraus 1 vrk – 2 viikkoon), tenteissä kävijöille ja erilaisilla kurssilla kävijöille, kehitetään. Varsinaisia uusia opiskelija-asuntoja yhtiö rakennuttaa hyvin kriittisen harkinnan perusteella yhtiön tonttistrategian mukaisesti, joka mahdollistaa myös käyttöasteen pitämisen vähintään tavoitteiden mukaisen 94 %:n tasolla.

Yhtiö anoi konsernilta 36 nuorisoasuntoyksiyön käyttötarkoituksen tilapäismuutosta, ts. kysynnän mukaisiksi opiskelija-asunnoiksi nuorisoasuntojen kysynnän vähenemisen vuoksi. Mikkelin kaupunki hyväksyi asian asuntorahaston puolelta yhtiön käyttötarkoituksella.

Osakeyhtiön budjetoitu käyttöastetavoite 94,05 % , joka tullaan ylittämään v. 2014 ja opiskelija-asuntojen saannissa edelleen maan kärkijoukossa sekä keskivuokrataso (10,58 €/m²/kk) maan keskiarvon tuntumassa.

Lisäksi yhteistyön tiivistäminen MAMK:n ja Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulun kanssa mm. kansainvälisten opiskelijoiden asunnonsaannissa, myös kesäajan lyhytaikaisten opiskelijoiden osalta.

Merkittävät investoinnit

Yhtiön PTS:n 2013-2022 mukaan MOAS peruskorjaa joka vuosi yhden talokohteen vanhojen aravalainojen tultua poismaksetuiksi.

Tunnusluvut

	TP 2013	TA 2014	Ennuste 2014	TS2015
Suoritteet				
Asuntojen käyttöaste- %	96,0	94,05	96,10	94,50 *)
Toiminnan laajuustiedot				
Liikevaihto, milj. euroa	4,12	4,5	4,615	4,60
Liikevoitto, milj. euroa **)	0	0	0	0
Investoinnit (1000 €)	1,624	2300	2300	750
Henkilöstö				
Vakituisen	10	10	10	10
Määräaikainen	2	2	2	2

*) V. 2015 budjetti valmis lokakuussa 2014.

**) Aravarajoituslaki: omakustannusperiaate

Toimintaan liittyvät riskit

Käyttöasteen pitäminen vähintään 94 %:ssa (kevä- ja alkukesän vajaakäyttö), mahdollinen vuokratilastien kasvu, koska opiskelijoiden tuet eivät nouse mm. asumiskustannusten/vuokrien nousun myötä. Vuokralaisten suuri vaihtuvuus vuositasona sekä kesäajan nopea vaihtuvuus eli asuntojen vuosikorjausten hoitaminen tulo-rahoituksella nostaa myös vuokria joissakin talokohteissa. Esimerkiksi Esedun aloituspaikkojen vähentyminen, mikäli muita korvaavia ja pysyviä aloituspaikkoja ei synny muihin oppilaitoksiin Mikkelin alueella. Toisaalta muun muassa metsäopetuksen siirto Pieksämäeltä Mikkeliin ja matkailuopetuksen käynnistyminen Mikkeliissä MAMK:lla tasoittanevat opiskelija-asuntojen kysyntää ainakin tällä haavaa. Osakeyhtiöllä on myös yritys vakuutus tiettyjen riskien osalta.

Mikkelin Oppilaitoskiinteistöt Oy

Omistus 100 %

Toimiala: Omistaa ja hallita kiinteistöjä. Tämän lisäksi toimialana on rakennuttaa, omistaa, ylläpitää koulutus- ja opetustoiminnan, muun julkisen palvelutoiminnan, majoitustoiminnan sekä asuinhuoneistotoiminnan tarvitsemia tiloja sekä vuokrata niitä käyttäjille.

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2015 - 2018

Yhtiön päävuokralainen on Etelä-Savon Koulutus Oy, joka vastaa ammatillisen opetuksen järjestämisestä. Yleinen taloudellinen tilanne saattaa vaikeutua entisestään ja valtakunnallisissa koulutusjärjestelmissä ja niiden rahoituksessa tapahtuvat muutokset todennäköisesti lisääntyvät ja vaikuttavat tilojen vuokrausasteeseen ja niiden muutostarpeisiin. Koulutuskäytöstä vapautuvien tilojen kysyntä saattaa tulevaisuudessa olla entistä haasteellisempaa. Pitkällä aikavälillä korkokannassa saattaa tapahtua nousua.

Tavoitteet

Mikkelin Oppilaitoskiinteistöt Oy toteuttaa investointiohjelman, joka on laadittu yhdessä Etelä-Savon Koulutus Oy:n kanssa ottaen huomioon koulutusjärjestelmässä ennakoituvat muutokset. Investointien vaikutus rahoitusmenoihin on huomioitu vuokrasopimuksissa. Yhtiön tavoitteena on tehdä vuosittain nollatulos, koska yhtiön tavoitteena ei ole tuottaa voittoa eikä toisaalta ole tarkoitus maksaa veroa tuloksesta. Vuoden 2015 alusta lähtien yhtiön vastuulle siirtyy myös kiinteistöjen ylläpitotehtävät vuokralaiselta, mikä kasvattaa yhtiön liikevaihtoa ja vastuuta ylläpitotehtävien organisoimisesta. Yhtiö tulee ostamaan kiinteistöhoitopalvelut yksityiseltä palvelutuottajalta. Koulutuskäytöstä vapautuville tiloille pyritään löytämään uutta käyttöä mahdollisimman nopeasti ja siten turvaamaan yhtiön taloudellinen tilanne. Lähivuosien suurimpana tavoitteena on uudistaa entinen maatalousoppilaitos, Otavan koulutila asumisen, maatalouden harjoittamisen ja yritystoiminnan monipuoliseksi keskittymäksi.

Investoinnit

Mikkelin Oppilaitoskiinteistöt Oy:lle on laadittu investointiohjelma ammatillisen opetuksen tilojen uudistamiseksi ja toiminnan tehostamiseksi. Lisäksi investointeja toteutetaan koulutuskäytöstä vapautuvien tilojen muuttamiseksi uuteen käyttöön.

Vuonna 2015 arvioidaan investointeja olevan noin 2 milj. euroa ja vuonna 2016 noin 3 milj. euroa. Laadittu investointiohjelma kestää 8-10 vuotta ja on suuruudeltaan noin 20 milj. euroa (alv 0%).

Toimintaan liittyvät riskit

Suurimpana toimintaan liittyvänä riskinä on ammatillisessa opetuksessa tapahtuvat rahoitusmuutokset sekä oppilasmäärien kehitys, mikä vaikuttaa päävuokralaisen tilatarpeeseen ja vuokrien maksukykyyn. Lisäksi riskinä on vapautuvien tilojen kysyntä uusille toimijoille ja toisaalta niistä aiheutuvat kustannukset.

Mikkelin Ravirata Oy

Omistus 52,70 %

Toimiala: Edistää hevoskasvatusta ja raviurheilua, järjestää ravi- ja ratsastuskilpailuja, hevosnäyttelyitä ja muita raviurheiluun liittyviä tilaisuuksia, hallita Mikkelin kaupungin alueella ravirataa alueineen, rakentaa, omistaa ja hallita rakennelmia ja rakennuksia sekä vuokrata niitä sekä tarjota palveluja eri tapahtumiin Mikkelin raviradan alueella.

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2015 - 2018

Ravitalouden taloudelliset haasteet ja niiden aiheuttamat vaikutukset hevoskasvatukseen ja -omistamiseen. Ravirataverkoston tiiviyn kriittinen tarkastelu ja raviratojen alueellisen yhteistyön lisääminen, jopa toimintojen yhdistämiset. Kansainvälisten ravitapahtumien kiristynvä kilpailu Suomessa ja parhaiden valikoituminen kansainvälisten pelijärjestäjien hevospelikohteiksi.

Tavoitteet

St Michel -ravitapahtuman kehittäminen ja sen kilpailukykyyn säilyttäminen. Yhtiön taloustilanteen parantaminen muun muassa kasvattamalla yritys yhteistyötä ja Toton pelialuemyyntiä tehostamalla.

Investoinnit

Kaviouran parannustyö.

Toimintaan liittyvät riskit

Hevostalouden toimintaympäristön muutokset (mm. verotus, peliyhtiön toimintaympäristön muutokset). Maailmantalouden negatiiviset vaikutukset. Päätaphtumaan liittyvä sääriski.

Miktech Oy

Omistus 51,02 %

Toimiala: Miktech Oy on innovaatio- ja teknologiakeskus, joka edistää tutkimustoiminnan ja elinkeinoelämän toiminta-edellytyksiä keskittyen uuden teknologian synnyttämiseen ja käyttöönottoon sekä teknologiayhtiöiden toiminnan kehittämiseen.

Tavoitteet

Miktech Oy:n missio ja strategiset tavoitteet on hyväksytty yhtiön hallituksessa 18.12.2013. Miktechin keskeinen tehtävä on tukea maakunnan yritysten kasvua ja kansainvälistymistä sekä julkisen sektorin innovaatiotoimintaa ja tuottavuutta. Alla strategiset tavoitteet.

Tavoitteet

- Syntyy uusia työpaikkoja ja uusia innovatiivisia yrityksiä
- Mikkelin kaupungin määrittelemät strategiset kärkiklusterit saavuttavat kehittämistavoitteensa
- Korkea asiakastytyväisyys
- Miktechin osaamisen mahdollistama kaupallinen liiketoiminta toteutuu Miktech Consulting Oy:n palvelutarjontana

Strategiset tavoitteet on purettu mitattaviksi tavoitteiksi seuraavassa yhteenvetotaulukossa.

Miktech Oy	Tavoitteet vuoteen 2017			Tavoite vuoteen 2020		
Strateginen painopisteala	Uusia yrityksiä	Uusia työpaikkoja	T&K lisäys (milj. euroa)	Uusia yrityksiä	Uusia työpaikkoja	T&K lisäys (milj. euroa)
Biosaimaa	11	185	1,25	18	410	2
Safesaimaa	8	85	1	14	240	1,75
Digitalmikkeli	24	137	2,75	42	346	3,5
Tuotannolliset alat	20	140	2	35	245	3,5
Start-up toiminta	32	64		56	112	
Invest-toiminta	15	162	2	24	232	3,5
Yhteensä	110	773	9	189	1585	14,25

Numeeristen tavoitteiden saavuttamiseksi on erikseen hyväksytty toimintalinjakohtaiset toimenpiteet ja osatavoitteet.

Merkittävät investoinnit

Ei erillisiä merkittäviä investointeja tiedossa. Miktech Oy:n ja Miset Oy:n toimintojen yhdistäminen vuonna 2015 tulee merkitsemään huomattavaa, kertaluonteista investoinnin kaltaista edellä mainitusta järjestelystä aiheutuvaa kulueraa.

Toimintaan liittyvät riskit

Miktech Oy:n toimintaan liittyvät merkittävimmät riskit vuonna 2015 ovat yhtiön kustannusrakenne ja uuden hankekauden kunta- ja yritysrahoitusosuudet. Uudella hankekaudella hankkeiden rahoitusmalli edellyttää yhtiöltä välillisten kustannusten osalta nykyistä parempaa kustannustehokkuutta. Tämä edellyttää yhtiöltä välillisten kustannusten saneeraamista. Hankkeiden rahoitusmallissa edellytetään aikaisempaa isompaa kunta- ja yritysrahoitusosuutta. Tämä merkitsee tämänhetkessä kuntien ja yritysten taloustilanteessa sitä, että hankkeiden kokonaisvolyyymi tulee laskemaan ja toteuttavien hankkeiden tulee entistä paremmin palvella niihin sitoutuvien rahoittajien intressejä.

Miset Oy

Omistus 82,29 %

Toimiala: Seudullisen elinkeinopolitiikan ja siihen liittyvän toiminnan edistäminen, kehittäminen ja toteuttaminen Mikkelin seudulla.

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2015 - 2018

Kunnallistalous kiristyy edelleen, ja kehitysyrityksille asetetaan entistä merkittävämpiä tuotto- ja vaikuttavuustavoitteita. Rahoitusperusta heikkenee myös ohjelmakauden vaihtumisen ja ohjelmakauden rahojen pienenemisen myötä. Uusia suorarahoituskanavia on löydetty ja koko ajan löytyy lisää, jolloin rahoituksen supistuminen kansallisista rahoituslähteistä on korvautumassa suorilla rahoituksilla EU:sta. Kehitysyritystoiminnot ovat selvitystyön alla.

Tavoitteet

- Mikkelin vetovoiman, liiketoimintaympäristön ja aluetalouden kehittäminen
  - Yritysten kokonaismäärän kasvu 4 600 -> 5 160, bruttolisäys 752
  - Työllisten määrä 23 506 -> 24 500, bruttolisäys 1 765
  - Mikkelin maine kuva paranee: sijoitus imago tutkimuksessa nousee 7.sijalta 4.sijaan
  - Yleinen yritysilmasto paranee -> 3.4
- Osaavan työvoiman saatavuuden edistäminen
  - työttömyysasteen laskeminen → 8.3:een – Miset osallistuu tavoitteen toteuttamiseen em. tavoitteiden avulla
- Kärkialueiden liike- ja kehittämistoiminnan kasvu
  - Kärkialueiden tutkimus-, kehittämis- ja innovaatorahoituksen määrän kasvu 34 miljoonaan euroon – Miset 2milj. euroa, muut investoinnit 63milj. euroa
  - Työllisten määrän kasvu palvelusektorilla ja matkailussa
  - Matkailun yöpymisten määrän kasvu

Tärkeimmät toimenpiteet määrällisten tavoitteiden saavuttamiseksi:

Tavoite 1. Mikkelin vetovoiman, liiketoimintaympäristön ja aluetalouden kehittäminen

- Innovatiivisten yrityskehittämisen, yrityksiä 36, työpaikkoja 72, investoinnit 13milj. euroa
  - o 7-tähden yritysytseisö Otava
  - o Mikkelin luova makasiini
  - o Hyvinvointi- ja vapaa-ajan keskus Moisio
  - o Kaihun ja Anttolan matkailukeskittymät
  - o Hoiva- ja hyvinvointikeskus
- Hankintaosaamisen sekä julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuden kehittäminen, yrityksiä 13, työpaikkoja 237, investoinnit 5milj. euroa
  - o Hankintaosaamisen tukipalvelut kaupungille
  - o Yrittäjien tarjousosaaminen
  - o Innovatiiviset hankinnat liiketoiminnassa
  - o Uudet hankintamenetelmät
  - o Hyvinvointipalveluiden uudet tuotantotavat
- Yritysten uudistaminen ja liiketoiminnan kasvattaminen, yrityksiä 213, työpaikkoja 415, investoinnit 20 milj. euroa
  - o Neuvontapalvelut
  - o Asiakaslähtöinen palvelukehitys yrityksissä
  - o Myynti- ja markkinointiosaamisen tasonnosto
  - o Uudet digitaaliset ratkaisut liiketoiminnassa
  - o Kehittämispalvelut
- Elinkeinojen vetovoiman lisääminen (PROMO-Mikkeli), yrityksiä 43, työpaikkoja 180, investoinnit 8 milj. euroa, imago tutkimus 5. sija, yritysilmasto 3,4
  - o Taloudellisesti ylivoimainen kaupunkiseutu
  - o Tuloksellinen yhteismarkkinointi
  - o Keskitetty viestintä- ja PR-toiminta
  - o Toiminnan laatu ja asiakastyytyväisyys
- Vapaa-ajan asumisen kestävä kehittäminen, yrityksiä 24, työpaikkoja 100, investoinnit 14 milj. euroa
  - o Majoituskapasiteetin kehittäminen
  - o Vapaa-ajan palveluverkostot
  - o Etätyö ja infra
  - o Vuorovaikutteinen viestintä
  - o Laaja-kaistan käytön tehostaminen
- Matkailun markkinointi ja kehittäminen, yrityksiä 23, työpaikkoja 161, investoinnit 3milj. euroa
  - o Tuotteistaminen ja yhteismarkkinointi
  - o Saimaa- ja Lakeland yhteistyö
  - o Teemamatkailu (hyvinvointi, kulttuuri, ruoka jne)
  - o Pidemmät sesongit ja uudet markkina-alueet
  - o Tapahtumatarjonnan kasvattaminen ja monipuolistaminen

Tavoite 2. Osaavan työvoiman saatavuuden edistäminen

- Hankintaosaamisen kasvun myötä työttömien työllistäminen edellä mainittujen tavoitteiden ja toimenpiteiden mukaisesti
- Oppilaitos- ja korkeakouluyhteistyön myötä elinkeinopohjan vahvistaminen

Tavoite 3. Kärkialueiden liike- ja kehittämistoiminnan kasvu

- matkailu- ja vapaa-ajan investoinnit, yritysmäärän ja työpaikkojen määrän kasvu edellä mainitun mukaisesti
- Palvelualojen investointien, yritysmäärän ja työpaikkojen määrän kasvu edellä mainitun mukaisesti

Merkittävät investoinnit

Yhtiöllä ei ole investointitoimintaa.

Toimintaan liittyvät riskit
Merkittäviä riskejä ei ole näkyvissä.

YIT Kuntatekniikka Oy

Omistus 60 %

Toimiala: Rakentaa, ylläpitää ja kehittää hyvää elinympäristöä sekä tarjota tekniseen infrastruktuuriin ja kiinteistöihin liittyviä palveluja ensisijaisesti Mikkelin talousalueella ja infrapalveluiden osalta myös muualla Itä-Suomessa.

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2015 – 2018

Nykyiset infra- kunnossapidon alueurakat päättyvät vuoden 2015 aikana. Urakkakilpailutuksen lopputulos on yrityksen kannalta hyvin ratkaiseva, koska sen osuus koko yrityksen vuosiliikevaihdosta on miltei 30 %. Infra-rakentamisen liikevaihto ratkeaa tulevien urakkakilpailujen kautta. Kiinteistöyksikön liikevaihdosta sopimus pohjainen toiminta on noin 50 %. Vuosi 2015 tulee olemaan haasteellinen, yleinen markkinatilanne tekee siitä vaikean.

Tavoitteet

Strategian mukaisesti ensi vuoden liikevaihtotavoite on 13,7 milj. euroa ja tulostavoite 0,4 milj. euroa.

Tunnusluvut

	TP 2013	TA 2014	Ennuste 2014	TA 2015	TS 2016
Liikevaihto, milj.euroa	14,53	13,40	13,40	13,70	14,00
Liikevoitto milj.euroa	0,16	0,26	0,70	0,40	0,40
Liikevoitto %	1,08	1,94	5,22	2,9	2,9
Sijoitetun pääoman tuotto-%	18,08	29	33	30	30
Henkilöstö					
Vakituinen henkilöstö	106	102	102	100	96
Määräaikaiset	16	16	16	14	12

Investoinnit

Ei investointeja.

Toimintaan liittyvät riskit

Riskit liittyvät tulossa oleviin kilpailutuksiin, uudet urakat infra- ylläpito lokakuu 2015 alkaen ja kiinteistöpalvelut heinäkuu 2016 alkaen.

Käyttötalousosa

Talousarvio 2015

Toimielinten palvelusuunnitelmat, vaikuttavuustoimenpiteet sekä sitovat määrärahat

TALOUSARVIO 2015

	Mikkeli TP 2013			Talousarvio 2 014			Talousarvioraami 2015			Ltk-esitys TA-2015			TA 2015		
1 000 euroina	Tulot	Kulut	Tkate	Tulot	Kulut	Tkate	Tulot	Kulut	Tkate	Tulot	Kulut	Tkate	Tulot	Kulut	Tkate
Keskusvaalilautakunta		3	-3	80	82	-2	80	85	-5	88	96	-8	88	96	-8
Tarkastuslautakunta		81	-81		105	-105		105	-105		105	-105		105	-105
Kaupunginvaltuusto		246	-246		227	-227		227	-227		227	-227		227	-227
Keskushallinto	23 133	42 932	-19 799	25 303	47 045	-21 742	25 289	46 887	-21 598	22024	45805	-23782	23 724	45 447	-21 724
Konsernipalvelut	10 529	30 262	-19 733	12 525	34 112	-21 587	12 256	33 698	-21 442	9306	32932	-23626	11 006	32 574	-21 568
Hallintopalvelut	4 814	6 158	-1 344	7 115	5 794	1 321	7 115	5 659	1 456	4 209	5 393	-1 184	5 909	5 393	516
Lupaus 2016				189	923	-734	189	923	-734	189	923	-734	189	800	-611
Henkilöstöpalvelut	465	880	-415	476	1 321	-845	476	1 321	-845	449	1294	-845	449	1294	-845
Elinvoima- ja kilpailukykypalvelut	2 493	5 582	-3 089	1 777	5 859	-4 082	1 508	5 644	-4 136	1 630	5 720	-4 090	1 630	5 685	-4 055
Talousspalvelut	2 734	3 102	-368	2 828	3 311	-483	2 828	3 312	-484	2 819	3 303	-484	2 819	3 303	-484
Matkailun edistäminen		264	-264	0	313	-313		313	-313		313	-313		313	-313
Avustukset		664	-664	0	664	-664		600	-600		600	-600		600	-600
Käyttövaraus	23	13 612	-13 589	140	15 926	-15 786	140	15 926	-15 786	10	15 387	-15 377	10	15 187	-15 177
Ruoka- ja puhtauspalvelut	12 604	12 670	-66	12 778	12 934	-156	13 033	13 189	-156	12 718	12 873	-156	12 718	12 873	-156
Ympäristölautakunta	619	1 765	-1 146	661	1 873	-1 212	661	1 873	-1 212	643	1848	-1206	643	1848	-1206
Sosiaali- ja terveystalautakunnat	46 248	220 868	-174 620	43 011	212 925	-169 914	39 084	212 155	-173 071	38 867	212 400	-173 534	39 082	212 449	-173 368
Tuotantolautakunta (Mikkeli)	46 084	220 439	-174 355	42 913	212 545	-169 632	38 984	211 770	-172 786	38 769	212 017	-173 249	38 984	212 066	-173 083
Mikkelin kaupungin sosiaali- ja terv.palvelut	46 084	153 912	-107 828	42 913	143 038	-100 125	38 984	138 380	-99 396	38 769	138 627	-99 859	38 984	138 676	-99 693
Etelä-Savon sairaanhoitopiirin laskutus	0	66 527	-66 527		69 508	-69 508		73 390	-73 390		73 390	-73 390		73 390	-73 390
Seudullinen sosiaali- ja terveystk.	164	429	-265	98	380	-282	100	385	-285	98	383	-285	98	383	-285
Sivistystoimi yhteensä	8 166	103 661	-95 495	7 482	104 794	-97 312	7 566	104 883	-97 318	7 534	105 314	-97 781	7 588	104 948	-97 361
Kasvatus- ja opetuslautakunta	5 958	87 920	-81 962	5 220	88 249	-83 029	5 223	88 303	-83 081	5 245	88 634	-83 389	5 245	88 267	-83 023
Kulttuuri-, liikunta- ja	2 208	15 741	-13 533	2 262	16 545	-14 283	2 343	16 580	-14 237	2 289	16 681	-14 392	2 343	16 681	-14 338
Tekninen lautakunta	6 518	12 934	-6 416	6 625	13 511	-6 886	6 764	15 260	-8 496	6 029	15 210	-9 181	6 029	14 937	-8 908
Maaseutu- ja tielautakunta	5 706	8 627	-2 921	6 085	8 551	-2 466	6 085	8 551	-2 466	5 959	8 425	-2 466	5 959	8 425	-2 466
Rakennuslautakunta	793	856	-63	726	955	-229	747	955	-208	1482	1255	227	1482	1255	227
Kaupunki yhteensä	91 182	391 973	-300 791	89 973	390 068	-300 095	86 276	390 981	-304 706	82 625	390 686	-308 062	84 593	389 737	-305 143

TALOUSARVIO 2015

	Mikkeli TP 2013			Talousarvio 2 014			Talousarvioraami 2015			Ltk-esitys TA-2015			TA 2015		
1 000 euroina	Tulot	Kulut	Tkate	Tulot	Kulut	Tkate	Tulot	Kulut	Tkate	Tulot	Kulut	Tkate	Tulot	Kulut	Tkate
Tilakeskus	32 356	16 544	15 812	31 431	16 282	15 149	31 700	16 550	15 150	31 700	16 550	15 150	31 700	16 550	15 150
Kaupunki+Tilakeskus yht.	123 538	408 517	-284 979	121 404	406 350	-284 946	117 976	407 531	-289 556	114 325	407 236	-292 912	116 293	406 287	-289 993
Otavan Opistoliikelaitos	6 499	5 349	1 150	6 262	6 052	210	6 313	6 103	210	6 521	6 311	210	6 521	6 311	210
Etelä-Savon pelastuslautakunta	19 769	18 739	1 030	20 597	19 711	886	18 560	18 020	540	17 573	16 701	872	17 573	16 701	872
Etelä-Savon työterveysliikelaitos	5 232	4 788	444	5 028	4 732	296			0						
Mikkelin Vesiliikelaitos	9 910	4 746	5 164	10 436	4 466	5 970	10 836	4 498	6 338	11 058	4 720	6 338	11 058	4 720	6 338
Liikelaitokset ja pelastus yht.	41 410	33 622	7 788	42 322	34 961	7 361	35 709	28 621	7 088	35 152	27 733	7 420	35 152	27 733	7 420
<i>Mikkelin kaupunki yhteensä</i>	164 948	442 139	-277 191	163 726	441 311	-277 585	153 685	436 152	-282 468	149 477	434 969	-285 492	151 446	434 019	-282 574

 Kaupunginvaltuustoon nähden sitovat erät

Keskusvaalilautakunta

Keskusvaalilautakunnan tehtävänä on hoitaa kunnalle kuuluvia tehtäviä vaalilain mukaisesti. Vuoden 2015 aikana järjestetään eduskuntavaalit 19.4.2015.

Talous

TP 2013	KS 2014	Ltk esitys 2015	TA 2015

Toimintatulot		80 000	88 000	88 000
Toimintamenot	-3 261	-82 100	-95 700	-95 700
Toimintakate (netto)	-3 261	-2 100	-7 700	-7 700

Tarkastuslautakunta

Kuntalain 71 §:n mukaan tarkastuslautakunnan on valmisteltava valtuuston päätettäväksi hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset tavoitteet toteutuneet.

Talous

TP 2013	KS 2014	Ltk esitys 2015	TA 2015

Toimintamenot	-80 993	-104 500	-105 000	-105 000
Toimintakate (netto)	-80 993	-104 500	-105 000	

Kaupunginvaltuusto

Talous

TP 2013	KS 2014	Ltk esitys 2015	TA 2015

Toimintamenot	-245 804	-227 400	-227 100	-227 100
Toimintakate (netto)	-245 804	-227 400	-227 100	-227 100

Konsernipalvelut

Konsernipalveluiden tehtävänä on tukea päätehtävätehtäväalueiden ja liikelaitoksien ja taseyksiköiden tuloksellista toimintaa ja seurata asetettujen tavoitteiden toteutumista. Konsernipalvelut tuottavat johtamista, kehittämistä ja päätöksentekoa varten ajantasaista tietoa kaupungin ja kaupunkikonsernin toiminnasta ja toimintaympäristön muutoksista. Konsernipalvelut sisältää elinvoima- ja kilpailukykypalvelut, hallintopalvelut, henkilöstöpalvelut, ruoka- ja puhtauspalvelut sekä talouspalvelut.

Palvelusuunnitelma

Elinvoima- ja kilpailukykypalvelut koordinoi kaupunkistrategian toteutusta, toteuttaa ja kehittää työllisyys-, koulutus- ja asumispalveluita, vastaa kaupunkimarkkinoinnista ja matkailun kehittämisen ohjaamisesta sekä seutuhallinnon valmistelu- ja toimeenpanotehtävistä. *Hallintopalvelut* toteuttaa lupaus- ensimmäisestä digitaalisesta kaupungista Suomessa Lupaus2016 –ohjelman puitteissa sekä kehittää koko kaupungin monikanavaista asiakaspalvelukeskusta yhteistyössä valtiovarainministeriön kanssa. *Henkilöstöpalvelut* vastaavat henkilöstöstrategian toteuttamisesta sekä osaamisen ja henkilöstön hyvinvoinnin kehittamisestä. *Ruoka- ja puhtauspalvelut* toteuttaa palvelusopimuksien mukaista toimintaa. *Talouspalveluissa* keskeisimpinä tavoitteena on toteuttaa talouden tasapainotusohjelmaa yhteistyössä kaupungin toimialojen kanssa sekä kehittää ja koordinoi koko konsernin hankinta- ja ict- palveluita. Kehittämistoiminnasta kaupunkistrategian koordinoitavastuu siirtyy talouspalveluille vuonna 2015.

ASUKKAIDEN OSALLISTAMINEN HYVINVOINNIN TUOTTAMISEEN

Kaupunkistrategian toimeenpano		
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla
Koskee kaikkia indikaattoreita	Varmistaa laadukkaan henkilöstön saatavuus (rekrytointien oikea kohdistuminen), tukea toimialoja kehittämistyössä, huolehtia esimiesten osaamisesta (verkostot ja tiedolla johtaminen)	Henkilöstöpalvelut

ELINKEINOJEN HYVINVOINTI JA KOKO KAUPUNGIN ELINVOIMA

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)		
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-24-vuotiaat, %-osuus: tavoite 7,5 %	Kehittämiskumppanuussopimus astui voimaan 4/2014. Kumppanuussopimuksen toimeenpano edellyttää useita toiminnallisia parannuksia ja muutoksia mm. asiakasohjauksessa.	Elinvoima- ja kilpailukykypalvelut/ työllisyyspalvelut/palvelupäällikkö ja kehitysjohtaja
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)		
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla
Osaavan työvoiman saatavuus ja Mikkelin mainekuvan kehitys	Työnantajamielikuvan systemaattinen kehittäminen. Voidaan mitata esim. oppilaitosyhteistyön määrällä, medianäkyvyyden määrällä (liittyen työnantaja-asioihin), tilaisuuksiin (messut, rekrytahtumat) osallistumisien ja järjestämisen määrällä sekä työnantajaimago-tutkimuksella.	Elinvoima- ja kilpailukykypalvelut/ henkilöstöpalvelut/ kehitysjohtaja ja henkilöstöjohtaja
Kaupunkistrategian toimeenpano		
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla
Työpaikkakehitys sekä Mikkelin väkiluvun kehitys	SOLMU-hankkeella 300 uutta asukasta seudulle hankkeen aikana.	Elinvoima- ja kilpailukykypalvelut/ kehityspäällikkö/SOLMUn projektipäällikkö
	Etelä-Savon alueella tuotetun tai jatkojalostetun ruoan ja elintarvikkeiden ostomäärän lisääminen	Ruoka- ja puhtauspalvelut/palvelujohtaja

LUONNON JA YMPÄRISTÖN HYVINVOINTI

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)		
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla
Ekologinen jalanjälki	Laaditaan sähköisen asioinnin suunnitelma, jonka mukaisesti lähdetään kehittämään sähköisiä asiointipalveluita, otetaan käyttöön sähköiset kokouskäytännöt sekä etäpalvelun mahdollisuudet sisäisessä ja ulkoisessa asiakaspalvelussa	Konsernipalvelut/hallintopalvelut ja talouspalvelut
	Luomutuotteiden ostomäärä pidetään vähintään v. 2014 tasolla sekä pesu- ja puhdistusaineiden sekä siivousvälineiden kilpailutuksessa käytetään yhtenä valintakriteerinä ympäristömerkkiä niissä tuoteryhmissä, joilla on ympäristömerkki	Ruoka- ja puhtauspalvelut/palvelujohtaja
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)		
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla
Rakennetun ympäristön laatu	Työsuojelu mukaan tilojen korjaamiseen ja suunnitteluun ennakkoivasti	Henkilöstöpalvelut/ työsuojelu
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)		
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla
Sisäilmaongelmaisten rakennusten määrä	Kiinteistöjen sisäilmaan vaikuttavien tekijöiden kuvaaminen ja vastuualueiden määrittäminen erityisesti uudisrakennus- ja korjauskohteiden loppusiivouksessa	Ruoka- ja puhtauspalvelut/palvelujohtaja

Talous

Kaupunginhallitus yhteensä

TP 2013	KS 2014	Ltk esitys 2015	TA 2015

Toimintatulot	23 132 060	25 302 900	22 023 500	23 723 500
Toimintamenot	-42 931 936	-47 045 333	-45 807 000	-45 447 400
Toimintakate (netto)	-19 799 877	-21 742 433	-23 783 500	-21 723 900

Konsernipalvelut (ilman Ruoka- ja puhtauspalveluja)

TP 2013	KS 2014	Ltk esitys 2015	TA 2015

Toimintatulot	10 527 647	12 524 600	9 306 000	11 006 000
Toimintamenot	-30 262 333	-34 111 733	-32 933 600	-32 574 000
Toimintakate (netto)	-19 734 685	-21 587 133	-23 627 600	-21 568 000

Kohderahoitteinen
Ruoka- ja puhtauspalvelut

	TP 2013	KS 2014	Ltk esitys 2015	TA 2015
Myyntitulot	12 526 287	12 728 900	12 666 300	12 666 300
Valmistus omaan käyttöön	63			0
Tuet ja avustukset	78 062	49 400	51 200	51 200
Toimintatulot	12 604 412	12 778 300	12 717 500	12 717 500
Materiaalit ja palvelut	-5 223 634	-5 258 900	-5 238 800	-5 238 800
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 740 102	-2 542 400	-2 772 900	-2 772 900
Palvelujen ostot	-2 483 532	-2 716 500	-2 465 900	-2 465 900
Henkilöstömenot	-6 936 035	-7 152 300	-7 170 200	-7 170 200
Palkat ja palkkiot	-5 268 920	-5 541 800	-5 574 500	-5 574 500
Henkilösivukulut	-1 667 115	-1 610 500	-1 595 700	-1 595 700
Muut menot	-509 934	-522 400	-464 400	-464 400
Toimintamenot	-12 669 603	-12 933 600	-12 873 400	-12 873 400
Toimintakate (netto)	-65 191	-155 300	-155 900	-155 900

Ympäristölautakunta

Ympäristölautakunta ja sen alaisuudessa toimiva ympäristöpalvelut- yksikkö vastaa kuntatason ympäristöterveydenhuollon ja ympäristösuojelun tehtävistä Mikkelissä, Hirvensalmella, Kangasniemellä Mäntyharjussa ja Pertunmaalla.

Palvelusuunnitelma

Palveluja tuotetaan ensisijaisesti ympäristöpalvelujen toimintaa säätelevien lakien ja asetusten mukaisesti. Lisäksi resurssien puitteissa toteutetaan erilaisia selvityksiä vuorotellen toimialueen eri kuntien alueella. Tavoitteena on antaa palvelut samantasoisina koko toiminta- alueella ympäristöpalvelusopimuksen mukaisesti. Ympäristöpalvelut osallistuu myös erilaisiin ympäristön tilaa koskeviin yhteisselvityksiin muiden tahojen kanssa.

ASUKKAIDEN OSALLISTAMINEN HYVINVOINNIN TUOTTAMISEEN

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)		
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla
Tupakointi päivittäin (% osuus)	Tupakanmyynnin lainmukaisuuden valvonta	Terveysvalvonta, terveysvalvonnan johtaja, terveystarkastaja

ELINKEINOJEN HYVINVOINTI JA KOKO KAUPUNGIN ELINVOIMA

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)		
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla
Kaupungin mainekuvan kehitys	Laadukkaat, hyvin toimivat palvelut ja ilmoitusten ja lupien kohtuulliset käsittelyajat (luvat 4-6 kk ja ilmoitukset 1 kk).	ympäristöpalvelujen johtaja, ympäristöpäällikkö, koko henkilöstö

LUONNON JA YMPÄRISTÖN HYVINVOINTI

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)		
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla
Luokitelluista pohjavesimuodostumista hyvässä tai erinomaisessa kunnossa olevien muodostuminen osuus (%)	Osallistutaan aktiivisesti perustettavan Mikkelin seudun pohjavesialueiden suojelun yhteistyöryhmän toimintaan.	Ympäristöpäällikkö
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)		
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla
Kasvihuonekaasupäästöt (t CO ₂ -ekv./as)	Mikkelin ilmasto- ja energiastrategian toteuttaminen ja seuranta.	Ympäristöpäällikkö, ympäristötarkastaja, koko henkilöstö
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)		
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla
Ekologinen jalanjälki (gha / as)	Mikkelin kaupunginvaltuuston hyväksymän strategian toteuttaminen ja seuranta	Ympäristöpalvelujen johtaja, ympäristöpäällikkö, koko henkilöstö
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)		
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla
Todetuista sisäilmaongelmista kärsivien kaupungin omistamien kiinteistöjen osuus kaupungin koko kiinteistökannasta	Aktiivinen toimiminen sisäilmatyöryhmässä.	Ympäristöpalvelujen johtaja, terveystarkastaja

Talous

TP 2013	KS 2014	Ltk esitys 2015	TA 2015

Toimintatuotot	618 571	661 100	642 500	642 500
Toimintamenot	-1 764 581	-1 873 200	-1 848 000	-1 848 000
Toimintakate (netto)	-1 146 010	-1 212 100	-1 205 500	-1 205 500

Seudullinen sosiaali- ja terveyslautakunta

Järjestäjähallinto

Seudullisella sosiaali- ja terveystoimella on vastuu

- väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä ja seurannasta
- väestön palvelutarpeen selvittämisestä
- palveluiden yhdenvertaisesta saatavuudesta
- palveluiden saavutettavuudesta
- tuotannon valvonnasta
- sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisestä

Sosiaali- ja terveystoimi tekee työtä väestön hyvinvoinnin (terveyden, turvallisen elämän, fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen toimintakyvyn sekä oman elämän hallinnan) edistämiseksi. Ehkäisevä ja ennakkoiva toiminta sekä terveyden edistäminen ovat palvelujen suunnittelun lähtökohta. Palveluja kehitetään ja tuotetaan yhteistyössä erikoissairaanhoidon, yksityisen sektorin ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa.

Sosiaali- ja terveystoimi on suuren muutoksen kynnyksellä. Päivittäisen toiminnan rinnalla seudullinen sosiaali- ja terveystoimi valmistautuu uuden sote-järjestämislain mukaiseen palvelutuotanto-organisaation muodostamiseen yhdessä seudun muiden kuntien ja sairaanhoitopiirin kanssa. Kaikessa kehittämisessä tavoitteena on luoda yhdestä organisaatiosta koostuva sote-tuotantoyksikkö. Tavoitteena on saada aikaan päätös palvelutuotantokuntayhtymästä vuoden 2015 aikana kaikissa seudun kunnissa.

Seudullinen sosiaali- ja terveystoimi edistää digitaalisuutta ja ottaa käyttöön sähköisiä palveluja sairaanhoitopiirin kanssa solmitun yhteistyösopimuksen mukaisesti.

Järjestämissuunnitelma

Järjestäminen on kuuden kunnan (Mikkeli, Hirvensalmi, Kangasniemi, Mäntyharju, Pertunmaa ja Puumala) yhteisen sosiaali- ja terveyslautakunnan tehtävänä. Palvelujen tuottamisesta vastaa neljän kunnan organisaatioissa olevat palvelutuotantoyksiköt (Mikkeli, Kangasniemi, Mäntyharju ja Pertunmaa). Seudullisen sosiaali- ja terveystoimen kehittämis- ja järjestämissuunnitelma on laadittu vuonna 2013. Tämän lisäksi toimintaa ohjaa terveydenhuoltolain mukainen järjestämissuunnitelma koko sairaanhoitopiirin alueella. Järjestämissuunnitelmat pohjautuvat seudun ja kuntien hyvinvointikertomuksiin.

Palvelusuunnitelma

Tavoitteena on yhtenäinen palvelutaso koko yhteistoiminta-alueella. Hyväksytyjen talousarvioiden pohjalta laaditaan palvelusopimukset neljän palvelutuotantoyksikön kanssa.

Perhe- ja sosiaali-, vammais-, terveys-, vanhus-, mielenterveys- ja päihde sekä taloudellisen tuen palveluiden toimintakäsikirjat ohjaavat seudullista toimintaa. Palvelutasoa eli hoito- ja hoivatakuun toteutumista seurataan säännöllisesti ja asiasta tiedotetaan väestölle.

ASUKKAIDEN OSALLISTAMINEN HYVINVOINNIN TUOTTAMISEEN

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)		
Indikaattori seudun hyvinvointikertomuksesta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla
Ikäihmisten palvelurakenteen indikaattorit. Kotona asuvat 75 –vuotta täyttäneet. Pitkäaikaisessa laitoshoidossa olevat 75 –vuotta täyttäneet. Säännöllisen kotihoidon piirissä olleet 75 –vuotta täyttäneet asiakkaat Yksinasuvat 75 –vuotta täyttäneet	Seudullisen vanhusen palvelujen toimintaohjelman toimeenpano.	Vanhusten palveluiden seudullinen työryhmä

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)		
Indikaattori seudun hyvinvointikertomuksesta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla
Päihteiden käytön haittavaikutusten vähenemistä seurataan seuraavien indikaattoreiden avulla: 1.PYLL (ehkäistävissä olevat ennen aikaisesti menetetyt elinvuodet) 2.Humalajuominen 3.Tupakointi 4.Päihdehuollon avo- ja laitospalveluiden asiakasmäärät 1000/asukas 5.Päihteiden vuoksi sairaaloiden ja terveyskeskusten osastoilla hoidettujen asiakkaiden määrä/1000 asukasta 6. Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 25-64-vuotiaat/1000as 7. Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit nuorisopsykiatria/1000 13-17v. 8. Psykiatrian avohoitokäynnit/1000 asukasta	Seudullisen alkoholiohjelman kumppanuussopimuksen toimeenpano. Mielenterveys- ja päihdepalvelujen kehittäminen. Sähköisen asioinnin lisääminen	Mikkelin seudun ehkäisevän päihdetyön työryhmä; terveyden edistämisen koordinaattori, seudun hyvinvointikoordinaattori sekä mielenterveys- ja päihdetyön johtaja Mikkelin pty, seudullinen mielenterveys- ja päihdepalveluiden kehittämistyöryhmä Yhteistyö ESSO- ja ESPER-hankkeiden kanssa.
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)		
Indikaattori seudun hyvinvointikertomuksesta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla
Sairastavuusindeksi PYLL	Vastaanottopalvelujen kehittäminen	Seudun johtava ylilääkäri

KOKO SEUDUN ELINVOIMA

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)		
Indikaattori	Toimenpide	Vastuutus toimialalla
Työpaikkakehitys Työomavaraisuusaste Mikkelin seudun imagokuvan kehitys Mikkelin seudun väkiluvun kehitys Työttömyysaste	Etelä-Savon sote-tuotantoalueen muodostaminen vuosien 2015 ja 2016 aikana.	Seudullinen sosiaali- ja terveystoimen johtoryhmä
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)		
Indikaattori	Toimenpide	Vastuutus toimialalla
Pätevän henkilöstön rekrytoinnin onnistuminen	Seudullista vetovoimaa rakennetaan seudullisen sosiaali- ja terveystoimen kautta, jossa on hyvin toimivat palvelut.	Seudullinen sosiaali- ja terveystoimen johtoryhmä

Talous

TP 2013	KS 2014	Ltk esitys 2015	TA 2015

Toimintatuotot	164 036	97 800	98 000	98 000
Toimintamenot	-428 893	-379 800	-383 000	-383 000
Toimintakate (netto)	-264 857	-282 000	-285 000	-285 000

Tuotantolautakunta

Mikkelin palvelutuotantoyksikkö

Mikkelin palvelutuotantoyksikön perustehtävänä on huolehtia sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisesta Mikkelin seudun yhteistoiminta-alueella ensisijaisesti Mikkelin, Hirvensalmen ja Puumalan kuntien asukkailla. Palvelutuotantoyksikkö tekee työtä väestön hyvinvoinnin (terveyden, turvallisen elämän, fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen toimintakyvyn sekä oman elämän hallinnan) edistämiseksi. Ehkäisevä toiminta ja terveyden edistäminen ovat palvelujen suunnittelun lähtökohta. Palvelutuotannosta huolehditaan niin, että asiakkaat saavat tarpeen mukaiset palvelut oikea-aikaisesti. Palvelutuotantoyksikön tuottamat peruspalvelut ovat sosiaali- ja terveyspalvelujen ydin. Palvelutuotantoyksikkö kehittää ja tuottaa palvelut yhteistyössä yhteistoiminta-alueen kolmen muun palvelutuotantoyksikön, erikoissairaanhoidon, yksityisen sektorin ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa.

Palvelutuotantoa ohjaavat seudulliset toimintakäsi- kirjat, sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämissuunnitelmat ja hyvinvointikertomuksen linjaukset.

Sotepalveluselvitystä, joka hyväksyttiin vuonna 2014, toimeenpannaan 14 toimenpidekortin kautta. Palveluselvityksen 14. kohdan toimenpiteet on viety talousarvioon. Suunterveydenhuollon keskittämistä joudutetaan koko kaupungin alueella.

Sosiaali- ja terveystoimi on suuren muutoksen kynnyksellä. Päivittäisen toiminnan rinnalla palvelutuotantoyksikkö valmistautuu uuden sote-järjestämislain mukaiseen palvelutuotanto-organisaation muodostamiseen yhdessä seudun muiden kuntien ja sairaanhoitopiirin kanssa. Kaikessa kehittämisessä on tavoitteena yhdestä organisaatiosta koostuva sote-tuotantoyksikkö. Tavoitteena on saada aikaan päätös palvelutuotantokuntayhtymästä vuoden 2015 aikana kaikissa seudun kunnissa.

Sosiaali- ja terveystoimi edistää digitaalisuutta ja ottaa käyttöön sähköisiä palveluja sairaanhoitopiirin kanssa solmitun yhteistyösopimuksen mukaisesti.

Tuotantolautakunnan tulosalueet jakaantuvat vuoden 2015 alusta sosiaalipalveluihin, terveyspalveluihin, vammais- ja vanhuspalveluihin. Muutos johtuu palveluohjausyksikön perustamisesta, jonne siirtyi palveluita kaikilta kolmelta aikaisemmilta tulosalueilta.

Palvelusuunnitelma

Sosiaalipalvelut

Sosiaalipalveluiden tehtävänä on tuottaa riittävät, tarkoituksenmukaiset ja oikea-aikaiset sosiaalipalvelut palvelutuotantoyksikön alueen väestölle. Sosiaalipalveluihin kuuluvat lastensuojelu, perheoikeudelliset palvelut, lasten ja nuorten tukiyksikkö, ennaltaehkäisevät perheiden palvelut, aikuissosiaalityö, maahanmuuttajatyö ja talous- ja velkaneuvonta.

Tavoitteena on turvata sosiaalipalvelut palvelutuotantoyksikön alueen väestölle niin, että heidän subjektiiviset oikeutensa ja lakisääteiset palvelunsa toteutuvat. Yhteyden saanti ammattihenkilöihin, palvelujen piiriin pääseminen ja asiakkaiden hakemusten käsittely toteutuvat normien mukaisten määräaikojen puitteissa. Sosiaalipalveluja kehitetään Mikkelin kaupungin palvelustrategian sekä seudun kuntien hyväksymän yhteistoimintasopimuksen mukaisesti. Perhepalveluiden hyvin toimivat yhteistyökäytännöt varhaiskasvatuksen ja terveysneuvonnan kanssa jatkuvat. Lasten, nuorten ja perheiden palveluiden yhteen sovittavaa johtamista kehitetään yhdessä Terveiden ja hyvinvoinninlaitoksen sekä yhteistyöverkoston kanssa. Nuorten vastaanottokoti Havurinteeseen keskitetään ensi- ja turvakotipalvelut sekä seudullinen sosiaalipäivystys ja tilat vuokrataan viideksi vuodeksi Mikalo Oy:ltä.

Terveyspalvelut

Tulosalueen tavoitteena on tuottaa väestölle (Mikkeli, Hirvensalmi, Puumala) perusterveydenhuollon avopalvelut ja akuuttisairaalapalvelut joustavasti ja kustannustehokkaasti. Oikein kohdentuvat ja kohtuulliset terveyspalvelut ovat yhtenä peruspilarina seudun väestön hyvinvoinnille ja merkittävänä edellytyksenä seudun vetovoimaisuudelle. Seudun väestö saa avoterveydenhuollon palvelut hoitotakuun rajoissa ja laissa vaaditulla asiantuntemuksella.

Terveyspalveluiden tulosalueeseen kuuluvat lääkäripalvelut, vastaanottotoiminta, terveysneuvonta, suun terveydenhuolto, fysioterapia, mielenterveys- ja päihdepalvelut, akuuttiosastot, erityistyöntekijät ja tukipalvelut

(välinehuolto, tekstinkäsittely, laitehuolto). Tulosalue huolehtii keskitetysti lääkäripalvelujen tuottamisesta ja kohdentamisesta sosiaali- ja terveystoimen eri tulosalueille/tulosyksiköille. Terveyspalvelut toimivat moniammatillisesti väestön parhaaksi edistäen kuntalaisen terveyttä ja hyvinvointia. Terveyspalveluissa seurataan aktiivisesti toimialan teknistä kehitystä ja otetaan hallitusti käyttöön uutta teknologiaa. Erityisesti huomiota kiinnitetään sähköisten palvelujen kehittämiseen.

Sosiaali- ja terveystoimen yksi tärkeimmistä kehittämishankkeista on mielenterveys- ja päihdepalveluiden kehittäminen. Palvelurakenteen ja toiminnan kehittäminen jatkuu edelleen vuoden 2015 aikana. Kehittämistyö tapahtuu yhdessä eri työyksiköiden henkilöstön yhteistyönä. Kehittämistyössä on kiinteästi mukana erikoissairaanhoito.

Terveyspalveluiden kehittämistyötä ohjaa vuonna 2012 hyväksytty järjestämissuunnitelma, joka linjaa suuriksi kehittämiskohteiksi mielenterveys- ja päihdetyön lisäksi päivystystoiminnan kehittämisen. Tavoitteena on, että jatkossa Mikkelissä on vain yksi päivystyspiste.

Vammais- ja vanhuspalvelut

Tulosalueen tehtävänä on tukea asiakkaiden itsenäistä arkea omassa elämänympäristössään ja tarjota kuntalaisten tarpeista lähtevää oikea-aikaista palvelua. Tehtävänä on tukea asiakkaiden osallisuutta asiakasprosessissaan ja palvelujen kehittämisessä. Vammais- ja vanhusneuvostot toimivat kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamisväylänä. Vammais- ja vanhuspalvelua ohjaa lainsäädäntö ja suositukset. Vanhuspalvelun toimintaa ohjaa seudullinen vanhusten palvelujen toiminta-ohjelma, johon on kirjattu uuden lain edellyttämä (§ 4) suunnitelma toimenpiteistä ikääntyneen väestön hyvinvoinnin tukemiseksi sekä palvelujen ja omaishoidon järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Vanhus- ja vammaispalveluiden toimintakäsikirjat ohjaavat seudullista toimintaa.

Tavoitteena on, että asiakas saa asua turvallisessa ja kodinomaisessa ympäristössä aina saattohoitoon asti. Lyhytaikaishoito ja kuntoutus tukevat kotona asumista. Pitkäaikaista ympärivuorokautista hoitoa korvataan kevyemmällä asumisratkaisulla. Tämä edellyttää tehokasta laitos- ja kotikuntoutusta sekä ympärivuorokautista kotihoitoa, tiivistä yhteistyötä akuuttihoitoon ja muiden tahojen kanssa sekä kattavaa omaishoitoa. Asiakasmäärän kasvaessa pyritään laadukkaaseen ja kustannustehokkaaseen toimintaan.

Vammais- ja vanhuspalveluiden tulosalueelle perustetaan keskitetty palveluohjausyksikkö, jonka kautta kaikki sovitut asiakkuudet kulkevat ja tehdään keskitetysti palvelutarpeen arviointia, tarvittavat päätökset, laskutus ja maksujen huojennukset sekä annetaan tietoa ja ohjausta eri palveluvaihtoehdoista. Tiivistä yhteistyötä tehdään kaupungin asiointipisteen kanssa. Asiakkaina ovat vanhuspalveluiden asiakkaat, vammaispalvelulain ja kehitysvammaisten erityishuoltolain mukaiset asiakkaat sekä mielenterveysasiakkaat tuetun asumisen, palveluasumisen ja laitoshoidon osalta sekä päihdepalveluista tehostetun palveluasumisen asiakkaat. Palveluohjausyksikön palveluohjaajat toimivat palveluiden suurkäyttäjien vastuutyöntekijänä ja tehdään tiivistä yhteistyötä erikoissairaanhoitoon ja muiden tahojen kanssa. Asiakkaat saavat palveluohjausta tasapuolisesti, kokonaisvaltaisesti ja oikea-aikaisesti riippumatta siitä, mihin asiakasryhmään kuuluu. Palvelurakenne painottuu entistä enemmän ennakkoivaan toimintaan yhteistyössä kolmannen sektorin kanssa sekä kevyempiin palveluihin, jolloin voidaan hidastaa kustannusten kasvua. Palvelun saanti perustuu yhteisiin kriteereihin.

Ennakoiva toiminta, kuntoutus ja kotiin annettavat palvelut ovat painopistealueita. Kotiin annettavia palveluita koordinoidaan, seurataan ja arvioidaan toiminnanohjausjärjestelmän kautta. Yhteisöllistä ja tuettua asumista, palveluseteli - ja perhehoitoa kehitetään osaksi palvelurakennetta. Asumispalvelupaikkoja koordinoidaan, seurataan ja arvioidaan sähköisen SAS- työpöytäjärjestelmän ja erillisen ostopalveluseurannan kautta palveluohjausyksikössä. Asiakkaiden hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi tehdään laajaa yhteistyötä eri toimijoiden kanssa ja hyödynnetään eri tahojen asiantuntemusta.

Omavalvontasuunnitelmat ja omavalvonta toimivat jokaisen yksikön (yksityiset ja oma toiminta) palvelujen laadun, turvallisuuden ja asianmukaisuuden varmistamisen työvälineenä. Toiminnan läpinäkyvyyttä kehitetään ja pidetään yksiköiden omavalvontasuunnitelmat julkisesti nähtävänä toimintayksiköissä ja kotisivuilla. Kuntalais- ja asiakasfoorumien sekä asiakaspalautejärjestelmien kautta lisätään osallisuutta toiminnan laadun arvioimiseen ja kehittämiseen.

ELINKEINOJEN HYVINVOINTI JA KAUPUNGIN ELINVOIMA

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)		
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla
Työpaikkakehitys Työomavaraisuusaste Mikkelin imagokuvan kehitys Mikkelin väkiluvun kehitys Työttömyysaste	Etelä-Savon sote-tuotantoalueen muodostaminen vuosien 2015 ja 2016 aikana.	Sosiaali- ja terveysjohtaja

ASUKKAIDEN OSALLISTAMINEN HYVINVOINNIN TUOTTAMISEEN

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)		
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla
Sairastavuusindeksi PYLL Alkoholin kokonaiskulutus asukasta kohti 100 % alkoholina lisäksi Palvelurakenneindikaattorit	Palveluohjausyksikön muodostaminen Luodaan keskitetty SOTE-palveluiden palveluohjausyksikkö, jonka kautta sovitut asiakkuudet kulkevat palvelutarpeen arviointiin ja annetaan tietoa ja ohjausta sosiaalipalveluista. Toimii myös palveluiden suurkuluttajien vastuutahona ja nimetään heille vastuutyöntekijä. Kaupungin asiointipisteen kanssa tehdään yhteistyötä.	Vammais- ja vanhuspalveluiden johtaja palveluohjausyksikön esimies sekä palvelupäällikkö

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)		
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla
Sairastavuusindeksi PYLL	ESPER-hanke ja ESSO-hanke. Perusterveydenhuollon ja osan sosiaalipalveluiden siirtäminen keskussairaalan alueelle. Tavoitteena on pitkälle viety toiminnallinen yhteistyö ja pidemmällä tähtäimellä toimintojen, kuten sairaalapalveluiden konkreettinen yhdistäminen. Hankkeesta saadaan merkittävät synergiaedut ja sitä kautta edistetään asiakas/potilaslähtöistä toimintaa ja saadaan myös taloudellista hyötyä. Hankkeen toteuttaminen edellyttää uudisrakentamista keskussairaalan tontille ja entisten tilojen saneeraamista ja mm. Pankalammen tiloista luopumista.	Johtava ylilääkäri ja ylilääkäri sekä tulosalueen esimiehet.

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)		
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla
PYLL Sairastavuusindeksi Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa; nollatoleranssi Vanhemmuuden puutetta; vanhemmuuden vahvistaminen lisääntyy Humalajuominen; vähenee Kokeillut laittomia huumeita; käyttö vähenee	Matalan kynnyksen palveluiden kehittäminen ja sähköisen asioinnin lisääminen Olkkarin matalan kynnyksen ohjaus- ja ennaltaehkäisevien palveluiden vakinaistaminen yhdessä sivistyspalvelujen kanssa. Tajua Mut! -hankkeen juurruttaminen osaksi Olkkarin toimintaa. Sähköisten palvelujen käyttöönotto HYVIS-alustaa hyödyntäen, yhteistyössä sairaanhoitopiirin kanssa heidän kanssa solmitun yhteistyösopimuksen mukaisesti.	Tulosalueen esimiehet

Palvelut tuotteittain

Palvelu: Hallinto Vastuuhenkilöt: Niina Kaukonen, Minna Mutanen, Timo Talo						
	Tilinpäätös 2013	Talousarvio 2014 (valtuusto)	Talousarvio 2015 (lautakunta)	Talousarvio 2015 (kv)	Muutos 2015- 2014	Muutos% 2015- 2014
Kulut	11 275 722	5 733 702	5 238 400	5 250 400	-483 302	-8,4
Tulot	-22 125 597	-16 700 760	-16 182 500	-16 194 500	506 260	-3,0
Netto	-10 849 875	-10 967 058	-10 944 100	-10 944 100	22 958	-0,2

Viestit tilaajalle:

Varamiesyksikkö ja omat sisäiset laskutukset sekä vyörytyserät mm. hallinto ja projektit on kohdistettu uudessa Maisemassa hallinnon tauluun. Kustannukset ovat jo mukana tilauskohtaisissa tauluissa ja sisäisten laskutuksien vaikutus on eliminoitava hallinnon taulun kautta teknisenä toimenpiteenä.

Palvelut: Aikuissosiaalityö Vastuuhenkilöt: Kirsi Korhonen, Johanna Will-Orava						
	Tilinpäätös 2013	Talousarvio 2014 (valtuusto)	Talousarvio 2015 (lautakunta)	Talousarvio 2015 (kv)	Muutos 2015- 2014	Muutos% 2015- 2014
Toimeentulotuki, asiakasperheet	2 306	2 100	2 100	2 100	0	0,0
Euroa/toimeentulotukiasiakasperhe	3 287	3 505	3 748	3 748	242	6,9
Sosiaalisen luototuksen asiakkaat		29	29	29	0	0,0
Työllistämistoiminnan piirissä olevat	231	420	420	420	0	0,0
Aikuissosiaalityö yhteensä						
Kulut	10 360 955	9 680 569	10 435 234	10 436 630	756 061	7,8
Tuotot	-3 410 181	-3 551 500	-4 083 400	-4 083 400	-531 900	15,0
Netto	6 950 774	6 129 069	6 351 834	6 353 230	224 161	3,7

Viestit tilaajalle:

Toimeentulotuen asiakasperheiden määrän sekä kustannusten arvioidaan pysyvän vuoden 2014 talousarvion tasolla. Työmarkkinatuen kustannusten arvioidaan kuitenkin lisääntyvän noin 500 000 eurolla 2014 toteuman perusteella ja on arvioitu olevan n. 2,6 m€. Työmarkkinatuen kuntaosuuden määrään vaikutetaan työllisyyspalveluiden toimenpiteillä, kehittämiskumppanuudella järjestöjen kanssa sekä kuntoutuksen työtoiminnan volyymien kasvattamisella ja uudella yhteistyörakenteella aikuissosiaalityön ja Reitin palveluohjaajien kanssa. Sosiaalisen työllistymisen ostopalvelujen kustannukset on siirretty vuoden 2015 talousarviossa elinvoima- ja kilpailukykypalveluihin, jolloin määrärahoja on vähentynyt n. 0,2 m€. Maahanmuuttajatyössä vuonna 2015 myydään palveluja Mäntyharjun ja Pertunmaan kunnille, josta aiheutuu sekä tuloihin että menoihin 0,5 m€:n lisäykset.

Palvelu: Aikuispsykososiaaliset palvelut Vastuuhenkilöt: Anri Tanninen						
	Tilinpäätös 2013	Talousarvio 2014 (valtuusto)	Talousarvio 2015 (lautakunta)	Talousarvio 2015 (kv)	Muutos 2015- 2014	Muutos% 2015- 2014
Mielenterveyspalvelut - hoitopäivät/1000 asukasta	1 268	1 228	1 223	1 223	-5	-0,4
Päihdehuollon polikliinisen avohuollon asiakkaat	665	703	665	665	-38	-5,4
Päihdehuollon asumispalvelut hoitopäivät	11 636	16 666	17 590	17 590	924	5,5
Euroa/hoitopäivä	109	49	89	89	40	80,3
Laitoskuntoutusotot (hoitopäivät)	8 581	5 261	4 500	4 500	-761	-14,5
Euroa/hoitopäivä	122	149	372	373	224	150,1
Psykososiaaliset palvelut yhteensä kulut	8 180 017	6 577 534	9 065 249	9 070 369	2 492 835	37,9
Euroa/asukas	150	120	166	166	46	37,9
Psykososiaaliset palvelut yhteensä tuotot	-1 509 819	-966 200	-966 848	-966 848	-648	0,1
Netto	6 670 197	5 611 334	8 098 401	8 103 521	2 492 187	44,4

Viestit tilaajalle:

Aikuispsykososiaalisten palvelujen nettokasvu talousarviossa 2015 on 2.487 m€. Nettokasvu selittyy sillä, että aikuispsykososiaalisiin palveluihin on siirretty vastaanotosta mielenterveysyksikkö (1,2 m€) sekä päihdenhuollon asumispalveluihin lisätty määrärahaa (0,6 m€) ja laitoshoitoon (0,9 m€). Talousarvioon 2014 verrattuna mielenterveysasiakkaiden asumispalvelujen määrärahaa on vähennetty n. 0,4 m€ toimepideohjelman mukaisesti. Mielenterveystyön avohoidon kehittäminen keskittyy mielenterveys- ja päihdeavopalveluiden integroitumiseen erikoissairaanhoidon kanssa. Palveluasuminen: . Mielenterveystyön uusien toimintamuotojen avulla asumispalveluissa olevien asiakkaiden määrän oletetaan vähenevän sekä asumismuotojen kevenevän. Mielenterveysasiakkaiden palveluasumiseen liittyy talousarvion ylitysriski (0,7 m€). Tehostetun palveluasumisen piirissä olevia henkilöitä siirretään edelleen kevyempien palvelujen piiriin (vuonna 2015 arviolta 12 asiakasta). Päihdehuollon asumispalvelu: Päihdehuollon asumispalveluissa asiakasmäärän arvioidaan hieman nousevan. Asuminen painottuu kevyempiin vaihtoehtoihin tehostetun palveluasumisen sijasta. Määrärahataso on arviotu vastaavan todellista käyttöä. Päihdehuollon laitoshoidon: Laitoskuntoutuksen osalta hoitopäivien arvioidaan hieman laskevan vuoden 2014 tasolta. Laitoskuntoutuksen jaksojen pituuden arvioidaan lyhentyvän. Huumeatkaisu- ja kuntoutushoitosten arvioidaan lisääntyvän, mikä lisää samalla kustannuksia. Laitoshoidon osalta kehittäminen keskittyy avopalveluiden kehittämiseen sekä uusien toimintamallien kehittämiseen yhteistyössä erikoissairaanhoidon kanssa.

Palvelu: Erikoissairaanhoido Vastuuhenkilöt: Hans Gärdström						
	Tilinpäätös 2013	Talousarvio 2014 (valtuusto)	Talousarvio 2015 (lautakunta)	Talousarvio 2015 (kv)	Muutos 2015- 2014	Muutos% 2015- 2014
ESH:n kulut yhteensä	73 174 120	70 314 700	73 390 000	73 390 000	3 075 300	4,4

Viestit tilaajalle:

Etelä-Savon sairaanhoitopiirin laskutuksista kirjattiin aikaisempina vuosina välinehuollon osuus vastaanottoon. Etelä-Savon sairaanhoitopiirin laskutuksen seurannan kannalta on järkevämpää, että tiedot sijaisivat samassa kokonaisuudessa. Tämä kirjaustapa on käytössä myös muissa seudun kunnissa. Tilinpäätös 2013 tiedot korjattu vastaamaan nykyistä käytäntöä. Vastaanoton tietoja on vastaavasti korjattu tp 2013 ja KS 2014 osalta vastaamaan nykyistä mallia.

Palvelu: Hoito ja Hoiva Vastuuhenkilöt: Niina Kaukonen, Minna Mutanen						
	Tilinpäätös 2013	Talousarvio 2014 (valtuusto)	Talousarvio 2015 (lautakunta)	Talousarvio 2015 (kv)	Muutos 2015- 2014	Muutos% 2015- 2014
Omaishoidon tuen asiakkaiden määrä	297	333	284	284	-49	-14,7
Peittävyys yli 75-vuotiaat	4,6	4,4	4,1	4,1	0	-7,8
Euroa/asiakas	4 637	6 577	6 391	6 398	-179	-2,7
Kotihoidon asiakkaiden määrä, joista hoito- ja palvelusuunnitelman piirissä olevat	4 260	4 244	4 509	4 509	265	6,2
	1 032	1 059	1 078	1 110	51	4,8
Peittävyys yli 75-vuotiaat, hoitosuunnitelman piirissä olevat	15,1	15,8	16,0	17,0	1	7,3
Euroa/asiakas	3 911	4 031	3 718	3 766	-265	-6,6
Päiväkeskushoitopäivät	36 550	59 293	36 857	36 857	-22 436	-37,8
Tehostettu palvelumisen hoitopäivät	180 471	173 264	179 695	180 060	6 796	3,9
Peittävyys yli 75-vuotiaat	8,0	7,7	8,0	8,0	0	4,1
Euroa/hoitopäivä	113,7	126,9	122,8	123,0	-4	-3,1
Pitkäaikaishoitopäivät	26 491	9 046	6 206	6 206	-2 840	-31,4
Peittävyys yli 75-vuotiaat	1,06	0,32	0,31	0,31	0	-4,3
Akuutti, kuntoutus- ja lyhytaikaishoitopäivät	42 266	51 355	47 414	47 542	-3 813	-7,4
Peittävyys yli 75-vuotiaat	1,6	1,8	1,8	1,8	0	5,4
Kulut yhteensä	55 887 808	56 693 108	54 447 899	54 598 548	-2 094 560	-3,7
Tuotot	-12 274 245	-10 764 820	-10 214 326	-10 267 326	497 494	-4,6

Viestit tilaajalle:

Hoidon ja hoivan kustannukset vähenevät nettona n. 1,3 milj €. Tulot vähenevät noin 0,9 milj€ johtuen mm. siitä, että tehostetun palveluasumisen vuokratkustannukset eivät kirjaannu enää kirjanpitoon. Menoissa kotihoidon ja pitkäaikais- ja lyhytaikaishoidon kustannukset pienenevät. Henkilöstömenoista on vähennetty 170.000 €.

Omaishoito: Omaishoitosopimukset tehdään vanhuspoliittisen ohjelman mukaisesti kaikille kriteerit täyttävillä asiakkaille.

Kotihoito: Varattu määrärahoja saman verran kuin käyttösuunnitelmassa 2014. Toiminnanohjausjärjestelmä on täysimittaisesti käytössä koko kotihoidon alueella, josta arvioidaan tulevan 350 t€:n säästö. Tulossa olevaan sosiaalihoitolain muutokseen, joka mm. lisää lapsiperheiden kotipalveluja sekä päihde- ja mielenterveyskuntoutujien palvelurakenteen muutokseen on varauduttu säilyttämällä 5 kodinhoitajan virkaa.

Tehostettu palveluasuminen: Lakisääteinen velvoite sijoittaa päätöksestä 3. kuukauden sisällä. Omia paikkoja 160 ja ostopalvelupaikkoja 333 paikkaa, yhteensä 493. Asukasvaihtuvuus vuodessa on noin 120 paikkaa. Peittävyys tavoitteiden mukainen. Pitkäaikaislaitoshoito: Palvelurakenneuudistuksen mukaisesti pitkäaikaishoitopaikkoja vähennetty edelleen 8 paikkaa. Vastaa palvelurakenneuudistusta ja peittävyys tavoitetta.

Akuutti-, kuntoutus- ja lyhytaikaishoito: Palvelurakenteen mukaisesti lyhytaikaishoitoa on 130 paikkaa, joista akuuttipaikkoja on 50, Vapan La- paikkoja on 55 , kuntoutuspaikkoja 25 . Osasto 2 lakkautuksen myötä sekä paikkamäärä että kustannukset vähentyneet 1,7 m€ (nto).

Palvelu: Kuntoutus						
Vastuuhenkilöt: Minna Mutanen						
	Tilinpäätös 2013	Talousarvio 2014 (valtuusto)	Talousarvio 2015 (lautakunta)	Talousarvio 2015 (kv)	Muutos 2015- 2014	Muutos% 2015- 2014
Kuntoutusasiakkaat	6 420	6 240	1 500	1 500	0	-76,0
Kustannukset yhteensä	1 793 366	1 478 927	807 635	647 674	-159 961	-56,2
Tuotot	-369 836	-394 206	-384 996	-384 996	0	-2,3
Netto	1 423 531	1 084 721	422 639	262 678	-159 961	-75,8

Viestit tilaajalle:

Kuntoutuksen kustannukset vähenevät n. 660 t€. Tämä johtuu siitä, että seudullisen apuvälineyksikön määrärahat ja asiakkuudet on siirretty 2015 erikoissairaanhoidon. Kaupunginhallituksen henkilöstömenojen alentamispäätös (kh 3.11.2014) on kohdistettu kuntoutukseen, koska sairaanhoitopiirin kanssa yhdessä tehdyt laskelmat osoittavat 5 %:n tuottavuustavoitteen toteutuvan.

Fysioterapiayksikön ja sairaanhoitopiiriin toiminnan integraatiosta 1.1.2015 lukien tehdään erillinen päätös. Veteraanikuntoutusta sekä kotiin vietäviä palveluja myönnetään kaikille veteraaneille, jotka hakevat palveluja.

Palvelu: Perhepalvelut						
Vastuuhenkilöt: Johanna Will-Orava						
	Tilinpäätös 2013	Talousarvio 2014 (valtuusto)	Talousarvio 2015 (lautakunta)	Talousarvio 2015 (kv)	Muutos 2015- 2014	Muutos% 2015- 2014
Avohuolto, asiakas	866	1 173	852	852	-321	-27,4
Kodin ulkopuolelle sijoitetut, asiakkaat	159	264	145	145	-119	-45,1
Hoitopäivät	31 009	32 791	32 940	32 940	149	0,5
Euroa/hoitopäivä	170	148	139	139	-9	-5,8
% 0-17 v. ikäryhmästä	2	3	1	1	-1	-45,1
Jälkihuolto, asiakkaat	146	240	128	128	-112	-46,7
Perheneuvola, asiakkaat	1 247	1 331	1 382	1 382	51	3,8
Lastenvalvoja, asiakkaat	1 602	1 238	1 818	1 818	580	46,8
Isyys-, elatus- ja huolto sekä tapaamissopimukset	2 401	1 275	2 388	2 388	1 113	87,3
Kulut yhteensä	9 553 292	8 801 705	9 152 139	9 157 120	355 415	4,0
Tuotot	-356 206	-363 180	-941 510	-941 510	-578 330	159,2
Netto	9 197 086	8 438 525	8 210 629	8 215 610	-222 915	-2,6

Viestit tilaajalle:

Perhepalvelujen menot nousevat 0,4 m€ ja tulot 0,5 m€. Menojen nousua selittää mm. Olkkarin toiminnan vakinaistaminen ja siirtyminen projekteista perhepalvelujen tauluun. Lisäksi lastensuojeluun ja avohuollon tukitoimiin on varattu 0,4 m€ enemmän määrärahoja Kodin ulkopuolelle tapahtuvien sijoitusten määrärahojen arvioidaan alenevan 0,3 m€. Tulojen nousua selittää lastensuojelun asiakasmaksukorvausten kasvu. Talousarviossa on myös varauduttu turvakotitoiminnan käynnistymiseen, josta saadaan valtionavustusta käyttömenoihin. Lastensuojelun avohuollon tukitoiminen palveluvalikko on lisääntynyt ja perheille on pystytään räätälöimään tukea. Avohuoltoon on varattu lisää määrärahaa perheiden kasvaneisiin tarpeisiin. Lastensuojelun pitkäaikaisista sijoituksista 70 % sijoituksista on perhehoidossa, 22 % lastensuojelulaitoksissa ja 8 % ammatillisissa perhekodeissa. Riski määrärahoissa on uudet sijoitustarpeet, joihin talousarviossa ei ole pystytty varautumaan. Palveluiden vaikuttavuus on keskiössä työskentelyssä. Uuden toimintamallin rakentamista tehdään yhdessä lasten ja nuorisopsykiatrian sekä lastensuojelun ja oppilashuollon ja Olkkarin kanssa. Tavoitteena vahvistaa peruspalveluiden matalankynnyksen ja varhaisen tuen palveluita ja käynnistää myös monialainen poikkihallinnollinen tiimi alle 13 vuotiaiden lasten ja perheiden tukemiseksi nopeasti ja oikea-aikaisesti. Ensi- ja turvakotitoiminta otetaan omaksi toiminnaksi ja sitoudutaan toimimaan samoissa tiloissa seuraavat viisi vuotta.

Palvelu: Suun terveydenhuolto						
Vastuuhenkilöt: Minna Mutanen						
	Tilinpäätös 2013	Talousarvio 2014 (valtuusto)	Talousarvio 2015 (lautakunta)	Talousarvio 2015 (kv)	Muutos 2015- 2014	Muutos% 2015- 2014
Hammashuollon asiakkaat	17 657	22 650	18 055	18 055	-4 595	-20,3
Peittävyys yli 18-vuotiaat	25	35	26	26	-9	-25,2
Peittävyys alle 18-vuotiaat	59	64	59	59	-5	-7,9
Yli 18 v. asiakkaiden %-osuus	66	71	67	67	-4	-6,2
Kulut yhteensä	4 901 993	4 777 787	5 004 755	5 006 987	228 2200	4,8
Tuotot	-1 143 672	-1 209 031	-1 200 822	-1 200 822	8 209	-0,7
Netto	3 758 321	3 568 756	3 803 933	3 805 165	236 408	6,6
Netto/asiakas	219	164	219	183	19	11,3
Netto/asukas	69	66	70	70	4	6,3

Viestit tilaajalle:

Huomattavia muutoksia toiminnassa ei ole odotettavissa. Asiaksmäärää on korjattu vastaamaan todellista tilannetta ja on linjassa vuoden 2013 tilinpäätöksen suhteen.

Palvelu: Vammaispalvelut						
Vastuuhenkilöt: Niina Kaukonen						
	Tilinpäätös 2013	Talousarvio 2014 (valtuusto)	Talousarvio 2015 (lautakunta)	Talousarvio 2015 (kv)	Muutos 2015- 2014	Muutos% 2015- 2014
Vaikeavammaiset asiakkaat (ilman palveluasumista)	1 199	1 260	1 243	1 243	-17	-1,3
Vaikeavammaiset palveluasuminen hoitopäivät	18 603	22 048	20 475	20 475	-1 573	-7,1
Kehitysvammaiset avohoitoasiakkaat	398	389	395	395	6	1,5
Kehitysvammaisten palveluasumisen hoitopäivät	44 839	48 170	49 030	49 030	860	1,8
Euroa/hoitopäivä	87	96	103	103	7	7,3
Kehitysvammaisten laitoshoitopäivät	9 845	8 970	7 200	7 200	-1 770	-19,7
Euroa/hoitopäivä	281	246	276	276	30	12,1
Kulut yhteensä	17 740 409	16 850 435	17 600 512	17 609 420	758 985	4,5
Tuotot	-642 372	-518 000	-517 600	-517 600	400	-0,1
Netto	17 098 037	16 332 435	17 082 912	17 091 820	759 385	4,6

Viestit tilaajalle:

Vammaispalvelujen kustannukset kasvavat n 0,8 m€. Kustannusten kasvua selittää mm vaikeavammaisten asumispalvelujen määrärahatason nosto vastaamaan todellista käyttöä (0,8 m€) ja kehitysvammaisten palveluasumisen määrärahojen nosto (0,4 m€). Toisaalta kehitysvammahuollon laitoshoidon kustannusten on arvioitu vähenevän 0,2 m€ sekä avohuollon kustannusten 0,2 m€ . Vaikeavammaisten palveluiden asiakasmäärän arvioidaan vähenevän 17 henkilöllä. Asiakaskohtaiset kustannukset alenevat vuoden 2013 tilinpäätöksen verrattuna. Tämä johtuu palvelurakenteen ja toimintatapojen muutoksesta sekä tiukentuvista kriteereistä, joiden eurovaikutukset on huomioitu talousarvion laadinnassa.

Kaupungin yhteisen kuljetuskeskuksen toiminta käynnistyy mahdollisesti 2015. Kuljetuspalveluiden kustannusten arvioidaan alenevan matkojen välitystoiminnan ja yhdistelyn myötä. Myös asiakasmäärän oletetaan laskevan jonkin verran tiukentuvien kriteereiden myötä. Vuonna 2015 arvioidaan, että uusi asiakkaita tulee palveluohjausyksikön toiminnan myötä vaikeavammaisten palveluasumisen piiriin nykyistä hitaammalla tahdilla. Tämän arvioidaan leikkaavan palveluasumisen kustannuksia noin 116 000 eurolla ja hoitopäiviä noin 1000 vuoden 2014 toteumaennusteeseen verrattuna.

Kehitysvammahuollon asumispalveluiden hoitopäivät ja kustannukset lisääntyvät Oravin palvelukodin toiminnan käynnistymisen myötä. Vastaavasti laitoshoidon hoitopäivät sekä kustannukset alenevat. Asumispalveluiden määrärahat on varattu vuoden 2014 arvioidun toteuman mukaisella tasolla.

Palvelu: Vastaanotto						
Vastuuhenkilöt: Minna Mutanen						
	Tilinpäätös 2013	Talousarvio 2014 (valtuusto)	Talousarvio 2015 (lautakunta)	Talousarvio 2015 (kv)	Muutos 2015- 2014	Muutos% 2015- 2014
Avohoito-/vastaanottoasiakkaat	24 871	27 700	25 210	26 510	-1 190	-4,3
Euroa/yhteistoiminta-alueen asukas	172	153	129	130	-23	-15,0
Euroa/asiakas	499	433	376	377	-56	-12,9
Terveysneuvonta-asiakkaat	17 308	24 152	16 705	17 324	-6 828	-28,3
Euroa/yhteistoiminta-alueen asukas	44	41	40	40	-1	-2,8
Euroa/asiakas	192	127	174	174	47	36,8
Kulut yhteensä	19 617 534	17 975 840	13 033 634	13 048 431	-4 927 409	-27,4
Tuotot	-7 205 398	-5 981 609	-1 539 382	-1 684 783	4 296 827	-71,8
Netto	12 412 135	11 994 230	11 494 252	11 363 648	-630 582	-5,3
Kulut yhteensä/yhteistoiminta-alueen asukas	272	230	171	171	-59	-25,7

Viestit tilaajalle:

Sairaankuljetus, apuvälineet ja päivitys on siirretty vuonna 2015 erikoissairaanhoidon. Vertailukelpoisuuden vuoksi myös tilinpäätöstiedoista sekä käyttösuunnitelma 2014-tiedoista on siirretty erikoissairaanhoidon ensihoidon, apuvälineiden ja päivityksen kustannukset. Vuoden 2015 talousarvioista on poistettu sisäiset lääkäripalvelujen veloitukset, jotka vähentävät laskennallisesti vastaanoton tuloja 4,7 m€ ja menoja 2,5 m€. Lisäksi vuonna 2015 vastaanotolta on siirretty mielenterveysvastaanotto aikuispsykososiaalisiin palveluihin 1,3 m€ (nto). Terveysneuvonnan toiminta pysyy samanlaisena kuin vuonna 2014, ja toiminta toteutetaan asetuksen mukaisesti. Vastaanoton toiminnan riskinä on henkilöstömenojen ja ostopalvelujen hallinta.

Mikkeli	Tilinpäätös 2013	Talousarvio 2014 (valtuusto)	Talousarvio 2015 (lautakunta)	Talousarvio 2015 (kv)	Muutos 2015-2014	Muutos% 2015- 2014
Aikuisten psykososiaaliset palvelut yhteensä						
Psykososiaaliset palvelut yhteensä, kulut €	8 180 017	6 577 534	9 065 249	9 070 369	2 492 835	37,9
Psykososiaaliset palvelut yhteensä tuotot €	-1 509 819	-966 200	-966 848	-966 848	-648	0,1
Netto €	6 670 197	5 611 334	8 098 401	8 103 521	2 492 187	44,4
Aikuissosiaalityö / Aikuissosiaalityö yhteensä						
Kulut €	10 360 955	9 680 569	10 435 234	10 436 630	756 061	7,8
Tuotot €	-3 410 181	-3 551 500	-4 083 400	-4 083 400	-531 900	15,0
Netto €	6 950 774	6 129 069	6 351 834	6 353 230	224 161	3,7
Erikoissairaanhoidon / ESH Yhteensä						
ESH:n kulut yhteensä **) €	73 174 120	70 314 700	73 390 000	73 390 000	3 075 300	4,4
Tuotot €	0	0	0	0		
Netto €	73 174 120	70 314 700	73 390 000	73 390 000	3 075 300	4,4
Tehotiimi ja sisäiset laskutukset						
Kulut yhteensä €	11 275 722	5 733 702	5 238 400	5 250 400	-483 302	-8,4
Tuotot yhteensä *) €	-22 125 597	-16 700 760	-16 182 500	-16 194 500	506 260	-3,0
Netto €	-10 849 875	-10 967 058	-10 944 100	-10 944 100	22 958	-0,2
Hoito- ja hoivapalvelut / Hoito ja hoiva yhteensä						
Kulut yhteensä €	55 887 808	56 693 108	54 447 899	54 598 548	-2 094 560	-3,7
Tuotot €	-12 274 245	-10 764 820	-10 214 326	-10 267 326	497 494	-4,6
Netto €	43 613 563	45 928 288	44 233 573	44 331 221	-1 597 067	-3,5
Kuntoutus / Kuntoutus yhteensä						
Kustannukset yhteensä €	1 793 366	1 478 927	807 635	647 674	-831 253	-56,2
Tuotot yhteensä €	-369 836	-394 206	-384 996	-384 996	9 210	-2,3
Netto €	1 423 531	1 084 721	422 639	262 678	-822 043	-75,8
Perhepalvelut / Perhepalvelut yhteensä						
Kulut yhteensä €	9 553 292	8 801 705	9 152 139	9 157 120	355 415	4,0
Tuotot €	-356 206	-363 180	-941 510	-941 510	-578 330	159,2
Netto €	9 197 086	8 438 525	8 210 629	8 215 610	-222 915	-2,6
Suunterveydenhuoltopalvelut / Hammashuolto yhteensä						
Kulut yhteensä €	4 901 993	4 777 787	5 004 756	5 005 987	228 200	4,8
Tuotot €	-1 143 672	-1 209 031	-1 200 822	-1 200 822	8 209	-0,7
Netto €	3 758 321	3 568 756	3 803 934	3 805 165	236 408	6,6
Vammaispalvelut / Kaikki vammaispalvelut yhteensä						
Kaikkien vammaispalveluiden kulut €	17 740 409	16 850 435	17 600 513	17 609 420	758 985	4,5
Kaikkien vammaispalveluiden tuotot €	-642 372	-518 000	-517 600	-517 600	400	-0,1
Kaikkien vammaispalveluiden netto €	17 098 037	16 332 435	17 082 913	17 091 820	759 385	4,6
Vastaanottopalvelut yhteensä						
Kulut yhteensä €	19 617 534	17 975 840	13 033 634	13 048 431	-4 927 409	-27,4
Tuotot €	-7 205 398	-5 981 609	-1 539 382	-1 684 783	4 296 827	-71,8
Netto €	12 412 135	11 994 230	11 494 252	11 363 648	-630 582	-5,3
Kulut €	212 485 217	198 884 306	198 175 458	198 214 578	-669 728	-0,3
Tuotot omasta toiminnasta €	-38 130 197	-29 252 006	-24 926 658	-25 132 068	4 119 938	-14,1
Yhteistoimintakorvaukset muilta kunnilta	-10 907 129	-11 197 300	-11 104 726	-11 109 717	87 583	-0,8
Tuotot yhteensä	-49 037 326	-40 449 306	-36 031 384	-36 241 785	4 207 521	-10,4
Netto €	174 355 020	169 632 300	173 248 800	173 082 510	3 450 210	2,0

*) Tehotiimi on käsitelty tp 2013 eri tavalla Maisemassa kuin KS 2014 ja TA 2015

**) Vastaanoton kokonaisuudesta on siirretty ESH:n tietoihin tp 2013 (6.647.412 euroa) ja ks 2014 (7.161.000 euroa), koska ESH:n menot kirjataan kaikki ESH:n menoiksi

	Mikkelin PTY TP 2013	Mikkeli PTY Kv 2014	Mikkelin PTY Ltk 2015	Mikkelin PTY Kv 2015	Muutos €	Muutos %
Toimintatuotot	46 083 705	42 913 200	38 768 501	38 983 500	-3 929 700	-9,2
Josta yhteistominnan maksuosuus**						
Josta Mikkelin kaupungin toimintatuotot						
Toimintamenot *)	220 438 723	212 545 500	212 017 301	212 066 010	-479 490	-0,2
Toimintakate (netto)	-174 355 018	-169 632 300	-173 248 800	-173 082 510	-3 450 210	2,0

	Mikkeli TP 2013	Kv 2014	Ltk 2015	Kv 2015	Muutos €	Muutos %
Toimintatuotot	43 890 917	40 449 300	36 031 384	36 241 785	-4 207 515	-10,4
Josta yhteistominnan maksuosuus**	10 907 129	11 197 300	11 104 726	11 109 717	-87 583	-0,8
Josta Mikkelin kaupungin toimintatuotot	38 130 198	29 252 000	24 926 658	25 132 068	-4 119 932	-14,1
Toimintamenot *)	212 485 218	198 884 300	198 175 458	198 214 578	-669 722	-0,3
Toimintakate (netto)	-174 355 020	-169 632 300	-173 248 800	-173 082 510	-3 450 210	2,0

	Hirvensalmi TP 2013	Kv 2014	Ltk 2015	Kv 2015	Muutos €	Muutos %
Toimintatuotot	962 980	1 093 500	979 184	984 498	-109 002	-10,0
Toimintamenot	5 743 246	5 759 500	5 804 913	5 826 139	66 639	1,2
Toimintakate (netto)	-4 780 266	-4 666 000	-4 825 729	-4 841 641	-175 641	3,8

	Puumala TP 2013	Kv 2014 ***)	Ltk 2015	Kv 2015	Muutos €	Muutos %
Toimintatuotot	1 229 808	1 664 092	1 757 932	1 757 218	93 126	5,6
Toimintamenot	7 356 671	8 195 074	8 036 929	8 025 294	-169 780	-2,1
Toimintakate (netto)	-6 126 863	-6 530 982	-6 278 997	-6 268 076	262 906	-4,0

*) Tp 2013 menoista on vähennetty tehotiimin osuus, koska se sisältyy Mikkelin kaupungin tilinpäätöslukuihin

** Yhteistominnan maksuosuus sisältää Hirvensalmen ja Puumalan kuntien maksaman nettokustannuskorvauksen

Mikkelin kaupungille

***) Puumalan käyttösuunnitelmaa oikaistu Puumalan tehotiimin kustannuksilla

Talous

Seudullinen Sosiaali- ja terveyslautakunta

TP 2013	KS 2014	Ltk esitys 2015	TA 2015

Toimintatulot	46 083 705	42 913 200	38 768 500	38 983 500
Toimintamenot	-153 912 128	-143 037 800	-138 627 300	-138 676 000
Toimintakate (netto)	-107 828 423	-100 124 600	-99 858 800	-99 692 500

Sisältää

- Mikkelin tuottamat palvelut yhteistoiminta-alueelle
- Puumalan terveyspalvelut

TP 2013	KS 2014	Ltk esitys 2015	TA 2015

Toimintatulot	0	0	0	0
Toimintamenot	-66 526 707	-69 507 700	-73 390 000	-73 390 000
Toimintakate (netto)	-66 526 707	-69 507 700	-73 390 000	-73 390 000

Sisältää

- erikoissairaanhoidon kustannukset sekä ensihoidon kustannukset 2014 alkaen

Kasvatus- ja opetuslautakunta

Lautakunta vastaa varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen sekä lukiokoulutuksen järjestämisestä ja tuottamisesta.

Lautakunta luo edellytyksiä ja toteuttaa laadukasta varhaiskasvatusta ja perusopetusta lapsille ja nuorille.

Lukiokoulutuksen tavoitteena on tukea opiskelijoiden kasvamista hyviksi, tasapainoisiksi ja sivistyneiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi sekä antaa opiskelijoille jatko-opintojen, työelämän, harrastusten sekä persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja. Lisäksi lautakunta vastaa kansalaisopisto-toiminnassaan yleissivistävästä koulutuksesta, jonka painopistealueina ovat taide- ja taitoaineet, tietotekniikka, kielet sekä elämänhallintaa ja terveyttä edistävät aineet. Lautakunta tukee lasten, nuorten ja aikuisten edellytyksiä elinikäiseen oppimiseen ja itsensä kehittämiseen sekä henkiseen että myös fyysiseen hyvinvointiin.

Palvelusuunnitelma

Lautakunnan palvelut ovat pääasiassa lähipalveluja, joiden järjestäminen maantieteellisesti laajalla alueella yhä niukkenevilla resursseilla on vaikeaa. Palveluverkkoselvitykseen sisältyvillä toimenpiteillä pyritään turvaamaan laadukkaat, tasavertaiset ja pedagogisesti toimivat sekä kohtuullisesti saavutettavissa olevat kasvatus- ja opetuspalvelut ja terveelliset ja turvalliset oppimisympäristöt koko kaupungin alueella. Lautakunnan alaisen toiminnan merkitystä ja vaikuttavuutta asukkaiden hyvinvointiin, sen synnyttämiseen, ylläpitämiseen ja kehittämiseen, tullaan korostamaan.

ASUKKAIDEN OSALLISTAMINEN HYVINVOINNIN TUOTTAMISEEN

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)		
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-24-vuotiaat, %-osuus: tavoite 7,5	Tajua Mut! –toimintamallin vakiinnuttaminen. Perusopetuksen ja toisen asteen toimijoiden yhteistyön vahvistaminen: uuden oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisen toiminnan vakiinnuttaminen, jokaiselle peruskoulun päättävälle taataan opiskelupaikka toisen asteen koulutuksessa	Sivistystoimenjohtaja, kasvatus- ja opetusjohtaja, varhaiskasvatusjohtaja, hallintopäällikkö, rehtorit, oppilas- ja opiskelijahuoltoryhmä
Ei yhtään läheistä ystävää, %-osuus: tavoite: 8-9 lk:t 6,5 tavoite: ammattikoululaiset 5,8 tavoite: lukiolaiset 5	Varhaiskasvatuksessa havainnoidaan ja ohjataan systemaattisesta lasten vuorovaikutus- ja ystävyyssuhteita. Harrastustoiminnan mahdollistaminen ja kehittäminen kouluilla: koulukerhot, oppilaskunta- ja tukioppilastoiminta, KAMU-toiminta (yhdessä MLL:n kanssa). Yhteisöllinen oppilashuolto varhaiskasvatuksesta perusopetuksen läpi aina toiselle asteelle. Yläkoulujen ja lukion Olkkari-yhteistyö.	Kasvatus- ja opetusjohtaja, oppilashuollon henkilöstö, rehtorit, varhaiskasvatusjohtaja, varhaiskasvatuksen henkilöstö, nuorisotoimi/Olkkari
Vanhemmuuden puutetta %-osuus: tavoite: 8-9 lk:t 19 tavoite: ammattikoululaiset 24 tavoite: lukiolaiset 5	Avoimen varhaiskasvatuksen laajentaminen. Kasvatuskumppanuustoiminnan vakinaistaminen varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa: vanhempainillat, huoltajatapaamiset. Varhainen puuttuminen sekä huolen ilmaisu/puheeksiotto. "Lapset puheeksi" ym. koulutusta henkilöstölle.	Kasvatus- ja opetushenkilöstö

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)		
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla
Koulukiusatut, tavoite: nollatoleranssi	Varhainen puuttuminen, KiVa-koulutoiminta: puuttumisen kynnyksen madaltaminen luomalla ohjeistus ja jalkauttamalla toimintamallit kaikkiin kouluyksikköihin. Opiskelijakuntatoiminnan kehittäminen. Tunnetaitoihin liittyvää täydennyskoulutusta esi- ja alkuopettajille.	Kasvatus- ja opetusjohtaja, rehtorit
Päihteiden käytön vähentäminen terveitä valintoja ja elämänarvoja vahvistamalla (alkoholin käyttö, humalajuominen, tupakointi, laittomat huumeet - %-osuus)	Soten ja sivistystoimen yhteistyön monipuolistaminen ja tiivistäminen "yhteen sovittava johtaminen"-hankkeen avulla (opiskeluhoollon tehostaminen, matalan kynnyksen toiminta Olkkarissa); varhainen puuttuminen ja huolen puheeksiotto, nollatoleranssi koulujen toiminnassa, vanhempainillat, teemapäivät, Selvästi Paras –tapahtuma kaikille kuudesluokkalaisille, aikuisten esimerkki ja ohjaus	Sivistystoimenjohtaja, kasvatus- ja opetusjohtaja, oppilas- ja opiskelijahuoltoryhmä, rehtorit
Kulttuuri- ja liikuntapalveluiden käyttö: Kirjaston käyttö tavoite 500.000 Museoiden kävijät tavoite 30.000 Orkesterin kuulijamäärä tavoite 17.000 Uimahallikäynnit tavoite 230.000 Teatterin kävijämäärät tavoite 55.000	Mahdollistetaan kohdeikäluokkien osallistuminen toimintaan: Kulttuurikameli varhaiskasvatuksessa ja Kulttuuripolku perusopetuksessa, Liikkuva koulu –hanke, kansalaisopiston monipuolinen kurssitarjonta	Sivistystoimenjohtaja, ko. tulosaluejohtajat
Terveiden ja hyvinvoinnin lisääntyminen	Riittävä ja monipuolinen ruoka, uni ja liikunta Toiminnassa kulttuurin ja liikunnan sisällöt vahvasti mukana arjessa. Liikkuva lapsuus -pilotointi varhaiskasvatuksessa, Liikkuva koulu -hanke Kulttuurikameli ja kulttuuripolku Päiväkotien ja koulujen pihat kiinnostaviksi ja virikkeellisiksi Turvallisuuskoulutusta esimiehille ja henkilöstölle Kansalaisopisto/kulttuuri- ja harrastustoiminta on tärkeä hyvinvoinnin lisääjä.	Kasvatus- ja opetushenkilöstö, kansalaisopisto, koko sivistystoimi Suunnittelu ja toteutus yhteistyössä teknisen toimen kanssa.

ELINKEINOJEN HYVINVOINTI JA KOKO KAUPUNGIN ELINVOIMA

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)		
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla
Mikkelin mainekuvan kehitys: tavoite imago tutkimuksessa 4.sija tavoite Yleinen yritysilmasto 3,5	Verkkopalvelujen ajan tasalla pitäminen, tiedottamisen oikea-aikaisuus Positiivinen palveluasenne ja hyvin toimivat palvelut	Varhaiskasvatusjohtaja, kasvatus- ja opetusjohtaja, sivistystoimenjohtaja Koko henkilöstö
Asukkaiden koulutustaso, tutkinnon suorittaneiden %-osuus: tavoite 75	Rekrytointiprosessi – houkuttelevat työpaikkailmoitukset -> kelpoisuusehdot täyttävä työvoima, tavoite 100 %	Varhaiskasvatusjohtaja, kasvatus- ja opetusjohtaja, sivistystoimenjohtaja
Kärkialueiden liike- ja kehittämistoiminnan kasvu	Yrityskylätoiminta 5.-6. –luokkalaisille Lapsen osallisuuden lisääminen.	kasvatus- ja opetusjohtaja, kehittämisspäällikkö

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)		
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla
Koululaisten luontopäivien määrä/koululainen/vuosi: tavoite 3,5	Kasvaminen ja oppiminen luontoympäristössä, luonnossa liikkuminen ja toimiminen: luontopäivät ja luontoretket osana opetussuunnitelmaa	Kasvatus- ja opetushenkilöstö
Ekologinen jalanjälki: tavoite 5,5 Kaatopaikalle penkkaan loppusijoitetun jätteen määrä asukasta kohde laskettuna: tavoite 75	Ympäristöohjelmat käyttöön joka yksikössä, kierrätyksen tehostaminen, energiakulutuksen seuranta; sähköisten opetusmateriaalien/verkkokurssien suunnitelmallinen käyttöönotto sisällytetään opetussuunnitelmiin niiden uudistamistyössä Sähköisten palveluiden kehittäminen ja olemassa olevien palvelujen mahdollisimman täysimääräinen käyttö	Sivistystoimenjohtaja, kasvatus- ja opetusjohtaja, varhaiskasvatusjohtaja, rehtorit, päiväkotien johtajat
Sisäilmaongelmaisten rakennusten määrä vähenee 20 %:iin.	Palveluverkkoselvityksen toimenpiteiden toteuttaminen; sisäilmatyöryhmän toiminnan tehostaminen (käyttäjäpalaute, oikea-aikaiset kunnossapitotoimet ja peruskorjaustoimet) Omavalvonta	Varhaiskasvatusjohtaja, kasvatus- ja opetusjohtaja, sivistystoimenjohtaja

Talous

	TP 2013	KS 2014	Ltk esitys 2015	TA 2015
Toimintatulot	5 957 885	5 219 500	5 244 500	5 245 000
Toimintamenot	-87 920 085	-88 166 800	-88 633 700	-88 267 000
Toimintakate (netto)	-81 962 200	-82 947 300	-83 389 200	-83 022 000

Palvelut tuotteittain

Palvelu: Johtamisen tukipalvelut						
Vastuuhenkilö: Virpi Siekkinen						
		Talousarvio 2014 (valtuusto)	Talousarvio 2015 (lautakunta)	Talousarvio 2015 (kv)	Muutos 2015-2014	Muutos 2015-2014
Kasvatus- ja opetuslautakunta						
Kokousten määrä yhteensä	kpl	11,00	11,00	11,00		0
Nettokustannus/kokous		2 590,91	3 154,54	3 154,54	563,63	21,8
Kustannukset netto	€	28 500	34 700	34 700	6 200,00	21,8
Yleiset tukipalvelut						
Kustannukset	€	538 500	428 600	410 600	-127 900	-23,8
Tuotot		-12 500	-12 700	-12 700	-200	1,6
Netto		526 000	415 900	397 900	-128 100	-24,4
Projektit						
Kustannukset	€	1 600	0	0	-1 600	
Tuotot	€	0	0	0	0	
Netto	€	1 600	0	0	-1 600	
Johtamisen tukipalvelut yht.						
Kustannukset	€	568 600	463 300	445 300	-123 300	-21,7
Tuotot	€	-12 500	-12 700	-12 700	-200	1,6
Netto	€	556 100	450 600	432 600	-123 500	-22,2

Viestit tilaajalle

Johtamisen tukipalveluista eläköityy henkilöstöä ja tehtäviä järjestellään uudelleen eikä korvausrekrytointeja tarvita.

Palvelu: Lukiokoulutus						
Vastuuhenkilö: Virpi Siekkinen						
		Talousarvio 2014 (valtuusto)	Talousarvio 2015 (lautakunta)	Talousarvio 2015 (kv)	Muutos 2015-2014	Muutos 2015-2014
Varsinaiset opiskelijat	kpl	872	830	830	-42	-4,8
€ / varsinainen opiskelija	€/opisk.	7 710	7 515	7 515	-195	-2,5
Aineopiskelijoiden lukumäärä	kpl	194	184	184	-10	-5,2
Opetuskurssien lukumäärä	kpl	1 040	950	950	-90	-8,7
€ / opetuskurssi	€/kurssi	6 462	6 566	6 566	104	1,6
Opetuskurssit / opiskelija	kpl/opiskelija	1,19	1,14	1,14	0	-4,5
Yhteensä	€	6 720 600	6 237 600	6 237 600	-483 000	-7,2
Tuotot	€	-372 500	-234 200	-234 200	138 300	-37,1
Netto	€	6 348 100	6 003 400	6 003 400	-344 700	-5,4
Oppilashuolto						
€ / oppilas	€/oppilas	30,06	203,98	203,98	173,92	578,6
Yhteensä	€	26 200	169 300	169 300	143 100	546,2
Tuotot	€	0	-30 000	-30 000	-30 000	
Netto	€	26 200	139 300	139 300	113 100	431,7
Toiminnan kulut yhteensä	€	6 837 800	6 477 600	6 477 600	-360 200	-5,3
Tuotot	€	-400 000	-264 200	-264 200	135 800	-34,0
Tuotot % kuluista	%	5,8	4,1	4,1	-1,7	-29,9
Netto	€	6 437 800	6 213 400	6 213 400	-224 400	-3,5

Viestit tilaajalle

Haukivuoren lukiokoulutus päättyi 31.07.2014 ja Puumalan lukiokoulutuksen järjestäminen päättyy 31.7.2015.

Oppilashuoltoon on lisätty 3 kuraattorin henkilöstökulut, koska lain muutoksen takia toisen asteen kuraattoritoiminnan järjestäminen siirtyi kunnalle, joka opetuksen järjestää.

Palvelu: Varhaiskasvatus- ja perusopetuspalvelut Vastuuhenkilö: Seija Manninen						
		Talousarvio 2014 (valtuusto)	Talousarvio 2015 (lautakunta)	Talousarvio 2015 (kv)	Muutos 2015- 2014	Muutos 2015- 2014
Varhaiskasvatuspalvelut						
Päiväkoti						
Päiväkoti, asiakkaat	kpl	1 074	913	913	-161	-15,0
Alle 3-vuotiaita	%	16	14	14	-2	-11,3
Erityisasiakkaita (kahdenpaikalla ja erityistä tukea tarvitsevat)	%	20	18	18	-3	-13,4
€ / asiakas	€/asiakas	10 829	10 246	10 220	-609	-5,6
Kulut	€	11 630 600	9 354 500	9 331 000	-2 299 600	-19,8
Tuotot	€	-1 605 800	-1 144 900	-1 144 900	460 900	-28,7
Netto	€	10 024 800	8 209 600	8 186 100	-1 838 700	-18,3
Esiopetusasiakkaat	kpl	443	427	427	-16	-3,6
pelkässä esiopetuksessa	kpl	135	119	119	-16	-11,9
€ / asiakas	€/asiakas	7 037	7 823	7 793	756	10,7
Kulut	€	3 117 400	3 340 300	3 327 700	210 300	6,7
Tuotot	€	-20 000	-20 000	-20 000	0	0,0
Netto	€	3 097 400	3 320 300	3 307 700	210 300	6,8
Vuorohoito, asiakkaat	kpl	214	389	389	175	81,8
€ / asiakas	€/asiakas	13 807	11 868	11 868	-1 939	-14,0
Kulut	€	2 954 700	4 616 600	4 616 600	1 661 900	56,2
Tuotot	€	-295 300	-516 600	-516 600	-221 300	74,9
Netto	€	2 659 400	4 100 000	4 100 000	1 440 600	54,2
Päivähoitoasiakkaat (sis. pv. koti, erityis- ja vuorohoito)	kpl	1 423	1 421	1 421	-2	-0,1
€ / asiakas	€/asiakas	12 444	12 183	12 157	-287	-2,3
€ / läsnäolopäivä	€/pvä	64,38	59,22	59,09	-5	-8,2
Kulut	€	17 708 100	17 311 400	17 275 300	-432 800	-2,4
Tuotot	€	-1 921 100	-1 681 500	-1 681 500	239 600	-12,5
Netto	€	15 787 000	15 629 900	15 593 800	-193 200	-1,2
Ryhmis, asiakkaat	kpl	123	138	138	15	12,2
€ / hoitopaikka (asiakas)	€/asiakas	11 655	15 496	15 032	3 377	29,0
Kulut	€	1 433 600	2 138 400	2 074 400	640 800	44,7
Tuotot	€	-196 600	-222 600	-222 600	-26 000	13,2
Netto	€	1 237 000	1 915 800	1 851 800	614 800	49,7
Perhepäivähoito hoitajan kodissa, asiakkaat	kpl	168	146	146	-22	-13,1
€ / hoitopaikka (asiakas)	€/asiakas	14 755	13 078	13 078	-1 677	-11,4
Kulut	€	2 478 800	1 909 400	1 909 400	-569 400	-23,0
Tuotot	€	-280 800	-230 200	-230 200	50 600	-18,0
Netto	€	2 198 000	1 679 200	1 679 200	-518 800	-23,6
Perhepäivähoitopaikat yhteensä	kpl	291	284	284	-7	-2,4
€ / hoitopaikka (asiakas)	€/asiakas	13 445	14 253	14 027	583	4,3
Kulut	€	3 912 400	4 047 800	3 983 800	71 400	1,8
Tuotot	€	-477 400	-452 800	-452 800	24 600	-5,2
Netto	€	3 435 000	3 595 000	3 531 000	96 000	2,8
Kotihoidontuella hoidettavat lapset	kpl	837	795	795	-42	-5,0
€ / hoitopaikka (asiakas)	€/asiakas	3 345	3 522	3 522	177	5,3
Kulut	€	2 800 100	2 800 100	2 800 100	0	0,0
Tuotot	€	0	0	0	0	0,0
Netto	€	2 800 100	2 800 100	2 800 100	0	0,0

		Talousarvio 2014 (valtuusto)	Talousarvio 2015 (lautakunta)	Talousarvi o 2015 (kv)	Muutos 2015- 2014	Muutos 2015- 2014
Yksityisen hoidon tukilapset € / hoitopaikka (asiakas)	kpl €/asiakas	536 5 536	435 6 305	435 6 305	-101 769	-18,8 13,9
Kulut	€	2 967 200	2 742 500	2 742 500	-224 700	-7,6
Tuotot	€	0	0	0	0	
Netto	€	2 967 200	2 742 500	2 742 500	-224 700	-7,6
Muu kuntakohtainen tuki, asiakas € / asiakas (tai muu suorite)	kpl €/asiakas	53 4 460	72 3 585	72 4 010	19 -450	35,8 -10,1
Kulut	€	236 400	258 100	288 700	52 300	22,1
Tuotot	€	-12 000	-12 000	-12 000	0	0,0
Netto	€	224 400	246 100	276 700	52 300	23,3
Yhteensä hoidon tuella € / hoitopaikka (asiakas)	kpl €/asiakas	1 426 4 210	1 302 4 455	1 302 4 479	-124 269	-8,7 6,4
Kulut	€	6 003 700	5 800 700	5 831 300	-172 400	-2,9
Tuotot	€	-12 000	-12 000	-12 000	0	0,0
Netto	€	5 991 700	5 788 700	5 819 300	-172 400	-2,9
Hallinto ja muut yhteiset erät						
Kulut	€	1 966 900	2 156 300	2 152 500	185 600	9,4
€ / asiakas	€/asiakas	626	717	717	90	14,4
Tuotot	€	-105 000	-137 300	-137 300	-32 300	30,8
Netto	€	1 861 900	2 019 000	2 015 200	153 300	8,2
Kulut yhteensä	€	29 591 100	29 316 200	29 242 900	-348 200	-1,2
€ / asiakas	€/asiakas	9 586	9 995	9 970	384	4,0
Tuotot yhteensä	€	-2 515 500	-2 283 600	-2 283 600	231 900	-9,2
Yhteensä lapsia	kpl	3 087	2 935	2 935	-152	-4,9
Päivähoito netto	€	27 075 600	27 032 600	26 959 300	-116 300	-0,4
Perusopetuspalvelut						
Peruskoulut, oppilaita	kpl	4 937	4 852	4 852	-85	-1,7
joista erityistä tukea tarvitsevat oppilaat	kpl	391	390	390	-1	-0,3
Tuntia, koulut	h	9 503	9 360	9 360	-143	-1,5
€ / oppilas	€	9 046	9 463	9 441	395	4,4
Tuntiresurssit per oppilas	h/oppilas	1,92	1,93	1,93	0	0,3
Luokkien keskikoko	hlö	19,4	19,3	19,3	0	-0,6
Koulut yhteensä	€	44 580 600	45 914 700	45 809 300	1 228 700	2,8
Tuotot	€	-1 129 500	-1 134 600	-1 135 100	-5 600	0,5
Netto	€	43 451 100	44 780 100	44 674 200	1 223 100	2,8
11-v oppivelvollisuus, oppilaita	kpl	100	94	94	-6	-6,0
€ / oppilas	€/oppilas	22 956	21 451	19 643	-3 313	-14,4
11-v oppivelvollisuus yhteensä	€	2 295 600	2 016 400	1 846 400	-449 200	-19,6
Tuotot	€	0,00	0,00	0,00	0	
Netto	€	2 295 600	2 016 400	1 846 400	-449 200	-19,6
Aamu- ja iltapäivätoiminta, osallistujia	kpl	400	397	397	-3	-0,8
€ / osallistuja	€/osallist.	1 776	1 779	1 779	4	0,2
Aamu- ja iltapäivätoiminta, yhteensä	€	710 300	706 400	706 400	-3 900	-0,5
Tuotot	€	-45 000	-77 500	-77 500	-32 500	72,2
Netto	€	665 300	628 900	628 900	-36 400	-5,5
Oppilashuolto, oppilaita	kpl	5 037	4 946	4 946	-91	-1,8
€ / oppilas	€/oppilas	94	103	103	9	9,3
Yhteensä	€	475 600	510 500	510 500	34 900	7,3
Tuotot	€	0	0	0	0	
Netto	€	475 600	510 500	510 500	34 900	7,3

		Talousarvio 2014 (valtuusto)	Talousarvio 2015 (lautakunta)	Talousarvio 2015 (kv)	Muutos 2015-2014	Muutos 2015-2014
Perusopetus yhteensä, oppilaita	kpl	5 037	4 946	4 946	-91	-1,8
Tuntia, perusopetus	h	9 657	9 632	9 632	-25	-0,3
€ /oppilas	€/oppilas	9 557,00	10 179,54	10 123,86	567	5,9
Perusopetus yhteensä	€	48 058 700	49 148 000	48 872 600	813 900	1,7
Tuotot	€	-1 174 500	-1 212 100	-1 212 600	-38 100	3,2
Netto	€	46 884 200	47 935 900	47 660 000	775 800	1,7
Toiminnan kulut yhteensä	€	49 213 800	50 348 000	50 072 600	858 800	1,7
Tuotot	€	-1 836 500	-2 156 000	-2 156 500	-320 000	17,4
Netto	€	47 377 300	48 192 000	47 916 100	538 800	1,1
Kulut yhteensä	€	78 886 900	79 664 200	79 315 500	428 600	0,5
Tuotot yhteensä	€	-4 352 000	-4 439 600	-4 440 100	-88 100	2,0
Netto		74 534 900	75 224 600	74 875 400	340 500	0,5

Viestit tilaajalle

Varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa vuonna 2014 tapahtuneiden palveluverkkomuutosten säästövaikutukset todentuvat koko vuoden tasolla vuonna 2015. Lisäksi esityksessä on huomioitu Pelloksen koulun lakkaaminen 1.8.2015 ja 10% säästö koulujen oppimateriaaleissa ja tarvikkeissa. Olkkolan ja Rahulan koulut jatkavat toistaiseksi. Perusopetuksen koulujen 36 oppilaan koulukoon lakkautusraja luovutaan ja koulujen mahdollinen lakkauttaminen ja sen vaikutukset opetukseen ja oppilaiden koulumatkoihin arvioidaan tapauskohtaisesti. Koulujen ylläpidon ja opetustoiminnan lähtökohtana pitää olla oppilaiden tasavertaisuus saada monipuolisia ja laadukkaita kasvatus- ja opetuspalveluja tukipalveluineen. Kaikissa kuntataajamissa ja Otavassa säilytetään ainakin alakoulu.

Syysyllä 2013 tehty varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen palveluverkkoselvitys toimenpiteineen päivitetään ja tarkistetaan oppilaaksi ottoalueiden rajat työhön hyväksytyjen periaatteiden mukaisesti. Laajan ja monipuolisen selvityksen lähtökohtana oli kaupungin tasapainoisen kasvun ja talouden ohjelman mukaisesti selvittää varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen palveluverkon kehittäminen vähintään keskipitkällä (5-10 vuotta) tähtäyksellä. Tavoitteena oli tuottavuuden ja tehokkuuden paranemisen rinnalla paremman kasvun ja oppimisen polku paremman varhaisen puuttumisen sekä yhteisten resurssien käytön avulla. Tavoitteena olivat toimivat yksiköt, joissa toisaalta henkilöstöresurssia voitaisiin kohdentaa paremmin, henkilöstön olisi mahdollista erikoistua paremman palvelun toteuttamiseksi sekä toisaalta saataisiin säästöä käyttötaloudsmenoissa. Työssä selvitettiin sekä varhaiskasvatuksen että perusopetuksen tilatarve toiminnan toiminnallisuuden näkökulmasta, oppilasmääräennusteiden pohjalta sekä kaupungin maankäytön lähitulevaisuuden kehityssuuntien näkökulmasta (yksiköiden sijaintipaikat ja väestön sijoittuminen) – myös kiinteistöjen kuntoarviot olivat selvitystyön ja toimenpide-ehdotusten tausta-aineistona. Selvitystyö tehdään yhteistyössä sivistystoimen, teknisen toimen ja tilakeskuksen sekä näiden lautakuntien johtavien luottamushenkilöiden työnä. Kaupunginhallitusta informoidaan työn edistymisestä. Selvitystyö tehdään 2015 aikana.

Esityksessä on huomioitu uuden keskustan alueen päiväkodin valmistuminen 1.11.2015. Esitys sisältää Pelastakaa Lapset ry:n (leikkikenttätoiminta) ja seurakunnan kerhotoiminnan avustusten säilyttämisen vuoden 2014 tasolla vähennettynä 10%:lla (avustukset vuonna 2015 yhteensä 30600). Erikoisluokkien (musiikki- ja liikuntaluokat) kuljetusetu poistetaan 1.8.2015 alkaen.

Tuppuralan alueen varhaiskasvatuksen yksiköistä vuokratiloissa toimivat Untuvikko-ryhmäperhepäiväkodin Varapesän lapset sijoitetaan toisaalle: pienimmät lapset siirtyisivät toistaiseksi Tuppuralassa Tikanpellon päiväkotiin ja Launialan alueen esikoululaiset ja mahdollisesti osa "vanhimista" päivähoitolapsista Launialan koulun tiloihin. Varapesän sijoittumispaikan suunnittelu on vielä kesken riippuen siitä, tuleeko yksikkö mahtumaan esimerkiksi Launialan päiväkotiin tai Launialan koululle. Tämä edellyttää joitakin tilajärjestelyjä ja mahdollisesti Launialan koulun 5-6-luokkalaisten siirtymistä ko. alueen muihin kouluihin (lähinnä Tuppurala ja Lähemäki).

Palvelu: Kansalaisopisto Vastuuhenkilö: Matti Laitsaari						
		Talousarvio 2014 (valtuusto)	Talousarvio 2015 (lautakunta)	Talousarvio 2015 (kv)	Muutos 2015-2014	Muutos 2015-2014
Vapaa sivistystyö, opiskelija	kpl	7 100	7 300	7 300	200	2,8
€ / opiskelija	€/opisk.	275	277	277	2,43	0,9
Opetustunnit	kpl	23 500	25 000	25 000	1 500	6,4
€ / opetustunti	€/op.tunti	83	81	81	-2,07	-2,5
Kurssilaisia	kpl	12 200	12 400	12 400	200	1,6
€ / kurssilainen	€/kurssil.	160	163	163	3,28	2,1
Peittävyys-%	%	13	13	13	0,40	3,1
Toiminnan kulut yhteensä	€	1 955 600	2 028 600	2 028 600	73 000	3,7
Tuotot	€	-455 000	-528 000	-528 000	-73 000	16,0
Tuotot % kuluista	%	23	26	26	3	11,9
Netto	€	1 500 600	1 500 600	1 500 600	0	0

Viestit tilaajalle

Mikkelin kansalaisopiston palvelut säilyvät ennallaan. Palveluiden peittävyyttä pyritään hieman nostamaan.

Kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntalautakunta

Tavoitteena on edistää kaupunkilaisten hyvinvointia, harrastuneisuutta, lisätä poikkihallinnollisuutta, kehittää toimintaympäristöjä, lisätä sähköisten palvelujen käyttöä ja tehostaa kumppanuussuhteita yhdistysten ja järjestöjen kanssa. Lautakunta vastaa kulttuuripalvelujen, liikunta- ja nuorisopalvelujen, kirjastopalvelujen, museopalvelujen ja orkesteripalvelujen tuottamisesta.

Palvelusuunnitelma

Kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntalautakunnan alaiset tulosalueet järjestävät asukkaiden hyvinvointia edistäviä ja syrjäytymistä ehkäiseviä palveluita. Ne tuottavat monipuolista ja laadukasta kulttuuri- ja liikuntatarjontaa, mikä mahdollistaa kuntalaisille sekä ohjattuja että omaehtoisia palveluja. Yleisö- ja kävijämääriä pyritään kasvattamaan erilaiset kohderyhmät huomioimalla, kehittämällä käyttäjälähtöisiä palveluja ja markkinointia.

Lautakunnan palvelut ovat pääasiallisesti lähipalveluita, joiden järjestäminen maantieteellisesti laajalla alueella on niukkenevilla resursseilla vaikeaa. Jos halutaan, että palvelut ovat käytettävissä eripuolilla kaupunkia, lautakunnan alaisista toiminnoista ei voi enää vähentää resursseja.

Avustuksilla ja monipuolisilla yhteistyösopimuksilla ylläpidetään palvelutarjoomaa ja luodaan mahdollisuuksia kolmannen sektorin toimijoille kokeilla uudentyyppisten palveluiden tuottamista. Kaupungin eri toimijoiden kesken pyritään yhteistyöhön. Esimerkkinä poikkihallinnollisesta työstä ovat kirjastojen ja yhteispalvelupisteen yhteisen asiakaspalvelun kehittäminen sekä Kulttuurikameli ja Kulttuuripolku. Lautakunnan alaiset toimialat vaikuttavat myönteisesti Mikkelin mainekuvaan viihtyisänä kulttuurikaupunkina.

ASUKKAIDEN OSALLISTAMINEN HYVINVOINNIN TUOTTAMISEEN

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)		
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla
Ei yhtään läheistä ystävää %-osuus: tavoite: 8-9 lk:t 6,5 tavoite: ammattikoululaiset 24 tavoite: lukiolaiset 18	Järjestetään matalan kynnyksen palveluita nuorille ja pyritään turvaamaan palvelut niiden piiriin hakeutuville.	Tulosalueiden päälliköt
Humalajuominen, %-osuus: tavoite: 8-9 lk:t 7 tavoite: ammattikoululaiset 30 tavoite: lukiolaiset 20. Tupakointi päivittäin, %-osuus: tavoite: 8-9 lk:t 10 tavoite: ammattikoululaiset 32 tavoite: lukiolaiset 5 Kokeillut laittomia huumeita, %-osuudet tavoite: 8-9 lk:t 5 tavoite: ammattikoululaiset 15 tavoite: lukiolaiset 8	Päihteettömyys kaikessa nuorisotoiminnassa.	Liikunta- ja nuorisotoiminta
Kulttuuri- ja liikuntapalveluiden käyttö: tavoite: kirjaston kävijät 500.000 tavoite: museoiden kävijät 30.000 tavoite: orkesterin kuulumäärä 17.000 Yleiset kulttuuripalvelut: tavoite: kävijämäärät omissa ja yhteistyössä 24.000 tavoite: kävijämäärät kohdeavustetuissa tapahtumissa 32.000 tavoite: säännöllisiä kulttuuriavustusta saavien kävijä/osallistujamäärä 22.000 tavoite: uimahallikäynnit 185.000 tavoite: teatterin kävijämäärät 55.000	Kehitetään palvelusisältöjä ja -viestintää.	Sivistystoimenjohtaja ja tulosalueiden päälliköt

ELINKEINOJEN HYVINVOINTI JA KOKO KAUPUNGIN ELINVOIMA

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)		
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla
Työttömyysaste, %-osuus: tavoite: alle 25-vuotiaat 10	Etsivän nuorisotyön turvaaminen.	Liikunta- ja nuorisajohtaja
Mikkelin mainekuvan kehitys: tavoite: imago tutkimuksen 7. sija → 4. sija	Laadukkaiden tapahtumien, konserttien ja näyttelyiden järjestäminen. Kulttuuristrategia saatetaan v. 2015 aikana loppuun.	Kulttuurijohtaja, orkesterin intendentti, museotoimenjohtaja

LUONNON JA YMPÄRISTÖN HYVINVOINTI

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)		
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla
Hoidettujen ja opastettujen retkeilyreittien ja luontopolkujen pituus (43km): tavoite: opastettu ja tuotteistettu 100 %:sesti.	Keskitytään tiettyihin valikoituihin reitteihin ja pidetään ne kunnossa.	Liikunta- ja nuorisajohtaja

Talous

TP 2013	KS 2014	Ltk esitys 2015	TA 2015

Toimintatulot	2 207 681	2 261 800	2 289 200	2 343 000
Toimintamenot	-15 741 104	-16 626 541	-16 680 700	-16 681 000
Toimintakate (netto)	-13 533 423	-14 364 741	-14 391 500	-14 338 000

Palvelut tuotteittain

Palvelu: Kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntalautakunta ja avustukset						
Vastuuhenkilö: Virpi Siekinen						
		Talousarvio 2014 (valtuusto)	Talousarvio 2015 (lautakunta)	Talousarvio 2015 (kv)	Muutos 2015-2014	Muutos % 2015-2014
Kokousten määrä yhteensä	kpl	11	11	11	0	0,0
Nettokustannus/kokoukset	€/kokous	2 518,18	3 118,18	3 118,18	600	23,8
Kustannukset	€	27 700	34 300	34 300	6 600	23,8
Tuotot	€	0	0	0	0	0,0
Netto	€	27 700	34 300	34 300	6 600	23,8
Avustukset						
Teatteri	€	1 175 400	1 116 600	1 116 600	-58 800	-5,0
Musiikkiopisto	€	390 800	385 800	385 800	-5 000	-1,3
Mikaeli	€	771 000	751 300	751 300	-19 700	-2,6
Avustukset yhteensä	€	2 337 200	2 253 700	2 253 700	-83 500	-3,6
Toimintakulut yhteensä	€	2 364 900	2 288 000	2 288 000	-76 900	-3,3

Palvelu: Kulttuuripalvelut						
Vastuuhenkilö: Marita Kajander						
		Talousarvio 2014 (valtuusto)	Talousarvio 2015 (lautakunta)	Talousarvio 2015 (kv)	Muutos 2015-2014	Muutos % 2015-2014
Järjestöjen kulttuuriav., järjestömäärä	kpl	65	65	65	0	0
Avustettujen järjestöjen jäsenmäärä	kpl	5 000	6 000	6 000	1 000	20
Kävijämäärä tapahtumissa, joihin myönnetty kohdeavustusta	kpl	20 000	20 000	20 000	0	0
Säännöllistä toiminta-avustusta saavien kävijä-/osallistujamäärä	kpl	20 000	20 000	20 000	0	0
€ / jäsen	€/jäsen	30,60	24,47	24,47	-6	-20,0
Yhteensä	€	153 000	146 800	146 800	-6 200	-4,1
Tuotot	€	0	0	0	0	
Netto	€	153 000	146 800	146 800	-6 200	-4,05
Muu kulttuuritoiminta						
Muu kulttuuritoiminta, asiakkaat	kpl	22 000	22 000	22 000	0	0
€ / asiakas	€/asiakas	20,80	20,72	20,72	0	-0,4
€ / käynti	€/käynti	20,80	20,72	20,72	0	-0,4
Yhteensä	€	457 700	455 800	455 800	-1 900	-0,4
Tuotot	€	-17 600	-17 600	-20 600	-3 000	17,0
Netto	€	440 100	438 200	435 200	-4 900	-1,1
Kulttuuripalvelut yhteensä						
Toiminnan kulut yhteensä	€	610 700	602 600	602 600	-8 100	-1,3
Tuotot	€	-17 600	-17 600	-20 600	-3 000	17,0
€ / asukas	€/asukas	12,49	8,23	8,23	-4,26	-34,1
Netto	€	593 100	585 000	582 000	-11 100	-1,9
Asiakkaat yhteensä	kpl	22 000	22 000	22 000	0,00	0
Käynnit yhteensä	kpl	22 000	22 000	22 000	0,00	0
Tilaisuudet yhteensä	kpl	400	360	360	-40,00	-10
Avustettavien järjestöjen määrä yhteensä	kpl	65	65	65	0,00	0
Järjestöjen jäsenet yhteensä	kpl	5 000	6 000	6 000	1 000,00	20
Ammatillinen henkilöstö	kpl	4	4,0	4,0	0,00	0
Sairauspoissaolopäivät per työnteki- jä	kpl	6	6	6	0,00	0
Toimitilat, m2	m2	1 001	1 001	1 001	0,00	0
Käynnit/tilaisuus	kpl	55	55	55	0,00	0
€/avustetun järjestön jäsen	€	122,14	100,43	100,43	-21,71	-17,8
€/toimitilat m2	€	610,09	602,00	602,00	-8,09	-1,3
Toimintakulut/asiakas	€	27,76	27,39	27,39	-0,37	-1,3
Toimintakulut/tilaisuus	€	1 526,75	1 506,50	1 506,50	-20,25	-1,3
Toimintatulot	€	-17 600	-17 600	-20 600	-3 000,00	17,0
Toimintakulut	€	610 700	602 600	602 600	-8 100,00	-1,3
Toimintakate	€	593 100	585 000	582 000	-11 100,00	-1,9

Viesti tilaajalle:

Toiminta jakautuu lasten- ja nuorten sekä ikäihmisten ja muuhun kulttuuritoimintaan kuten erilaisiin tapahtumiin. Yhteistyö muiden kumppaneiden, kuten kolmannen sektorin kanssa täydentää kaupungin omaa kulttuuritarjontaa.

Kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntalautakunnalle osoitettu 53800 euron taksoihin ja maksuihin kohdentuva lisätulotavoite on huomattava Kulttuuripalveluiden kokoon nähden. Yleiset kulttuuripalvelut muodostaa kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntalautakunnan vuoden 2015 talousarvioesityksen toimintatuottotavoitteesta 0,7 %, mutta lisätavoite merkitsee 16 %:n kasvua talousarvioon nähden.

Avustuksista on vähennetty talouden tasapainotusohjelman mukainen vähennys 6200 euroa. Avustusten vähentäminen heijastuu suoraan kulttuurijärjestöjen toiminnan ja tapahtumien järjestämiseen kaupungissa.

Palvelu: Museot						
Vastuuhenkilö: Matti Karttunen						
		Talousarvio 2014 (valtuusto)	Talousarvio 2015 (lautakunta)	Talousarvio 2015 (kv)	Muutos 2015-2014	Muutos % 2015-2014
Museot, käynnit	kpl	25 900	25 900	25 900	0	0,0
€ / käynti	€/käynti	39,48	38,81	38,81	-1	-1,7
€ / aukiolotunti	€/h	190,71	187,47	187,47	-3	-1,7
Kävijämäärä per käyttötunti	kpl/h	4,5	4,5	4,5	0	0,0
Näyttelyiden määrä	kpl	17	17	17	0	0,0
Tallenteiden määrä	kpl	43 974	43 974	43 974	0	0,0
Sijoitettavien teosten määrä	kpl	608	600	600	-8	-1,3
Yhteensä	€	1 022 600	1 005 200	1 005 200	-17 400	-1,7
Tuotot	€	-105 200	-105 200	-107 600	-2 400	2,3
Toiminnan kulut yhteensä	€	1 176 000	1 159 300	1 159 300	-16 700	-1,4
Tuotot	€	-105 200	-105 200	-107 600	-2 400	2,3
Tuottojen osuus kuluista (%)	%	8,9	9,1	9,3	0,3	3,7
Netto	€	1 070 800	1 054 100	1 051 700	-19 100	-1,8

Viestit tilaajalle

Museotoimella on toimipisteitä 14:ssä eri paikassa mikä aiheuttaa haasteita toiminnan organisoinnissa. Kävijämäärien ja tulonmuodostuksen osalta museotoimi palaa Päämajamuseon remonttia edeltäneisiin tavoitteisiin. Kävijämäärien ja tulojen tulisi siis nousta verrattuna vuoteen 2014.

Palvelu: Kirjastopalvelut						
Vastuuhenkilö: Virpi Launonen						
		Talousarvio 2014 (valtuusto)	Talousarvio 2015 (lautakunta)	Talousarvio 2015 (kv)	Muutos 2015-2014	Muutos % 2015-2014
Pääkirjasto						
Pääkirjasto, lainat	kpl	535 000	534 000	534 000	-1 000	-0,19
€ / laina	€/laina	3,69	3,68	3,68	0	-0,21
€ / toimintatunnit	€/t	778,75	786,52	786,52	8	1,00
Käynnit	kpl	331 000	368 000	368 000	37 000	11,18
€ / käynti	€/käynti	5,96	5,34	5,34	-0,62	-10,35
Aukiolotunnit viikossa	h	53	53	53	0	0,00
Pääkirjasto yhteensä	€	1 971 800	1 966 300	1 966 300	-5 500	-0,28
Tuotot yhteensä	€	-440 600	-442 400	-461 100	-20 500	4,65
Netto	€	1 531 200	1 523 900	1 505 200	-26 000	-1,70
Lähikirjastot						
Lähikirjastot, lainat	kpl	349 600	334 800	334 800	-14 800	-4,23
€ / laina	€/laina	4,22	4,66	4,66	0	10,33
€ / toimintatunnit	h	85,73	89,84	89,84	4	4,80
Käynnit	kpl	210 800	225 200	225 200	14 400	6,83
€ / käynti	€/käynti	6,99	6,92	6,92	0	-0,98
Aukiolotunnit viikossa	h	348	356	356	8	2,30
Lähikirjastot yhteensä	€	1 474 300	1 558 800	1 558 800	84 500	5,73
Tuotot yhteensä	€	-107 000	-56 000	-56 000	51 000	-47,66
Netto	€	1 367 300	1 502 800	1 502 800	135 500	9,91

		Talousarvio 2014 (valtuusto)	Talousarvio 2015 (lautakunta)	Talousarvio 2015 (kv)	Muutos 2015-2014	Muutos % 2015-2014
Kirjastoautot						
Kirjastoautot, lainat	kpl	37 000	29 000	29 000	-8 000	-21,62
€ / laina	€/laina	3,09	4,41	4,41	1	42,64
Käynnit	kpl	11 000	6 000	6 000	-5 000	-45,45
€ / käynti	€/käynti	10,40	21,32	21,32	11	104,97
Kirjastoautot yhteensä	€	114 400	127 900	127 900	13 500	11,80
Tuotot yhteensä	€	-500	-300	-300	200	-40,00
Netto	€	113 900	127 600	127 600	13 700	12,03
Kirjastot yhteensä						
Kirjastot yhteensä, lainat	kpl	921 600	897 800	897 800	-23 800	-2,58
€ / laina	€/laina	3,86	4,07	4,07	0	5,32
€ / lainaaja	€/lainaaja	102,79	142,97	142,97	40	39,10
Lainaajat / asukas (peittävyys)	%	51,03	34,89	34,89	-16	-31,62
Käynnit	kpl	552 800	599 200	599 200	46 400	8,39
€ / käynti	€/käynti	6,44	6,10	6,10	0	-5,35
Bruttokulut / asukas	€/asukas	52,45	49,89	49,89	-3	-4,88
Verkkopalvelun käyttö		172 000	185 000	185 000	13 000	7,56
Asiantuntijapalvelut		444 400	960 900	960 900	516 500	116,22
Kirjastot yhteensä	€	3 560 500	3 653 000	3 653 000	92 500	2,60
Tuotot yhteensä	€	-548 100	-498 700	-517 400	30 700	-5,60
Netto	€	3 012 400	3 154 300	3 135 600	123 200	4,09
Kirjastopalvelut yhteensä						
Toiminnan kulut yhteensä	€	3 682 500	3 807 600	3 807 600	125 100	3,40
Toiminnan tuotot yhteensä	€	-670 100	-655 700	-674 400	-4 300	0,64
Tuottojen osuus kuluista (%)	%	0,18	0,17	0,18	0	0,00
Netto	€	3 012 400	3 151 900	3 133 200	120 800	4,01

Viestit tilaajalle

Vuosien 2013 vertailuluvuissa seutukirjastot ovat pääkirjaston luvuissa. Vuodelle 2015 keskushallinnosta on siirtynyt 3,5 htv:ta yhteispalvelun hoitamista varten. Tulotavoitetta on ohjeiden mukaan nostettu, mikä ei ole realistista suhteessa kirjastojen tulokertymään.

Palvelu: Liikunta- ja nuorisopalvelut						
Vastuuhenkilö: Antti Mattila						
		Talousarvio 2014 (valtuusto)	Talousarvio 2015 (lautakunta)	Talousarvio 2015 (kv)	Muutos 2015-2014	Muutos % 2015-2014
Ulkoliikunta-alueet						
Ulkoliikunta-alueet, kpl	kpl	139	140	140	1,00	0,7
€ / alue	€/alue	12 032	11 921	11 923	-108,79	-0,9
€ / hoidettu m2	€/m ²	17,47	19,04	19,05	1,58	9,0
Yhteensä	€	1 672 400	1 668 900	1 669 200	-3 200	-0,2
Tuotot	€	-54 800	-69 600	-74 600	-19 800	36,1
Netto	€	1 617 600	1 599 300	1 594 600	-23 000	-1,4
Liikuntareitit, km	km	350,0	319,00	319,00	-31,00	-8,9
€ / km	€/km	393,7	431,35	431,35	37,64	9,6
Yhteensä	€	137 800	137 600	137 600	-200,00	-0,1
Tuotot	€	-21 200	-21 200	-24 200	-3 000,00	14,2
Netto	€	116 600	116 400	113 400	-3 200,00	-2,7
Jäähalli ja maapohjahallit						
Käyttöaste %	%	77,3	77,3	77,3	0,00	0,0
€ / käyttötunti	€/h	153,55	156,03	156,03	2,48	1,6
Yhteensä	€	1 021 100	1 037 600	1 037 600	16 500,00	1,6
Tuotot	€	-266 100	-266 100	-274 100	-8 000,00	3,0
Netto	€	755 000	771 500	763 500	8 500,00	1,1

		Talousarvio 2014 (valtuusto)	Talousarvio 2015 (lautakunta)	Talousarvio 2015 (kv)	Muutos 2015-2014	Muutos % 2015-2014
Uimahallit						
Uimahallit, käynnit	kpl	176 000	176 000	176 000	0,00	0,0
€ / käynti	€/käynti	8,67	8,73	8,73	0,06	0,7
€ / käynti (netto)	€/käynti	5,93	5,87	5,84	-0,09	-1,4
€ / aukiolotunti	€/h	348,67	351,21	351,21	2,54	0,7
€ / aukiolotunti (netto)	€/h	238,30	236,06	234,69	-3,61	-1,5
Tuottojen osuus kuluista (%)	%	32,0	33,0	33,2	1,18	3,7
Yhteensä	€	1 525 800	1 536 900	1 536 900	11 100,00	0,7
Tuotot	€	-483 000	-503 900	-509 900	-26 900,00	5,6
Yhteensä (netto)	€	1 042 800	1 033 000	1 027 000	-15 800,00	-1,5
Sisäliikuntatilat						
Yhteensä	€	1 370 500	1 347 900	1 347 900	-22 600	-1,6
Tuotot	€	-166 400	-175 000	-177 000	-10 600	6,4
Netto	€	1 204 100	1 172 900	1 170 900	-33 200	-2,8
Liikuntapaikat yhteensä						
Liikuntapaikat, kustannukset yhteensä	€	5 727 600	5 728 900	5 729 200	1 600	0,0
Tuotot yhteensä	€	-991 500	-1 035 800	-1 059 800	-68 300	6,9
Netto	€	4 736 100	4 693 100	4 669 400	-66 700	-1,4
€ / asukas	€/asukas	104,83	104,86	104,86	0,0	0,0
Liikuntatoiminta						
Liikuntatoiminta, käynnit	kpl	30 000	30 000	30 000	0	0,0
€ / käynti	€/käynti	1,66	1,91	1,91	0,24	14,6
Yhteensä	€	49 900	57 200	57 200	7 300	14,6
Tuotot	€	-15 600	-16 600	-16 600	-1 000	6,4
Netto	€	34 300	40 600	40 600	6 300	18,4
Seura- ja järjestötoiminta						
Seura- ja järjestötoiminta, seurojen määrä	kpl	60	60	60	0	0,0
Yhteensä	€	202 000	181 900	181 900	-20 100	-10,0
Tuotot	€	0,00	0,00	0,00	0	
Netto	€	202 000	181 900	181 900	-20 100	-10,0
Liikuntapalvelut yhteensä						
Toiminnan kulut yhteensä	€	6 374 900	6 408 100	6 408 400	33 500	0,5
Tuotot	€	-1 035 500	-1 107 800	-1 131 800	-96 300	9,3
€ / asukas	€/asukas	116,68	117,29	117,29	0,6	0,5
Tuottojen osuus kuluista (%)	%	16,24	17,29	17,66	1,4	8,7
Netto	€	5 339 400	5 300 300	5 276 600	-62 800	-1,2
Nuorisopalvelut						
Nuorisotilat						
Nuorisotilat, käynnit	kpl	20 450	20 000	20 000	-450	-2,2
€ / käynti	€/käynti	31,73	31,63	31,63	0	-0,3
Avoimet ovet tuntia viikossa	h	134,73	134,50	134,50	0	-0,2
Yhteensä	€	648 800	632 600	632 600	-16 200	-2,5
Tuotot	€	-18 100	-18 100	-18 100	0	0,0
Netto	€	630 700	614 500	614 500	-16 200	-2,6
Leirikeskukset						
Leirikeskukset, käynnit	kpl	120	120	120	0	0,0
€ / käynti	€/käynti	62,50	60,83	60,83	-2	-2,7
Yhteensä	€	7 500	7 300	7 300	-200	-2,7
Tuotot	€	-4 900	-4 900	-4 900	0	0,0
Netto	€	2 600	2 400	2 400	-200	-7,7

		Talousarvio 2014 (valtuusto)	Talousarvio 2015 (lautakunta)	Talousarvio 2015 (kv)	Muutos 2015-2014	Muutos % 2015-2014
Nuorisotoiminta						
Nuorisotoiminta, käynnit	kpl	5 000	5 000	5 000	0	0,0
€ / käynti	€/käynti	31,56	36,32	36,32	5	15,1
Yhteensä	€	157 800	181 600	181 600	23 800	15,1
Tuotot	€	-37 700	-57 700	-57 700	-20 000	53,1
Netto	€	120 100	123 900	123 900	3 800	3,2
Järjestöjen nuorisotoiminta						
Avustettuja järjestöjä	kpl	25	25	25	0	0,0
Järjestöjen jäsenmäärä alle 29 v.	kpl	1 000	1 000	1 000	0	0,0
€ / järjestöjen jäsen	€/jäsen	186,10	198,90	198,90	13	6,9
Yhteensä	€	186 100	198 900	198 900	12 800	6,9
Tuotot	€	-20 000	-20 000	-23 000	-3 000	15,0
Netto	€	166 100	178 900	175 900	9 800	5,9
Erityisnuorisotyö						
Erityisnuorisotyö yhteensä	€	213 000	217 800	217 800	4 800	2,3
Tuotot	€	-221 000	-180 000	-180 000	41 000	-18,6
Netto	€	-8 000	37 800	37 800	45 800	-572,5
Nuorisotyö yhteensä						
Toiminnan kulut yhteensä	€	1 495 200	1 479 400	1 479 400	-15 800	-1,1
€ / alle 29-vuotias asukas	€/asukas	86,82	85,90	85,90	-1	-1,1
Tuotot	€	-306 400	-285 900	-288 900	17 500	-5,7
Tuotot % kuluista	%	20,49	19,33	19,53	-1	-4,7
Netto	€	1 188 800	1 193 500	1 190 500	1 700	0,1
Toimintatulot	€	-1 341 900	-1 393 700	-1 420 700	-78 800	5,9
Toimintakulut	€	7 870 100	7 887 500	7 887 800	17 700	0,2
Toimintakate	€	6 528 200	6 493 800	6 467 100	-61 100	-0,9

Viestit tilaajalle

Jäähalliyhtiön kohonneeseen vastikkeeseen vastataan siten, että liikunta- ja nuorisopalvelut varaa vastikkeen maksuun saman summan kuin vuodelle 2014 ja konsernipalvelut vastaa vuoden 2015 osalta vastikkeen nousuosuudesta.

Palveluverkkoselvityksen toimenpiteisiin on varauduttu siten, että Kuomapirtti ja Moisio koulun yhteydessä oleva nuorisotila irtisanotaan vuoden 2014 puolella, jolloin kuuden kuukauden irtisanomisajan jälkeen säästöä vuokratuloissa kertyy ensi vuodelle 34 000€ ja nuorisotyön ostopalvelussa noin 5000€. Vuokrasäästö jatkossa täysimääräisenä 68 000€.

Kaupunki on sitoutunut jatkamaan varhaisen puuttumisen vahvistamiseen tähtäävän ja Olkkari-toiminnan yhteyteen sijoitetun Tajua Mut!-signaalijärjestelmän käyttöä kaupungin omana toimintana hankkeen päättyessä vuoden 2014 loppuun. Toimintaan ei ole osoitettu henkilöresursseja. Liikunta- ja nuorisopalvelut on osoittanut toimialojen välisenä yhteistyönä toteutettavaan Tajua Mut!-toimintaan määräaikaisen etsivän nuorisotyön työpanosta, mutta varsinaista signaalijärjestelmän ylläpitoa ja hallinnointia ei etsivän työn kautta voida järjestää.

Talousarvioraamiin päästäkseen liikunta- ja nuorisopalvelut muun muassa korotti liikuntapaikka- ja nuorisotilamaksuista koostuvaa tuloennustetta 49 000 euroa. Nousu perustuu vuoden 2013 tulokertymään ja vuoden 2014 tuloennusteeseen. Kulttuuri-, nuoris- ja liikuntalautakunnalle kuitenkin osoitettiin vielä taksoihin ja maksuihin kohdennettu 53 800 euron lisätuloa, josta liikunta- ja nuorisopalveluiden osuus on 27 000 euroa. Yhteensä 76 000 euron lisätuloja vuoteen 2014 verrattuna ei saavuteta ilman hinnakorotuksia. Kun liikunta- ja nuorisopalvelut talousarvioraamiin 2015 päästäkseen vähensi myös avustusmäärärahaa 10 % tämänvuotisesta, yhteisvaikutus heikentää liikuntaseurojen ja nuorisoyhdistysten toimintaedellytyksiä.

Maisemataulussa osa luvuista kirjautuu edelleen väärin. Esimerkiksi Ristiinan nuorisotilan kävijämäärätavoite ja kustannukset kirjautuvat kohtaan nuorisotoiminta, vaikka ne kuuluisivat nuorisotilojen ja niiden käyntimäärien yhteyteen.

Palvelu: Orkesteri						
Vastuuhenkilö: Nikke Isomöttönen						
		Talousarvio 2014 (valtuusto)	Talousarvio 2015 (lautakunta)	Talousarvio 2015 (kv)	Muutos 2015-2014	Muutos % 2015-2014
Orkesteritoiminta, konsertit	kpl	50	50	50	0	0,0
€ / konsertti	€/kons.	18 447	18 714	18 714	267	1,4
Kuulijoiden määrä	kpl	11 000	11 000	11 000	0	0,0
€ / kuulija	€/kuulija	84	85	85	1	1,4
Kuulijoiden määrä / konsertit	kpl/kons.	220	220	220	0	0,0
Orkesteritoiminta yhteensä	€	922 300	935 700	935 700	13 400	1,5
Tuotot	€	-127 000	-117 000	-119 700	7 300	-5,7
Toiminnan kulut yhteensä	€	922 300	935 700	935 700	13 400	1,5
Tuotot	€	-127 000	-117 000	-119 700	7 300	-5,7
Tuotot % kuluista	%	13,8	12,5	12,8	-1	-7,1
Netto	€	795 300	818 700	816 000	20 700	2,6

Viestit tilaajalle

Orkesterin hallintoa vahvistetaan uudella määräaikaikaisella 60 % työaikaa tekevällä nuotiston hoitaja-tuottajalla. Tämä on kehittämisen ensisijainen prioriteetti palvelutason turvaamiseksi, siitä huolimatta että uuteen työntekijään vaadittavan resurssin löytäminen tarkoittaa pieniä supistuksia toimintamäärärahoihin.

Tekninen lautakunta

Tekninen lautakunta tuottaa kaupunkilaisille ja elinkeinoelämälle viihtyisän elin- ja toimintaympäristön puitteet suunnittelemalla, rakentamalla ja ylläpitämällä yhdyskuntateknisiä verkostoja sekä viher- ja virkistysalueita. Teknisen lautakunnan alaisuudessa toimivan Tilakeskuksen johtokuntana toimii teknisen lautakunnan jaosto.

Teknisen lautakunnan alaiset tulosalueet ovat:

- hallinto (johtamisen tukipalvelut, projektit, joukkoliikenne)
- kaupunkisuunnittelu (kaavoitus)
- mittaus ja kiinteistöt (mittaus, metsät ja vesialueet, energiapuun hankinta)
- kaupunkiympäristö (yhdyskuntateknikka ja ympäristö, lentoasema, ympäristövastuut)
- Tilakeskus (taseyksikkö)

Palvelusuunnitelma

Tekninen lautakunta vastaa toimialansa viranomaistehtävistä, omistajahallintatehtävistä sekä palvelujen järjestämisestä ja tuottamisesta. Teknisen lautakunnan tavoitteena on tuottaa kaavoitus- mittaus ja kartastopalveluja sekä hankkia ja luovuttaa maata taloudellisesti ja tarkoituksenmukaisesti. Lisäksi teknisen lautakunnan palveluihin kuuluvat yhdyskuntateknisten palveluiden ylläpito ja rakentaminen, joukkoliikenteen palveluiden organisointi, lentoaseman ylläpito, kauppatorin hallinnointi ja palveluiden järjestäminen.

ASUKKAIDEN OSALLISTAMINEN HYVINVOINNIN TUOTTAMISEEN

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)		
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla
Sairastavuusindeksi	Huolehditaan kevyenliikenteen väylien ja jalkakäytävien kunnosta ja kunnossapidosta. Edellyttää rakenteiden ja päällysteiden uusimista (tavoite 5-7 km / vuosi) ja riittävästä kunnossapitotasosta huolehtimista.	Kunnossapitopäällikkö
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)		
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla
Sairastavuusindeksi	Huolehditaan keskeisten (tunnistettujen) puistojen viihtyisyydestä. Pusikoiden ja puuston raivaamisella varmistetaan käyttäjäkokemus sosiaalisesti turvallisesta tilasta aktiivisimmin käytössä olevien virkistysalueiden (ranta-alueet, puistot, siirtymät) osalta.	Kaupunginpuutarhuri ja metsätalousinsinööri

ELINKEINOJEN HYVINVOINTI JA KOKO KAUPUNGIN ELINVOIMA

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)		
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla
Yritysten nettolisäys Tavoite 140 yritystä	Selkeytetään ja nopeutetaan lupa- ja päätösprosesseja huomioiden erityisesti asiakkaan näkökulma.	Tekninen johtaja
	Ollaan aktiivisena neuvotteluosapuolena ja mahdollistajana yrityksiä ja työpaikkoja synnyttävissä projekteissa.	
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)		
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla
Mikkelin mainekuvan positiivinen kehitys	Asuntomessuprojekti hallitaan laadukkaasti ja tehokkaasti yhdessä Osuuskunta Suomen Asuntomessut kanssa.	Projekti johtaja

LUONNON JA YMPÄRISTÖN HYVINVOINTI

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)		
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla
Luokitelluista pohjavesimuodostumista hyvässä tai erinomaisessa kunnossa olevien muodostumien osuus (%)	Kaupunki toimii aktiivisesti omissa kohteissaan PIMA -maiden puhdistamiseksi (ns. Shell-tontti, Veturitallit, jne.) ja rakentamisen mahdollistamiseksi.	Kehitysinsinööri
	Kaupunki osallistuu Vapon kloorifenoli -ongelman ratkaisemiseksi ja rakentamisen mahdollistamiseksi	Kehitysinsinööri
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)		
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla
Asiakastytyväisyystutkimus (KV)	Kaupunginosaseurojen ja muiden toimijoiden aktiivisuutta oman alueensa ja erityisten kaupunginosakohteiden siistimistöissä tuetaan. Kaupunki osallistuu osaltaan tarpeen mukaan siistimis- ja raivausjätteiden pois kuljetukseen kustannuksellaan.	Kaupunginpuutarhuri
- puistojen hoito tavoite 4 (asteikko 1-4), lähtötaso 3,55		
- liikenneväylien hoito 4 (asteikko 1-4), lähtötaso 3,30	Urakkakokonaisuuksien muuttaminen ja urakka-alueiden työn aloittaminen.	Kunnossapitopäällikkö

Talous

TP 2013	KS 2014	Ltk esitys 2015	TA 2015

Toimintatulot	6 517 938	6 624 500	6 029 000	6 029 000
Toimintamenot	-12 934 441	-13 511 000	-15 210 000	-14 936 500
Toimintakate (netto)	-6 416 503	-6 886 500	-9 181 000	-8 907 500

*tp2013,ks2014 ja ta2015 eivät vertailukelpoisia (organisaatiomuutos 2015)

Palvelut tuotteittain

Palvelu: Projektit Vastuuhenkilö: Timo Rissanen	Talousarvio 2014 (valtuusto)	Talousarvio 2015 (lautakunta)	Talousarvio 2015 (kv)	Muutos 2015-2014	Muutos % 2015-2014
<i>Projektien hallinto</i>					
Kulut €	293 213	67 498	67 595	-225 618	23,1
Tuotot €	-150 000	0	0	150 000	0,0
Netto €	143 213	67 498	67 595	-75 618	47,2
<i>Strategiset projektit</i>					
Kulut €	0	284 751	285 160	285 160	
Tuotot €	0	0	0	0	
Netto €	0	284 751	285 160	285 160	
<i>Asuntomessut</i>					
Kulut €	206 300	318 609	319 066	112 766	154,7
Tuotot €	0	0	0	0	
Netto €	206 300	318 609	319 066	112 766	154,7
<i>Projektit yhteensä</i>					
Kulut €	499 513	670 858	671 821	172 308	134,5
Tuotot €	-150 000	0	0	150 000	0,0
Netto €	349 513	670 858	671 821	322 308	192,2

Viestit tilaajalle

Hallinnon projekteihin kuuluvat:

Satamalahden digitaalisen ja ekologisen kaupunginosan suunnittelun jatko. EAKR-hanke päättyi vuoden 2014 lopussa, ja hanke etenee kaupungin omalla rahoituksella yhdessä Naistinki Oy:n kanssa.

Asuntomessut Mikkeliä 2017 –projekti vauhdittuu v. 2015 jolloin tonttien markkinointi ja Kirkonvarkauden asemakaava-alueen infran rakentaminen alkaa. Messuorganisaatioon palkataan projektipäällikkö. Vuonna 2015 messutoimistossa on kaksi päätoimista työntekijää joiden johdolla messujen valmistelu, markkinointi ja rakentaminen jatkuvat. Messutonttien markkinointiin ja esittelyyn panostetaan. Tonttien ja messualueen esittelyyn ja rakentamisen seurantaan kehitetään ja hankitaan digitaalisia sovelluksia. Messutalojen rakentajiin sekä yhteistyökumppaneihin luodaan toimivat ja aktiiviset kumppanuussuhteet.

Palvelu: Joukkoliikenne Vastuuhenkilö: Liisa Heikkinen	Talousarvio 2014 (valtuusto)	Talousarvio 2015 (lautakunta)	Talousarvio 2015 (kv)	Muutos 2015- 2014	Muutos % 2015-2014
<i>Valtionapuliikenne</i>					
Korttilatausten lukumäärä	8 250	9 500	9 500	1 250	115,2
€/korttilataus	78,1	69,5	69,6	-8,5	89,1
Joukkoliikenteen kulut yhteensä €/asukas	11,8	12,1	12,1	0,3	102,7
Yhteensä (€)	644 053	660 173	661 148	17 095	102,7
Tuotot	-295 000	-260 000	-260 000	35 000	88,1
Netto	349 053	400 173	401 148	52 095	114,9
<i>Muut lipputuotteet</i>					
Korttilatausten lukumäärä	15 500	15 400	15 400	-100	99,4
€/korttilataus	2,9	4,0	4,0	1,1	138,6
Joukkoliikenteen kulut yhteensä €/asukas	0,8	1,1	1,1	0,3	137,7
Yhteensä (€)	45 197	62 166	62 258	17 061	137,7
Tuotot	0	0	0	0	
Netto	45 197	62 166	62 258	17 061	137,7
<i>Korttilatausten lukumäärä yhteensä</i>	23 750	24 900	24 900	1 150	104,8
€/korttilataus	63,4	67,5	67,6	4,2	106,6
Joukkoliikenteen kulut yhteensä €/asukas	27,5	30,8	30,8	3,2	111,8
Yhteensä (€)	1 505 050	1 680 064	1 682 516	177 466	111,8
Tuotot	-295 000	-260 000	-260 000	35 000	88,1
Netto	1 210 050	1 420 064	1 422 516	212 466	117,6
<i>Kutsutaksi</i>				0	
Asiakasmäärä	4 000	4 000	4 000	0	100,0
€/asiakas	14,1	15,1	15,2	1,0	107,3
Kutsutaksin kulut yhteensä €/asukas	1,0	1,1	1,1	0,1	107,3
Yhteensä (€)	56 496	60 516	60 605	4 109	107,3
Tuotot	0	0	0	0	
Netto	56 496	60 516	60 605	4 109	107,3
<i>Joukkoliikennepalvelut yhteensä</i>					
Joukkoliikennepalveluiden kulut yhteensä	1 561 546	1 740 580	1 743 122	181 576	111,6
Kulut yhteensä €/ asukas	28,6	31,9	31,9	3,3	111,6
Tuotot	-295 000	-260 000	-260 000	35 000	88,1
Netto	1 266 546	1 480 580	1 483 122	216 576	117,1

Viestit tilaajalle

Mikkelin kaupunki on mukana valtakunnallisessa Liikenneviraston vetämässä toimivaltaisten viranomaisten osakeyhtiössä, joka toteuttaa uuden valtakunnallisen lippu- ja maksujärjestelmän.

Toimivaltaisten lupaviranomaisten valtakunnallinen Walti lippu- ja maksujärjestelmä todennäköisesti otetaan käyttöön vuoden 2015 aikana. Nykyiset seutu-, kaupunki- ja työmatkalippusopimukset liitettiin siirtymäajan liikennöintisopimuksiin. Siirtymäajan liikennöintisopimukset ovat voimassa 2016 saakka paikallisliikennealueella. Pohjois-Savon Ely:ltä siirtyi kuntien yhtymisen myötä kaupungin lupaviranomaistoimintaan siirtymäajan sopimuksia, jotka päättyivät vuonna 2014, joten kaupunki vastaa suurelta osin joukkoliikennepalvelusta ostoliikenteenä. Joukkoliikenne on peruspalvelutasoa, joka mahdollistaa työmatka- asiointi ja koulumatkaliikenteen. Tavoitteena on toteuttaa kaupungin olosuhteisiin mahdollisimman hyvin soveltuvat toimintamallit liikenteen järjestelyissä sekä lippujen asiakashinnoittelussa ottaen huomioon toimintaympäristön asettamat vaatimukset. Kustannustaso nousee, koska joukkoliikennepalvelua siirtyi muilta sopimuksilta kaupungin vastuulle. Kaupungin joukkoliikennerahoitukseen kuuluvat avoimen joukkoliikenteen ostoliikenteenä paikallisliikenteen vuoroja, Moppe palveluliikenne sekä muita ostoliikennevuoroja palvellon koko kaupungin alueella työmatka- asiointi ja koulumatkaliikennettä. Myös liikennöinnin ostohinnat nousevat koko ajan. Lipputuotteiden osalta joukkoliikenteen rahoitukseen kuuluvat Kaupunkilippu ja Seutulippu. Seutulipussa on käytössä myös toinen vaihtoehtoinen 30pv/90 pv -lipputuote. Kaupunkilippu on vyöhykkeellistetty ja II-vyöhykkeenä on Rantakylä –Otava. Kaupunki-lipputuotteen hinnoittelussa on huomioitu lapset, nuoret, eläkeläiset sekä opiskelijat.

Palvelu: Kaupunkisuunnittelu Vastuuhenkilö: Ilkka Tarkkanen	Talousarvio 2014 (valtuusto)	Talousarvio 2015 (lautakunta)	Talousarvio 2015 (kv)	Muutos 2015-2014	Muutos % 2015-2014
<i>Yleiskaavoitus</i>					
Bruttokulut € / asukas	4,6	8,1	8,2	3,6	177,9
Bruttokulut / hyväksytyt kaavat €/kpl	125 313	445 205	445 852	320 539	355,8
Bruttokulut / hyväksytyt kaavat €/ha	835	96	96	-740	11,5
Hyväksytyt kaavat (kpl)	2	1	1	-1	50,0
Hyväksytyt kaavat (ha)	300	4 650	4 650	4 350	1 550,0
Yhteensä (€)	250 626	445 205	445 852	195 226	177,9
Tuotot	0	0	0	0	
Netto	250 626	445 205	445 852	195 226	177,9
<i>Asemakaavoitus</i>				0	
Bruttokulut € / asukas	9,0	7,2	7,2	-1,7	80,9
Bruttokulut / hyväksytyt kaavat €/kpl	48 934	79 078	79 193	30 260	161,8
Bruttokulut / hyväksytyt kaavat €/ha	16 311	3 163	3 168	-13 144	19,4
Bruttokulut / hyväksytyt kaavat €/k-m2	7,0	4,9	4,9	-2,0	70,8
Hyväksytyt kaavat (kpl)	10	5	5	-5	50,0
Hyväksytyt kaavat (ha)	30	125	125	95	416,7
Hyväksytyt kaavat (k-m2)	70 000	80 000	80 000	10 000	114,3
Yhteensä (€)	489 337	395 392	395 967	-93 371	80,9
Tuotot	0	0	0	0	
Netto	489 337	395 392	395 967	-93 371	80,9
<i>Muut palvelut (mm. maa-ainesluvat, poikkeusluvat)</i>				0	
€ / asukas	6	1	1	-5	20,1
Yhteensä (€)	325 303	65 380	65 475	-259 828	20,1
Tuotot	0	0	0	0	
Netto	325 303	65 380	65 475	-259 828	20,1
<i>Kaavoituspalvelut yhteensä</i>				0	
Kulut yhteensä €	1 065 266	905 977	907 294	-157 972	85,2
Kulut yhteensä €/asukas	19,5	16,6	16,6	-2,9	85,2
Tuotot €	0	0	0	0	
Netto €	1 065 266	905 977	907 294	-157 972	85,2

Viestit tilaajalle

Yleiskaavan työ jatkoo, kaupungin keskeisten alueiden kaupallisia mahdollisuuksia yritetään parantaa selvittämällä liito-oravien elinpiirien monipuolistamista tavalla joka antaa mahdollisuuden ns. kompensatiomallia käyttäen vapauttaa VT5 varresta alueita liike-elämän käyttöön. Selvitys liitetään osaksi ns. ekosysteemipalveluita joiden avulla tarkastellaan kaupunkialueen luonnon ihmisille tuottamia ilmaisia palveluita. Ekosysteemipalveluilla tarkoitetaan luonnossa käynnissä olevia toimintoja, joista ihminen hyötyy tavalla tai toisella. Tällä hetkellä ekosysteemipalvelut jaetaan tuotantopalveluihin, säätelypalveluihin, kulttuuripalveluihin ja ylläpitopalveluihin. Yleiskaavassa otetaan kantaa myös ns. lokkilutakon alueen mahdolliselle hyötykäytölle.

Keskusta-alueen täydennysrakentamista jatketaan avaamalla Marskin aukion suunnittelu; tavoitteena on saada kortteliin n. 10 000 k-m2 asuinrakentamista maanalaisella pysäköinnillä. Otavan Tokeron alueelle tulee nelisenkymmentä uutta omakotitalotonttia. Kirkkopuiston ravintolan kaavoitus herättäneen vilkasta keskustelua.

Ristiinan Pelloksen yleiskaava-alueelle asemakaavoitetaan teollisuusalue torrefiointilaitoksen käyttöön, kohteen rakentaminen mahdollistaisi biopolttoaineen myynnin mm. pääkaupunkiseudun käyttöön. Tikkalan Syvännimentien teollisuusalue saa jatkoa, kun alueelle kaavoitetaan lisätilaa erityisesti elintarvike- ja lääketeollisuutta varten n. 13 ha verran. Metsä-Sairilan ns. Ecosairilan konsepti mahdollistetaan kaavoittamalla sitä varten tilaa olemassa olevan jäteaseman ympäriltä.

Liikennesuunnittelu on yhdistetty kunnallistekniikan suunnitteluun.

Palvelu: Mittaus ja kiinteistöt Vastuuhenkilö: Jukka Piispa	Talousarvio 2014 (valtuusto)	Talousarvio 2015 (lautakunta)	Talousarvio 2015 (kv)	Muutos 2015- 2014	Muutos % 2015-2014
<i>Maastotietopalvelut</i>					
€ / kunnan maapinta-ala (km²)	187	170	170	-17	90,8
€ / asukas	8,7	7,9	7,9	-0,8	90,8
Yhteensä (€)	477 019	432 359	432 998	-44 022	90,8
Tuotot	-42 000	0	0	42 000	0,0
Netto	435 019	432 359	432 998	-2 022	99,5

	Talousarvio 2014 (valtuusto)	Talousarvio 2015 (lautakunta)	Talousarvio 2015 (kv)	Muutos 2015- 2014	Muutos % 2015-2014
<i>Paikkatietopalvelut</i>					
€ / ylläpidettävä alue (km2)	2 475	2 773	2 777	302	112,2
€ / asukas	6,9	7,7	7,7	0,8	112,2
Yhteensä (€)	376 241	421 516	422 139	45 898	112,2
Tuotot	-80 000	-90 000	-90 000	-10 000	112,5
Netto	296 241	331 516	332 139	35 898	112,1
<i>Kiinteistöinsinööripalvelut</i>					
€ / rekisteröidyt kiinteistöt	4 644	6 015	6 024	1 379	129,7
€ / asukas	4,3	5,5	5,5	1,3	129,7
Yhteensä (€)	232 222	300 738	301 183	68 961	129,7
Tuotot	-260 000	-260 000	-260 000	0	100,0
Netto	-27 778	40 738	41 183	68 961	-148,3
<i>Tonttipalvelut</i>					
€ / operoidut kiinteistöt	385,9	384,4	384,4	-1,5	99,6
€ / asukas	1,4	1,4	1,4	0,0	99,6
Yhteensä (€)	77 178	76 881	76 884	-293	99,6
Tuotot	-2 560 000	-2 820 000	-2 820 000	-260 000	110,2
Netto	-2 482 822	-2 743 119	-2 743 116	-260 293	110,5
<i>Kiinteistö- ja mittauspalvelut yhteensä</i>					
Kulut yhteensä	1 162 659	1 231 494	1 233 204	70 545	106,1
Kulut yhteensä / asukas	15,9	16,8	16,8	1,0	106,1
Tuotot	-2 942 000	-3 170 000	-3 170 000	-228 000	107,7
Netto	-1 779 341	-1 938 506	-1 936 796	-157 455	108,8

Viestit tilaajalle

Rakennusrekisteriaineiston perusparantamistyötä jatketaan. Kehitetään kuntalaisten käyttöön mobiili, paikkaan sidottua tietoa käsittelevä sähköinen palautteenantofoorumi. Sähköinen rakennusluvan hakeminen on otettu käyttöön ja ollaan mukana kehittämässä myös muita alustaan pohjautuvia palveluita (yleisillä alueilla tehtävät työt, poikkeusluvut, ympäristöpalvelut). Tonttihakupalvelua kehitetään sähköisempään suuntaan. Vuoden 2014 lopulla käyttöön otettavaa karttapalvelua kehitetään edelleen. Maapolitiikan toteutus siirtyy teknisen toimen hallintoon vuoden 2015 alusta lukien.

Talousarvioesityksessä on tarkennettu eri tuotteiden välisiä jakoperusteita.

Palvelu: Metsät ja vesialueet Vastuuhenkilö: Annamari Huttunen	Talousarvio 2014 (valtuusto)	Talousarvio 2015 (lautakunta)	Talousarvio 2015 (kv)	Muutos 2015- 2014	Muutos % 2015-2014
<i>Talousmetsät</i>					
Metsät, ha	5 112	5 112	5 112	0	100,0
€/ha	30,3	33,3	33,3	3,0	110,0
Yhteensä (€)	154 833	170 031	170 275	15 442	110,0
Tuotot	-896 000	-996 000	-996 000	-100 000	111,2
Netto	-741 167	-825 969	-825 725	-84 558	111,4
<i>Taajamametsät</i>					
Metsät, ha	1 647	1 647	1 647	0	100,0
€/ha	183,6	204,9	205,2	21,5	111,7
Yhteensä (€)	302 452	337 407	337 892	35 440	111,7
Tuotot	-154 000	-144 000	-144 000	10 000	93,5
Netto	148 452	193 407	193 892	45 440	130,6
<i>Palvelut ja monikäyttö</i>					
Yhteensä (€)	111 050	89 540	89 540	-21 510	80,6
Tuotot	-48 000	-48 500	-48 500	-500	101,0
Netto	63 050	41 040	41 040	-22 010	65,1
<i>Metsät ja vesialueet yhteensä</i>					
Metsät, ha	6 759	6 759	6 759	0	100,0
€/ha	84,1	88,3	88,4	4,3	105,2
Yhteensä (€)	568 334	596 849	597 706	29 372	105,2
Tuotot	-1 098 000	-1 188 500	-1 188 500	-90 500	108,2
Netto	-529 666	-591 651	-590 794	-61 128	111,5

Viestit tilaajalle

Taloussuunnittelun puun myynti edellyttää panostuksia myös metsien hoitotöihin ja siihen varaudutaan.

Taajamametsien kaupunginosakohtaiseen hoitokiertoon siirtyminen edistyy ja samalla hoitotöiden kustannustehokkuus paranee.

Aloitettu yhteistyö Mamkin metsätalouden laitoksen kanssa jatkuu ja painopiste on taajamametsien hoidon opetuksessa. Kaupunki antaa käytännön opetuskohteita ja on toimeksiantajan roolissa harjoituksissa.

Rakentamiseen liittyvien puiden poistojen erikoiskohteena on asuntomessualue, missä työt aloitetaan yksityiskohtaisten suunnitelmien valmistuttua.

Metsävaratiedot siirretään uuteen, ajanmukaiseen metsätietojärjestelmään.

Palvelu: Energiapuun hankinta Vastuuhenkilö: Pekka Halonen	Talousarvio 2014 (valtuusto)	Talousarvio 2015 (lautakunta)	Talousarvio 2015 (kv)	Muutos 2015-2014	Muutos % 2015-2014
Kulut €	612 844	650 131	651 065	38 221	106,2
Tuotot €	-610 000	-530 000	-530 000	80 000	86,9
Netto €	2 844	120 131	121 065	118 221	4 256,8

Viestit tilaajalle

Energiapuuta hankitaan pystykaupoin omana hankintana sekä yhteisöjen mailta miestyönä ja koneurakointina. Haketta toimitetaan Etelä-Savon Energia Oy:lle kolmivuotien runkosopimuksen mukaisesti 60 000 i-m3 vuodessa. Muutos kustannuksissa johtuu hallintokulujen vyörytyksestä, jota ei aikaisempina vuosina ole energiapuun hankintaan tehty.

Palvelu: Kunnallistekniikan suunnittelu ja rakennuttaminen Vastuuhenkilö: Pekka Kammonen	Talousarvio 2014 (valtuusto)	Talousarvio 2015 (lautakunta)	Talousarvio 2015 (kv)	Muutos 2015-2014	Muutos % 2015-2014
Suunnittelu					
<i>Kadut (sis. liikennesuunnittelun)</i>	260 860	450 620	451 272	190 412	173,0
<i>Puistot ja leikkikentät</i>	133 618	129 802	129 989	-3 629	97,3
Suunnittelun kulut yhteensä €/asukas	7,7	11,3	11,3	3,6	146,6
Yhteensä (€)	420 777	616 124	617 015	196 238	146,6
Tuotot	-81 000	-101 970	-101 970	-20 970	125,9
Netto	339 777	514 154	515 045	175 268	151,6
Rakennuttaminen					
<i>Kadut</i>	207 732	198 910	199 198	-8 534	95,9
<i>Puistot ja leikkikentät</i>	68 004	65 538	65 633	-2 371	96,5
Rakennuttamisen kulut yhteensä €/asukas	5,5	5,1	5,1	-0,3	93,6
Yhteensä (€)	299 378	279 877	280 282	-19 097	93,6
Tuotot	-135 000	-165 000	-165 000	-30 000	122,2
Netto	164 378	114 877	115 282	-49 097	70,1
Suunnittelu- ja rakennuttaminen yhteensä					
Kulut yhteensä	720 155	896 000	897 297	177 142	124,6
Kulut yhteensä € / asukas	13,2	16,4	16,4	3,2	124,6
Tuotot	-216 000	-266 970	-266 970	-50 970	123,6
Netto	504 155	629 030	630 327	126 172	125,0

Viesti tilaajalle

Suunnittelutyö kilpailutetaan ja ostetaan pääosin konsulteilta. Omana työnä suunnitellaan puistoja ja kiireellisiä pieniä hankkeita.

Suunnittelun puitesopimus kilpailutetaan vuosille 2015-2016. Rakennusurakat kilpailutetaan vapailla markkinoilla. Työohjelman laadinnassa otetaan huomioon saneeraustarpeet, vesilaitoksen tarpeet, uudet asuinalueet, liike-elämän tarpeet sekä kevyen liikenteen ja liikenneturvallisuuden kehittäminen. Liikennesuunnittelu on siirretty kaupunkisuunnittelusta kaupunkiympäristöön.

Palvelu: Liikenneväylät Vastuuhenkilö: Päivi Turkki	Talousarvio 2014 (valtuusto)	Talousarvio 2015 (lautakunta)	Talousarvio 2015 (kv)	Muutos 2015-2014	Muutos % 2015-2014
Liikenneväylien kunnossapito					
Hoidetut liikenneväylät (m²)	2 432 000	2 556 294	2 556 294	124 294	105,1
Kesäkunnossapito (€ / m²)	0,4	0,4	0,4	0,1	123,6
Talvikunnossapito (€ / m²)	0,7	0,7	0,7	0,0	97,6
Kunnossapito yhteensä (€ / m²)	1,3	1,6	1,6	0,2	115,6
Liikenneväylien kunnossapito yhteensä	3 264 470	4 121 629	3 965 954	701 484	121,5
Tuotot	-39 700	-39 700	-39 700	0	100,0
Netto	3 224 770	4 081 929	3 926 254	701 484	121,8

	Talousarvio 2014 (valtuusto)	Talousarvio 2015 (lautakunta)	Talousarvio 2015 (kv)	Muutos 2015-2014	Muutos % 2015-2014
<i>Katuvalaistus ja liikenteen ohjauslaitteet</i>				0	
Valaisimet (kpl)	11 600	11 640	11 640	40	100,3
€ / valaisin	94,8	126,8	117,3	22,5	123,8
Ohjauslaitteet (kpl)	26,0	26,0	26,0	0,0	100,0
€ / ohjauslaite	10 613	8 282	8 320	-2 293	78,4
Yhteensä (€)	1 375 754	1 690 720	1 582 074	206 319	115,0
Tuotot	0	0	0	0	
Netto	1 375 754	1 690 720	1 582 074	206 319	115,0
<i>Muut palvelut</i>				0	
€/asukas	1,4	6,4	6,4	5,0	455,5
Yhteensä (€)	77 203	350 051	351 651	274 447	455,5
Tuotot	-47 000	-155 000	-155 000	-108 000	329,8
Netto	30 203	195 051	196 651	166 447	651,1
<i>Liikenneverkot yhteensä</i>				0	
Kulut yhteensä	4 717 428	6 162 399	5 899 678	1 182 250	125,1
Kulut yhteensä / asukas	86,3	112,8	108,0	21,6	125,1
Tuotot	-86 700	-194 700	-194 700	-108 000	224,6
Netto	4 630 728	5 967 699	5 704 978	1 074 250	123,2

Viestit tilaajalle

Kaupungille on siirtynyt kaikkien katuvalojen omistus ja ylläpitovastuu. Katuvalojen ohjausjärjestelmien uusimisella ja elohopealamppujen vaihtamisella korvaaviin valaisimiin etsitään säästöjä valaistukseen. Alueurakan kaikki alueet kilpailutetaan 2015 alussa. Tämän on arvioitu nostavan kustannuksia ja se on huomioitu budjettiesityksessä. Huonokuntoisten ajoratojen ja jalkakäytävien pintojen kunnostamiseen on varauduttu, kustannusten nousu näkyy pinta-äärärahoissa. Kustannusten nousu valaistuksen osalta johtuu mm. elohopealamppujen vaihdon aiheuttamasta kustannuksesta. Torin ylläpito on siirretty hallinnosta liikenneväylille, maisemassa on torin hallintokustannukset vyörytetty torin ylläpitoon.

Myös torin tulot on budjetoitu liikenneväylille.

Palvelu: Viheralueet Vastuuhenkilö: Viljo Muuronen (puistot), Annamari Huttunen (metsät)	Talousarvio 2014 (valtuusto)	Talousarvio 2015 (lautakunta)	Talousarvio 2015 (kv)	Muutos 2015-2014	Muutos % 2015- 2014
<i>Puistojen hoito ja ylläpito</i>					
Puistojen hoito ja ylläpito, m ²	906 000	902 901	902 901	-3 099	99,66
1. hoitoluokan puistot, m ²				0	
1. hoitoluokan puistot (€/m ²)				0	
2. hoitoluokan puistot, m ²	300 000	286 271	286 271	-13 729	95,42
2. hoitoluokan puistot (€/m ²)	1,7	2,2	2,2	0,4	123,74
3. hoitoluokan puistot, m ²	606 000	616 630	616 630	10 630	101,75
3. hoitoluokan puistot (€/m ²)	0,3	0,3	0,3	0,0	115,53
Puistojen hoito ja ylläpito yhteensä (€/m ²)	1,1	1,2	1,2	0,1	113,10
Muu maisemanhoito (€/m ²)	0,1	0,1	0,1	0,0	98,45
Yhteensä (€)	988 760	1 112 875	1 114 480	125 721	112,71
Tuotot	-13 500	-14 300	-14 300	-800	105,93
Netto	975 260	1 098 575	1 100 180	124 921	112,81
<i>Metsät</i>					
Metsät, ha	6 759	6 759	6 759	0	100,0
€/ha	84,1	88,3	88,4	4,3	105,2
Yhteensä (€)	568 334	596 849	597 706	29 372	105,2
Tuotot	-1 098 000	-1 188 500	-1 188 500	-90 500	108,2
Netto	-529 666	-591 651	-590 794	-61 128	111,5
<i>Muu maisemanhoito</i>					
€/asukas	1,0	1,1	1,1	0,0	104,5
Yhteensä (€)	56 040	58 465	58 550	2 510	104,5
Tuotot	-1 300	-1 300	-1 300	0	100,0
Netto	54 740	57 165	57 250	2 510	104,6

	Talousarvio 2014 (valtuusto)	Talousarvio 2015 (lautakunta)	Talousarvio 2015 (kv)	Muutos 2015-2014	Muutos % 2015- 2014
<i>Viheraluepalvelut yhteensä</i>					
Kulut yhteensä	1 613 134	1 768 189	1 770 736	157 602	109,8
Kulut yhteensä/asukas	29,5	32,4	32,4	2,9	109,8
Tuotot	-1 112 800	-1 204 100	-1 204 100	-91 300	108,2
Netto	500 334	564 089	566 636	66 302	113,3

Viestit tilaajalle

Puistot: Palvelujen priorisointiohjelma on laadittu syksyllä 2014 leikkipaikoista ja uimarannoista. Palveluja kehitetään priorisointiohjelman mukaisesti. Kuntalaisten omatoimisuuden aktivoimiseen ympäristön siistimisessä panostetaan edelleen. Kustannusten nousuun on vaikuttanut varautuminen alueurakkakilpailutuksen vaikutukseen. Metsien viesti sisältyy mittaus ja kiinteistöt -tulosalueen taulukoihin, joissa metsien hoito on jaoteltu tarkemmin.

Palvelu: Satamat Vastuuhenkilö: Olli Horn	Talousarvio 2014 (valtuusto)	Talousarvio 2015 (lautakunta)	Talousarvio 2015 (kv)	Muutos 2015- 2014	Muutos % 2015-2014
<i>Pienvenesatamat</i>					
Kulut yhteensä	98 239	85 512	85 635	-12 604	87,2
Kulut yhteensä €/ asukas	1,8	1,6	1,6	-0,2	87,2
Tuotot	-34 000	-37 800	-37 800	-3 800	111,2
Netto	64 239	47 712	47 835	-16 404	74,5

Viestit tilaajalle

Yksityinen yritys tuottaa kotisatamapalveluja Mikkeliissä, Anttolassa, Haukivuorella ja Otavassa. Ristiinan kotisatamapalvelut tuottaa paikallinen pursiseura. Kaupungin hoidossa ovat vierasvenepaikat ja laivalaiturit (85 paikkaa). Talvisäilytys on Lotjasaarella.

Palvelu: Lentoasema Vastuuhenkilö: Sakari Silvennoinen	Talousarvio 2014 (valtuusto)	Talousarvio 2015 (lautakunta)	Talousarvio 2015 (kv)	Muutos 2015-2014	Muutos % 2015-2014
<i>Lentoasema</i>					
Kulut	522 743	608 467	609 341	86 598	116,6
Tuotot	-161 000	-164 582	-164 582	-3 582	102,2
Netto	361 743	443 885	444 759	83 016	122,9

Viestit tilaajalle

Mikkelin lentoasema kuuluu Suomen lentoasemaverkostoon sekä EU:n TEN lentoasemaverkostoon. Lentoasema saa valtionavustusta sekä ylläpitoon että investointeihin. Avustusten määrä varmistuu talousarviovuoden aikana. Käyttötalouden avustus on budjetoitu vuoden 2014 tasolla.

Tavoitteena on matkustajamäärän ja suorien ulkomaanlentojen lisääminen.

Palvelu: Ympäristövastuut Vastuuhenkilö: Hannu Rautio	Talousarvio 2014 (valtuusto)	Talousarvio 2015 (lautakunta)	Talousarvio 2015 (kv)	Muutos 2015- 2014	Muutos % 2015-2014
<i>Ympäristövastuut</i>					
Kulut €	261 605	290 514	290 931	29 326	111,2
Tuotot €	0	-970	-970	-970	
Netto €	261 605	289 544	289 961	28 356	110,8

Viestit tilaajalle

Suurin muutos vuoden 2014 talousarvioon on, että Misawan alueella on jouduttu tekemään uuden kuivaamon rakentamisen yhteydessä pilaantuneen maan kunnostustyö, jonka kustannukset olivat noin 160.000 euroa. Kaupunki on vastuussa puhdistamistyöstä suhteessa Misawaan päin. Koska pilaantumisen on aiheuttanut Vapo, kaupunki tekee korvausvaateen Vapolle. Suomenniemellä on liimapuutehdas, jossa on ollut useampi yrittäjä ja tehdään piha-alueelle ja myös viereiselle kaupungin omistamalle tontille on haudattu jätteitä, pääasiassa purua. Tehdas on päätynyt konkurssien jäljiltä Osuuspankille. Nyt on tarkoitus puhdistaa kohde ja kaupunki vastaa hankkeesta niiltä osin, kuin jätteitä on sen omalla maa-alueella. Pursialan pohjavesialueen kloorifenoliongelman selvittelyä ja seurantaa jatketaan. Vapolla on vireillä hakemus entisen tonttinsa kloorifenolilähteen puhdistamiseksi AVI:ssä ja kaupunki on antanut hakemuksesta lausuntonsa AVI:lle. Lausunnossa on tuotu esille kaupungin ja vesilaitoksen näkemyksiä puhdistamisesta. Kaupunki on valmistelut korvausvaadetta Vapolle koko kloorifenoleiden aiheuttamista kustannuksista.

Maaseutu- ja tielautakunta

Maaseutu- ja tielautakunnan toiminta-alueena on maataloushallinnon ja maatalousyrittäjien lomituspalveluiden järjestäminen sekä yksityistielain mukaisena kunnallisena tiehallintoviranomaisena toimiminen. Lautakunta kehittää maaseutua ja maaseudun elinkeinotoimintaa sekä alempaa tieverkkoa ja avustaa vesiosuuskuntien rakentamista.

Maaseututoimi

Maaseututoimi hoitaa EU:n ja Suomen valtion kuntatasolle määräämät maataloushallinnon tehtävät. Maaseututoimi toimii yhteistyössä Maa- ja metsätalousministeriön, Maaseutuviraston ja Ely -keskuksen kanssa. Maaseututoimen tehtävänä on tukiasioiden ja -hakemusten käsittely, maksatukset, tukipolitiikkaan liittyvä neuvonta, sekä tarkastukset, mm. hukkakauraseuranta sato- ja petoeläinvahinkokatselmukset ja korvauskäsittely. Maaseutuvirasto (Mavi) on tehnyt Mikkelin kaupungin kanssa maksajaviranomaissopimuksen. Mikkelin maaseutu hallinto tuottaa maaseutuhallintopalveluita Mikkelin kaupungin lisäksi Pieksämäen, Puumalan, Hirvensalmen, Mäntyharjun, Pertunmaan ja Kangasniemen alueella.

Maaseudunkehittäminen

Maaseutu- ja tielautakunta kehittää maaseudun elinkeinotoimintaa myöntämällä avustuksia maatalouselinkeinoja tukeviin suunnitelmiin. Lautakunta myöntää maaseudulla toimiville yhdistyksille hankekohtaisia toiminta-avustuksia, sekä myöntää kuntarahoitusosuuksia seudulla toimiville hankkeille.

Lomituspalvelut

Maatalousyrittäjille järjestetään maatalousyrittäjien lomituspalvelulain (1231/1996, lomituspalvelulaki) mukaisesti vuosilomaa, sijaisapua ja maksullista lomittaja-apua tuettuun hintaan. Lomitustoiminnan toimeenpanosta vastaa Maatalousyrittäjien eläkelaitos Mela. Mela on järjestänyt lomituksen paikallishallinnon tekemällä Mikkelin kaupungin kanssa toimeksiantosopimuksen, jonka mukaan Mikkelin kaupunki huolehtii lomituspalvelujen järjestämisestä omalla alueellaan ja lähikuntien alueella. Muut kunnat ovat Hirvensalmi, Mäntyharju, Kangasniemi, Pieksämäki ja Puumala.

Tietoimi

Tietoimi jakaa kunnossapitoavustukset ja parantamisavustukset järjestäytyneille yksityisteille. Sen lisäksi maaseutu- ja tielautakunnan toimitusjaosto pitää tietoitumia ja käsittelee valituksia jotka koskevat yksityisteitä. Tiekuunnille on järjestetty tiepäiviä, koulutusta ja neuvontaa.

Vesiosuuskunnat

Maaseutu- ja tielautakunta tukee vesiosuuskuntien rakentamista taloudellisesti. Maaseutu- ja tielautakunta valmistelee vesilaitosten toiminta-alue-ehdotukset edelleen hallituksen ja valtuuston päätettäväksi.

Palvelusuunnitelma

Maaseutu- ja tielautakunta toteuttaa palvelua asiakaslähtöisesti lähellä asiakasta ja palvelua käyttävien asiakkaiden neuvontaan, tiedotukseen sekä sähköisten palveluiden käytön lisäämiseen kiinnitetään huomiota, jotta palvelutoiminnan tasapuolisuus toteutuu.

ASUKKAIDEN OSALLISTAMINEN HYVINVOINNIN TUOTTAMISEEN

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)		
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuu toimialalla
Sairastavuusindeksi	Vesihuollon kehittämistoimenpiteiden jatkotoimien toteuttaminen	Yhdyskuntatekniikan insinööri Markku Suomela

ELINKEINOJEN HYVINVOINTI JA KOKO KAUPUNGIN ELINVOIMA

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)		
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuu toimialalla
Yritysten nettolisäys: tavoite 140 yritystä, työpaikkakehitys: tavoite 24 500 työpaikkaa	Yksityisteiden perusrakennusprojekteja toteutetaan n. 60 kpl	Yhdyskuntatekniikan insinööri Markku Suomela

LUONNON JA YMPÄRISTÖN HYVINVOINTI

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)		
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla
Luomumaatilojen %-osuus kaikista maataloista	Ollaan aktiivinen toimija eri luomu – hankkeiden – ja infotilaisuuksissa.	Maaseutupäällikkö Kari Mikkonen
Luomussa olevan peltopinta-alan %-osuus kaikesta peltopinta-alasta: tavoite 18	Lisätään maatalousyrittäjien tietoisuutta lähi- ja luomuruuan tulevaisuuden näkymistä sekä markkinoidaan luomuviljelyä maatalousyrittäjille tukikoulutuksien yhteydessä	Maaseutupäällikkö Kari Mikkonen
	Hyödynnetään Luomuinstituutin, Pro Agrian ja MTK Etelä-Savon kyvykkyyttä ja palveluita tiedottamisessa ja vuoropuhelussa.	Maaseutupäällikkö Kari Mikkonen

Tunnusluvut

	TA 2014	TA 2015	TS 2016	TS 2017	TS 2018
Maatilat yhteensä, kpl	1 400	1 350	1 400	1 350	1 300
Maatalouden tukihakemukset, kpl	8 000	7 500	8 000	7 500	7 000
Maatalouden tuet milj. euroa/vuosi	28	28	28	28	27
Lomituspäivät (vuosilomat, sijaisapu, tuettu lomitus)	26 000	23 000	26 000	23 000	22 000
Kustannus euroa/lomituspäivä	165	162	165	162	162
Avustettavat yksityistiet, kpl	750	760	750	760	760
Perusparannetut yksityistiet, kpl	60	80	60	80	50
Kunnossapidetyt yksityistiekilometrit euroa/km	420	425	420	425	425
Rakennetut vesiosuuskuntien johtokilometrit tms.	9	9	9	9	9

Talous

TP 2013	KS 2014	Ltk esitys 2015	TA 2015

Toimintatulot	5 706 206	6 085 300	5 959 300	5 959 300
Toimintamenot	-8 627 082	-8 551 100	-8 425 300	-8 425 300
Toimintakate (netto)	-2 920 876	-2 465 800	-2 466 000	-2 466 000

Rakennuslautakunta

Rakennuslautakunnan tehtävänä on, mikäli tämä ei lainsäädännön tai kunnallisten sääntöjen mukaan kuulu muulle viranomaiselle:

1. toimia Mikkelin kaupungin rakennusvalvontaviranomaisena
2. seurata rakentamisen yleistä kehitystä kaupungissa sekä vaikuttaa valmisteluun, joka liittyy rakentamiseen, maisema- tai ympäristökaupunkikuvaan sekä maankäytön suunnitteluun ja
3. huolehtia toimialaansa kuuluvan lupamenettelyn sekä valvonta- ja neuvontatoimen asianmukaisesta järjestämisestä sekä tähän liittyen tehdä esityksiä kaupunginhallitukselle
4. toimia Mikkelin kaupungin jätehuoltoviranomaisena.

Palvelusuunnitelma

Palvelusuunnitelmassa kerrotaan palvelustrategian linjauksen mukaisesti lyhyesti toimielimen tärkeimmät ja keskeisimmät palveluun liittyvät kehittämissuunnitelmat ja palvelutuotantoon vaikuttavat muutokset sekä myös mahdolliset sellaiset toimenpiteet, joita ei ole otettu huomioon palvelustrategiassa.

Asiakaspalvelua kehitetään (neuvonta, lupaprosessi ja valvonta): helppo tavoitettavuus, avuliaisuus ja tasapuolisuus, yleisen edun rinnalla huomioidaan myös asiakkaan etu. Lupaprosessia kehitetään asiakaslähtöisemmäksi sekä vaikutukseltaan ja kustannuksiltaan tehokkaaksi. Sähköistä asiointia kehitetään lupamenettelyssä ja yhteydenpidossa asiakkaisiin. Pyritään säilyttämään toiminnan taloudellisuus suhdanteiden vaihdellessakin. Luodaan toimintaedellytykset Mikkelin kaupungin jätehuoltoviranomaisena toimimiselle. Valvotaan pysäköintipalvelujen asianmukaista hoitamista.

ELINKEINOJEN HYVINVOINTI JA KOKO KAUPUNGIN ELINVOIMA

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)		
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla
Yritysten nettolisäys: tavoite 140	Kirkastetaan lupa- ja päätösprosessit (ennakoitavuus, nopeus, selkeys). Sähköinen lupaprosessi otetaan käyttöön.	Johtava rakennustarkastaja
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)		
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla
Kaatopaikalle penkkaan loppusijoitetun jätteen määrä asukasta kohden laskettuna (kg/asukas): tavoite 75	Yhdyskunnan (Mikkeli) jätehuolto on lajittelevaa ja jätelogistiikka suunnitellaan Metsä-Sairilan kanssa vastaamaan kierrätys- ja jätteenpolttoprosessia.	Jätehuoltoviranomainen Viljo Muuronen

LUONNON JA YMPÄRISTÖN HYVINVOINTI

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)		
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla
Vesistöistä hyvässä tai erinomaisessa kunnossa olevien luokiteltujen vesimuodostumien määrä %-osuus: tavoite 90 (KV)	Varmistetaan hulevesisuunnittelu ja tonttikohtainen veden ohjaus rakennuslupaprosessin aikana. Rakennuslupatarkastuksessa pitää huolehtia tonttikohtaisesta imeytttämisestä ja viivyttämisestä.	Rakennustarkastajat
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)		
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla
Luokitelluista pohjavesimuodostumista hyvässä tai erinomaisessa kunnossa olevien muodostumien osuus (%): tavoite 50 (KV)	Vanhan Kalevankankaan koulun ja Kirkonvarkauden uuden asuinalueen käyttöönoton yhteydessä varmistetaan, ettei asuinrakentaminen muodosta pohjavesiriskiä	Johtava rakennustarkastaja Rakennus- ja Ivi-tarkastajat

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)		
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla
	Noudatetaan laadittua maalämmön perustamisen sähköistä ohjetta. Erityishuomio kiinnitetään pohjavesialueelle sijoitettaviin järjestelmiin. Kattavilla lupaehdoilla varmennetaan pohjaveden hyvän laadun säilyminen.	Rakennus- ja lvi-tarkastajat
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)		
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla
Ekologinen jalanjälki (gha / as): tavoite 5,5 (KV)	Energiatohokkaan rakentamisen ohjausta ja neuvontaa lisätään laatimalla korjausrakentamisen toimintaohje sekä lisäämällä neuvontaa	Rakennustarkastajat
	Ajoneuvojen joutokäynnin valvonta	Juha Ruuth

Rakennuslautakunta

TP 2013	KS 2014	Ltk esitys 2015	TA 2015

Toimintatulot	793 059	726 000	1 482 000	1 482 000
Toimintamenot	-855 851	-954 800	-1 255 000	-1 255 000
Toimintakate (netto)	-62 792	-228 800	227 000	227 000

*tp2013,ks2014 ja ta2015 eivät vertailukelpoisia (organisaatiomuutos 2015)

Palvelut tuotteittain

Palvelu: Rakennusvalvonta Vastuuhenkilö: Risto Mikkola	Talousarvio 2014 (valtuusto)	Talousarvio 2015 (lautakunta)	Talousarvio 2015 (kv)	Muutos 2015-2014	Muutos % 2015-2014
<i>Rakennus- ja toimenpideluvat</i>					
Luvat/kpl	510	500	500	-10	98,0
Katselmukset/kpl	1 230	970	970	-260	78,9
€ / asukas	10,4	10,8	10,8	0,4	104,1
€ / lupa	1 116,5	1 185,1	1 185,1	68,6	106,1
€ / katselmus	462,9	610,9	610,9	147,9	132,0
Kulut	569 397	592 530	592 530	23 133	104,1
Tuotot	-500 000	-520 200	-520 200	-20 200	103,0
Netto	69 397	72 330	72 330	2 933	111,7
<i>Muut luvat</i>					
€ / asukas	3,0	2,7	2,7	-0,3	89,9
€ / lupa	927,6	858,3	858,3	-69,4	92,5
€ / katselmus	416,3	456,0	456,0	39,7	109,5
Kulut	162 339	145 910	145 910	-16 429	90
Tuotot	-72 100	-70 000	-70 000	2 100	97
Netto	90 239	75 910	75 910	-14 329	84
<i>Korjausneuvonta</i>					
€ / asukas	1,3	1,9	1,9	0,6	150,3
€ / lupa	864,6	1 732,7	1 732,7	868,1	200,4
€ / katselmus	576,4	1 039,6	1 039,6	463,2	180,4
Kulut	69 165	103 961	103 961	34 796	150
Tuotot	0	0	0	0	0
Netto	69 165	103 961	103 961	34 796	150

Palvelu: Rakennusvalvonta Vastuuhenkilö: Risto Mikkola	Talousarvio 2014 (valtuusto)	Talousarvio 2015 (lautakunta)	Talousarvio 2015 (kv)	Muutos 2015-2014	Muutos % 2015-2014
<i>Rakennusvalvonta yhteensä</i>					
€ / asukas	14,7	15,4	15,4	0,8	105,2
€ / lupa	1 046,9	1 154,0	1 154,0	107,0	110,2
€ / katselmus	460,3	606,0	606,0	145,8	131,7
Kulut	800 900	842 400	842 400	41 500	105,0
Tuotot	-572 100	-590 200	-590 200	-18 100	103,0
Netto	228 800	252 200	252 200	23 400	110,0

Viesti tilaajalle

Rakennuslautakunnan toimintamenojen kasvu on pysynyt hallittuna. Osa kasvusta johtuu teknisen toimen organisaation yhteydessä tehdyistä henkilöstöjärjestelyistä. Tuloarvio on tehty varovaisuutta noudattaen.

Palvelu: Jätehuollon viranomaistehtävät Vastuuhenkilö: Viljo Muuronen	Talousarvio 2014 (valtuusto)	Talousarvio 2015 (lautakunta)	Talousarvio 2015 (kv)	Muutos 2015-2014	Muutos % 2015-2014
<i>Jätehuolto, viranomaistehtävät</i>					
€ / asukas	2,7	2,8	2,8	0,1	103,2
Kulut	150 000	154 800	154 800	4 800	103
Tuotot	-150 000	-154 800	-154 800	4 800	107
Netto	0	0	0	0	0

Viesti tilaajalle

Jätehuollon viranomaispalveluista aiheutuvat kustannukset laskutetaan Metsä-Sairila Oy:ltä. Jäteasiain tarkastajan virka hyväksyttiin talousarviossa 2014. Virka tullaan täyttämään loppuvuodesta 2015.

Pysäköintipalvelut: Vastuuhenkilö Juha Ruuth	Talousarvio 2014 (valtuusto)	Talousarvio 2015 (lautakunta)	Talousarvio 2015 (kv)	Muutos 2015-2014	Muutos % 2015-2014
<i>Pysäköintipalvelut</i>					
Pysäköintivirhemaksut (kpl)	14 000	14 000	14 000	0	100,0
Pysäköintivirhemaksutulot (€)	480 000	500 000	500 000	20 000	104,2
Kulut yhteensä (€)	255 343	256 943	256 943	1 600	100,6
Tuotot (€)	-717 000	-735 000	-735 000	-18 000	102,5
Netto (€)	-461 657	-478 057	-478 057	-16 400	103,6
Kulut yhteensä € / asukas	4,7	4,7	4,7	0,0	100,5

Viesti tilaajalle

Siirto organisaatiossa rakennuslautakunnan alaisuuteen ei vaikuta käytännön toimintaan. Maksullisen pysäköinnin palveluja kuten pysäköintikortteja ja nykyaikaisia maksutapoja kehitetään edelleen. Liikennettä tai alueiden muuta käyttöä haittaava ja vaarantava pysäköinti on erityistarkkailussa. Tiedotusta vuoropysäköinnistä ja muista ongelmia aiheuttavista järjestelyistä jatketaan. Sanktioiden vaikutusta ja maksujen perintää tehostetaan rengaslukoilla ja ajoneuvojen siirroilla. Pysäköintipalvelut osallistuu sähköautojen latauspisteverkon kehittämiseen.

Liikelaitokset ja taseyksiköt

Liikelaitosten ja taseyksiköiden sitovat tavoitteet, tunnusluvut, tuloslaskelma, rahoituslaskelma ja investoinnit

Liikelaitokset

- Otavan Opisto liikelaitos
- Mikkelin Vesiliikelaitos

Taseyksiköt

- Tilakeskus
- Etelä-Savon pelastuslaitos

Otavan Opiston liikelaitos

Mikkelin kaupungin liikelaitoksena toimiva Otavan Opisto tutkii, tuottaa, kehittää ja ylläpitää koulutuksen, opetuksen ja oppimisen palveluita. Kehittävä ja kokeilulaboratoriomainen toiminta perustuu tulevaisuudentutkimuksen lähestymistapoihin ja kulttuurievolutionaariseen käsitykseen oppimisesta.

Toiminnalliset tavoitteet

Talous- ja toimintasuunnitelman strategisena tavoitteena on Opiston aseman vahvistaminen yleissivistävän verkko-oppimisen valtakunnallisena keskuksena ja kehittäjänä osana Mikkelin kaupungin Lupaus 2016 -hankekokonaisuutta. Mikkelin seutukunnalla kehitetään valtakunnallisesti pilotoivia internet- ja internaattipalveluja etenkin toisen asteen oppilaitosten käyttöön. Jatkossa verkko-oppimisen kehitysyhteistyötä pyritään laajentamaan myös ammatillisten oppilaitosten ja ammattikorkeakoulujen suuntaan.

Verkko-oppimisen vaikuttavuuden ja oppimista uudistavien mallien kehittämistä viedään eteenpäin aiheeseen liittyvän hanketoiminnan kautta. Yhdessä Otavan Opiston Osuuskunnan kanssa tuotetaan yleissivistävän koulutuksen vaihtoehtoisia muotoja ja vaikuttaen niiden opetussuunnitelmien sisältöön, mitkä astuvat voimaan vuoden 2016 syksyllä.

Sitova tavoite	Mittari
Liikelyijäämä	210.000 euroa
Vakituisen henkilöstön määrä	65

Toimenpiteet palvelutoiminnan lisäämiseksi

Toiminta- ja taloussuunnitelma tähtää syvenevään yhteistoimintaan Mikkelin ja seudullisen opetustoimen, Etelä-Savon koulutus Oy:n, Otavan Opiston liikelaitoksen ja Otavan Opiston Osuuskunnan kesken. Lukion lähiopetusta on kehitetty osana seudullista monikanavaista lukiokoulutusta, mihin kuuluvat toiminnallinen yhteistyö verkostoissa ja verkossa. Verkko-opetuksen osalta pyritään kehittämään yhteistyötä erityisesti kansanopistojen lukioverkoston kanssa ja pienten lukiodien verkoston kanssa. Ammattikorkeakoulujen ja ammattiopistojen kanssa pyritään kehittämään erityisesti ns. yhteisten aineiden verkko-opetusta sekä joidenkin tutkintoonjohtavien koulutusten kokonaisvaltaista verkkokoulutusta. Uusia palveluja pyritään rakentamaan myös sovelluskehitysosaamisen ja omien ohjelmistotuotteiden pohjalta.

Tunnusluvut

	TP 2013	TA 2014	TA 2015	TS 2016	TS 2017	TS 2018
Liikevaihto (1 000 euroa)	6 454	6 499	6 521	6 800	7 000	7 000
Lukion opiskelijamäärä	631	685	718	770	800	800
Peruskoulun opiskelijamäärä	153	170	111	120	130	130
Vapaan sivistystyön opiskelijaviikot	2 043	2560	2 100	2 100	2 100	2 100
Henkilöstö						
Vakituinen henkilökunta (sitova) *	58	63	65	65	70	70
Määräaikainen henkilökunta **	49	55	60	65	60	60

* Luku sisältää myös avoinna olevat vakanssit.

** Luku sisältää myös osa-aikaiset ja sivutoimiset työntekijät

Tuloslaskelma

	TP2013	KS2014	TA2015	TS2016	TS2017	TS2018
Liikevaihto	479 098	554 700	830 400	830 400	830 400	830 400
Liiketoiminnan muut tuotot	544 352	404 100	427 000	427 000	427 000	427 000
Tuet ja avustukset kunnalta *	5 475 556	5 302 800	5 264 000	5 264 000	5 264 000	5 264 000
Materiaalit ja palvelut						
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	- 470 182	-404 300	-444 400	-444 400	-444 400	-444 400
Palvelujen ostot	- 1 045 343	-1 243 600	-1 038 900	-1 038 900	-1 038 900	-1 038 900
Henkilöstökulut						
Palkat ja palkkiot	- 2 886 117	-3 281 000	-3 605 500	-3 605 500	-3 605 500	-3 605 500
Henkilösivukulut	- 601 542	-747 300	-807 600	-807 600	-807 600	-807 600
Poistot ja arvonalentumiset	- 7 496	-10 000	-10 000	-10 000	-10 000	-10 000
Liiketoiminnan muut kulut	- 346 018	-375 400	-415 000	-415 000	-415 000	-415 000
Liikelylijäämä (-alijäämä)	1 142 308	200 000	200 000	200 000	200 000	200 000
Rahoitustuotot ja -kulut						
Korkotuotot	12 972	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000
Muut rahoitustuotot	729					
Kunnalle maksetut korkokulut						
Muille maksetut korkokulut						
Korvaus peruspääomasta						
Muut rahoituskulut	- 4 306					
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	1 151 703	210 000	210 000	210 000	210 000	210 000
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)						
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	1 151 702	210 000	210 000	210 000	210 000	210 000

* Tuet ja avustukset kunnalta ovat Otavan Opiston saamat valtionosuudet

Rahoituslaskelma

	TP2013	KS2014	TA2015	TS2016	TS2017	TS2018
Toiminnan rahavirta						
Liikelylijäämä (-alijäämä)	1 142 308	200 000	200 000	200 000	200 000	200 000
Poistot ja arvonalentumiset	7 496	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000
Rahoitustuotot ja -kulut	9 395	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000
Investointien rahavirta						
Investointimenot	0	0	0	0	0	0
Rahoitusosuudet investointimenoihin						
Toiminnan ja investointien rahavirta	1 159 199	220 000	220 000	220 000	220 000	220 000
Rahoituksen rahavirta						
Lainakannan muutokset						
Muut maksuvalmiuden muutokset	- 1 160 176					
Rahoituksen rahavirta	- 1 160 176	0	0	0	0	0
Vaikutus maksuvalmiuteen	- 977	220 000	220 000	220 000	220 000	220 000

valtuustoon nähden sitovat erät

Investoinnit

1000 €	TS 2015	TA- ESITYS 2015	TS 2016	TS 2017	TS 2018	INVEST. YHT. 2015- 2018
TULOT	0	0	0	0	0	0
MENOT	-15	-15	-15	-15	-15	-60
NETTO	-15	-15	-15	-15	-15	-60

Mikkelin Vesiliikelaitos

Vesiliikelaitoksen johtokunta ja sen alaisuudessa toimiva Mikkelin Vesilaitos vastaa vesihuollon palvelutuotannosta toiminta-alueillaan Mikkelin kantakaupungissa, Rantakylässä, Otavassa, Anttolassa, Haukivuorella, Ristiinassa ja Suomenniemellä. Vesilaitoksen asiakkaina ovat lähes kaikki kaava-alueilla olevat kiinteistöt ja tuotantolaitokset sekä Mikkelin kunnan alueella toimivat vesiosuuskunnat. Vesilaitoksen palveluiden kysyntä on laadultaan pysyvää. Vesilaitoksen peruspalvelut ovat talousveden toimittaminen, jätevesien johtaminen ja puhdistaminen sekä sadevesien johtaminen luontoon.

Toiminnalliset tavoitteet

Vesilaitos toteuttaa ja kehittää talousveden valmistukseen ja jätevesienpuhdistukseen sekä vedenjakeluun liittyviä toimintatapojaan pitkäjänteisesti asiakkaiden tarpeet, viranomaisvaatimukset sekä yhdyskunnan kehitys huomioiden. Vesilaitos ylläpitää toiminnan kannattavuutta ja parantaa tuottavuutta sekä tehokkuutta toimintansa kaikilla osa-alueilla. Vesilaitos toimii ja hyödyntää aktiivisesti vesihuollon tutkimus- ja kehityshankkeista saatavaa uusinta tietoa ja sitoutuu alueellisen vesihuolto-osaamisen edistämiseen. Uusien vedenottoalueiden tutkimuksia jatketaan.

Sitova tavoite	Mittari
Liikelyläämä	2 230 000 euroa
Korvaus peruspääomasta	Tuloutus kaupungille 500 000 euroa
Vakituisen henkilöstön määrä	37

Toimenpiteet palvelutuotannon kehittämiseksi

Vesilaitos kehittää toimintatapojaan, työympäristöään ja organisaatiotaan niin että vesihuoltopalvelujen varmuuteen, kiristyyiin laatuvaatimuksiin, palvelujen kysyntämuutoksiin voidaan vastata kustannustehokkaasti vesihuoltopalvelun laadusta tinkimättä. Vesihuollon varmuutta lisätään kasvattamalla laitos- ja vesisäiliökapasiteettia kantakaupungin tarpeisiin. Palvelutuotannossa syntyvien kustannusten seurantaa tehostetaan ottamalla käyttöön tilausmenettely ja uusi taloushallinto-ohjelmisto.

Tunnusluvut

	TP 2013	TA 2014	TA 2015	TS 2016	TS 2017	TS 2018
Veden myynti, 1000 m3	2825	2651	2850	2850	2850	2850
Jäteveden myynti, 1000 m3	2800	2660	2810	2810	2810	2810
Vesi- ja jätevesitaksa yht. €/m3	3,41	3,72	3,98	4,26	4,56	4,74
Henkilöstö						
Vakituinen henkilökunta (sitova)	32	37	37	37	37	37
Määräaikainen henkilökunta *	7	3	3	3	3	3

Tuloslaskelma

	TP 2013	KS 2014	TA 2015	TS 2016	TS 2017	TS 2018
Liikevaihto	9 897 477	10 436 000	11 058 000	11 600 000	12 200 000	12 700 000
Liiketoiminnan muut tuotot	12 553					
Materiaalit ja palvelut						
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	- 1 255 630	-1 238 000	-1 274 500	-1 349 000	-1 409 000	-1 409 000
Palvelujen ostot	- 1 364 039	-1 351 000	-1 552 100	-1 633 900	-1 643 900	-1 763 900
Henkilöstökulut						
Palkat ja palkkiot	- 1 424 467	-1 261 000	-1 193 100	-1 260 000	-1 260 000	-1 260 000
Henkilösivukulut	- 487 226	-393 000	-474 200	-391 000	-391 000	-391 000
Poistot ja arvonalentumiset	- 2 723 710	-3 700 000	-3 700 000	-4 665 000	-4 665 000	-4 665 000
Liiketoiminnan muut kulut	- 214 927	-223 000	-226 100	-226 100	-226 100	-226 100
Liikeliikenne (-) alijäämä	2 440 031	2 270 000	2 638 000	2 075 000	2 605 000	2 985 000
Rahoitustuotot ja -kulut						
Korkotuotot	588	6 000	3 000	3 000	3 000	3 000
Muut rahoitustuotot	4 379					
Kunnalle maksetut korkokulut	- 1 478	-1 000	-1 000	-300 000	-800 000	-800 000
Muille maksetut korkokulut	0					
Korvaus peruspääomasta	- 500 000	-500 000	-500 000	-500 000	-500 000	-500 000
Muut rahoituskulut	- 3 920	0	0			
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	1 939 600	1 775 000	2 140 000	1 278 000	1 308 000	1 688 000
Invest varaus				1 000 000	1 000 000	1 000 000
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	55 160	90 000	90 000	90 000	90 000	90 000
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	1 994 760	1 865 000	2 230 000	2 368 000	2 398 000	2 778 000

Rahoituslaskelma

	TP 2013	KS 2014	TA 2015	TS 2016	TS 2017	TS 2018
Toiminnan rahavirta						
Liikeliikenne (-) alijäämä	2 440 031	2 270 000	2 638 000	2 075 000	2 605 000	2 985 000
Poistot ja arvonalentumiset	2 723 710	3 700 000	3 700 000	4 665 000	4 665 000	4 665 000
Rahoitustuotot ja -kulut	- 503 657	- 495 000	-498 000	-797 000	-1 297 000	-1 297 000
Investointien rahavirta						
Investointimenot	- 6 534 547	- 5 900 000	-6 600 000	-14 000 000	-19 000 000	-23 000 000
Rahoitusosuudet investointimenoihin	124 618	220 000	0			
Toiminnan ja investointien rahavirta	- 1 749 845	- 205 000	-760 000	-8 057 000	-13 027 000	-16 647 000
Rahoituksen rahavirta						
Lainakannan muutokset	- 13 876	0	0	15 000	1 300 000	1 300 000
Muut maksuvalmiuden muutokset/liitt maks	1 762 889	300 000	150 000	150 000	150 000	150 000
Rahoituksen rahavirta	1 749 014	300 000	150 000	165 000	1 450 000	1 450 000
Rahavarojen muutos	- 831	95 000	-610 000	-7 892 000	-11 577 000	-15 197 000

valtuustoon nähden sitovat erät

Investoinnit

VESILIIKELAITOS/KUNNALLISTEKNIikka JA LAITOSINVESTOINNIT (1000€)	TS 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017	TS 2018	INVEST. YHT. 2015-2018
TULOT	0		0	0	0	0
MENOT	-5 100	-5 100	-3 500	-2 800	-2 800	-14 200
MENOT (KLR), RISTIINA, SNIEMI	-1 500	-1 500		0	0	-1 500
MENOT YHTEENSÄ	-6 600	-6 600	-3 500	-2 800	-2 800	-15 700
NETTO	-6 600	-6 600	-3 500	-2 800	-2 800	-15 700

VESILIIKELAITOS/METSÄ-SAIRILAN PUHDISTAMO (1000€)	TS 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017	TS 2018	INVEST. YHT. 2015-2018
TULOT	0	0	0	0	0	0
MENOT	0	0	-10 000	-13 000	-13 000	-36 000
NETTO	0	0	-10 000	-13 000	-13 000	-36 000

Tilakeskus

Tilakeskus toimii taseyksikkönä teknisen lautakunnan jaoston alaisuudessa. Se tarjoaa tilaratkaisuja asiakkaille, edistää toimitilojensa käytön tehokkuutta ja ylläpidon taloudellisuutta sekä vastaa kiinteistöjen arvon säilymisestä.

Tilakeskus huolehtii toimitilojen vuokraamisesta, hankkimisesta ja myymisestä sekä kiinteistöjen omistamiseen ja ylläpitoon liittyvistä tehtävistä. Se vastaa myös kaupunginvaltuuston hyväksymän investointiohjelman mukaisista tilakeskuksen talonrakennusinvestoinneista.

Palvelusuunnitelma

Ylläpitopalveluiden kilpailutus; kiinteistöjen ja pihojen hoito kilpailutetaan 2015 pienempinä kokonaisuuksina alueittain (3 aluetta). Palvelujen ja hankintojen kilpailutusta kehitetään huomioiden mm. pk-yritysten paremmat mahdollisuudet osallistua kilpailutuksiin. Koska kaupungilla/tilakeskuksella ei ole taloudellisia resursseja toteuttaa kaikkia investointeja, keskusta-alueen uusi päiväkotitoimitus toteutetaan vuokrausvaihtoehtolla. Purku-urakoiden kilpailutuksessa pyritään materiaalien uusiokäyttöön yhteistyökumppaneiden kanssa jätteiden määrän vähentämiseksi. Kiinteistöjen realisointi; tavoitteena on kiinteistöjen laajempi realisointi mm. purkamisia lisäämällä.

Sitova tavoite	Mittari
Liikeliikenne	7 850 000
Korvaus peruspääomasta	3,6 %
Investointimäärärahat	5 245 000
Vakituisen henkilöstön määrä	18

Toimenpiteet palvelutuotannon kehittämiseksi

Uusien yhteistyökumppaneiden hankkiminen ja kumppanuusyhteistyön kehittäminen. Kiinteistöjen ja pihojen hoidon kilpailutus alueittain (3 aluetta).

Tasapainotusohjelman toimenpiteiden jalkauttaminen:

- talouden mahdollistava investointitaso, investointien priorisointi
- investointien rakentamiskustannusten alentaminen yksinkertaisimmilla ratkaisuilla ja tilankäytön tehokkuutta parantamalla (5 - 10 prosenttia)
- energiatalouden hallinta ja energian säästö
- kunnossapitotason nostaminen (tavoite 0,5 prosenttia jälleenhankinta-arvosta ilman C-salkkua) korjausvelasta ja alhaisesta investointitasosta johtuen (-> hätätöiden väheneminen, kosteus- ja homevaurioiden väheneminen ja suunnitelmallinen kiinteistöjen ennakkoiva kunnossapito ja huolto)
- reaalin vuokrataso (laskennallinen korko nyt 2,55, p.o. 4 prosenttia) ja korkea vuokrausaste (tavoite 98 prosenttia)
- pihojen hoitotason alentaminen
- palveluverkkoselvitysten toimenpiteiden toteutus -> huomioiminen C-salkun realisointisuunnitelmassa (entistä suuremmasta kiinteistömäärästä luopuminen).
- toiminnan tuotoissa/kuluissa huomioitu, että kaikista perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen palveluverkkoselvityksen vapautuvista tiloista luovutaan ja kiinteistöt realisoidaan.

Tunnusluvut

	TP 2013	TA 2014	TA 2015	TS 2016	TS 2017	TS 2018
Hallinnassa oleva rakennusomaisuus 1000 m ³	1 539	³⁾ 1 568	1 505	1490	1460	1430
Ulosvuokratut liike- ja teollisuuskiinteistöt, 1000 htm ²	64	63	62	62	62	62
Rakennusten ylläpito						
Rakennusten kunnossapito €/m ³ /v	2,05	1,78	1,9	2,0	2,0	2,0
Henkilöstö						
Vakituinen henkilökunta (sitova)	¹⁾ 18	¹⁾ 18	¹⁾ 18	18	18	18
Määräaikainen henkilökunta ²⁾	1	1	1	1		
	KULUTUS 2013	ARVIO 2014	TAVOITE 2015	TS 2016	TS 2017	TS 2018
Rakennusten ylläpito						
Kaukolämmön normitettu	42	43,9	42,6	41,3	40,1	39,7
kokonaiskulut (kWh/r-m ³ /v)		19,6	19,0	18,4	17,9	17,5
Sähkön kokonaiskulut (kWh/r-m ³ /v)						

Kulutukset on laskettu rakennuskuutiometriä kohti. Seurannassa oleva rakennustilavuus edustaa noin 54 prosenttia tilakeskuksen hallinnassa olevasta kokonaisrakennustilavuudesta.

¹⁾ Vakituinen henkilökunta 19 (2 osa-aikaista)²⁾ Koko konsernia palveleva energiainsinööri

³⁾ Sisältää Ristiinan ja Suomenniemen rakennusomaisuuden (118 000 m³)

ASUKKAIDEN OSALLISTAMINEN HYVINVOINNIN TUOTTAMISEEN

[illegible]

ELINKEINOJEN HYVINVOINTI JA KOKO KAUPUNGIN ELINVOIMA

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)		
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla
Yritysten nettolisäys	Aktiivinen kiinteistöjen vuokraus- ja myyntitoiminta - markkinointisuunnitelman laadinta - asiakaspalvelun laadun kehittäminen - palveluresurssien varmistaminen. Palvelujen kilpailutus - palvelujen ja hankkeiden kilpailutus sellaisina kokonaisuuksina, että pk-yritykset pystyvät tarjoamaan/tuottamaan palvelut.	Vuokrauspäällikkö Kiinteistöpäällikkö Toimistorakennusmestari

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)		
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuu toimialalla
Ekologinen jalanjälki	Energiasäästöhankeet - energiatuotantomäärärahojen riittävä budjetointi/energia-avustusten maksimointi - määrärahojen kohdentaminen elinkaarikustannuksiltaan kannattavimpiin hankkeisiin - o energiatuotantotoimenpideohjelma 2015 – 2016 Uusiutuvan energian käyttö - puupohjaisen polttoaineen käytön lisäys lämmitysenergiana - o edistetään lämpöyrittäjyyttä - lämpöpumpputekniikan hyödyntäminen Siirtokelpoisten tilaratkaisut - Vanhalan koulun laajennus - uusi Rantakylän päiväkotit suunitelmakaudella Energiatehokas rakentaminen - uusiutuvan energian käyttö (mm. puupohjainen kaukolämpö) - uusien rakentamismääräysten mukaisten energiatehokkuusvaatimusten huomioiminen	Energiainsinööri Energiainsinööri Kiinteistöjohtaja Rakennuttajat
Kaatopaikalle penkkaan loppusijoitetun jätteen määrä asukasta kohden laskettuna (kg/asukas)	Kaupungilla purkuun tulevien rakennusten materiaalien uusiokäyttö - yhteistyö hallintokuntien, Ekotorin, Metsäsairilan Oy:n ja Etelä-Savon rakennusperintöyhdistyksen kanssa	Toimistorakennusmestari/rakennuttajat
Korjausvelka kaupungin omistamien kiinteistöjen osalta (euroa/asukas)	Vuosittain tarkistettu kiinteistöjen C-salkun realisoitisuunnitelma ja sen toteutus - palveluverkkoselvitysten toimenpiteiden toteutus - tilojen käytön tehokkuus -> entistä suuremmasta kiinteistömäärästä luopuminen mm. purkamisen lisääminen Investointimäärärahat - korjausvelan hallinta Ylläpitoresurssien lisääminen - kunnossapidon tason nosto tasoitetasoon 0,5 prosenttia jälleenhankinta-arvosta (ilman C-salkkua)	Kiinteistöjohtaja
Todetuista sisäilmaongelmista kärsivien kaupungin omistamien kiinteistöjen osuus kaupungin koko kiinteistökannasta	Satsaus kiinteistöjen huoltoon, käyttöön ja kunnossapitoon - euro- ja henkilöstöresurssit - osaaminen - suunnitelmallisuus ja seuranta Uusin tutkimustieto ja uudet innovaatiot käyttöön. Palveluverkon tiivistämisen kautta luovutaan huonokuntoisimmista kiinteistöistä. Huonokuntoisimpien kiinteistöjen korvaaminen vuokratilaratkaisuilla. Investointimäärärahat Korjausvelan hallinta	Kiinteistöpäällikkö Kunnossapitoinsinööri ja tekniset asiantuntijat Kunnossapitoinsinööri Kiinteistöjohtaja Kiinteistöjohtaja Kiinteistöjohtaja

Tuloslaskelma

	TP 2013	TS 2014	TA 2015	TS 2016	TS 2017	TS 2018
Liikevaihto	30 925 957	30 806 300	31 066 100	30 462 000	30 480 000	30 400 000
Valmistus omaan käyttöön	399 385	345 000	345 000	320 000	300 000	300 000
Liiketoiminnan muut tuotot	1 030 627	280 000	288 900	280 000	200 000	200 000
Tuet ja avustukset kunnalta						
Materiaalit ja palvelut						
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-5 977 491	- 6 245 100	-6 207 000	-6 300 000	-6 450 000	-6 650 000
Palvelujen ostot	-7 110 306	- 6 666 100	-6 840 100	-7 000 000	-6 900 000	-7 000 000
Henkilöstökulut						
Palkat ja palkkiot	-764 032	- 769 500	-778 800	-781 000	-782 000	-783 000
Eläkekulut	-212 371	- 356 500	-355 600	-357 000	-358 000	-359 000
Muut henkilösivukulut	-38 580	- 41 400	-41 300	-42 000	-42 200	-42 300
Poistot ja arvonalentumiset	-7 497 174	- 7 500 000	-7 300 000	-7 200 000	-6 900 000	-6 800 000
Liiketoiminnan muut kulut	-2 441 088	- 2 203 600	-2 327 200	-2 350 000	-2 300 000	-2 300 000
Liikelylijäämä (-alijäämä)	8 314 928	7 649 100	7 850 000	7 032 000	7 247 800	6 965 700
Rahoitustuotot ja -kulut						
Korkotuotot	6 885	20 000	12 000	10 000	10 000	10 000
Muut rahoitustuotot	2 362	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000
Kunnalle maksetut korkokulut	-158 597	- 255 000	-160 000	-130 000	-100 000	-100 000
Muille maksetut korkokulut						
Korvaus peruspääomasta	-5 013 669	- 4 880 000	-5 000 000	-4 900 000	-4 800 000	-4 700 000
Muut rahoituskulut	-367,37					
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	3 151 541	2 537 100	2 705 000	2 015 000	2 360 800	2 178 700

Rahoituslaskelma

	TP 2013	TS 2014	TA 2015	TS 2016	TS 2017	TS 2018
Toiminnan rahavirta						
Liikeliikettä (-alijäämä)	8 314 928	7 649 100	7 850 000	7 032 000	7 247 800	6 965 700
Poistot ja arvonalentumiset	7 497 174	7 500 000	7 300 000	7 200 000	6 900 000	6 800 000
Rahoitustuotot ja -kulut	- 5 163 387	- 5 112 000	- 5 145 000	- 5 017 000	- 4 887 000	- 4 787 000
Investointien rahavirta						
Investointimenot	- 10 060 225	- 9 490 000	- 5 245 000	- 8 220 000	- 8 750 000	- 11 250 000
Rahoitusosuudet investointimenoihin	369 533	60 000	140 000	165 000	135 000	135 000
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	138 750	100 000	2 950 000	200 000	200 000	2 600 000
Toiminnan ja investointien rahavirta	1 096 773	707 100	7 850 000	1 360 000	845 800	463 700
Rahoituksen rahavirta						
Lainakannan muutokset						
Pitkäaikaisten lainojen muutos kunnalta			0	0	0	0
Pitkäaikaisten lainojen vähennys		- 700 000	- 2 500 000	- 1 000 000	- 500 000	- 400 000
Lyhytaikaisten lainojen muutos						
Oman pääoman muutokset						
Muut maksuvalmiuden muutokset						
Pitkäaikaisten saamisten muutos kunnalta						
Pitkäaikaisten saamisten muutos muilta	- 27 864					
Lyhytaikaisten saamisten muutos kunnalta	- 1 297 602					
Lyhytaikaisten saamisten muutos muilta	- 180 577					
Korottomien velkojen muutos kunnalta	- 164 602					
Korottomien velkojen muutos muilta	573 872					
Rahoituksen rahavirta	- 1 096 773	- 700 000	- 2 500 000	- 1 000 000	- 500 000	- 400 000
Vaikutus maksuvalmiuteen	0	7 100	5 350 000	360 000	345 800	63 700
Lainamäärä	11 000 000	9 700 000	6 000 000	5 000 000	4 500 000	4 100 000

 valtuustoon nähden sitovat erät

Investoinnit

Tilakeskuksen investoinnit on esitetty kaupungin investointiesityksessä.

Etelä-Savon pelastuslautakunta

Etelä-Savon pelastuslaitos huolehtii 15 kunnan pelastustoimen tehtävistä. Pelastuslaitoksen lakisääteisenä tehtävänä on huolehtia pelastustoimelle kuuluvista onnettomuuksien ennaltaehkäisystä, pelastustoiminnasta, öljyntorjunnasta ja väestönsuojelusta normaali- ja poikkeusoloissa. Etelä-Savon pelastuslaitos tuottaa sopimusten mukaan myös ensivaste- ja ensihoitopalveluita. Ensivastepalveluista ja ensihoitopalveluista pelastuslaitos on sopinut Etelä-Savon, Itä-Savon ja Pohjois-Karjalan sairaanhoitopiirien kanssa.

Palvelusuunnitelma

Etelä-Savon pelastuslaitos tuottaa palvelut palvelutasopäätöksen mukaan. Palvelutasopäätös on voimassa 2014-2017 ja sen toteutumista seurataan vuosittain.

ASUKKAIDEN OSALLISTAMINEN HYVINVOINNIN TUOTTAMISEEN

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)		
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuu toimialalla
Ei yhtään läheistä ystävää, %-osuus	Palokuntanuorisotyön toimintaedellytysten turvaaminen	Seppo Lokka

ELINKEINOJEN HYVINVOINTI JA KOKO KAUPUNGIN ELINVOIMA

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)		
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuu toimialalla
Mikkelin mainekuvan kehitys.	Turvallisuuspalvelut toimivat valvontasuunnitelman mukaan.	Jyri Silmäri

LUONNON JA YMPÄRISTÖN HYVINVOINTI

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)		
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuu toimialalla
Vesistöistä hyvässä tai erinomaisessa kunnossa olevien luokiteltujen vesimuodostumien määrä %-osuus.	Pelastustoiminnan toimintavalmius ja toimintakyky pidetään hyvänä vaarallisten aineiden ja öljyntorjunnan osalta.	Tuomo Halmeslahti

Tuloslaskelma

	TP 2013	KS 2014	TA 2015	TS 2016	TS 2017	TS 2018
Liikevaihto	19 641 739	20 440 000	17 438 500	17 610 000	17 610 000	17 610 000
Liiketoiminnan muut tuotot	127 322	156 500	134 500	135 800	135 800	135 800
Materiaalit ja palvelut						
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	- 1 362 207	-1 256 800	-1 214 400	-1 244 000	-1 244 000	-1 244 000
Palvelujen ostot	- 1 475 297	-1 551 000	-1 460 300	-1 490 000	-1 490 000	-1 490 000
Henkilöstökulut						
Palkat ja palkkiot	- 11 545 299	-12 005 000	-9 661 300	-9 780 000	-9 780 000	-9 780 000
Henkilösivukulut	- 2 563 371	-2 975 500	-2 491 000	-2 501 000	-2 501 000	-2 501 000
Poistot ja arvonalentumiset	- 874 703	-885 500	-871 900	-831 000	-831 000	-831 000
Liiketoiminnan muut kulut	- 1 792 399	-1 922 700	-1 874 100	-1 899 800	-1 899 800	-1 899 800
Liikelylijäämä (-alijäämä)	155 785	0	0	0	0	0
Rahoitustuotot ja -kulut						
Korkotuotot	3 351					
Muut rahoitustuotot						
Muut rahoituskulut	- 679					
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	158 457	0	0	0	0	0
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	- 158 457					
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	0	0	0	0	0	0

Rahoituslaskelma

	TP 2013	KS 2014	TA 2015	TS 2016	TS 2017	TS 2018
Toiminnan rahavirta						
Liikelylijäämä (-alijäämä)	155 785					
Poistot ja arvonalentumiset	874 703	885 500	871 900	831 000	831 000	831 000
Rahoitustuotot ja -kulut	2 671					
Muut tulorahoituksen korjauserät	- 51 987					
Investointien rahavirta						
Investointimenot	- 1 005 488	- 1 158 300	- 1 784 000	- 860 000	- 1 223 000	- 935 000
Rahoitusosuudet investointimenoihin	150 600	791 000	900 000	118 000	347 500	53 000
Käyttöomaisuuden myyntitulot	54 781					
Toiminnan ja investointien rahavirta	181 066	518 200	- 12 100	89 000	- 44 500	- 51 000
Rahoituksen rahavirta						
Lainakannan muutokset						
Muut maksuvalmiuden muutokset	- 181 066					
Rahoituksen rahavirta	- 181 066	0	0	0	0	0
Rahavarojen muutos	0	518 200	- 12 100	89 000	- 44 500	- 51 000

valtuustoon nähden sitovat erät

Investoinnit

ETELÄ-SAVON PELASTUSLAITOS	TS 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017	TS 2018	INVEST. YHT. 2015- 2018
TULOT	1 941	900	900	900	900	3 600
MENOT	-2 219	-1 784	-1 784	-1 784	-1 784	-7 136
NETTO	-278	-884	-884	-884	-884	-3 536

Tuloslaskelmaosa

- tuloslaskelma analysoituna
- tuloslaskelma ja tunnusluvut
- eritelty tuloslaskelma liikelaitokset ja taseyksiköt

Tuloslaskelma analysoituna

Talousarvion laskelmaosan tuloslaskelmassa osoitetaan, kuinka kunnan tulorahoitus riittää palvelutoiminnan menoihin, korkoihin ja muihin rahoitusmenoihin sekä suunnitelman mukaisiin poistoihin. Tuloslaskelmassa lasketaan yhteen talousarvion käyttötalousosan toimintatulot ja -menot. Tuloslaskelmassa toimintakate kertoo, paljonko toimintamenoista jää katettavaksi verotuloilla ja valtionosuuksilla. Vuosikate ilmoittaa paljonko tulorahoituksesta jää investointien, lainanlyhennysten ja muiden pitkävaikutteisten menojen kattamiseen. Tilikauden tulos kertoo tilikauden tulojen ja menojen erotuksen. Tämän jälkeen esitetään tuloslaskelmassa poistoeron, varausten ja rahastojen muutos. Näiden jälkeen tuloslaskelma päättyy tilikauden yli- tai alijäämään, joka lisää tai vähentää kunnan omaa pääomaa.

Suunnitelmakauden vuosien 2017- 2018 luvuissa on huomioitu sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistus 1.1.2017 lukien. Palveluiden järjestämisvastuu tulee olemaan viidellä sosiaali-ja terveysalueella (sote-alue). Tuottamisvastuu on kunnalla tai kuntayhtymällä.

Toimintatuotot

Toimintatuotot pienenevät 10,3 milj. euroa ennusteeseen 7/2014 verrattuna ja 12,3 milj. euroa talousarvioon 2014 verrattuna. Toimintatuotot sisältävät myös sisäisten palveluiden myynnin kaupungin sisällä toimialojen välillä sekä kiinteistöjen vuokratuotot. Näiden kasvulle on asetettu kasvukatto, joka ei saa ylittää yleistä menojen kasvua. Toimintatuottojen kertymiseen vaikuttaa muun muassa ensihoidon ja ensivasteen henkilöstön siirtyminen Etelä-Savon pelastuslaitokselta Etelä- Savon sairaanhoitopiirille, Etelä- Savon Työterveys liikelaitoksen yhtiöittäminen ja sosiaali- ja terveystoimen tuotantolautakunnan osalta sisäisten lääkäripalvelujen veloitusten poistaminen talousarviosta. Suurin osa palveluiden myynneistä on lakisääteistä toimintaa, joiden hinnoitteluun kunnat eivät voi vaikuttaa. Myyntivoittoja omaisuuden myynnistä on budjetoitu 3,0 milj. euroa ja kuntaliitosavustusta 1,2 milj. euroa.

Toimintakulut

Toimintakulut vähenevät 11,2 milj. euroa (2,5 prosenttia) ennusteeseen 7/2014 verrattuna. Toimintakulujen vähenemiseen vaikuttavat muun muassa henkilöstökulujen väheneminen 4,0 milj. euroa ennusteeseen 7/2014 verrattuna (muutos talousarvioon 2014 verrattuna -6,4 milj. euroa) sekä edellä mainitut ensihoidon ja ensivasteen henkilöstön siirtyminen Etelä- Savon Sairaanhoidopiirille ja Etelä- Savon Työterveys liikelaitoksen yhtiöittäminen. Toimintakuluihin sisältyy noin 2,0 milj. euron riski työmarkkinatuen kuntaosuuden muutoksen johdosta. Vuoden 2015 alusta lukien kunnat joutuvat maksamaan yli 300 päivää työttämänä olleiden työmarkkinatuesta puolet, aiemmin maksuvelvoite on koskenut yli 500 päivää työttömänä olleita. Lisäksi erikoissairaanhoidon kulujen muodostumiseen liittyy epävarmuutta. Menojen hillintä vaatii tasapainotusohjelman toimenpiteiden toteutumista vuoden 2015 aikana. Talousarvioon 2014 verrattuna toimintakulut pienenevät noin 7,2 milj. euroa.

Toimintakate

Vuoden 2015 talousarvion toimintatulojen ja -menojen erotuksena muodostuva toimintakate on -282,5 milj. euroa. Toimintakate on 0,8 milj. euroa pienempi kuin ennusteen 7/2014 toimintakate eli 283,3 milj.euroa. Vuoden 2015 toimintakatetta heikentää sosiaali- ja terveystoimen toimintakatteen heikentyminen noin 3,1 milj. euroa ja budjetoitujen myyntivoittojen pientyminen 2,5 milj. euroa talousarvioon 2014 verrattuna.

Korkotulot ja -menot

Korkotuotot ja muut rahoitustuotot

Kaupungin korkotuotot ovat pääosin konsernin sisäisiä korkotuloja. Vuosina 2015 - 2018 korkotuottojen arvioidaan kokonaisuutena säilyvän samalla tasolla. Kaupungin muut rahoitustuotot ovat lähinnä yhtiöiden osinkotuottoja sekä liikelaitosten ja taseyksiköiden pääomakorvauksia. Osinkotuottojen odotetaan pysyvän nykyisellä tasolla. Pääomakorvaukset koostuvat tilakeskuksen 4,9 milj. euron ja Mikkelin Vesiliikelaitoksen 0,5 milj. euron pääomakorvauksesta.

Korkomenot

Euroopan ja Yhdysvaltojen taloustilanteen vuoksi vuoden 2015 ja suunnitelmakauden 2016- 2018 korkotason ennustaminen on vaikeaa ja muutokset korkotasossa voivat olla nopeita. Euroalueen markkinakorot ovat alentuneet odotettua hitaamman suhdanteen vahvistumisen johdosta. Myös Yhdysvaltain kuluvan vuoden kasvu jää odotettua hitaammaksi vuoden ensimmäisen neljänneksen poikkeustekijöiden vuoksi, kasvu on kuitenkin piristynyt kevään ja kesän 2014 aikana. Edellä mainitusta johtuen Yhdysvaltojen ja euroalueen pitkien korkojen korkoero on kasvanut.

Suunnitelmakauden korkomenojen arviointi voi olla yleisen taloudellisen kehityksen epävarmuudesta johtuen lähinnä viitteellistä. Lyhyillä euribor- koroilla on vaikutusta erityisesti korkomenojen puolella. Korkomenoissa on varauduttu noin 2,2 % keskimääräisiin korkomenoihin vuonna 2015. Kiinteiden korkojen tai korkosuojausten osuus lainoista pidetään vähintään 30 %:n tasolla lainakannasta. Kaupungin korkomenot tulevat nousemaan korkotason nousun johdosta suunnitelmakauden 2016 - 2018 aikana.

Muut rahoituskulut

Muihin rahoituskuluihin sisältyvät korkosuojauksista maksettavat korot, verotilityskorot, viivästyskorot, takaus- ja luottotappioprosivit ja rahoitusmenoissa ovat kurssitappiot, lainasaamiset ja erilaiset arvonalentumiset. Mikkelin Vesiliikelaitoksen ja Tilakeskuksen peruspääomakorvaukset näkyvät tässä erässä näiden toimijoiden kuluna (vrt. vastaavasti kaupungin muut rahoitustuotot). Muille liikelaitoksille tai taseyksiköille ei ole sovittu peruspääomakorvauksia.

Vuosikate

Toimintakatteen jälkeen tuloslaskelmassa esitetään verotulot, valtionosuudet sekä rahoitustulot ja -menot. Näiden jälkeen muodostuva vuosikate on 19,0 milj. euroa, joka on ennusteeseen 7/2013 verrattuna 4,5 milj. euroa parempi (32,8 prosenttia). Talousarvioon 2014 verrattuna vuosikate on 0,1 milj. euroa pienempi. Vuosikatteeseen vaikuttaa suunnitelmakaudella talouden tasapainotustoimenpiteet, joilla pyritään pitämään vuosikate 20 milj. euron tasolla lisäämällä tuloja sekä hillitsemällä menojen kasvua.

Tilikauden tulos

Poistojen määräksi arvioidaan 19,2 milj. euroa ja vuosikate riittää miltei kattamaan suunnitelman mukaiset poistot. Tilikauden tuloksen jälkeen esitetään tuloksenkäsittelyerät sekä tilikauden yli- ja alijäämä. Tilikauden alijäämäksi muodostuu noin 58 300 euroa.

Tuloslaskelma ja taloussuunnitelma 2015 - 2018

* Sisäiset erät on laskelmissa mukana

Talous	Mikkeli TP 2013	Mikkeli TA 2014	Mikkeli Enn. 7/2014	TA 2015	TS 2016	TS 2017	TS 2018
Toimintatuotot							
Myyntituotot	85 732 282	86 047 800	84 047 800	75 922 300	78 199 969	54 920 368	56 567 979
Maksutuotot	20 045 444	19 143 000	19 143 000	19 559 300	19 689 940	5 083 739	5 236 251
Tuet ja avustukset	15 737 770	14 682 800	14 682 800	14 414 200	14 300 000	9 700 000	9 700 000
Muut toimintatuotot	42 896 362	43 271 900	43 271 900	40 917 400	41 736 258	42 570 983	43 348 113
Toimintatuotot yhteensä	164 411 857	163 145 500	161 145 500	150 813 200	153 926 167	112 275 091	114 852 343
Valmistus omaan käyttöön	536 041	580 000	585 000	633 000	550 000	550 000	550 000
Toimintakulut							
Henkilöstökulut	-156 945 081	-161 555 074	-159 553 648	-154 953 400	-157 466 694	-112 594 715	-114 846 609
Palkat ja palkkiot	-121 606 076	-124 728 400	-123 200 000	-119 378 500	-121 324 676	-87 089 225	-88 831 010
Henkilöstösivukulut							
Eläkekulut	-30 331 431	-30 873 026	-30 400 000	-30 264 300	-30 740 189	-21 410 323	-21 838 529
Muut henkilöstösivukulut	-5 007 574	-5 953 648	-5 953 648	-5 310 600	-5 401 830	-4 095 167	-4 177 070
Palvelujen ostot	-202 092 330	-194 579 100	-203 000 000	-194 100 800	-197 577 308	-228 040 968	-232 601 787
Aineet , tarvikkeet ja tavarat	-20 264 013	-20 286 000	-19 000 000	-20 054 400	-20 283 354	-16 887 604	-17 140 918
Avustukset, josta	-30 488 297	-32 045 500	-30 000 000	-31 955 300	-30 328 465	-15 783 392	-16 020 143
Toiminta-avustus liikelaitokselle	-5 475 556	-5 300 000	-5 300 000	-5 119 000	-5 119 000	-5 119 000	-5 119 000
Muut toimintakulut	-32 349 259	-32 845 400	-33 500 000	-32 955 600	-32 779 768	-28 471 465	-28 898 536
Toimintakulut yhteensä	-442 138 981	-441 311 074	-445 053 648	-434 019 500	-438 435 589	-401 778 143	-409 507 994
Toimintakate	-277 191 083	-277 585 574	-283 323 148	-282 573 300	-283 959 422	-288 953 053	-294 105 651
Verotulot	187 363 651	192 600 000	192 600 000	196 410 000	197 774 000	200 814 000	204 830 280
Valtionosuudet	100 524 018	101 845 000	100 965 000	101 715 000	103 610 000	106 907 000	108 918 000
Rahoitustuotot ja kulut							
Korkotuotot	2 351 644	2 600 000	2 600 000	2 600 000	2 600 000	2 600 000	2 600 000
Muut rahoitustuotot	10 262 444	9 550 000	9 000 000	9 550 000	9 550 000	9 550 000	9 550 000
Korvaus peruspääomasta liikelaitokselle	500 000	500 000	500 000	500 000	500 000	500 000	500 000
Korvaus peruspääomasta taseyksiköille	5 013 669	4 880 000	4 880 000	4 880 000	4 700 000	4 600 000	4 600 000
Korkokulut	-1 526 172	-2 810 000	-2 810 000	-1 700 000	-3 500 000	-3 800 000	-4 000 000
Muut rahoituskulut	-7 433 912	-7 080 000	-5 260 000	-6 950 000	-6 630 000	-6 630 000	-6 630 000
Rahoitustuotot ja -kulut yht.	3 654 003	2 260 000	3 530 000	3 500 000	2 020 000	1 720 000	1 520 000
Vuosikate	14 350 589	19 119 426	13 771 852	19 051 700	19 444 578	20 487 947	21 162 629
Poistot ja arvonalentumiset							
Suunnitelman mukaiset poistot	-19 122 472	-19 200 000	-19 200 000	-19 200 000	-19 400 000	-19 700 000	-20 000 000
Arvonalentumiset	-320 000						
Satunnaiset erät							
Satunnaiset tuotot							
Satunnaiset kulut							
Tilikauden tulos	-5 091 883	-80 574	-5 428 148	-148 300	44 578	787 947	1 162 629
Poistoeron lisäys/ vähennys	-103 117	90 000	90 000	90 000	90 000	90 000	90 000
Varausten lisäys/ vähennys	-50 000						
Rahastojen lisäys/ vähennys							
Tilikauden yli-/ alijäämä	-5 244 999	9 426	-5 338 148	-58 300	134 578	877 947	1 252 629
TUNNUSLUVUT							
Kertyneet ylijäämät taseessa	13 777 294	13 786 720	8 439 146	8 380 846	8 515 424	9 393 372	10 646 001
Ylijäämät/ asukas	252	252	155	153	156	172	195
Toimintatuotot/ -kulut %	37 %	37 %	36 %	35 %	35 %	28 %	28 %
Vuosikate/ poistot %	75 %	100 %	72 %	99 %	100 %	104 %	106 %
Vuosikate €/ asukas	263	350	252	349	356	375	387

* Mikkelin asukasluvu 1.1.2014

54 614

* Sitovuustaso valtuustoon

Tuloslaskelma taseyksiköt ja liikelaitokset eriteltynä

	Koko kaupunki 2014	Kaupunki emo	Etelä-Savon Pelastus- laitos	Mikkelin Vesiliike-laitos	Otavan Opisto liikelaitos	Tila- keskus
Talous						
Toimintatuotot						
Myyntituotot	75 922 300	46 521 900	17 438 500	11 058 000	830 400	73 500
Maksutuotot	19 559 300	19 484 300	75 000			
Tuet ja avustukset	14 414 200	8 681 700	48 000		5 681 000	3 500
Muut toimintatuotot	40 917 400	9 617 900	11 500		10 000	31 278 000
Toimintatuotot yhteensä	150 813 200	84 305 800	17 573 000	11 058 000	6 521 400	31 355 000
Valmistus omaan käyttöön	633 000	288 000				345 000
Toimintakulut						
Henkilöstökulut	-154 953 400	-135 545 000	-12 152 300	-1 667 300	-4 413 100	-1 175 700
Palkat ja palkkiot	-119 378 500	-104 139 800	-9 661 300	-1 193 100	-3 605 500	-778 800
Henkilöstösivukulut						
Eläkekulut	-30 264 300	-26 872 700	-2 029 600	-404 200	-602 200	-355 600
Muut henkilöstösivukulut	-5 310 600	-4 532 500	-461 400	-70 000	-205 400	-41 300
Palvelujen ostot	-194 100 800	-183 209 400	-1 460 300	-1 552 100	-1 038 900	-6 840 100
Aineet , tarvikkeet ja tavarat	-20 054 400	-10 914 100	-1 214 400	-1 274 500	-444 400	-6 207 000
Avustukset	-31 955 300	-31 683 800	-271 500			
Muut toimintakulut	-32 955 600	-28 384 700	-1 602 600	-226 100	-415 000	-2 327 200
Toimintakulut yhteensä	-434 019 500	-389 737 000	-16 701 100	-4 720 000	-6 311 400	-16 550 000
Toimintakate	-282 573 300	-305 143 200	871 900	6 338 000	210 000	15 150 000
Verotulot	196 410 000	196 410 000				
Valtionosuudet	101 715 000	101 715 000				
Rahoitustuotot ja kulut						
Korkotuotot	2 600 000	2 575 000		3 000	10 000	12 000
Muut rahoitustuotot	9 550 000	9 547 000				3 000
josta PO korv. Liikelaitoksilta ja taseyks.	5 500 000	5 500 000				
Korkokulut	-1 700 000	-1 539 000		-1 000		-160 000
Muut rahoituskulut	-6 950 000	-1 450 000		-500 000		-5 000 000
Rahoitustuotot ja -kulut yht.	3 500 000	307 258 000	0	-498 000	10 000	-5 145 000
Vuosikate	19 051 700	2 114 800	871 900	5 840 000	220 000	10 005 000
Poistot ja arvonalentumiset						
Suunnitelman mukaiset poistot	-19 200 000	-7 318 100	-871 900	-3 700 000	-10 000	-7 300 000
Arvonalentumiset						
Satunnaiset erät						
Satunnaiset tuotot						
Satunnaiset kulut						
Tilikauden tulos	-148 300	-5 203 300	0	2 140 000	210 000	2 705 000
Poistoeron lisäys/ vähennys	90 000		0	90 000		
Varausten lisäys/ vähennys	0					
Rahastojen lisäys/ vähennys	0					
Tilikauden yli-/ alijäämä	-58 300	-5 203 300	0	2 230 000	210 000	2 705 000

Investointi- ja rahoitusosa

- rahoituslaskelma analysoituna
- rahoituslaskelma ja tunnusluvut
- eritelty rahoituslaskelma liikelaitokset ja taseyksiköt
- investoinnit perusteluineen

Rahoituslaskelma analysoituna

Talousarvion laskelmaosan rahoituslaskelmaan kootaan käyttötalous-, tuloslaskelma- ja investointiosan tulojen ja menojen aiheuttama rahavirta (toiminnan ja investointien rahavirta). Lisäksi rahoitusosaan merkitään kaupungin antolainauksen, lainakannan ja oman pääoman muutokset sekä arvio muutoksista muissa maksuvalmiuden erissä (rahoituksen rahavirta). Rahoituslaskelma on rahavirtalaskelman luonteinen ja sen lopussa esitetään toiminnan ja investointien sekä rahoituksen rahavirtojen vaikutus kunnan maksuvalmiuteen. Vaikutus maksuvalmiuteen kuvaa kunnan rahoitusarvopapereiden sekä rahojen ja pankkisaamisten muutosta vuoden aikana. Siihen sisältyy myös muista maksuvalmiuden muutoksista ne, jotka eivät ole tiedossa talousarviota laadittaessa. Näitä ovat muun muassa lyhytaikaisten saamisten ja korottomien velkojen muutokset.

Talousarvion 2015 rahoituslaskelma

Rahoituslaskelmassa varsinaisen toiminnan tuloista ja menoista kertyvä vuosikate on 19,0 milj. euroa. Toiminnan rahavirta yhteensä on 16,0 milj. euroa, kun vuosikatteesta on vähennetty omaisuuden myyntivoitot 3,0 milj. euroa. Investointien aiheuttama rahoitustarve on 19,7 milj. euroa, kun investoinneista on vähennetty niihin saadut rahoitusosuudet (1,2 milj. euroa) ja omaisuuden myyntitulot (5,7 milj. euroa). Tulorahoitus ei riitä investointien kattamiseen ja toiminnan ja investointien rahavirta muodostuu negatiiviseksi 3,6 milj. euroa, minkä kaupunki joutuu rahoittamaan lainarahoituksella.

Lainakannan muutokset 2015

Pitkäaikaisten lainojen määrä kasvaa noin 3,5 milj. euroa ennusteeseen 7/2014 verrattuna lainamäärän pysyessä talousarvion 2014 tasolla noin 183,0 milj. eurossa. Kaupunki ottaa uutta pitkäaikaista lainaa 25 miljoonaa euroa. Lyhytaikaisten lainojen määrä kasvaa noin 1,7 milj. euroa. Pitkäaikaisten lainojen takaisinmaksu on noin 23,5 milj. euroa.

Vuonna 2015 lainamäärän kehityksestä raportoidaan kaupunginvaltuustolle annettavien seurantaraporttien yhteydessä, jolloin 183,0 miljoonaa euroa ylittävälle lainamäärälle haetaan kaupunginvaltuuston hyväksyntä. Lainamäärän ”tekniseen” poikkeamaan vaikuttaa myyntisaamisten, ostovelkojen ja kassavarojen tilanne tilinpäätöksessä. Talousarvion mukaisen lainamäärän ”reaaliseen” ylitykseen voi johtaa se, että tulorahoitus (vuosikate) ei toteudu talousarvion tavoitteiden mukaisesti tai nettoinvestoinnit ylittävät kokonaisuudessa arvioidun. Lisäksi satunnaiset tulot ja menot voivat muuttaa rahoitustilannetta.

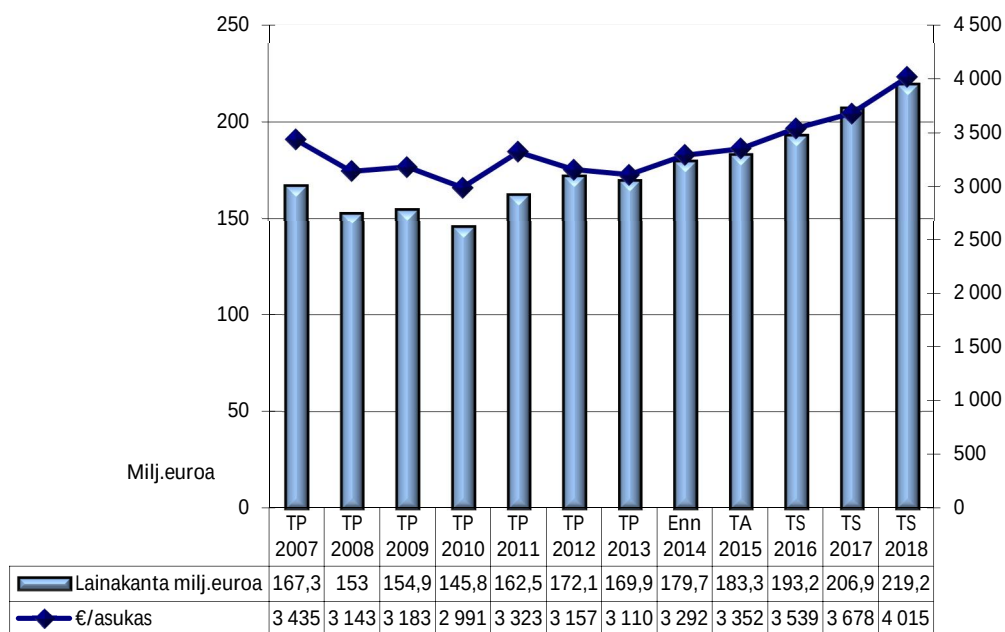
Antolainauksen määrään vaikuttavat kaupungin tililuottosopimusten mukaiset lainat sekä nykyiset antolainat. Uusien antolainojen osalta kaupunginvaltuusto tekee aina erilliset päätökset. Kaupungin tilinpäätöksessä on lainamäärän arvioinnissa perusteltua aina arvioida antolainauksen määrän muutos konserniyhtiöille ja sen vaikutus kaupungin lainamäärään.

Lainakannan muutokset suunnitelmakaudella 2015- 2018

Pitkäaikaisten lainojen määrää lisätään vuosina 2015- 2018 noin 19,0 milj. euroa ja vastaavasti lyhytaikaisten lainojen määrää lisätään 19,5 milj. euroa. Kuntatodistuslainat ovat olleet viime vuosina poikkeuksellisen edullisia lainoja.

Suunnitelmakauden 2016- 2018 lainamäärä sisältää Metsä- Sairilan puhdistamoa koskevat ko. vuosille ajoittuvat investointimenot (2016: 10,0 milj. euroa, 2017: 13,0 milj. euroa, 2018: 13,0 milj. euroa). Puhdistamon hankintaa varten valmistellaan myös vaihtoehtoisia rahoitusratkaisuja (muun muassa kiinteistöleasing).

LAINAMÄÄRÄN KEHITYKSEN KUVAAJA

Mikkelin velkamäärän tarkastelussa on huomioitava, että kuntien keskimääräisen velkamäärän kasvaessa (Mikkelin velkamäärän pysyessä lähes ennallaan) Mikkelin velkatilanne lähenee kuntien keskimääräistä velkamäärää.

Lainasalkun rakenne ja suojaustaso

Lainasalkun rakennetta on tarkoitettu ylläpitää suunnitelmakaudella siten, että vuotuinen suojattujen lainojen osuus lainasalkusta on vähintään 30 prosenttia. Suojatuilla lainoilla tarkoitetaan kiinteillä koroilla otettuja lainoja ja johdannaisuojauksien määrää. Suojaustasolla tarkoitetaan suojattujen lainojen osuutta kokonaislainamäärästä.

Mikkelin kaupungin suojaustaso on vuoden 2014 alussa noin 44 prosenttia ja suojaukset on tehty pääosin johdannaisuojauksina. Suojaustaso pidetään suunnitelmakaudella noin 40 prosentissa.

Korkosuojausten tarkoitus: Korkosuojauksilla pystytään vähentämään kunnan korkomenojen heiluntaa ja parantamaan ennustettavuutta edesauttaen siten budjetin laatimista ja siinä pysymistä. Korkosuojaautumisella saavutettava vakaampi korko sopii kunnalle myös siksi, että kunnan investoinnit ovat pitkäaikaisia ja korkomenojen äkillisen nousun kompensoimiseksi on olemassa niukasti keinoja.

Rajoitukset korkosuojausten käyttötarkoituksen suhteen: Korkojohdannaisia voidaan käyttää vain korkoriskiltä suojautumiseen. Valtuutetuilla henkilöillä on näin ollen oikeus tehdä vain sellaisia korkosuojauksia, joissa maksettava maksimikorko on joko ennalta tiedossa (esim. kiinteä korko) tai maksettavan koron erotus vaihtuvaan markkinakorkoon on rajoitettu (esim. 3kk euribor + 2 %-yksikköä). Esimerkiksi siis korkojohdannaisia, jossa kunnan maksama korko voi kumuloitua rajoittamattomasti, ei voida käyttää.

Rajoitukset korkosuojausten nimellismäärän suhteen: Tietyllä kalenterivuodelle tehtyjen korkosuojausten nimellismäärä saa olla enintään 65 % lainasalkun ennustetusta koosta kyseiselle vuodelle. Suojausten aikahorisontti voi olla pidempi kuin nykyisten lainojen maturiteetti, mikäli hyväksytyjen tai valmisteilla olevien kunnan taloussuunnitelmien (talousarvio) tai pidemmän tähtäimen ennusteiden perusteella on perusteltua uskoa, että nykyisten lainojen erääntyessä ne jälleenrahoitetaan uudella velalla. Samoin korkosuojauksia voidaan tehdä taloussuunnitelmaan jo budjetoitujen, tulevaisuudessa nostettavien lainojen korkoriskin suojaamiseksi jo ennen ko. lainan nostohetkeä.

Korkosuojausten tekemisvaltuudet: Korkosuojauksia voivat tehdä vain kaupunginjohtaja ja talousjohtaja. Talousjohtaja informoi hyvän hallintotavan mukaisesti kaupunginjohtajaa suojausten tekemisen suunnittelusta ja valmistelusta, koska kaupunginjohtaja allekirjoittaa korkosuojaussopimukset. Valtuutetuilla henkilöillä on myös oikeus purkaa tai muuten muokata tekemiään korkosuojauksia pitäytyen em. rajoissa.

Suojaustasojen määrittely aikaperiodille 0 - 40 vuotta:

1. Lainasalkun rakennetta ylläpidetään aikaperiodilla 0-4 vuotta (suunnitelmakaudella 2015-2018) siten, että suojattujen lainojen osuus lainasalkusta on vähintään 30 % ja enintään 65 %.
2. Lainasalkun rakennetta ylläpidetään aikaperiodilla 5-8 vuotta siten, että suojattujen lainojen osuus on vähintään 20 % ja enintään 55 %.
3. Lainasalkun rakennetta ylläpidetään aikaperiodilla 9-12 vuotta siten, että suojattujen lainojen osuus on enintään 45 %.
4. Lainasalkun rakennetta ylläpidetään aikaperiodilla 13-20 vuotta siten, että suojattujen lainojen osuus on enintään 35 %
5. Lainasalkun rakennetta ylläpidetään aikaperiodilla 21-40 vuotta siten, että suojattujen lainojen osuus on enintään 20 %.

Vaihtuvakorkoiset lainat

Vähintään 35 % lainasalkusta pidetään aina vaihtuvassa korossa mm. sen varmistamiseksi, että korkokustannukset laskevat markkinakorkojen laskiessa. Näin haetaan tasapainoa korkoriskin ja korkokustannusten välillä.

Kaupunginjohtaja ja talousjohtaja voi tehdä nostettaviin lainoihin ja olemassa oleviin lainoihin

viitekoronvaihtosopimuksia (ns. basis swap) ja koron- ja valuutanvaihtosopimuksia (ns. cross currency swap)

korkokulujen alentamiseksi. Viitekoronvaihtosopimuksen tai koron- ja valuutanvaihtosopimuksen avulla voidaan saavuttaa efektiivisesti euribor- sidonnainen laina, mutta matalammin korkokustannuksin - tyypillisesti matalammalla lainamarginaalilla - kuin nostamalla laina suoraan euribor- sidonnaisena.

Rajoitukset viitekoronvaihtosopimuksen käyttötarkoituksen ja nimellismäärän suhteen: Viitekoronvaihtosopimuksia ja koron- ja valuutanvaihtosopimuksia voidaan käyttää vain yhdessä nimellispääomaltaan samansuuruisen lainan kanssa kyseisen lainan korkomaksun alentamiseksi. Viitekoronvaihtosopimuksessa tai koron- ja valuutanvaihtosopimuksessa kunnan maksettavaksi tulevan koron tulee olla joko 1 kk, 3kk, 6kk tai 12 kk euribor korko (+ mahdollinen kiinteä marginaali) tai kiinteä euromääräinen korko. Viitekoronvaihtosopimus tai koron- ja valuutanvaihtosopimus voidaan tehdä ennen siihen liittyvän lainan nostoa vain, jos lainan nostosta ja nostoajankohdasta on tehty päätös.

Rahoituslaskelma

Tuhansina euroina

	TP 2013	TA 2014	Ennuste 07/2014	TA 2015	TS 2016	TS 2017	TS 2018
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA							
Toiminnan rahavirta							
Vuosikate	14 351	19 119	14 492	19 052	19 444	20 487	20 182
Tulorahoituksen korjauserät	-3 094	-5 500	-3 882	-3 000			
Toiminnan rahavirta yhteensä	11 256	13 619	10 610	16 052	19 444	20 487	20 182
Investointien rahavirta							
Investointimenot	-31 102	-24 063	-27 294	-26 735	-33 814	-38 219	-39 344
Rahoitusosuudet investointimenoihin	1 002	1 206	948	1 275	1 155	1 125	1 475
Käyttöomaisuuden myyntitulot	3 099	6 900	5 817	5 760	2 800	2 800	5 200
Investointien rahavirta yhteensä	-27 000	-15 957	-20 529	-19 700	-29 859	-34 294	-32 669
Toiminnan ja Investointien rahavirta	-15 744	-2 338	-9 919	-3 648	-10 415	-13 807	-12 487
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA							
Antolainauksen muutokset							
Antolainasaamisten lisäykset	-56						
Antolainasaamisten vähennykset	541	700	700	2 500	1 000	500	400
Antolainauksen muutokset yhteensä	484	700	700	2 500			
Lainakannan muutokset							
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	25 000	25 000	25 000	25 000	30 000	30 000	30 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-25 425	-23 100	-23 000	-23 500	-23 500	-24 000	-25 000
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-992	-562	6 919	1 780	3 715	7 657	7 337
Lainakannan muutokset yhteensä	-1 416	1 338	8 919	3 280	10 215	13 657	12 337
Oman pääoman muutokset	0	0	0	0	0	0	0
Muut maksuvalmiuden muutokset							
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	183						
Vaihto-omaisuuden muutokset	-131			0			
Saamisten muutos	11 369			0			
Korottomien pitkä- ja lyhytaikaisten velkojen muutos	3 439						
	0	300	300	150	200	150	150
Muut maksuvalmiuden muutokset yhteensä	14 860	300	300	150	200	150	150
Rahoituksen rahavirta	13 928	2 338	9 919	5 930	10 415	13 807	12 487
Rahavarojen muutos	-1 816	0	0	2 282	0	0	0
TUNNUSLUVUT							
	TP 2013	TA 2014	Ennuste 2014	TA 2015	TS 2016	TS 2017	TS 2018
Lainamäärä*	169 845	183 351	179 764	183 044	193 259	206 916	219 253
Lainamäärä/ asukas*	3 110	3 357	3 292	3 352	3 539	3 789	4 015
Investointien omahankintameno, teur	30 099	22 857	26 346	25 460	32 659	37 094	37 869
Investointien tulorahoitus %	48 %	84 %	55 %	75 %	60 %	55 %	53 %
Pääomamenojen tulorahoitus %	26 %	42 %	30 %	41 %	35 %	34 %	32 %

* Suunnitelmakauden 2016- 2018 investointimenot sisältävät Metsä- Sairilan puhdistamoa koskevat ko. vuosille ajoittuvat investointimenot (2016: 10,0 milj. euroa, 2017: 13,0 milj. euroa, 2018: 13,0 milj. euroa)

* Mikkelin asukasluku 1.1.2014

54 614

Valtuustoon nähden sitovat erät

Rahoituslaskelma eriteltynä

Tuhansina euroina

	TA 2015	Kaupunki Emo	E-Savon pelastus	Mikkelin Vesiliike- laitos	Otavan Opisto Liikelaitos	Tila- keskus
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA						
Toiminnan rahavirta						
Vuosikate	19 052	2 115	872	5 840	220	10 005
Satunnaiset erät	0					
Tulorahoituksen korjauserät	-3 000	-3 000				
Toiminnan rahavirta yhteensä	16 052	-885	872	5 840	220	10 005
Investointien rahavirta						
Investointimenot	-26 735	-13 091	-1 784	-6 600	-15	-5 245
Rahoitusosuudet investointimenoihin	1 275	235	900			140
Käyttöomaisuuden myyntitulot	5 760	2 810				2 950
Investointien rahavirta yhteensä	-19 700	-10 046	-884	-6 600	-15	-2 155
Toiminnan ja Investointien rahavirta	-3 648	-10 931	-12	-760	205	7 850
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA						
Antolainauksen muutokset						
Antolainasaamisten lisäykset						
Antolainasaamisten vähennykset	2 500	2 500				
Antolainauksen muutokset yhteensä	2 500	2 500				
Lainakannan muutokset						
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	25 000	25 000				
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-23 500	-21 000				-2 500
Lyhytaikaisten lainojen muutos	1 780	1 780		0		
Lainakannan muutokset yhteensä	3 280	5 780		0	0	-2 500
Oman pääoman muutokset						
Muut maksuvalmiuden muutokset						
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset						
Vaihto-omaisuuden muutokset						
Saamisten muutokset						
Korottomien velkojen muutokset	150			150		
Muut maksuvalmiuden muutokset yht.	150			150		
Rahoituksen rahavirta	5 930	8 280	0	150	0	-2 500
Rahavarojen muutos	2 282	-2 651	-12	-610	205	5 350

Talousarviovuoden 2015 ja suunnitelmavuosien 2016-2018

investointiesitykset perusteluineen

Kaupungin investoinneista merkittävin osa on kuntalaisten peruspalvelutuotannon järjestämiseksi kohdistettuja investointeja. Osa investoinneista on kaupungin kasvua ja kehittymistä energisoivia investointeja, joilla erotutaan ulkopuolisten investointien ohjautumisissa eri kaupunkeihin. Näitä molempia investointiryhmiä tarvitaan strategisen tavoitteen mukaiseen tasapainoiseen tavoitetilän suuntaiseen kaupungin kehittymiseen ja kaupunkien välisessä kilpailussa pärjäämiseen.

Ohjelman laadinnan pohjatietona on monia aiemmin laadittuja selvityksiä, joita ovat muun muassa seudullinen rakennemalliselvitys, liikuntapaikkarakentamisen Monitoimihalliselvitys, opetustoimen kouluverkko selvitys ja kiinteistökanan salkutus. Eräitä muita selvityksiä, muun muassa liikuntapaikkaverkkoselvitys ja läntisen alueen kouluverkko selvitys ovat parhaillaan valmistumassa. Kiinteistökohtaisia esimerkiksi koulurakennusten ja muiden kiinteistöjen kunto- ja ongelmaraaportteja on valmistunut tai valmistumassa. Kiinteistöjen perusparannusten hanke- ja rakennussuunnitelmia valmistuu.

Osa projekteista on rakennussuunnitelma- ja kilpailutusvalmiudessa, jolloin investoinnin suuruus on melko tarkasti tiedossa. Osasta projekteista ei ole olemassa pitkälle vietyjä selvityksiä ja rakennusosalaskentoja, vaan talousarvioluvun arvioinnissa on käytetty hankeosalaskennan kaltaisia arvioita. Kaiken kaikkiaan tiedossa olevia investointikohteita on runsaampi joukko kuin voidaan suunnitelmakauden kestävä poistotason mukaisella investointimahdollisuudella kaupungin toimesta toteuttaa.

Rakenteellisesti investointiohjelma on laadittu siten, että peruspalveluihin investoidaan segmenttikohtaisesti peräjälkeen. Esimerkiksi lasten, koululaisten ja vanhusten palveluihin tullaan investoimaan samanaikaisesti, mutta esimerkiksi koululaisten tarvitsemiin koulurakennuksiin merkittävät investoinnit tehdään pääsääntöisesti peräjälkeen. Tällä halutaan turvata se, että segmenttien kriittisimmät ja keskeisimmät kohteet tunnistetaan ja toimenpiteet etenevät. Koulukohteiden kriittisyys ja turvallisuusnäkökulma on johtanut kuitenkin useiden kohteiden samanaikaisiin toteutuksiin. Kauttaaltaan kaikkien sektoreiden saama investointiraha kalusteisiin ja irtaimistoon on niukka tunnistettuihin tarpeisiin nähden.

Investointiesitys sisältää liitossopimuksessa sovitun kumulatiivisen loppusumman mukaiset investoinnit jakautuen kolmelle sopimuksen toteutusvuodelle. Liitossopimusinvestoinnit on erikseen merkitty (KLR = liitossopimuksen mukainen raha) ja ovat kokonaisuudessaan ns. sopimuksen mukaista liitosrahaa. Kuntaliitosrahaksi kirjattuja investointeja vuonna 2013 oli 4,2 miljoonaa euroa. Vuodelle 2014 arvioidaan toteutuvan kuntaliitosrahaksi kirjattavia investointeja noin 3,0 miljoonaa euroa. Kuntaliitoskauden (3 vuotta) aikana arvioidaan kumulatiivisen kuntaliitosrahasumman (11,56 miljoonaa euroa) kertyvän sovitun suuruiseksi. Kolmen liitossopimuksessa mainitun ja tarkastellun sopimusvuoden jälkeen kaikkia kaupunginosia edelleen kehitetään osana kaupungin normaalia investointisuunnitelmaa, joka näkyy jo taloussuunnitteluvuosille kohdistuvassa esityksessä.

Tasapainoinen talous edellyttää, että vuosikatteella, eli kunnan tulorahoituksella, on kyettävä rahoittamaan poistonalaiset investoinnit tuotantovälineisiin, joilla kunta tuottaa palvelunsa. Kaupungin poistosuunnitelma on uusittu vuonna 2012 suosituksen mukaiseksi. Suunnitelman mukaan vuosittainen poistotaso tulee olemaan n. 20 milj. euroa. Taloussuunnitteluvuosille 2016-2017 poistotasoksi on valittu 20 milj. euroa. Vastaavaan investointitasoon pääsemiseksi on investointeja jouduttu siirtämään jopa suunnitelmakauden jälkeiseen ajankohtaan. Sote - uudistuksen mahdollinen vaikutus kaupungin organisaatioon ja poistotasoon ajoittuu vuodelle 2017.

Investointiohjelmassa poistonalaiset investoinnit on jaettu Kuntaliiton talousarviosuosituksen 2011 mukaisesti uus-, laajennus-/peruskorjaus- sekä korvausinvestointeihin. Kiinteiden rakenteiden ja laitteiden käyttötalousvaikutukset ovat n. 120 000 euroa vuodessa ja poistojen vaikutus vuodelle 2016 on noin 0,9 milj. euroa. Talonrakennushankkeissa vuodelle 2016 tulevat käyttötalousvaikutukset ovat noin 196 000 euroa ja poistojen vaikutus noin 195 000 euroa.

Taloussuunnitelmavuosille 2016-2018 esitetyt investoinnit ovat ohjeellisia ja niiden toteutus sopeutetaan vuosittain kaupungin taloudelliseen tilanteeseen. Suunnitelmavuosien investoinneista tehdään päätökset erikseen.

Keskeisimmät vuodelle 2015 kohdistuvat investoinnit:

- Maan ja kiinteistöjen myynti (TULO 5,6 milj. euroa)
  - o tulojen hankkiminen edellyttää merkittävän kokoisen omaisuuserän myyntiä
- Kirkonvarkauden asuinalueen perustaminen ja maankaatopaikan perkaaminen (4 milj. euroa)
  - o Investoinnilla käynnistetään uuden asuinalueen rakentaminen (porrastettu liittymä Kt 62 ja kokoajakatu maansiirtotöineen) ja puhdistetaan alueella oleva maankaatopaikka. Turvataan pidempiaikainen asiakaskysynnän mukainen tonttitarjonta ja Asuntomessujen syntyminen alueelle.
- Vt5 rakentaminen välillä Pitkäjärven eritasoliittymä Savilahden silta (2,2 milj. euroa)
  - o Liikenneviraston valtatieparantamishanke Mikkelin kohdalla on käynnistynyt. Hankkeen kustannusjakosopimuksesta ja kaupungin urakkaan sisällyttämistä omista töistä muodostuu 2,2 milj. euron maksuposti vuodelle 2015. Lopullisesti koko hankkeesta Mikkelin kaupungille aiheutuvan maksusuuden on arvioitu olevan noin 5 milj. euroa.
- Katujen perusparannuskohteet (1,74 milj. euroa)
  - o Merkittävimmät katujen perusparannuskohteet sijaitsevat Ristiinassa liitosopimuksen mukaisesti. Kitereentien alku, Linnaniementie ja Otto von Fieandintie ovat merkittävimpiä perusparannuskohteita.
- Suomenniemen keskustan kevyenliikenteen väylä (KLR) (0,5 milj. euroa)
  - o Keskustan liikenneturvallisuutta parannetaan kevyen liikenteen väylällä.
- Satamalahden ruoppaus (0,3 milj. euroa)
  - o Savilahti ruovikoituu ja liettyy erityisesti itäisen rannan osalta mm. ravinnepestöistä ja heikosta virtaamasta johtuen. Vapaan vesialueen osuus pienentyy vuosittain. Savilahden (Nuoriso-opiston edusta) ruoppaus tapahtuu talven 2014-2015 aikana. Savilahdessa on useita ruopattavia kohtia.
- Puistot ja leikkipaikat (jakamaton sis. 0,4 milj. euroa)
  - o Satamaan rakennetaan leikkipaikka (0,15 milj. euroa), joka palvelee kevyen liikenteen risteyskohdassaan kaupungin keskustaan liikkuvia lapsiperheitä. Lisäämällä sataman toiminnallisuutta mahdollistetaan muiden palvelujen tarjontaa alueella ja samalla leikkipaikka tulee toimimaan Asuntomessujen vierailijoiden kohteena.
- Rantakylän koulu (0,1 milj. euroa)
  - o Rantakylän koulun perusparannuksen alkaminen vuonna 2015 mahdollistetaan rakennussuunnittelulla ja kilpailutusaineiston valmistelulla. Kokonaiskustannusarvio on 10,0 milj. euroa sisältäen irtaimiston investoinnin.
- Vanhalan koulu (0,5 milj. euroa)
  - o Vanhalan koulun perusparannus ja siirtokelpoisen pihaosan rakentaminen ajoittuu vuosille 2015-16. Koko hankkeen kustannukset ovat 1,1 milj. euroa.
- Yhteiskoulurakennuksen muutostyöt Päämajakoulun tarpeisiin (1,95 milj. euroa)
  - o Vanhan graniittikiviosan peruskunnostuksen loppuun saattaminen ja vaiheen 2. toteutus keskustan alueen koulun tarpeisiin. Kokonaiskustannusarvio on 3,3 milj. euroa.
- Koulukeskus, Ristiina (KLR), (0,55 milj. euroa)
  - o Ristiinan koulukeskuksen korjaus-, muutos- ja laajennustyön edistäminen. Hanke loppuunsaatetaan vuonna 2015. Kokonaiskustannusarvio on 2,1 milj. euroa.
- Urheilupuiston saneeraus (huoltotilat, katsomo, aita) (0,3 milj. euroa)
  - o Urheilupuiston käyttäjien huolto- ja sosiaalitilat ovat erittäin heikkokuntoiset. Investoinnilla perusparannetaan välttämättömiä osia talven 2015-16 aikana. Urheilualueiden perusparannus toteutetaan myöhemmin.
- Ristiinan alueen vesihuollon uusiminen (Vesiliikelaitos, 1,5 milj. euroa, KLR) .
  - o Ristiinan kirkonkylän vesihuoltoverkoston 1960-luvulla rakennettu runkolinja on teknisesti erittäin huonokuntoinen. Jätevesiverkoston sekoittuu erityisesti kevätulamis aikaan runsaasti hulevesiä, mikä kuormittaa jätevedenpuhdistamoa yli sen toiminnallisen kapasiteetin. Myös vesijohtoverkoston on vuosittain useita vuotoja, jotka aiheuttavat katkoksia vedenjakeluun. Linjaston uusiminen jatkuu vuonna 2015.

Investointiesitys vuodelle 2015 (1 000 €)

<i>Tulot</i>	<i>7 035 euroa</i>
<i>Menot</i>	<i>- 26 735 euroa</i>
<i>Netto</i>	<i>- 19 700 euroa</i>

Investoinnit 2015 jakaantuvat seuraavasti (1 000 €)

Peruskaupunki

<i>Tulot</i>	<i>3 045 euroa</i>
<i>Menot</i>	<i>- 13 091 euroa</i>
<i>Netto</i>	<i>-10 046 euroa</i>

Menoista 3,5 milj. euroa peruskorjaus-/korvausinvestointeja ja 9,5 milj. euroa uusinvestointeja.

Liikelaitokset ja taseyksiköt yhteensä

<i>Tulot</i>	<i>3 990 euroa</i>
<i>Menot</i>	<i>-13 644 euroa</i>
<i>Netto</i>	<i>- 9 654 euroa</i>

Tilakeskus

<i>Tulot</i>	<i>3 090 euroa</i>
<i>Menot</i>	<i>-5 245 euroa</i>
<i>Netto</i>	<i>-2 155 euroa</i>

Menoista 3,7 milj. euroa on korvausinvestointeja, 1,3 milj. euroa, laajennus-/peruskorjausinvestointeja ja 0,2milj. euroa uusinvestointeja.

Etelä-Savon pelastuslaitos

<i>Tulot</i>	<i>900 euroa</i>
<i>Menot</i>	<i>-1 784 euroa</i>
<i>Netto</i>	<i>- 884 euroa</i>

Otavan opisto

<i>Menot</i>	<i>-15</i>

Mikkelin vesiliikelaitos

<i>Tulot</i>	<i>0 euroa</i>
<i>Menot</i>	<i>-6 600 euroa</i>
<i>Netto</i>	<i>- 6 600 euroa</i>

INVESTOINTIESITYS 2015 -2018

KLR = liitossopimuksen mukainen raha

KAUPUNKI	TS 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017	TS 2018	INVEST. YHT. 2015-2018
AINEETOMAT HYÖDYKKEET						
Muut pitkävaikutteiset menot	-300	-300	-200	-200	0	-700
Kunta ERP (talouden toiminnaohjausjärjestelmä)		-300				-300
Laajakaistahanke (KLR/R)	-300		-200	-200		-400
AINEELLISET HYÖDYKKEET						
Maa- ja vesialueet	2 050	-240	2 000	2 000	1 750	5 510
Maa- ja vesialueiden myynti, TULOT	2 500	2 510	2 500	2 500	2 500	10 010
Maa- ja vesialueiden hankinta, MENOT	-100	-100	-250	-250	-500	-1 100
Maankaatopaikan kunnostus, Kirkonvarkauden asuinalue (strateginen projekti)		-2 400				-2 400
Maanjalostuksen yhteydessä tapahtuvat rakennusten purkukustannukset	-350	-250	-250	-250	-250	-1 000
Rakennukset	150	300	100	100	100	600
Rakennusten myynti (voitto)	150	300	100	100	100	600
Kiinteät rakenteet ja laitteet	-10 685	-8 576	-5 910	-3 175	-2 990	-20 651
Kadut (työohjelma vahvistetaan käyttösuunnitelman yhteydessä)	-1 000	-600	-600	-2 200	-2 500	-5 900
Kadut (pien- ja rivitalotonttien luovutus)	-1 000	-500	-750	-750	-1 000	-3 000
Raviradan alueen katu- ja pys.järjestelyt MENOT	-700	-500	-1 000			-1 500
Raviradan alueen katu- ja pys.järjestelyt TULOT	140	100				100
VT 5 rakentaminen ja kaupungin liitännäiset osaprojektit	-1 500	-2 200	-2 000	-300		-4 500
Ruutukaavakeskustan kehittäminen, TULOT	150				150	150
Ruutukaavakeskustan kehittäminen, MENOT	-1 000				-1 000	-1 000
Satamalahden kehittäminen (strateginen projekti)	-200		-1 000		-1 000	-2 000
Kirkonvarkauden asuinalue sis. asuntomessualueen rakentamista (strateginen projekti)	-2 000	-1 600	-2 200	-750		-4 550
Graanin asuinalueen rakentaminen (mm. puistoväylä)				-200	-300	-500
Ristiinan kadut (kohdentamaton, KLR/R)		-200				-200
Sepäntie ja Tiitus-Matintie, peruskorjaus (KLR/R)	-80	-90				-90
Kitereentien peruskorjaus, peruskorjaus (KLR/R)		-250				-250
Linnantie-Linnaniementie, peruskorjaus (KLR/R)	-570	-500	-300			-800
Otto von Fieandtintie, peruskorjaus (KLR/R)	-240	-200				-200
Kissalammentie/Vanha Suurlahdentie, peruskorjaus (KLR/R)	-300	-100				-100
Suomenniemen keskusta, kevyen liikenteen väylä (KLR/S)	-1 200	-500				-500
Katuvalojen investoinnit ja saneeraukset	-200	-150	-100	-50		-300
Puistot ja leikkipaikat (jakamaton, sis. sataman teemapuisto)	-200	-400	-300	-300		-1 000
Kaihun ja Kenkäveron matkailualueen kehittäminen	-50	-150	-100	-25		-275
Laihalammen kunnostus					-250	-250
Savilahden ruoppaukset	-300	-300				-300
Satamien kunnostukset	-30	-30	-150	-30	-30	-240
Pökkäänlahden koti- ja vierassataman infra (KLR/R)	-200				-200	-200
Uimarantojen kunnostukset	-40	-40	-40	-40	-40	-160
Lentoasema, TULOT	135	135	90	90	90	405
Lentoasema, MENOT	-150	-250	-150	-150	-150	-700
Luovutettavien tonttien kunnostus	-25	-26	-25	-25	-25	-101
Urheilupuiston urheilualueiden saneeraus				-1 000		-1 000
Liikuntapaikkarakentaminen ja kunnostus	-125	-125	-125	-125	-125	-500
Skeittiparkki				-60		-60
Korvaavat luistelukentät (Laajalampi, Pankalampi)		-100		-100		-200

KAUPUNKI	TS 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017	TS 2018	INVEST. YHT. 2015-2018
Kuplahallin perustaminen					-500	-500
Kiinteät rakenteet ja laitteet tulot	425	235	90	90	240	655
Kiinteät rakenteet ja laitteet menot	-11 110	-8 811	-8 840	-6 045	-7 120	-30 816
Kiinteät rakenteet ja laitteet netto	-10 685	-8 576	-5 910	-3 175	-2 990	-17 266
Koneet ja kalusto	-975	-1 230	-1 005	-775	-575	-3 585
Keskushallinto/ruoka- ja puhtauspalvelut	-75	-30	-75	-75	-75	-255
Sivistystoimi (opetus, kulttuuri, nuoriso ja liikunta) KLR	-50	-50				-50
Sivistystoimi (opetus, kulttuuri, nuoriso ja liikunta)	-450	-750	-700	-700	-500	-2 650
Sosiaali- ja terveystoimi (sis. KLR/Suomenniemi -70)	-400	-400	-230	0	0	-630
SIJOITUKSET						0
Osakkeet ja osuudet	0	0	0	-6 000	0	-6 000
Osakkeiden hankinta				-6 000		-6 000
Osakkeiden myynti						0
KAUPUNKI YHTEENSÄ						0
TULOT	3 075	3 045	2 690	2 690	2 840	11 265
MENOT	-12 835	-13 091	-10 545	-13 520	-8 445	-45 601
NETTO	-9 760	-10 046	-7 855	-10 830	-5 605	-34 336

TASEYKSIKÖT JA LIIKELAITOKSET

TILAKESKUS	TS 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017	TS 2018	INVEST. YHT. 2015-2018
RAKENNUKSET						
Liikelaikokset		-100	0	0	-1 000	-1 100
Otavan opiston ruokalan ja asuntolan korjaus		-100			-1 000	-1 100
Sivistystoimi	-2 097	-3 545	-4 370	-5 500	-3 200	-16 615
Tikanpellon päiväkodin peruskorjaus				-100	-1 000	-1 100
Rantakylän koulu (peruskorjaus ja laajennus)	-100	-100	-3 000	-4 000	-2 000	-9 100
Rakennusprojekti	-100	-100	-3 000	-4 000	-2 000	-9 100
Neuvola						0
Koneet ja kalusteet (opetus)			-200	-350	-400	-950
Yhteiskoulurakennuksen muutostyöt Päämajakoulun tarpeisiin	-50	-1 950	-420			-2 370
Vanhalan koulu peruskorjaus	-480	-500	-600			-1 100
Haukivuoren kouluprojektin viimeistely (piha-alueet)		-75				-75
Urheilupuiston koulun pihan saneeraus	-200			-200		-200
Ristiinan koulukeskuksen perusparannus (KLR/R)	-917	-550	-150			-700
Anttolakoulun saneeraus		-200				-200
Anttola-talon muutostyöt koulun tarpeisiin		-70				-70
Ihastjärven koulun siirto				-1 000		-1 000
Koulu- ja esiopetuksen kiinteistöjen muut muutos- ja peruskorjaustyöt	-350	-100	-200	-200	-200	-700
Kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntatoimi	-200	-450	-1 300	-750	-7 950	-10 450
Naisvuoren uimahallin peruskorjaus			-1 000			-1 000
Urheilupuiston saneeraus (huoltotilat, katsomo, aita)		-300	-200			-500

⁷ Sotahistoriallisen museon ja MAMK- areenan investointeihin asetetaan reunaehto, että ensin tulee tehdä luotettava selvitys, josta selviää omistajat, käyttäjät, rahoitussuunnitelma, pääoma- ja käyttömenot ja niiden jakautuminen käyttäjien ja kaupungin välillä. Vasta näiden selvitysten jälkeen tehdään investointipäätökset.

TILAKESKUS	TS 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017	TS 2018	INVEST. YHT. 2015-2018
Hänninkentän huoltorakennus MENOT					-1 100	-1 100
Hänninkentän huoltorakennus TULOT					200	200
Wisa-areenan kunnostus					-100	-100
Kattilansillan nuorisotalo, alapohjan korjaus				-250		-250
Rantakeitaan uimahalliosan laajennus					-50	-50
Mikaelin kunnostus	-100		-100	-300	-900	-1 300
Teatterin peruskorjaus	-100			-100	-1 000	-1 100
Sotahistoriallisen keskuksen perustaminen		-150				-150
Uuden taidemuseon rakentaminen				-100	-5 000	-5 100
Sosiaali- ja terveystoimi	-200	-150	-800	0	0	-950
Uusi terveysasema (kaupungin osuus ilman kunnallistekniikkaa)						0
Anttolan palvelukeskus, laajennus ja muutostyö			-700			-700
Sosiaali- ja terveystoimen kiinteistöjen muut muutos- ja peruskorjaustyöt	-200	-150	-100			-250
Julkiset rakennukset	-500	-300	-700	-200	-300	-1 500
Kaupungintalon pintakorjaus	-100	-100			-100	-200
Naisvuoren tornin valaistus ja pintakorjaus			-500			-500
Sotakoulu, Ristiina (KLR/R)		-50				-50
Julkisten rakennusten muutos/peruskorjaustyöt	-400	-150	-200	-200	-200	-750
Kiinteistöjen rakennusautomaatiojärjestelmien uudistaminen	0	-150	-225	-225	-225	-825
Kiinteistöjen rakennusautomaatiojärjestelmien uudist. MENOT		-200	-300	-300	-300	-1 100
Kiinteistöjen rakennusautomaatiojärjestelmien uudist. TULOT		50	75	75	75	275
Yleiset suunnittelurahat	-50	-50	-50	-50	-50	-200
Suunnittelumääräraha	-50	-50	-50	-50	-50	-200
Energialoudelliset investoinnit	-400	-360	-360	-240	-240	-1 200
Energialoudelliset investoinnit MENOT	-500	-450	-450	-300	-300	-1 500
Energialoudelliset investoinnit TULOT	100	90	90	60	60	300
Omaisuuksien myynti	100	2 950	200	200	2 600	5 950
Omaisuuksien myyntitulot TULO	100	2 950	200	200	2 600	5 950
TILAKESKUS YHTEENSÄ						
TULOT	200	3 090	365	335	2 935	6 725
MENOT	-3 547	-5 245	-7 970	-7 100	-13 300	-33 615
NETTO	-3 347	-2 155	-7 605	-6 765	-10 365	-26 890
ETELÄ-SAVON PELASTUSLAITOS	TS 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017	TS 2018	INVEST. YHT. 2015-2018
TULOT	1 941	900	900	900	900	3 600
MENOT	-2 219	-1 784	-1 784	-1 784	-1 784	-7 136
NETTO	-278	-884	-884	-884	-884	-3 536
OTAVAN OPISTO	TS 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017	TS 2018	INVEST. YHT.
TULOT	0	0	0	0	0	0
MENOT	-15	-15	-15	-15	-15	-60
NETTO	-15	-15	-15	-15	-15	-60

8

⁸ Sotahistoriallisen museon ja MAMK- areenan investointeihin asetetaan reunaehto, että ensin tulee tehdä luotettava selvitys, josta selviää omistajat, käyttäjät, rahoitussuunnitelma, pääoma- ja käyttömenot ja niiden jakautuminen käyttäjien ja kaupungin välillä. Vasta näiden selvitysten jälkeen tehdään investointipäätökset.

VESILIIKELAITOS/KUNNALLISTEKNIikka JA LAITOSINVESTOINNIT	TS 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017	TS 2018	INVEST. YHT. 2015-2018
TULOT	0		0	0	0	0
MENOT	-5 100	-5 100	-3 500	-2 800	-2 800	-14 200
MENOT (KLR), RISTIINA, SNIEMI	-1 500	-1 500		0	0	-1 500
MENOT YHTEENSÄ	-6 600	-6 600	-3 500	-2 800	-2 800	-15 700
NETTO	-6 600	-6 600	-3 500	-2 800	-2 800	-15 700
VESILIIKELAITOS/METSÄ-SAIRILAN PUHDISTAMO	TS 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017	TS 2018	INVEST. YHT. 2015-2018
TULOT	0	0	0	0	0	0
MENOT	0	0	-10 000	-13 000	-13 000	-36 000
NETTO	0	0	-10 000	-13 000	-13 000	-36 000
INVESTOINNIT YHTEENSÄ (Ilman Metsä-Sairilan puhdistamo)	TS 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017	TS 2018	YHT. 2015- 2018
TULOT	5 216	7 035	3 955	3 925	6 675	21 590
MENOT	-25 216	-26 735	-23 814	-25 219	-26 344	-102 112
NETTO	-20 000	-19 700	-19 859	-21 294	-19 669	-80 522
Poistotaso	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000	80 000
Ero	0	300	141	-1 294	331	-522
INVESTOINNIT YHTEENSÄ (Metsä-Sairilan puhdistamo mukana)	TS 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017	TS 2018	YHT. 2015- 2018
TULOT	5 216	7 035	3 955	3 925	6 675	21 590
MENOT	-25 216	-26 735	-33 814	-38 219	-39 344	-138 112
NETTO	-20 000	-19 700	-29 859	-34 294	-32 669	-116 522
Poistotaso	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000	80 000
Ero	0	300	-9 859	-14 294	-12 669	-36 522